

Iktatószám: 1212-1/2020
TK/203/607-10/2020

Budapest XVIII. Kerületi Vörösmarty Mihály Ének-zenei Nyelvi Általános Iskola és Gimnázium

PEDAGÓGIAI PROGRAMJA

Készítette:

Budapest, 2020. szeptember 1.

PRAEAMBULUM

*“Ember vagyunk, a föld s az ég fia.
Lelkünk a szárny, mely ég felé viszen.”
/Vörösmarty Mihály/*

A hazánk legnagyobb hazafias költőjéről elnevezett iskolánkban **a nevelés és az oktatás humánummal átítatott, gazdag örökségre tekinthet vissza.** Nevelőtestületünk a humán értékeket helyezi előtérbe a pragmatista és technokrata ideológiákkal szemben.

Iskolánk a **klasszikus emberi értékek, a konzervatív erkölcsi normák közvetítésével, a család, a szűkebb és tágabb haza tiszteletére nevelésével** fontos küldetést tölt be a Lipták telep, Kispeszt kertváros és a Havanna lakótelep körzetében. A környék oktatási-kulturális centrumának számító intézmény a családi légkörrel, a kölcsönös bizalomra, a tanár-diák-szülő közötti jó kapcsolatra épülő személyiségformálással, zenepedagógiai eredményeivel, irodalmi, szaktárgyi tehetségnevelő munkájával, szerteágazó külkapcsolataival, az egységes nevelési elveket **8+1+4 és 8+4 évfolyamon** át biztosító szerkezetével a kerület oktatási intézményeinek sorában előkelő helyet foglal el.

A több évtizedes hagyomány ereje iskolánknak markáns szellemi arculatot biztosít. Értékválságos korunkban **nevelőtestületünk továbbra is hisz a humán értékek időtálló érvényességében. Ennek színvonalas továbbvitele, a korszerű tartalmak folyamatos beemelése képezi iskolánk filozófiáját.**

Mit vár el az állam a köznevelési intézményektől?

A **nemzet felemelkedésének** zálogaként a magyar oktatásügy nemes hagyományait a jelen kor elvárásaival és a jövő lehetőségeivel ötvözve, a felnövekvő nemzedékek **hazafias nevelése és minőségi oktatása** érdekében a köznevelés résztvevői **kötelességeinek és jogainak** meghatározását, továbbá korszerű tudást biztosító köznevelési rendszer irányítását és működtetését.

Alapelvek és értékek:

- nevelés szerepe,
- minőségi oktatás – az ismeretek tárgyilagos közvetítése,
- egyéni és egyenlő bánásmód,
- életkornak megfelelő követelmények,
- az alapvető emberi és szabadságjogok, a gyermekeket megillető jogok érvényesítése,
- az egymás iránti felelősség, bizalom, szeretet és tapintat,
- az egészséges fejlődés érdekében: az egyéni és közösségi érdekek egyensúlyban tartása,
- építés a tanulók öntevékenységre, önszerveződő képességére,
- a szülőkkel való konstruktív együttműködés,
- tudás-szabadság-rend-erkölcs-méltányosság.

Célok és feladatok a Vörösmarty iskolában

CÉLOK	FELADATOK
Diákjaink felelős polgárrá, tisztességes és emberséges, alkotásra és boldogságra képes emberré váljanak.	Az egyéni élmények szerzését, az egyéni képességek kibontakozását segítő programok, tanórai és tanórán kívüli tevékenységek: szakkörök, kirándulás, zenetanulás, kézművesség, iskolanapok, stb. biztosítása.
A harmonikus személyiség kibontakoztatásához szükséges szellemi, érzelmi és testi képességek fejlesztése.	A tanulók személyiségét fejlesztő programok beépítése az osztályfőnöki munkába.
Váljék képessé az önálló véleményformálásra , cselekvésre, önálló tájékozódásra.	A diákok számára életkoruknak megfelelő formájú és jelentőségű döntési helyzetek biztosítása.
A tanulók kulcskompetenciáinak egyénire szabott fejlesztése.	A tanítási stratégiák alkalmazásában a differenciálásra törekvés.

1. számú táblázat

Kiemelt eszközök, eljárások

Eszköz: minden olyan tényező, amely valamely módon alakít a célszerűen megválasztott módszer alkalmazásában.

Eljárás: nevelési célok megvalósítása érdekében alkalmazott tevékenységek összessége.

Eszköz: a differenciált tanítási - tanulási folyamatot, az együttműködést és a tanulási esélyek egyenlőségét szolgáló tanulási szervezeti formák kialakítása.

Eljárás: kooperatív tanulás.

Kötelességeink:

- személyiségfejlesztés,
- erkölcsi fejlődés elősegítése,
- családi élet értékeire nevelés,
- a szülők rendszeres tájékoztatása,
- a gyermek testi-lelki egészségének megóvása,
- a gyermekek-szülők-munkatársak emberi méltóságának megőrzése,
- az ismeretek tárgyilagos és sokoldalú közvetítése,
- a tanulók sokoldalú, változatos értékelése a pedagógiai program alapján,
- továbbképzéseken való részvétel,
- minősítő vizsgán és/vagy minősítő eljáráson való részvétel,
- adminisztratív feladatok teljesítése,
- az éves munkaterv szerinti iskolai rendezvényeken való aktív részvétel,
- a hivatáshoz méltó magatartás, a hivatali titok megőrzése,
- együttműködés munkatársainkkal, más intézményekkel a tanulók, a nevelő-oktató munka hatékonysága érdekében.

NEVELÉSI PROGRAM

1. Az iskola rövid története

Iskolánk, a Budapest XVIII. Kerületi Vörösmarty Mihály Ének-zenei Nyelvi Általános Iskola és Gimnázium a Havanna lakótelep szélén található. A magas lépcsős, árkádos, boltíves **épület kívül-belül őrzi Vörösmarty Mihály szellemiségét.**

Az iskola rövid történetének bemutatásával szeretném igazolni, hogy mi mindent tett az intézmény annak érdekében, hogy a kor kihívásainak megfeleljen. Az a többlet, amire szükség volt és van, a jól megválasztott célokból, az emberi erőforrásból, a megfelelő pedagógiai attitűdökből és a jó szakmai tudással rendelkező pedagógusok munkájából ered.

Az iskola jogelődje az 1929-ben alapított Apponyi Albert 2. számú Polgári Fiúiskola. Jelenlegi helyén 1957 óta működik. **Megnyitása óta az ország egyik első ének-zene tagozatos általános iskolája.**

1989-től az új iskolavezetés és a nevelőtestület a **Kodályról „magyar módszernek” nevezett zenepedagógiai koncepció** érvényesítését tekintette legfőbb kötelességének. Valószínű ezzel magyarázható, hogy míg a hasonló iskolák sorra adták és adják fel a zenei nevelést, **ez az iskola Dél-Pest zenei központjává vált.**

1990-től újabb változások következtek be iskolánk életében annak érdekében, hogy egyre jobban megfeleljen a kor kihívásainak.

- 1990-ben a költő Egyesült Államokban élő leszármazottjainak egyetértésével és jelenlétében **felvette az iskola Vörösmarty Mihály nevét.** Ezzel kívánta hangsúlyozni, hogy az idegen nyelv és a zene mellett elsőrendűen fontosnak tartja a magyar nyelv és irodalom személyiségfejlesztő hatását.
- Első osztálytól kezdve beindult a **nyugati nyelvek oktatása**, valamint a **mozgásművészeti csoportok működtetése** tovább bővítette az iskola speciális fejlesztő foglalkozásainak sorát.
- Az 1991/1992-es tanévben történt meg az iskola legnagyobb jelentőségű átalakítása, a **gimnázium alapítása.**
- 1994 óta folyamatosan szervezzük **„A hazafias költészet a magyar irodalomban” című versmondó versenyt**, amellyel a hazaszeretetre való nevelés legnemesebb hagyományát alakítottuk ki.
- 1997-ben pályázat útján sikeresen kapcsolódtunk be a **Socrates programba.**
- 1999-ben, a törvényben meghatározott kötelező időpont előtt kezdtük meg a **COMENIUS I. modell** kiépítését, amely a partnerközpontúságot állította a középpontba.
- 2001-ben került sor a **COMENIUS II. számú** modell bevezetésére, amely a teljes körű intézményi szabályozásra terjedt ki.
- A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 2003. június 23-án elfogadott módosításának lehetőségét kihasználva a 2004/2005. tanévtől **nyelvi előkészítő osztályt indítottunk.**
- A 2004/2005. tanévtől beindult a **néptánc oktatása.**
- 2005 szeptemberében részt vettünk a **kompetencia alapú oktatást (HEFOP 1.3.) preferáló kísérletben.**
- 2006-ban elindult a **magánének-hangképzés** oktatás, amely a kórushangzás fejlesztésére jött létre.

- 2008-ban intézményünk elnyerte az **ökoiskola címet**, majd 2014-ben az **örökös ökoiskola** címet.
- A 2009/2010-es tanévtől kezdődően nyelvi előkészítőre épülő kommunikáció és ének-zene tagozatot indítottunk.
- A 2018/2019-es tanévtől **szerkezetváltásra** került sor. Az ének-zene és kommunikáció szakirányon az ötévfolyamos képzést négyévfolyamos képzés váltotta fel.

Az eltelt több mint 60 év alatt **számos külföldi utat szerveztünk** mindkét tagozat számára: Giessen, Seeboden, Bytom, San Nicola la Strada, Bécs, Westerstede, Drezda, Thüringen, Weimar, Obervellach, Székelyudvarhely, Neerpelt, Celje, Sanghaj, Peking, London, Stonehenge, Bath, Leeds, Rochester, Portsmouth, Hampton, Wales, Cork, Dublin.

Iskolánk öt énekkara (Kicsinyek Kórusa, Gyermekkar, Leánykar, Vegyeskar, Családi Kórus) számtalan kiemelkedő sikert ért el nemzetközi és országos versenyeken, mint pl. Giessen város Nagydíja, Budapestért Díj, Éneklő Ifjúság Minősítő Hangversenyen Év Kórusa cím, Országos Dicsérő Oklevelek és Arany minősítések, Budapesti Nemzetközi Kórusversenyeken Arany minősítések és Karnagyi különdíj, Arany minősítés a Neerpelt-i Nemzetközi Kórusfesztiválon, Ezüst minősítések a Celje-i Nemzetközi Kórusfesztiválon, meghívás a Sanghaji Ifjúsági Zenei Fesztiválra.

2. Az iskola szerkezete

Az iskola 2012 decemberéig önkormányzati fenntartású, majd 2013. január 1-jétől a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ fenntartása alá tartozott.

2017. január 1-jétől a Külső Pesti Tankerületi Központ mint önálló jogi személy látja el a fenntartói és működtetői feladatokat.

Iskolánk közös igazgatású, körzeten kívüli általános iskola és gimnázium.

Szakmai alapidokumentumunk két tevékenységet rögzít:

- az általános iskolai nevelést és oktatást,
- gimnáziumi nevelést és oktatást a négy- és ötévfolyamos gimnáziumi képzés keretében.

Tagozatonként két-két párhuzamos osztály működik.

Az alsó tagozaton nagy figyelmet fordítunk az óvodából az iskolába történő átmenetre, az iskolai szokás és munkarend megismertetésére, az alapkészségek kialakítására és megszilárdítására.

A felső tagozaton a tanulók érdeklődésén alapuló orientáló munka folyik. Bizonyos tantárgyakból igénytől függően lehetőséget biztosítunk a tehetséggondozásra, a felvételi előkészítésre.

A gimnáziumban törekszünk a csoportok homogenizálására a közismereti tantárgyakon belül. Célunk a megfelelő pálya felé irányítás, a sikeres érettségi és a felvételi előkészítés a felsőoktatási intézményekbe.

Céljainkat alapvetően négy program keretében kívánjuk megvalósítani:

- emelt óraszámú ének-zeneoktatással,
- komplex személyiségfejlesztő és tehetséggondozó idegen nyelvi oktatással,
- az írásbeli kifejezőképességet fejlesztő kommunikáció szakiránnyal,
- a nyelvi előkészítő osztály folyamatos fenntartásával.

A korszerű ismeretadás mellett korszerű nevelési módszereket alkalmazunk. Sajátos helyzetünkéből adódóan a három korosztály (kisiskolás, serdülő, ifjú) életkori sajátosságait messzemenően figyelembe vesszük a bánásmód és az oktatási módszerek kiválasztásánál.

3. Személyi feltételek

3.1 Az iskola tanulói

Az iskola arculatának egyik legfontosabb jellemzője **az iskolába járó tanulók száma és összetétele**. Tanulólétszámunk stabil, évek óta a 650 főt meghaladja. A tagozatok közötti megoszlásuk arányos.

Osztályaink összetétele több szempontból **heterogén**. Vannak többgenerációs értelmiségi családból, magas jövedelmű vállalkozói rétegből és marginális helyzetben élő családokból kikerülő tanulóink egyaránt. Lakhely szerinti megoszlásuk is változatos képet mutat. Többségük, tanulóink kb. 75%-a a Havanna lakótelepről jár hozzánk. Iskolánk vonzáskörzete azonban a XVIII. és a XIX. kerület más régióira is kiterjed. Több tanulóink az agglomerációból érkezik hozzánk.

A heterogenitás ellenére **valamennyi szülő iskolaválasztásában közös:**

- a humán értékek a család életvitelében és nevelésében fontos szerepet játszanak,
- érzelmileg kötődnek az iskolához, korábban az iskola tanulói voltak,
- a szülők elégedettek az oktatás színvonalával, pedagógusaink magas szintű nevelő-oktató munkájával,
- zenei nevelésünk (1-12. osztály) egyedülálló a kerületben, sőt a dél-pesti régióban.

Beiskolázási gondjaink nincsenek, többszörös a túljelentkezés.

3.2 Nevelőtestület

Iskolánk nevelőtestülete **elfogadó bánásmódban** részesíti a tanulókat. Az osztályfőnökök több éven át vezetik osztályaikat, ezáltal általában jó a tanuló-tanár kapcsolat. A hosszas együttlét következtében nagyobb lehetősége van az osztályfőnököknek arra, hogy a gyermekek konfliktusainak feloldásában segítséget nyújtsanak. Iskolánkban nagymértékben érvényesül az **egyéni bánásmód elve**, ezáltal tanulóink képességeikhez mért feladatot kapnak. A pedagógusok igyekeznek motiválni a tanulókat, gondoskodnak arról, hogy a tanulóknak sikerélménye legyen.

Mint minden nevelőtestület, a mienkre is a **nők magas aránya** a jellemző. A **korfát** tekintve megegyezik az országos átlaggal. A kollégák többsége pár éven belül nyugdíjba vonul. Így az **utánpótlás biztosítása kiemelt feladatunk**.

A fiatal kollégák modern, nyitott pedagógiai szemléletű, szakmai frissességet és lendületet hozó tanártársaink, akik kivétel nélkül több tanári szakkal illetve szakképzettségekkel rendelkeznek. Ugyanakkor rengeteget tanulnak a tapasztaltabb középgenerációtól, akiket sokszor példaképként tisztelnek.

Pedagógusainkra jellemző a **folyamatos önképzés**. A nevelőtestület 40 százaléka **többdiplomás**. A tanárok magas szakmai felkészültségét igazolják a nagyszámú **állami és kerületi kitüntetések**.

3.3 Nem pedagógus munkakörben foglalkoztatott közalkalmazottak

Az intézmény pedagógiai feladatainak ellátásában a nem pedagógus munkakörben foglalkoztatott közalkalmazottak munkája is nélkülözhetetlen.

A **nevelő-oktató munkát segítők** (iskolaitkár, laboráns, pedagógiai asszisztens, rendszergazda) és a technikai személyzet (portás, karbantartó, takarító) is **alkalmazkodnak az iskola feladatrendszeréhez**, és mindent megtesznek a nevelőtestület és a gyermekközösségek jó munkakörülményeinek és közérzetének biztosításáért, az iskola kedvező külső megítéléséért.

4. Tárgyi feltételek

Az iskola 1957-ben épült. Boltíves bejáratával „műemlék” jellegű a tízemeletes lakótelepi panelépületek között. A **kultúra tiszteletét sugározza** a bejárat előtt álló **Vörösmarty mellszobor**, valamint a lépcsőfordulóban található **Vörösmarty emlékfal**.

A nevelő-oktató munka 22 tanteremben, 8 szaktanteremben, 1 tükrös balett teremben és egy kisméretű tornateremben folyik.

Az iskola **önálló könyvtárral** rendelkezik, amelynek állományában több mint 14 000 egység (könyv, tankönyv, tartós könyv, elektronikus dokumentum, CD, DVD) található. A könyvtárat könyvtári órák tartására, helyben olvasásra és kölcsönzésre egyaránt használják.

Az iskola fennállása alatt részleges felújítások ugyan történtek, de a legnagyobb változást a Pestszentlőrinc-Pestszentimre Önkormányzata által 2015-ben elnyert **KEOP pályázat** jelentette. A projekt az **Európai Unió támogatásával, a Kohéziós Alap társfinanszírozásával valósult meg**.

A projekt azonosító száma: KEOP-5.5.0/B/12-2013-0061.

Az Új Széchenyi Terv keretében mintegy 157 811 638 millió forint vissza nem térítendő uniós támogatást kapott intézményünk az **épület energetikai korszerűsítésére**. A **napkollektorok** hőenergiát, a **napelemek** villamos energiát szolgáltatnak. A külső nyílászárók cseréjén túl a falakat is hőszigetelték, és a világítási rendszer is megújult.

Ugyanebben az évben sor került a főépületben lévő **valamennyi mellékhelyiség felújítására**.

2016 nyarán megépítésre került egy 22x42 m-es **műfüves labdarugó pálya**. A beruházás összköltségének 70%-át az MLSZ, a fennmaradó 30%-ot a XVIII. Kerületi Önkormányzat biztosította.

A 2016/2017-es tanévben Dr Vörösmarty Éva és a XVIII. Kerületi Önkormányzat anyagi támogatásának köszönhetően **elkészült a két épületet összekötő átjáró**.

2018 szeptemberében a Syngenta, a XVIII. Kerületi Önkormányzat és a Külső-Pesti Tankerületi Központ együttes anyagi támogatásának köszönhetően **megvalósult az iskolakert**. Ennek köszönhetően nagyobb teret kapott iskolánkban a globális nevelés, ennek részeként pedig a környezeti nevelés.

A 2018/2019-es tanévben intézményünkben megtörtént a **digitális oktatás megvalósításához szükséges hálózatfejlesztés, a belső wifi hálózat kiépítése és működtetése**.

Intézményünk megfelelő szinten rendelkezik az oktatáshoz szükséges **audiovizuális, interaktív eszközökkel**. Majdnem minden teremben van projektor, négy tanteremben interaktív tábla.

A 2019/2020-as tanévtől kezdve **Lego Robotika képzés** indult el az egyes osztályokban tanórai, szakköri, tehetséggondozó vagy napközis foglalkozások keretében a számunkra a XVIII. Kerületi Önkormányzat, T-Systems Magyarország Zrt. és az Eszterházy Károly Egyetem által biztosított és a kompetenciafejlesztésben is eredményesen alkalmazható LEGO WeDo 2.0 és Mindstorms EV3 eszközkészlet segítségével.

5. Az iskola fő profilja

Kiemelt feladatként kezeljük a **tanulási motívumok fejlesztését**. A tanórákon és azokon kívül olyan tevékenységeket biztosítunk, amelyek felkeltik a tanulók kíváncsiságát, érdeklődését.

A tanulói képességek ismeretében – különösen a gyengébb képességű tanulók esetében – a **tanulás megszerettetése, a tudás, az ismeretszerzés iránti vágy kialakítása a fő cél**.

A tanulóknál sok esetben tapasztalható, hogy nem tudnak helyesen tanulni, szűkös a szókincsük. A szaktárgyi órákon és az osztályfőnöki órákon az eredményesebb tanulás érdekében **korszerű tanulási technikákat** sajátíttatunk el diákjainkkal.

A **szülői házzal, a családdal való aktív együttműködés** segíti elő iskolánk nevelési céljainak megvalósítását, valamint erősíti a gyermek családdal való kötődését. A **szülő-pedagógus közötti személyes kapcsolat** felerősíti a nevelő hatásokat, ezáltal a célok, feladatok megvalósítása eredményesebb.

Az iskola hagyományai, rendezvényei szintén elősegítik a **kötődések** létrejöttét, a jó iskolai közérzet kialakítását. E területen eddig is, és a jövőben is arra törekszünk, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő aktivitással vegyenek részt.

6. Az iskolánkban folyó nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei, értékei, céljai, feladatai, eszközei, eljárásai

Pedagógiai programunk és helyi tantervünk elkészítésénél az alábbiakat vesszük figyelembe:

- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (továbbiakban: Nkt.)
- A NAT kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI.4.) Korm. rendelet (továbbiakban: 110/2012. Korm. rendelet)
- A nevelési-oktató intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet (továbbiakban: 20/2012. EMMI rendelet)
- A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI.4.) Korm. rendelet módosításáról szóló 5/2020. (I.31.) Korm. rendelet (továbbiakban: 5/2020. Korm. rendelet),
- Az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- A nevelés és oktatás helyi célkitűzéseit és lehetőségeit
- A szülők elvárásait és az általunk nevelt-oktatott tanulók sajátosságait

6.1 Alapelveink

A nevelési alapelvek iránymutatóul szolgálnak a nevelés folyamatában.

Legfontosabb alapelveink:

- A **komplexitás elve**, azaz, a nevelés során biológiai, fiziológiai, pszichikai és társadalmi törvényszerűségek hatásával kell számolnunk.

- **Tervszerű, többoldalú** nevelő hatások biztosítása és összehangolása.
- A nevelőnek vezető szerepe van a **pedagógiai légkör** kialakításában, a tanulók aktivitásának kibontakoztatásában, tevékenységük megszervezésében, személyiségük fejlesztésében.
- A növendékek **életkori és egyéni sajátosságainak figyelembevétele**: a gyermek fejlődését mindenkor a maga fejlődési fokához mérten kell biztosítani.
- A **nevelés** az emberi viszonyokban gazdag közösségek hatásrendszerén át a közösség aktív részvételével történik.
- A közösségek biztosítanak teret - a nevelő vezető, irányító, kezdeményező szerepe mellett - a növendék **önállóságának, öntevékenységének, önkormányzó képességének kibontakoztatásához**.
- **Bizalom, megértés, tisztelet** a tanuló személyisége iránt, törekvés a személyes kapcsolat kialakítására.
- **Igényesség, határozott követelmények** támasztása a tanulókkal szemben, egyúttal lehetőség nyújtása a tanuló önállóságának, kezdeményezőképességének, kreativitásának kibontakoztatására.
- A tanulók jogainak, emberi méltóságának tiszteletben tartása, **pedagógiai tapintat** irányukban.
- A **kulcskompetenciák** kialakítása, az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges motívumok és tanulási képességek kiművelése.
- A tanulók felkészítése az **önálló ismeretszerzésre és önművelésre, a tanulási képességek és szilárd alapkészségek** kialakítására.
- A tanulási **esélyegyenlőség** megteremtése.
- A **szociokulturális hátrányok** leküzdése.
- **Differenciált képességfejlesztés**, a tanulás motiválása, saját egyéni, hatékony tanulási módszerek kialakítása, készségfejlesztés.
- A **szociális, életviteli és környezeti kompetencia** fejlesztése.
- A **konstruktív életvezetés, az egyéni életpálya-építés és az egészséges életmód** képességének megalapozása.
- A reális önismeret és életszemlélet kialakítása, amellyel segítjük a megfelelő **továbbtanulási irány, illetve pálya kiválasztását**.
- A **szűkebb és tágabb hazához való kötődés** érzésének kifejtése, a **környezetünk megismerése és megóvása igényének kialakítása**.

6.2 Céljaink

Az iskola célja, hogy a családdal együttműködve:

- **cselekvő elkötelezettségre neveljen** az igazság és az igazságosság, a jó és a szép iránt,
- fejlessze a **harmonikus személyiség** kibontakoztatásához szükséges szellemi, érzelmi, erkölcsi, társas és testi képességeket.

Ezáltal járul hozzá ahhoz, hogy tanulóink:

- a haza felelős polgáraivá váljanak,
- kifejlődjék bennük a hazafiság érzelmvilága,
- reális önismeretre és szilárd erkölcsi ítélőképességre tegyenek szert,
- megtalálják helyüket a családban, a szűkebb és tágabb közösségekben, valamint a munka világában,
- törekedjenek a tartalmas és tartós kapcsolatok kialakítására,
- legyenek képesek felelős döntések meghozatalára a maguk és a gondjaikra bízottak sorsát illetően,
- váljanak képessé az önálló tájékozódásra, véleményformálásra és cselekvésre,

- ismerjék és értsék meg a természeti, társadalmi, kulturális jelenségeket, folyamatokat,
- tartsák értéknek és feladatnak a kultúra és az élővilág változatosságának megőrzését.

További célunk - a körülmények, a hagyományok és a lehetőségek által meghatározottan - kialakítani azokat a személyiségjegyeket, amelyekkel az iskolánkból kikerülő fiataloknak rendelkezniük kell.

Szeretnénk elérni, hogy tanulóinkból autonóm, igényes, racionális gondolkodású, szorgalmas, érzelmileg gazdag, optimista világszemléletű, együttműködésre képes, a felnőttek társadalmába beilleszkedni tudó állampolgárok váljanak.

Szándékunk szerint kvalifikált nevelőtestületünk a jövőben is színvonalas pedagógiai munkát végez, melyben első helyen szerepel a tanulók személyiségformálásának igénye.

A neveléssel és az oktatással **az egyetemes emberi és nemzeti kultúra értékeinek közvetítésére vállalkozunk.**

Az alsó tagozaton kiemelt figyelmet fordítunk:

- az óvodából az iskolába történő **átmenetre**,
- az iskolai szokás- és munkarend megismertetésére,
- **az alapkészségek kialakítására és megszilárdítására**,
- a megértés és a tanulás iránti érdeklődés és nyitottság fejlesztésére,
- a tanuló saját környezete, a természet, a társas kapcsolatok, majd a társadalom értékei iránti fogékonyságra,
- a gyermekjáték és mozgás iránti vágyra,
- a gyermek természetes fejlődésére, érésére,
- az olvasás iránti kedv felkeltésére, fenntartására,
- a közösségfejlesztő magatartás és tevékenység szükségleteinek kialakítására,
- **a tanulók képességeinek és kulcskompetenciáinak – lehetőség szerinti – egyénre szabott fejlesztésére**,
- újszerű tanulásszervezési eljárások bevezetésével a tanulók **motiváltságának növelésére**,
- a digitális írástudás elterjesztésére.

A felső tagozaton a tanulók érdeklődésén alapuló orientáló munka folyik.

Ennek érdekében:

- **folytatjuk** az első szakasz nevelő-oktató munkáját, a **képességek, készségek fejlesztését**,
- a tanítási tartalmak feldolgozásának folyamatában figyelembe vesszük, hogy ez az egységes rendszert képező szakasz két, pedagógiailag elkülöníthető periódusra tagolódik,
- figyelembe vesszük, hogy a 10-12 éves tanulók gondolkodása erősen kötődik az **érzékelés útján szerzett tapasztalatokhoz**,
- figyelembe vesszük, hogy 12-14 éves kortól (serdülőkor kezdete) a tanulók ismeretszerzési folyamatában előtérbe kerül **az elvont fogalmi és az elemző gondolkodás, az alapkészségek továbbfejlesztése és az egyénre szabott differenciált fejlesztés, tehetséggondozás**,
- a különböző érdeklődésű, eltérő értelmi, érzelmi, testi fejlettségű, képességű, motivációjú, szocializációjú, kultúrájú tanulót érdeklődésének, képességének és tehetségének megfelelően **készítjük fel a továbbtanulásra**, társadalomba való majdani beilleszkedésre,

- magas színvonalú és sokrétű ismeretátadással **fejlesztjük a tanulók önálló problémamegoldó képességét, készségét és kreativitását,**
- a tanítási–tanulási folyamatban a **strukturált tudás közvetítése:** az ismeretek megszerzésének, a megértés, az alkalmazás és magasabb műveleti szintű alkalmazás képességének kialakításával,
- a szűkebb és a tágabb környezetből megismerhető erkölcsi **értékek tudatosítása,**
- **a humánus magatartásminták, a pozitív szokások erősítése,**
- a **személyiségfejlesztés céljait** szolgálja a tevékenységre nevelés (tanulás, munka, közéleti- és szabadidős tevékenységek), a képességek fejlesztése (értelmi, érzelmi, akarati, testi, nyelvi, kommunikációs, matematikai, természettudományos, történelmi, társadalmi, politikai, esztétikai, szomatikus és a technikai nevelés területei) és a szükségletek alakítása,
- a tanulási tevékenységek közben és a tanulói közösségben való élet során **fejlesztjük a tanulók önismeretét, együttműködési készségét, akaratát, segítőkészségét, szolidaritásérzését, empátiáját,**
- a tanulóknál kialakítjuk a reális önértékelés képességét, a **teljesítmény- és sikerorientált beállítódást,** az egészséges önbizalmat és a kockázatvállalást,
- biztosítjuk, hogy **a „tanulás tanulása” és az önálló ismeretszerzés** képességének kialakítása minden tanuló számára elérhetővé váljon,
- **az informatika minél szélesebb körű alkalmazásával, az idegen nyelvek tanulása iránti igény és a zenei műveltség** magas szintű fejlesztésével is hozzájárulunk az alapműveltség kialakításához.

A **gimnáziumban** törekszünk a csoportok homogenizálására a közismereti tantárgyakon belül. Célunk a megfelelő pályairányítás, a sikeres érettségi és a felvételi előkészítés a felsőoktatási intézményekbe.

Ennek érdekében:

- segítjük diákjainkat abban, hogy **művelt emberré, szabad és gazdag személyiséggé, felelős polgárrá, tisztességes és emberséges, alkotásra és boldogságra képes emberekké válhassanak,**
- **elégedett, magabiztos, optimista és felelősséget vállaló** emberek nevelésére törekszünk, **hozzájárulunk a tanulók önismeretének elmélyítéséhez,**
- fejlesztjük a tanulóknál azokat a képességeket, készségeket, amelyek **a környezettel való harmonikus, konstruktív kapcsolathoz szükségesek,**
- célunk a **megbízhatóság, becsületesség, szavahihetőség értékének megismertetése,**
- nevelési elvünk a **következetes követelés és igényesség, másrészt a tanulók jogainak, emberi méltóságának tiszteletben tartása,** a velük szemben megnyilvánuló pedagógiai tapintat, bizalom, megértés, türelem, igazságosság,
- kiemelt a **tanulók személyre szóló fejlesztése,**
- a tárgyi tudás mellé a diákok szerezzék meg mindazokat az együttműködési, **kommunikációs képességeket** is, amelyek segítségével tudásukat önmaguk és mások számára is hasznosítani tudják,
- a tanulók ismerjék meg és alkalmazzák a **közösségi együttélés pozitív magatartásformáit,**
- tanulóinkban kialakítjuk az **egyéni életélés kultúráját, a konstruktív életvezetés képességét,**
- tanulóinkban igyekszünk kialakítani az **asszertív viselkedést,** hogy tanúsítson önuralmat, toleranciát másokkal szemben, személyiségében legyen humánus, erkölcsös, fegyelmezett, kötelességtudó, nyitott, kreatív,

- alakítsa ki a saját hatékony **tanulási stratégiáját**, célszerűen alkalmazza a tanulási módszereket.

Sajátos helyzetünkből adódóan a **három korosztály** (kisiskoláskor, serdülőkor, ifjúkor) **életkori sajátosságait messzemenően figyelembe vesszük** a nevelési-oktatási módszerek kiválasztásánál.

Mindhárom korosztályra vonatkozóan:

- egyéni foglalkozásokat szervezünk a különleges bánásmódot igénylő tanulók számára,
- lehetőséget teremtünk a legtehetségesebbek, valamint a lemaradók megkülönböztetett fejlesztésére.

Nevelési és oktatási céljainkat akkor tekinthetjük megvalósultnak, ha

- beiskolázási mutatóink az elért magas szinten tarthatók,
- tanulóink tantárgyi és pedagógiai követelményeinket elvárásainknak megfelelő szinten teljesítik,
- versenyeredményeink által továbbra is a legjobb iskolák közé tartozunk,
- tanulóink a szándékuknak megfelelő legjobb középiskolában, illetve főiskolán, egyetemen tanulhatnak tovább,
- saját tanulóink közül minél többen választják a 8. osztály elvégzése után gimnáziumunkat.

Kiváló iskolák működnek a legtehetségesebbek és a leghátrányosabb helyzetű tanulók számára, miközben a legszélesebb réteg képzésének színvonala a nemzeti felemelkedés kulcskérdése.

Ennek a **jó képességű, szorgalmas átlagnak szeretne iskolánk átlagon felüli nevelést, oktatást, képzést nyújtani.**

6.3 Feladataink

Feladatunk a Nemzeti alaptanterv szerint:

- a nemzeti műveltség, a hazai nemzetiségek kultúrájának átadása, megőrzése,
- az egyetemes kultúra közvetítése, az erkölcsi érzék és a szellemi-érzelmi fogékonyság elmélyítése,
- a Kárpát-medence, különösen a környező országokban élő magyarság életének megismerése, az Európához tartozás erősítése,
- a munkához szükséges képességek, készségek, ismeretek, attitűdök együttes fejlesztése, az egyéni és csoportos teljesítmény ösztönzése, a közjóra való törekvés megalapozása, a nemzeti, közösségi összetartozás és a hazafiság megerősítése,
- teljesítmény növelésére sarkalljuk tanítványainkat, hogy az **elsajátított tudás értékálló és a kor igényeinek megfelelő legyen.**

A nevelési-oktatási céljainkban megfogalmazott személyiségnek az alábbi **követelményeknek, elvárásoknak kell megfelelnie:**

1. Legyen képes szellemileg, testileg, érzelmileg és erkölcsileg egészséges életvitelre.

1.1 Rendelkezzon harmonikus, reális énképpel.

1.2 Tisztelje az életet.

1.3 Értékelje, és vállaljon felelősséget testi-lelki egészségéért.

1.4 Rendelkezzon reális önismerettel, törekedjen az önfejlesztésre, a belső harmóniára, tudja elfogadni és értékelni önmagát.

1.5 Legyen szellemileg fogékony, érzelmileg gazdag és erkölcsös.

1.6 Legyen akaraterőse, fegyelmezett, legyen képes a kudarcok leküzdésére.

1.7 Rendelkezzen a megújulás és az alkalmazkodás képességével.

2. Rendelkezzen a társas emberi léthez nélkülözhetetlen szokások és magatartásmódok ismeretével és gyakorlásával.

- 2.1 Jellemezze a tágabb és szűkebb haza szeretete, a közösségi, az együvé tartozás érzése.
- 2.2 Tisztelje szüleit, nevelőit, pedagógusait, a felnőtteket.
- 2.3 Érezzen és vállaljon felelősséget önmagáért és másokért, a közösségért.
- 2.4 Legyen határozott, de toleráns, következetes, de változásra, változtatásra képes, legyen állhatatos.
- 2.5 Tudjon az adott helyzethez illően viselkedni.
- 2.6 Legyen képes az önzés leküzdésére, az együttműködésre és a kooperációra másokkal.
- 2.7 Legyen konfliktustűrő.
- 2.8 Tartsa kötelességének a másik segítségét, rendelkezzen az együttérzés képességével.
- 2.9 Érezzen tiszteletet a másik nem, a szerelem szépsége és öröme iránt.
- 2.10 Legyen képes fontos és tartós barátságok megkötésére, ápolására.

3. Legyen képes a társadalmi munkamegosztásba való későbbi bekapcsolódásra (továbbtanulás, munkavállalás).

- 3.1 Rendelkezzen a tanulás eredményességére vezető képességekkel.
- 3.2 Legyen tanulni vágyó és tanulni tudó, legyen igénye a műveltség megszerzésére.
- 3.3 Legyen önálló, öntevékeny, érdeklődő, vegyen alkotó módon részt a tanulásban.
- 3.4 Legyen önfegyelme a kitartó tanuláshoz.
- 3.5 Helyezze előtérbe a gondolkodást és problémamegoldást az egyszerű, mechanikus tanulással szemben (problémaérzékeny, kreatív viszonyulás).
- 3.6 Jellemezze szellemi igényesség, az intellektuális szükségletek, a permanens és a sokoldalú önművelés (továbbtanulási aspiráció).
- 3.7 Rendelkezzen korszerű társadalom- és természettudományi, esztétikai, szomatikus és technikai általános műveltséggel, szilárd alapképességekkel, valamint a speciális képzés adta átlagon felüli ismeretekkel, készségekkel, jártasságokkal (zene, nyelv, kommunikáció, számítógépezés).
- 3.8 Legyen tisztában a világról alkotott fontosabb ideológiákkal, társadalmi értékekkel és normákkal. Legyen a világról és önmagáról reális képe. Rendelkezzen egyéni világképpel, törekedjék szilárd világnézet kialakítására.
- 3.9 Tudjon rövidebb és hosszabb távra tervezni, reális mérlegelés alapján dönteni.
- 3.10 Legyen képes a hazafiság tevékeny megélésére, rendelkezék magyarságtudattal. Legyen kész az állampolgári szerep felelős vállalására.
- 3.11 Legyen nyitott és toleráns más népek, kultúrák és szokások iránt.
- 3.12 Tanúsítson humánus magatartást a kisebbségek, a fogyatékosok, az öregek és a deviánsok iránt.

4. Legyen képes az iskola speciális nevelési követelményeinek teljesítésére.

A zenetagozatos osztályok tanulója:

- 4.1. Rendelkezék jó zenei ízléssel, művészi felfogással és ítélőképességgel.
- 4.2. Vegyen rendszeresen részt a kórus munkájában, a társas muzsikálásban, a zenekari munkában.
- 4.3. Rendelkezzen művészi szellemi igénnyel, igényességgel.
- 4.4. Törekedjék a zenei tárgyak mellett a művészeti és közismereti tárgyak egyidejű magas szintű elsajátítására.
- 4.5. Rendelkezék a művek megismeréséhez, megtanulásához, előadásához szükséges szorgalommal és művészi alázattal.

- 4.6. Tudja bevonni a nem zenei osztályokat is a közös éneklésbe.
- 4.7. A külföldi szereplések során érezze annak a felelősségét, hogy hazája kulturális követe.
- 4.8 Nyilvános szereplések alkalmával legyen képes legjobb tudása szerint teljesíteni, a magyar zenetanítás és az iskola ügyét magas színvonalon képviselni.

A nyelvi tagozatos osztályok tanulója:

- 4.8 Legyen képes az emelt óraszámú tanított élő idegen nyelven beszélni, írni, olvasni.
- 4.9 Legyen birtokában a szövegértésnek. Tudjon szöveget alkotni.
- 4.10 Legyen tisztában és helyesen alkalmazza a mindennapi társas kapcsolatok és alkalmi megszólalás műfajait és stílusait.
- 4.11 Tudja és alkalmazza a nyelvi illem szabályait beszédhelyzetben; ki, mit, kinek, mikor mond, és azt hogyan mondja.
- 4.12 Tudja a szomszédos és a partnerállamok és nemzetek közelmúltjából és jelenéből a leglényegesebb ismereteket.
- 4.13 A külföldi tartózkodások idején tudjon alkalmazkodni a vendéglátó ország szokásaihoz. Érezze annak a felelősségét, hogy hazája kulturális követe.

A kommunikáció szakirányú osztályok tanulója:

- 4.14 Ismerkedjen meg a kommunikáció általános kérdéseivel.
- 4.15 Nyerjen betekintést a hétköznapijainkban oly nagy szerepet betöltő média felépítésébe, működésébe.
- 4.16 Ismerje meg a kommunikációs rendszerek működését, a társadalmi kommunikáció sajátosságait.
- 4.17 Szerezzen jártasságot a fontosabb médiaműfajok alkalmazásában.
- 4.18 Vegyen részt az iskolai diákújság szerkesztésében és az iskolarádió működtetésében.

6.4 Eszközeink, eljárásaink, elvárásaink a tanárokkal szemben

A fenti eredmények elérésének eszközeként az **alábbi folyamatos tevékenységi formákat folytatjuk:**

- **következetes** tanári magatartással és követelményrendszerrel dolgozunk tanítványaink nevelése és formálása érdekében,
- **folyamatos ellenőrzéssel** kitartó munkára, tanulásra készítjük diákjainkat,
- **rendszeres értékeléssel** és osztályozással adunk visszajelzéseket tanulmányaikról,
- az eredményekről az értékelés megszületését követően azonnal **tájékoztatjuk** a tanulót és 24 óra elteltével az e-naplón keresztül a szülőt,
- a **tanulási stratégiák** megválasztásában és a taneszközök használatában kitüntetett szempont az életkori jellemzők figyelembevétele, új módszerek, szervezési módok, tanulásszervezési eljárások alkalmazása, tevékenykedtetésre épülő tanulásszervezés, **projektek, témahetek** szervezése,
- a **hatékonyabb** nevelő-oktató munka érdekében **egyéni foglalkozásokat**, korrepetálásokat, csoportbontást alkalmazunk,
- a tehetséges tanulóknak fakultációs lehetőséget, szakkört biztosítunk,
- a délutáni foglalkozásokon és a szaktárgyi órák keretében a **tanulás tanítására** kiemelt figyelmet fordítunk,
- az **olvasóvá nevelés** iskolánk fő feladata, melyet minden tanár minden tantárgy oktatásánál kiemelten kezel,
- törekszünk a szaktantermi rendszer kialakítására, az infokommunikációs technológia mint eszköz és taneszköz alkalmazására,
- **személyes példamutatással** a toleranciára, a másság elfogadására, az empátiára, az emberi jogok tiszteletben tartására nevelünk,

- minden gyermek számára biztosítunk képességeinek, érdeklődésének, illetve távolabbi céljainak megfelelő programokat, tevékenységi formákat a mentális képességek céltudatos fejlesztése, az önálló tanulás és az önművelés alapozásával, gyakoroltatásával,
- az iskolai tanulás folyamatában meghatározó a **gyakorlatközpontúság**, az életvitelhez szükséges, **alkalmazható tudás** gyarapítása, a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése, a **diagnosztikus és formatív mérések** mérőeszközök alkalmazása.

Eredményeink elérése érdekében az alábbi eljárásokat alkalmazzuk:

- minden diákot egyéniségként kezelünk, és megkeressük fejlesztésének, nevelésének optimális lehetőségét,
- osztályfőnöki munkánkban kiemelt figyelmet fordítunk minden tanítványunkkal és családjával való folyamatos kapcsolattartásra, fejlődési folyamatuk irányítására,
- a fentiek érdekében folyamatosan együttműködünk a tanulót nevelő családdal, jelzéseket adunk és veszünk tanítványunk fejlesztésének biztosítása érdekében,
- fontosnak tartjuk annak a tanári mentalitásnak a fejlesztését, amely minden tanítványában keresi a tehetséget.

7. Az iskolai nevelő-oktató munkánk tartalmi szabályozása a 110/2012. Kormányrendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló jogszabály alapján

Az új Nat műveltségi területenként határozza meg az iskolai nevelés-oktatás pedagógiai tartalmát. A fejlesztési feladatok és a közműveltségi tartalmak az egyes nevelési-oktatási szakaszokhoz kapcsolódnak.

A Nemzeti alaptanterv alapján megfogalmazott feladatok:

- nemzeti műveltség,
- a hazai nemzetiségek kultúrájának átadása, megőrzése,
- az egyetemes kultúra közvetítése,
- az erkölcsi érzék és a szellemi, érzelmi fogékonyság elmélyítése,
- a tanuláshoz, a munkához szükséges képességek, készségek, ismeretek, attitűdök együttes fejlesztése,
- az egyéni és a csoportos teljesítmény ösztönzése,
- a közjóra való törekvés megalapozása,
- a nemzeti, közösségi összetartozás és a hazafiság megerősítése,
- az értékálló és a kor igényeinek megfelelő tudás elsajátítása.

A Nemzeti alaptanterv alapján megfogalmazott célok, hogy a felnövekvő nemzedék

- a haza felelős polgárává váljék,
- kifejlődjék benne a hazafiság érzelmvilága,
- reális önismerettel rendelkezzen,
- szilárd erkölcsi ítélőképességre tegyen szert,
- megtalálja helyét a családban, a szűkebb és a tágabb közösségekben,
- megtalálja helyét a munka világában,
- váljék képessé tartalmas és tartós kapcsolatok kialakítására,
- legyen képes felelősségteljes döntések meghozatalára,
- váljék képessé az önálló tájékozódásra, véleményformálásra és cselekvésre,
- ismerje és értse meg a természeti és társadalmi, kulturális jelenségeket, folyamatokat,
- tartsa értéknek és feladatnak a kultúra és az élővilág változatosságának megőrzését.

A hatékony intézményes nevelés-oktatás nélkülözhetetlen eleme a szülőkkel történő együttműködés. Az intézmény a szülők számára nyújtott pedagógiai segítséggel, a szülők véleményének, javaslatainak befogadásával, hasznosításával teremti meg a sikeres együttműködést.

7.1 Fejlesztési területek - nevelési célok

A fejlesztési területek – nevelési célok áthatják a pedagógiai folyamat egészét. A célok elérése érdekében a pedagógiai folyamatban jelen kell lennie az ismeretszerzés, a gyakoroltatás, cselekedtetés mellett a példák érzelmi hatásának is. Összhangban kell lennie a kulcskompetenciák alapját adó képességekkel, készségekkel, a nevelés-oktatás során megszerzett ismeretekkel és a tudásszerzést segítő attitűdökkel.

A nevelési célok megvalósulása a köznevelés folyamatában:

- beépülnek az egyes műveltségi területek, illetve tantárgyak fejlesztési követelményeibe, tartalmaiba,
- tantárgyak részterületeivé válhatnak, vagy önálló tantárgyként jelenhetnek meg az iskola helyi tanterve szerint,
- az alsó tagozaton tematizálják a tanítói munkát, a felsőbb évfolyamokon pedig elsősorban az osztályfőnöki órák témaköreit,
- témákat, fejlesztési helyzeteket körvonalaznak a nem tanórai keretek között folyó, egyéb iskolai foglalkozások, programok számára.

Fejlesztési területek:

- erkölcsi nevelés
- nemzeti öntudat, hazafias nevelés
- állampolgárságra, demokráciára nevelés
- az önismeret és a társas kultúra fejlesztése
- a családi életre nevelés
- a testi és lelki egészségre nevelés
- felelősségvállalás másokért, önkéntesség
- fenntarthatóság, környezettudatosság
- pályaorientáció
- gazdasági és pénzügyi nevelés
- médiatudatosságra nevelés
- a tanulás tanítása

Erkölcsi nevelés

- A tanulók erkölcsi érzékének fejlesztése.
- A cselekedeteikért és azok következményeiért viselt felelősségtudatuk elmélyítése.
- Igazságérzetük kibontakoztatása, közösségi beilleszkedésük elősegítése.
- Az önálló gondolkodásra és a majdani önálló, felelős életvitelre történő felkészülésük segítése.
- Az elkerülhetetlen értékkonfliktusokra való felkészítés.
- A tanulók erkölcsi és életvezetési problémáira a helyes megoldáskeresés.
- A kötelességtudat, a munka megbecsülése, a mértéktartás, az együttérzés, a segítőkészség, a tisztelet, a tisztesség, a korrupció elleni fellépés, a türelem, a megértés, az elfogadás megtanulása.

- A tanulást elősegítő beállítódások kialakítása – az önfegyelem, az intellektuális érdeklődés felkeltése.

Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

- A tanulók ismerjék meg nemzeti, népi kultúránk értékeit, hagyományait, az egyetemes emberi civilizáció kiemelkedő eredményeit, nehézségeit és az ezeket kezelő nemzetközi együttműködési formákat.
- Tanulmányozzák a jeles magyar történelmi személyiségek, tudósok, feltalálók, művészek, írók, költők, sportolók munkásságát.
- Azoknak az ismereteknek, egyéni és közösségi tevékenységeknek az elsajátítása, amelyek megalapozzák az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és népei megismerését, megbecsülését.
- Alakuljon ki bennük a közösséghez tartozás, a hazaszeretet érzése és az a felismerés, hogy szükség esetén Magyarország védelme minden állampolgár kötelessége.
- Ismerjék meg Európa történelmét, sokszínű kultúráját.
- Tájékozódjanak az egyetemes emberi civilizáció kiemelkedő eredményeiről, nehézségeiről és az ezeket kezelő nemzetközi együttműködési formákról.

Állampolgárságra, demokráciára nevelés

- A demokratikus jogállam működésének alapja az állampolgári részvétel, amely erősíti a nemzeti öntudatot és kohéziót, összhangot teremt az egyéni célok és a közjó között. Ezt a magatartást jellemezze:
  - a törvénytisztelet,
  - az együttélés szabályainak betartása,
  - az emberi méltóság és az emberi jogok tisztelete,
  - az erőszakmentesség,
  - a méltányosság.
- Az iskola megteremti a lehetőséget annak, hogy a tanulók megismerjék a főbb állampolgári jogokat és kötelezettségeket, és biztosítja a honvédelmi nevelést.
- Fejlődjön ki a tanulóban a kreatív, önálló mérlegelő gondolkodás, az elemzőképesség és a vitakultúra, amelyet a közügyekben való részvétel megkíván.
- A felelősség, az önálló cselekvés, a megbízhatóság, a kölcsönös elfogadás elsajátítását hatékonyan támogatják a tanulók tevékeny részvételére építő tanítás- és tanulásszervezési eljárások.

Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése

- Az önismeret fejlesztése mint a társas kapcsolati kultúra alapja – a személyes tapasztalatok és a megszerzett ismeretek tudatosításán alapuló, fejlődő és fejleszthető képesség.
- A tanuló kedvező szellemi fejlődésének, készségeinek, tudásának és kompetenciáinak kifejtése.
- A tanulók váljanak képessé érzelmeik hiteles kifejezésére, a mások helyzetébe történő beleélésre, az empátiára, a kölcsönös elfogadásra.
- A tanulók énképének kialakítása, hogy a saját/egyéni fejlődésüket, sorsukat és életpályájukat maguk tudják alakítani.
- A megalapozott önismeret kialakításával a tanulóban fejlődjön ki a kulturált egyéni és közösségi élethez, mások megértéséhez és tiszteletéhez, a szeretetteljes emberi kapcsolatok kialakításához szükséges képesség.

A családi életre nevelés

- A család kiemelkedő jelentőségű a gyerekek, fiatalok erkölcsi érzékének, szeretetkapcsolatainak, önismeretének, testi és lelki egészségének alakításában.
- A környezet változásai, az értékrendben jelentkező átrendeződések, a családok egy részének működésében bekövetkező zavarok szükségessé teszik a családi életre nevelés beemelését a köznevelés területére.

A köznevelési intézményeknek ezért kitüntetett feladata:

- a harmonikus családi minták közvetítése,
- a családi közösségek megbecsülésére nevelés,
- felkészítés a családi életre,
- a családi életükben felmerülő konfliktusok kezelésére nevelés,
- a szexuális kultúra kérdései.

A testi és lelki egészségre nevelés

- Az egészséges életmódra, a testi-lelki egészségre nevelés.
- A helyes táplálkozásra, a mozgás megszerettetésére, a stresszkezelés módszereinek alkalmazására nevelés.
- A lelki egyensúly megővására, a társas viselkedések szabályozására, a konfliktusok kezelésére nevelés.
- A családdal együttműködve a tanulók felkészítése az önállóságra, a betegség megelőzésére, a szabályok betartására a közlekedésben, a testi higiéniában, a veszélyes körülmények és anyagok felismerésében, a váratlan helyzetek kezelésében,
- A káros függőségekhez vezető szokások kialakulásának megelőzésére nevelés motiválással, példamutatással.

Felelősségvállalás másokért, önkéntesség

- A hátrányos helyzetű vagy fogyatékkal élő emberek iránti szociális érzékenység, segítő magatartás kialakítása a tanulóknál a saját élményű tanuláson keresztül.
- A segítő magatartás képességeinek fejlesztése, az együttérzés, az együttműködés, a problémamegoldás, az önkéntes feladatvállalás és megvalósítás.

Fenntarthatóság, környezettudatosság

- A felnövekvő nemzedéknek ismernie és becsülnie kell az életformák gazdag változatosságát a természetben és a kultúrában.
- A tanulók az erőforrásokat tudatosan, takarékosan és felelősségteljesen, megújulási képességükre tekintettel használják.
- A tanulók számára a természet és a környezet ismeretén és szeretetén alapuló környezetkímélő, értékvédő, a fenntarthatóság mellett elkötelezett magatartás váljék meghatározóvá.
- A környezettel kapcsolatos állampolgári kötelességek és jogok gyakorlására nevelés.
- A tanulók ismerjék meg azokat a gazdasági és társadalmi folyamatokat, amelyek változásokat, válságokat idézhetnek elő.
- Kapcsolódjanak be közvetlen és tágabb környezetük értékeinek, sokszínűségének megőrzésébe, gyarapításába.

Pályaorientáció

- A tanulók életkorához igazodva átfogó képet kell nyújtani a munka világról.
- Tevékenységeken keresztül lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a diákok kipróbálhassák képességeiket, elmélyülhessenek az érdeklődésüknek megfelelő

területeken, megtalálják hivatásukat, kiválaszthassák a nekik megfelelő foglalkozást és pályát.

- Képessé váljanak arra, hogy ehhez megtegyék a szükséges erőfeszítéseket.
- Fejleszteni kell bennük a segítséssel, az együttműködéssel, a vezetéssel és a versengéssel kapcsolatos magatartásmódokat és azok kezelését.

Gazdasági és pénzügyi nevelés

- A tanulók ismerjék fel saját felelősségüket az értékteremtő munka, a javakkal való ésszerű gazdálkodás, a pénz világa, a fogyasztás területén.
- Tudják mérlegelni döntéseik közvetlen és közvetett következményeit és kockázatát.
- Lássák a rövid - és hosszú távú céljaik, valamint az erőforrások kapcsolatát, az egyéni és közösségi érdekek összefüggését, egymásra utaltságát.
- A köznevelési intézmény biztosítja a pénzügyi rendszer alapismereteire vonatkozó pénzügyi szabályok, a banki tranzakciókkal kapcsolatos minimális ismeretek és a fogyasztóvédelmi jogok tanítását.

Médiatudatosságra nevelés

- A tanulók nevelése az új és a hagyományos médiumok nyelvének megfelelő használatára, a kritikai beállítódás kialakítása, a médiumoktól befolyásolt mindennapi élet értelmes és értékelt megismerésére, tudatos alakítására.
- A tanulók megismertetése a média működésével és hatásmechanizmusával, a média és a társadalom közötti kölcsönös kapcsolatokkal, a valóságos és a virtuális, a nyilvános és a bizalmas érintkezés megkülönböztetésének módjával, a különbségek és az említett médiajellemzők jogi és etikai jelentőségével.

A tanulás tanítása

Valamennyi pedagógus feladata:

- Felkelteni az érdeklődést a tanulóban az iránt, amit tanít.
- Útbaigazítást adni a tananyag elsajátításával, szerkezetével, hozzáféréssel kapcsolatban.
- Annak megtanítása, hogy
  - hogyan alkalmazható a megfigyelés és a tervezett kísérlet módszere,
  - hogyan használhatók a könyvtári és más információforrások,
  - hogyan mozgósíthatók az előzetes ismeretek és tapasztalatok,
  - melyek az egyénre szabott tanulási módszerek,
  - miként működhetnek együtt a tanulók csoportban,
  - hogyan rögzíthetők és hívhatók elő pontosan, szó szerint például szövegek, meghatározások, képletek.
- Olyan tudás kialakítása, amelyet a tanulók új helyzetekben is képesek alkalmazni, a változatok sokoldalú áttekintésével és értékelésével.
- A tanulás eredményességének, a tanuló testi és szellemi teljesítményeinek lehetőség szerinti növelése és a tudás minőségének értékelése.

7.2 Egységesség és differenciálás, módszertani alapelvek

Az iskolák, a pedagógusok, a tanulók sokféle, differenciált tevékenysége a teljesítmény növelésére sarkalló, az életésélyek tanulással történő növelését szolgáló egységes, közös alapra kell, hogy épüljön.

Cél a személyiségfejlesztő tanítás. Ez olyan pedagógiai munkát feltételez az iskolától, a pedagógusoktól, amelynek középpontjában a tanulók tudásának, képességeinek fejlesztése, a

készségek elsajátíttatása, kibontakoztatása, a személyiség fejlődéséhez szükséges, megfelelő feltételek biztosítása áll, figyelembe véve, hogy a nevelés és az oktatás színtere nem csak az iskola, hanem az élet számos egyéb fóruma is.

A differenciált tanítás-tanulás megvalósulásának szempontjai:

- A tanulónak a tanulási tevékenységekben történő hangsúlyos részvétele.
- Olyan tanulói kompetenciák fejlesztése, amelyek lehetővé teszik az ismereteknek különböző helyzetekben történő kreatív alkalmazását.
- A tevékenységekre épülő tanulásszervezési formák segítsék a tanulót az ismeretek megszerzésében, a kompetenciák fejlesztésében.
- Ki kell használni a tanulás társas természetéből adódó előnyöket, a differenciált egyéni munka adta lehetőségeket.
- Segíteni kell a párban vagy csoportban végzett felfedező, tevékeny és jól szervezett, együttműködésen alapuló tanulást.
- A minden tanuló számára egyformán hozzáférhető tanulási környezet biztosítása, a tanulói különbségekhez illeszkedő, differenciált céljelölés, a többszintű tervezés és tananyag-alkalmazás, a fejlesztő, tanulást támogató értékelés.
- Az egyéni rétegmunka, az adaptált szövegváltozatok felhasználása, amelyek kiterjeszthetik és elmélyíthetik a tankönyvek tartalmát.

Mindezek megvalósításához a pedagógus feladata:

- A pedagógus a problémamegoldási és a jelenségértelmezési közvetett és közvetlen eszközökkel segítse a tanuló igényeit szükségleteit figyelembe véve.
- A pedagógus tegye lehetővé az iskolán kívüli szakemberek bevonását, valamint a külső helyszínek nyújtotta pedagógiai lehetőségek felhasználását (könyvtár, múzeum, levéltár, színház, koncert).
- A pedagógus működjön együtt a más tantárgyakat tanító pedagógusokkal azért, hogy a tanulónak lehetőségük legyen a tanórákon vagy a témahetek, projektnapok, témákhoz szervezett események, tanulmányi kirándulások, iskolai táborok alkalmával a tantárgyak szervezett, összefüggő, illetve kapcsolódó tartalmainak integrálására.
- A különleges bánásmódot igénylő tanulók esetében a pedagógusnak figyelembe kell vennie a tantárgyi tartalmaknak a tanulói sajátosságokhoz való illesztését.
- A különleges bánásmódot igénylő tanulók esetében biztosítsa az egyéni haladási ütemet, a differenciált (optimális esetben személyre szabott) nevelés-oktatás során az egyéni módszereket alkalmazza.
- Az **aktív tanulás** segítése a tanuló tehetségének, különleges nevelési-oktatási szükségleteinek vagy fogyatékosságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező szakember támogatásával történjen.

Tanítási évenként több olyan tanóra megszervezését igyekszünk beilleszteni a helyi tantervbe, amelyben több tantárgy ismereteinek integrálását igénylő **(multidiszciplináris)** téma kerül a középpontba, a tanóra céljának, tartalmának és megvalósítási módszereinek megjelölésével.

8. Kulcskompetenciák, a kompetenciaalapú oktatás pedagógiai feltételrend-szerének kialakítása

Kulcskompetenciákon azokat az ismereteket, készségeket és az ezek alapját alkotó képességeket és attitűdöket értjük, amelyek birtokában a tanulók gyorsan alkalmazkodhatnak a modern világ felgyorsult változásaihoz, és a változások irányát és tartalmát cselekvően lesznek képesek befolyásolni.

A különböző kompetenciaterületekben megjelenő ismeretek, készségek és ezek háttérében a meghatározó képességek és attitűdök számos tanulási helyzetben és összefüggésben alkalmazhatók különféle célok elérésére, különböző problémák és feladatok megoldására, ezért több műveltségterülethez is köthetők.

Számos olyan fejlesztési terület említhető, amely **valamennyi műveltségterületen a kialakítandó kompetencia részét képezi**: ilyen például a kritikus gondolkodás, a kreativitás, a kezdeményezőképesség, a problémamegoldás, az együttműködés, a kockázatértékelés, a döntéshozatal, az érzelmek kezelése, a kapcsolati kultúra vagy a társas tolerancia.

A **tanulási területeken átívelő általános kompetenciák** jellemzői, hogy azok egyetlen tanulási területhez sem köthetők kizárólagosan, hanem változó mértékben és összetételben épülnek a megszerzett tudásra, fejlődnek a **tanulási-tanítási folyamatban**.

Kulcskompetenciák:

1. a tanulás kompetenciái
2. kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)
3. digitális kompetenciák
4. matematikai, gondolkodási kompetenciák
5. személyes és társas kapcsolati kompetenciák
6. kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái
7. munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

9. A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

A nevelés-oktatás folyamán **alakulnia kell a gyermekek személyiségének**, vagyis szükséges, hogy átéljék emberi méltóságukat és a szabadságuk következményeként a felelősséget.

Nem beszélhetünk addig a személyiségfejlesztésről, amíg nem biztosítjuk az alapvető készségek, képességek fejlesztését. Tudatában kell lennünk annak, hogy a személyiségfejlesztést csak a szülőkkel együtt tudjuk megvalósítani, illetve annak, hogy a gyerekekre hatnak az iskolán kívüli közösségek is.

A tanulók személyiségének fejlesztésében a korcsoportoktól függően **eltérő célokat valósítunk meg**. **Legáltalánosabb célunk az egyes korosztályok esetében:**

- az **általános iskolai korosztály** esetében az iskolai szokásrendhez igazodás és az alapképességek kialakítása,
- a **serdülőknél** a személyes identitás szintjének elérése, az önismeret fejlesztése,
- **ifjúkorra** a pozitív életszemlélet, a döntési képesség, a tetteiért felelősséget vállalni tudó személyiségek kialakítása.

9.1 Az általános személyiségvonások fejlesztése

Az érzelmek fejlesztése, mélyítése, gazdagítása

- szeretet, gyengédség (családtagok, társak, a közösség és a haza iránt) a szeretettek külső és belső ellenségeivel szemben (személyek, elvek, bűnök, tulajdonságok),
- tisztelete az értéknek, elkötelezettség.

Az akarat erő fejlesztése

- céltudatosság, elhatározás, döntési képesség,
- kitartás, a kudarcok és az akadályok leküzdésének képessége.

Becsületesség

- a jó-rossz, helyes-helytelen, igaz-hamis felismerése,
- őszinteség, a felelősség vállalása,
- hűség az elvekhez, közösségekhez, emberekhez, önmagukhoz,
- az igaz ügy szolgálata, lelkiismeretesség.

Önismeret, önfejlesztés, önellenőrzés

- a tanulók felkészülésének rendszeres, következetes ellenőrzése,
- testi és lelki tulajdonságok, adottságok, erények és hibák ismerete,
- igényesség önmagával szemben, törekvés a javításra, fejlődésre,
- öntudat, önbecsülés.

A tanuláshoz való viszony

- az értelmi és intellektuális nevelés befogadása,
- a tanulás mint személyiségfejlesztés céljának ismerete, közelebbi és távolabbi célok kitűzése,
- az alapvető szellemi (vizuális, akusztikus) és fizikai (manuális, mozgásos) tanulástechnikák ismerete, készsége,
- szorgalom, többre való törekvés,
- az alapvető gondolkodási műveletek és a problémamegoldás képessége (megfigyelés, elemzés, osztályozás, törvény- és szabályalkotás, emlékezet, asszociáció, következtetés, kombinálás, stb.),
- a kiemelkedő egyéni képességek kibontakoztatása az értelmi neveléssel: például a tudományos ismeretek befogadása, intellektuális alkotóképesség kibontakoztatása.

Az erkölcsi normák betartása és az illemtudás

- a rendre, fegyelemre nevelés,
- a helyzet felismerésének, elemzésének, az ahhoz való alkalmazkodásának a képessége,
- az udvarias, illedelmes, de természetes viselkedés szokása (beszéd, mozgás, öltözködés, stb.).

Családi életre nevelés

- a családi szocializáció eredményeire való építés,
- a család társadalmi szerepe,
- a párkapcsolatok, a szerelem, együttműködés, felelősség egymás iránt,
- az egyén felelőssége a családban,
- káros szenvedélyek megelőzése.

A személyiségfejlesztésben, az önkép kialakításában, a kreativitás, a problémamegoldó képesség fejlesztésében, a csoportba való beilleszkedésben **az osztálynak mint közösségnek elsődleges szerepe van.** A jellemformálás az osztályfőnöknek és valamennyi pedagógusnak fontos feladata.

A helyi nevelési terv és a tantárgyi programok a személyiségfejlesztés feladatainak konkrét feltételeit, kereteit, lehetőségeit teremtik meg.

A személyiségfejlesztés színterei:

- tanórák,
- óráközi szünetek,
- napközi otthon, tanulószoba,
- egyéb foglalkozások,
- szakkörök,
- sportkörök,
- iskolai ünnepélyek,
- közösségi rendezvények (kirándulás, mozi- és színházlátogatás, farsang, gyermeknap, stb.),
- tanulmányi versenyek,
- fesztiválok, hangversenyek,
- táborok.

9.2 A műveltség - anyag, ismeret - és tevékenységi körök

Kommunikációs nevelés, képzés

- az anyanyelv és a nemzeti hagyományok megismertetése,
- beszéd-, olvasás- és írástechnika, szövegértés, szövegalkotás,
- metakommunikáció,
- informatikai alapismeretek,
- idegen nyelvi ismeretek.

Társadalmi, történelmi, politikai, állampolgári nevelés, a haza szeretetére nevelés

- a magyar történelem legfőbb eseményei, vonulatai,
- a lakóhely történetének főbb eseményei,
- “kis magyar néprajz” (szellemi, tárgyi ismeretek),
- társadalmi, politikai, gazdasági rendünk jellemzői (államigazgatás, politikai és társadalmi szervezetek),
- állampolgári jogok és kötelességek, bevezetés a kormányhivatalok ügyviteli rendjébe,
- a legfőbb hivatalok hatáskörei, ügyiratok fogalmazása, űrlapok kitöltése,
- az Európai Unió és a világ nemzeteinek múltjából és jelenéből a leglényegesebb ismeretek,
- a legfontosabb ideológiai irányzatok és a világvallások szerepe a történelemben, művészetekben.

Természettudományos nevelés

- a tudomány fejlődése, ágai, szerepe az emberiség fejlődésében,
- alapvető ismeretek, összefüggések és törvények biológiából, kémiából, fizikából, földrajzból,
- a tudományos megismerés alapjai, módszerei (megfigyelés, anyaggyűjtés, elemzés, osztályozás, általánosítás, stb.).

Matematikai nevelés

- becslések, viszonyítások, mérések (sík, tér, térfogat, idő, tömeg, stb. mértékegységei),
- számjegyek, viszony- és műveleti jelek,
- matematikai alpműveletek,

- problémamegoldás matematikai alpműveletekkel, a problémamegoldás menete és módszerei,
- sík- és térformák, a geometriai ábrázolások és a műveletek alapjai,
- számítástechnikai alapismeretek.

Technikai nevelés

- a mindennapi életben szükséges technikai ismeretek és jártasságok,
- a technikai szemlélet, látásmód megalapozása,
- a mindennapi gyakorlatban használatos anyagok, eszközök és a használatuk módjának ismerete, készsége,
- a matematikában, fizikában, kémiában, biológiában tanultak alkalmazásának alapelemei az anyagok feldolgozásában,
- a manuális készségek fejlesztése,
- az alapvető szakrajzok olvasása és készítése.

Esztétikai nevelés

- a szép és rút, az esztétikailag értékes és értéktelen megkülönböztetése.

A szépirodalmi ismeretek és képességek alapjai

- irodalomtörténeti áttekintés (a legfőbb korszakok és a legnagyobb költőink pályaképének jellemzői),
- műfaji alapismeretek (a műnemek, műfajok jellemzői),
- a szépirodalmi stílus jellegzetes eszközei, a gyakori versformák, lírai és epikai művek elemzésében való jártasság, az olvasás megszerettetése,
- irodalmi szemelvények szó szerinti tudása,
- színházismeret, a színháztörténet áttekintése (a legfőbb korszakok, a legnagyobb drámaköltők és színművészek pályaképének jellemzői),
- dramatizálás, a drámai műfajok jellemzői,
- a színjátszás alapelemeiben való jártasság, vers- és prózamondás,
- a bábjáték dramaturgiájának alapelemei, bábjáték készítése és előadása,
- színházi és bábelőadás látogatása.

Zenei nevelés

- zenei írás-olvasás,
- a dallam - szöveg - előadás harmóniája,
- a hangszeres - énekes műfajok, stílusok legjellemzőbb jegyei, műelemzés,
- zenetörténeti áttekintés (a legfőbb korszakok és a legnagyobb zeneköltők pályaképének jellemzői),
- egy- és többszólamú (énekes és hangszeres) művek ismerete, megszólaltatása, az éneklés megszerettetése,
- hangszerismeret, szólóének,
- hangverseny látogatása.

Képzőművészeti nevelés

- az ábrázolási technikák ismerete, jártasság az alapvető technikákban,
- építészeti, képzőművészeti alkotások elemzésében való jártasság,
- művészettörténeti áttekintés (a legfőbb korszakok és a legnagyobb művészek pályaképének jellemzői),
- műemlékek, műkincsek, tárlatok látogatása,
- iparművészeti formatervezés, a manuális készségek fejlesztése.

Mozgásművészeti nevelés

- a dzsesszbalett a klasszikus balett elemeit ötvözi különböző dzsessz és modern tánctechnikákkal,
- az órán résztvevők forgástechnikát, ugráskombinációkat, tudatos testhasználatot tanulnak, melyekből koreográfiák születnek,
- a dzsesszbalett lendületes, energikus, ugyanakkor lágy és harmonikus,
- kitűnően fejleszti a koordinációs képességet, a hajlékonyságot és a fizikai erőnlétet.

Szomatikus nevelés

- a mozgás-, játék- és sportműveltség fejlesztése,
- az alapvető fizikai képességek, teherbíró képesség, edzettség fejlesztése,
- az igény kialakulása a szellemi-fizikai harmónia biztosítására,
- az egészséges életmód alapkövetelményeinek ismerete és gyakorlata (helyes táplálkozás, öltözködés, napirend, stb.),
- környezetvédelemre való nevelés,
- a személyi és környezeti higiénára való nevelés,
- az elsősegélynyújtás alapelemei.

10. A teljes körű egészségfejlesztéssel kapcsolatos feladatok

A teljes körű egészségfejlesztési programot a nevelési program szerves részét képező környezeti és egészségfejlesztési programmal összhangban, a Nat és a tantárgyi kerettantervek egyes kapcsolódó tartalmai alapján készítettük el, figyelembe véve, hogy annak megvalósítása népegészségügyi, pedagógiai és társadalmi cél is.

10.1 Az iskolai egészségfejlesztési program hatékonysági kritériumai

Az iskolai egészségfejlesztés akkor hatékony, ha **teljes körű**.

Ez az alábbiak teljesülését jelenti:

- nem szűkül le egyik-másik beavatkozási területre, hanem mindegyik fő egészség-kockázati tényezőt befolyásolja,
- nem szűkül le egy-egy akció időtartamára, hanem az iskola mindennapi életében folyamatosan és rendszeresen jelen van,
- nem szűkül le egy iskolai közösség valamelyik részére, hanem az egészségfejlesztést megvalósító iskola minden tanulója részt vesz benne,
- nem szűkül le a nevelőtestület egyes tagjaira, hanem a teljes nevelőtestület részt vesz benne,
- nem szűkül le az iskolán belüli közösségre, hanem bevonja a szülőket és az iskola közelében működő, erre alkalmas civil szervezeteket, valamint az iskola társadalmi környezetét (pl. fenntartó) is.

A megvalósítás alapvető irányai:

- a mindennapi testnevelés megvalósítása,
- egészségfejlesztő – szemléletformáló – iskolai programok megvalósítása a tanulók egészségének védelme, valamint az egészséges életmód és a testmozgás iránti igénynek a viselkedésbe épülése érdekében (pályázatok, projektek),
- komplex intézményi mozgásprogramok és kapcsolódó egészségfejlesztési alprogramok kimunkálása,

- szabadidős közösségi mozgásprogramok és kapcsolódó egészségfejlesztési alprogramok megvalósítása az iskolán kívüli szereplők bevonásával (kiállítás, film, kirándulás, stb.).

10.2 Az egészségfejlesztési program

A teljes körű egészségfejlesztési program az iskola közössége életminőségének, életfeltételeinek javítását szolgáló, az intézményi közösséghez tartozók közös akaratát összegző **cselekvési program**, melynek közvetlen és közvetett célja az életminőség, ezen keresztül az egészségi állapot javítása. Olyan **új közösségi problémakezelési módszer**, amely az érintettek aktív részvételére épít.

A teljes körű iskolai egészségfejlesztés az **alábbi négy egészségfejlesztési alfeladat rendszeres végzését jelenti** - minden tanulóval, a nevelőtestület és a szülők bevonásával, a nevelési-oktatási intézmény partneri kapcsolati hálóban szereplő kliensek ésszerű bevonásával:

- egészséges táplálkozás megvalósítása (lehetőleg a helyi termelési helyi fogyasztás összekapcsolásával),
- mindennapi testnevelés/testedzés minden gyermeknek (ennek részeként sok más szakmai elvárás közt jól végzett tartásjavító torna, relaxáció és tánc is),
- a gyermekek érett személyiséggé válásának elősegítése személyközpontú pedagógiai módszerekkel és a művészetek személyiségfejlesztő hatékonyságú alkalmazásával (ének-zene, néptánc, dzsesszbalett, rajz, mesemondás, népi játékok és népi rítusjátékok stb.),
- számos egyéb téma között a környezeti, médiatudatossági, fogyasztóvédelmi, balesetvédelmi és családi életre nevelést is magában foglaló egészségfejlesztési tantárgy hatékony (= bensővé váló) oktatása.

Az egészségfejlesztési ismeretek témakörei az iskolában:

- az egészség fogalma,
- a krónikus beteg egészsége,
- az egyén és az őt körülvevő közösség egészsége: felelősségünk, a környezet egészsége,
- az egészséget befolyásoló tényezők,
- szájhygiénia,
- a jó egészségi állapot megőrzése,
- a betegség fogalma,
- megelőzhető betegségek,
- a táplálkozás és az egészség, betegség kapcsolata,
- az egészséges táplálkozás - helyi termelés, helyi fogyasztás összekapcsolása,
- lelki eredetű táplálkozási zavarok,
- a beteg ember táplálásának sajátosságai,
- a testmozgás és az egészség, betegség kapcsolata,
- az egészséghez szükséges testmozgás,
- a szervezet fejlődése testmozgással és annak hiányában,
- a felnőtt szervezet működése testmozgással és annak hiányában,
- gerincvédelem, gerinckímélés,
- balesetek, balesetmegelőzés,
- a lelki egészség,
- önismeret, önértékelés, a másikat tiszteletben tartó kommunikáció módjai, ennek szerepe a másik önértékelésének segítségével,
- a két agyfélteke harmonikus fejlődése,
- az érett, autonóm személyiség jellemzői,

- társas kapcsolatok,
- a nő szerepei,
- a férfi szerepei,
- a társadalom élete, a társadalmi együttélés normái, illem és etika, erkölcs,
- családi élet - kapcsolat a család tagjai között; közös tevékenységek,
- gyermekáldás,
- a várandósság alatti hatások a gyermek fejlődésére,
- a gyermek fejlődését elősegítő viszonyulás a gyermekhez – a családban, az iskolában,
- szenvedélybetegségek és megelőzésük (dohányzás, alkohol- és drogfogyasztás, játékszenvedély, Internet- és TV-függőség),
- a művészeti és sporttevékenységek lelki egészséget, egészséges személyiségfejlődést és tanulási eredményességet elősegítő hatásai,
- a média egészséget meghatározó szerepe,
- médiatudatosság, a médiafogyasztás egészségvédő módja,
- fogyasztóvédelem,
- idő és egészség, bioritmus, időbeosztás,
- tartós egészségkárosodással élő társakkal való együttélés, a segítségre szorulóknak segítése,
- iskola-egészségügy igénybevétele,
- az egészségügyi ellátórendszer többi elemének igénybevétele,
- otthoni betegápolás.

A teljes körű iskolai egészségfejlesztés az alábbi részterületeken jelentkező hatások révén eredményezi a hatékonyság növekedését (indikátor-tényezők):

- a tanulási eredményesség javulása,
- az iskolai lemorzsolódás csökkenése,
- a társadalmi befogadás és az esélyegyenlőség elősegítése,
- a dohányzás, az alkoholfogyasztás, a kábítószer-fogyasztás és egyéb szenvedélyek elsődleges megelőzése,
- bűnmegelőzés,
- a társadalmi kapcsolatok javulása a kortársakkal, szülőkkel, pedagógusokkal,
- az önismeret és az önbizalom javulása,
- az alkalmazkodókészség, a stresszkezelés, a problémamegoldás javulása,
- érett, autonóm személyiség kialakulása,
- a krónikus, nem fertőző megbetegedések (lelki betegségek, szív-érrendszeri, mozgásszervi és daganatos betegségek) elsődleges megelőzése,
- a társadalmi tőke növelése.

10.3 Az iskolai egészségfejlesztés célja

Az élet minden területén már gyermekkorban ki kell alakítani, illetve folyamatosan erősíteni a saját szellemi, fizikai állapotáért felelősséget vállaló, tudatos életvitelre berendezkedő állampolgári magatartást.

Az egészségnevelés során a tanulót olyan **gyakorlati tudáshoz és képességekhez** kell segíteni, amelyek használatával saját egészségének megőrzésén túl biztos és az egészséges külső világ megteremtését célzó értelmes döntéseket tud hozni.

Az egészségfejlesztés feladata

Olyan **tudatosan tervezett nevelési helyzetek megteremtése** a tanulók számára, amellyel viselkedésük az alábbi - előre meghatározott - célok elérésére irányul:

- az egészség megvédésére, megőrzésére, visszaszerzésére vonatkozó, közérthető, de tudományos ismeretek átadása,

- megtanítani, hogy alapvető értékünk az élet és az egészség, megóvására magatartási alternatívákat ajánlani,
- gyakorlással, segítséggel, példamutatással tanítson megfelelő egészségvédő magatartásra,
- motiválja a tanulókat az egészségvédő magatartás szabályainak megtartására,
- segítse az egészségvédő öntevékenységet, az egészséges életmód kialakítását, a helyes döntések meghozatalát,
- segítse a pozitív énkép kialakulását,
- alakítsa ki a tanulók életvitelében a mértékletesség, rendszeresség, felelősség érzését,
- a lelki megőrzés érdekében tanítsa, alakítsa, fejlessze a konfliktusok kezelését, az empátiát, a toleranciát.

Az egészségfejlesztési program elemei:

- környezetünkkel kapcsolatos ismeretek,
- testünkkel kapcsolatos ismeretek,
- egészséges táplálkozás,
- egészségtudatos testápolási szokások,
- rendszeres testmozgás,
- megfelelő életkörülmények, a környezet higiénéje,
- lelki egészség, harmonikus életvitel,
- függőségre vezető szokások elkerülése (cigaretta, alkohol, drog),
- emberi kapcsolatok ápolása (konfliktuskezelés, kommunikáció, kölcsönös tisztelet),
- megfontolt, felelősségteljes szexuális magatartás,
- családi életre való felkészülés,
- szándékos és véletlen balesetek megelőzése.

Az egészségfejlesztés követelményei

- a család szerepének megértetése,
- a helyes viselkedés szabályainak elsajátítása, a felnőttek és a társak tisztelete,
- a jó és a rossz tulajdonságok felismerése, az önismeret és az önuralom kialakítása, a nemet mondás művészete,
- a közösségbeli „én-szerep” felismerése, a tolerancia, az empátia és a pozitív gondolkodás kialakítása – stresszoldó technikák tanulása,
- a jó emberi és baráti kapcsolatok kialakítására és a problémák konfliktusmentes megoldására való igény,
- az egészségmegőrzés alapvető feltételeinek ismerete, a helyes napirend kialakítása,
- az egészséges táplálkozás aktuális elveinek ismerete,
- a biztonságos közlekedés és az elsősegélynyújtás alapelveinek elsajátítása, háztartási balesetek megelőzése (mérgező anyagok, elektromos berendezések),
- a káros szenvedélyek negatív hatásának felismerése,
- a testi higiénia iránti igény kialakítása,
- a rendszeres testmozgásra való igény kialakítása,
- az egészséges életkörülményekre való igény,
- a környezetre káros anyagok ismerete,
- a környezet egészségre káros hatásának ismerete,
- az egészségért és az egészséges környezetért folyó törekvésekben való aktív részvétel igényének kialakítása,
- fogyatékkal élők elfogadása, segítése.

10.4 Az iskolai egészségfejlesztés szinterei

Az alábbi tantárgyakban:

- környezetismeret
- magyar irodalom
- osztályfőnöki
- testnevelés
- biológia
- kémia
- technika és tervezés
- idegen nyelv
- ének-zene

Tanórán kívül:

- mindennapos testnevelés
- sportkör
- szakkör
- délutáni foglalkozás – iskolai étkezés
- előadások
- kiscsoportos megbeszélések
- mentálhigiénés nap

Iskolán kívül:

- táborok
- kirándulások
- külföldi utazások

11. A közösségfejlesztéssel, az iskola szereplőinek együttműködésével kapcsolatos pedagógiai feladatok

Az iskola nevelői a tanítási-tanulási folyamat megszervezése során kiemelten fontosnak tartják **a tanulók motiválását, a tanulói aktivitás biztosítását és a differenciálást.**

A **motiválás célja**, hogy tanulóinkban felébresszük azokat az indítékokat, amelyek a gyermekeket tanulásra ösztönzik, és ezt a tanulási kedvet a tanulás végéig fenn is tartsuk.

A tanulói személyiség fejlesztésére irányuló nevelő-oktató munka iskolánkban egyrészt a pedagógusok és a tanulók közvetlen, személyes kapcsolata révén valósul meg, másrészt közvetett módon, a tanulói közösség ráhatásán keresztül érvényesül.

A tanulók közösségben, illetve közösség által történő nevelésének megszervezése, irányítása iskolánk nevelő-oktató munkájának alapvető feladata.

Az iskola szereplői:

- a tanuló,
- a pedagógus,
- a szülő.

Az iskola szereplői közötti **együttműködés és a kapcsolattartás szervezeti rendjét az SZMSZ az alábbi részekben szabályozza:**

- a vezetők és az intézményi tanács, valamint az iskolai szülői szervezet, közösség közötti kapcsolattartás formája, rendje,

- diákönkormányzat, a diákképviselők, valamint az iskolai vezetők közötti kapcsolattartás formája és rendje.

11.1 Az iskola szereplőinek együttműködésével kapcsolatos feladatok

Az iskola hagyományai, a tanórán kívüli foglalkozások **indirekt módon segítik a közösség fejlődését.**

A közösségi tevékenység színterei és lehetőségei:

- ünnepélyes tanévnyitó: az elsős és a kilencedikes tanulók „vörösmartyssá” fogadása,
- nemzeti ünnepeink méltó megünneplése ünnepi műsor keretében,
- megemlékezések az iskolarádióon keresztül,
- kerületi Vörösmarty-szavalóverseny,
- Vörösmarty-nap,
- évnyitó és évzáró koncert,
- koncert a zene világnapja alkalmából,
- közös koncert egy japán kórossal,
- adventi és karácsonyi hangverseny,
- Halloween-napi mulatság,
- német és angol karácsony,
- gólyabál az újonnan felvett gimnazisták számára,
- a végzős évfolyam hagyományokon alapuló szalagavató ünnepsége,
- farsangi bál a diákság számára,
- Valentin-napi program,
- színház-, mozi- és múzeumlátogatások,
- Lázár Ervin Program,
- tagozati bemutatók,
- klubdélután,
- mentálhigiénés nap,
- szülői bál,
- „Hazafias költészet a magyar irodalomban” című Kárpát-medencei szintű szavalóverseny,
- megemlékezés a költészet napjáról,
- gyermeknapi programok,
- osztálykirándulások,
- ballagás,
- táborok és túrák,
- iskolai szakkörök,
- nemzetközi kapcsolatok,
- óvoda-iskola, gimnázium-egyetem együttműködése,
- testvérosztályok együttműködése,
- Mikulás-napi ünnepségek szervezése,
- kirándulások,
- nevelőtestületi karácsony,
- háziversenyek megszervezése, lebonyolítása,
- hagyományőrző programok,
- környezetvédelmi világnapok (flashmobok),
- klubnapközi,
- kerületi környezetvédelmi verseny,
- dr. Dolf Jánosné emléktárgyverseny,
- nevelőtestületi kirándulás.

Lázár Ervin Program

A kormány egyetért azzal, hogy az ezeréves magyar kultúra a jelen állampolgárainak és a jövő nemzedékeinek művelődése, önkifejezése és nemzeti identitása, valamint Magyarország kulturális fennmaradása szempontjából fundamentális jelentőségű érték, ennél fogva kiteljesítése az állam kiemelt felelőssége. Ehhez a kultúrstratégiai célhoz kapcsolódóan létrehozta a Lázár Ervin Programot, amely szociális helyzetű és lakóhelytől függetlenül minden, az 1–8. évfolyamon tanuló általános iskolai diák részére tanévenként egyszeri alkalommal ingyenesen biztosítja a színházi, tánc- és cirkuszi előadások, komolyzenei hangversenyek, illetve az őshonos állatok bemutatóhelyei látogatásának élményét.

Iskolazászlónk, iskolajelvényünk, valamint a Vörösmarty emléklakett (Nagy János felvidéki szobrászművész alkotása kifejezetten iskolánk részére) **összetartozásunkat szimbolizálja.**

11.2 A közösségfejlesztés intézményi szinten

A tanulói személyiség fejlesztésre irányuló nevelő-oktató munka iskolánkban egyrészt a nevelők és **a tanulók közvetlen, személyes kapcsolata révén** valósul meg, másrészt közvetett módon, **a tanulói közösség ráhatásán keresztül** érvényesül, melyhez elengedhetetlen a szülői közösség aktív részvétele.

Mindez az iskola szereplőinek – a tanulóknak, a pedagógusoknak, a szülőknek – **hatékony együttműködéséhez kötött**, és az egyes intézményi pedagógiai feladatok megvalósítása révén érhető el.

A tanulók joga, hogy:

- megismerhessék és gyakorolhassák a demokrácia elemeit,
- érvényesíthessék jogaikat, és kötelességeik teljesítéséhez segítséget kaphassanak,
- gyakorolják a demokratikus munkakultúrát, a hatalommal való éleést, a közösség szolgálatát, az alkalmazkodást az eltérő nézetekhez.

Az intézmény feladata:

- az osztályközösségek, a diákképviselői fórumok és az iskolagyűlés működésének pedagógiai tartalmú tevékenységét elősegíteni és koordinálni,
- az osztályfőnöki órák tartalmi kereteit adó tematikus célok meghatározása,
- az éves munkatervben ütemezettek szerint a közösségfejlesztés tanórai és tanórán kívüli programjainak meghatározása.

A pedagógusok joga, hogy:

- képesek legyenek kollégáikkal, a szülőkkel, de főleg a tanulókkal a mindennapos kapcsolattartásra, vegyék észre gondjaikat, hallgassák meg véleményüket, javaslataikat,
- rendelkezzenek alkalmazható és ténylegesen is alkalmazott kommunikációs-, döntési-, szervezési- és elemzőkészséggel.

Az intézmény feladata:

- kialakítani a kapcsolattartás kommunikációs csatornáit és azok hatékony működtetésének feltételeiről gondoskodni,
- a nevelési-szakmai együttműködés lehetőségeit megteremteni az iskolavezetés bevonásával és aktív részvételével,
- megteremteni a diákképviselőt és az osztályközösségek pedagógusokkal való konzultációjának tereit,
- a pedagógusok és a tanulók, valamint a szülők között a nevelési tartalmak alakítása vonatkozásában a folyamatos érintkezés lehetőségeit megteremteni (szülői fórumok, egyeztető fórumok, szülők akadémiaja-programsorozat),

- a hatékony kapcsolattartás, továbbá a közösségformálás és - fejlesztés céljait szolgáló pedagógusképzési formákat az anyagi lehetőségeknek megfelelően kezelni a továbbképzési és beiskolázási tervek kialakításánál.

A szülők (gondviselők) jogai, hogy:

- mindenkor bizalommal fordulhassanak véleményeikkel, javaslataikkal vagy problémáikkal a pedagógusokhoz,
- kapjanak támogatást az iskolától problémáik megoldásához,
- együttműködhetnek a pedagógusokkal gyermekük nevelésében.

Az intézmény feladata:

- a partnerközpontú hálózat kiépítése a szülőkkel, az érintettek neveléssel kapcsolatos kérdések megvitatásának folyamatába való minél szélesebb körű bevonásával,
- intézményvezetői tájékoztatás a szülői összefüggések alkalmával,
- a szülőkkel való találkozás alkalmával őszinte légkör kialakítása, a feltételek megteremtése annak érdekében, hogy a szülők elmondhassák véleményüket,
- a szülők bevonása az intézmény különféle programjaiba.

11.3 A tanulói közösségek fejlesztésével kapcsolatos kiemelt pedagógiai feladatok

Feladatok:

• **a különféle iskolai tanulói közösségek megszervezése, nevelői irányítása,** melynek keretében: létre kell hozni és működtetni kell a közösségen belüli kölcsönhatások, a közvélemény irányításának speciális feltételrendszerét: az információs és értékelő fórumokat, szerveket, kereteket, valamint a perspektívákat és a hagyományokat; az iskolai élet egyes területeihez (tanórákhoz, tanórán kívüli tevékenységekhez) kapcsolódó tanulói közösségek kialakítása, valamint ezek életének tudatos, tervszerű nevelői fejlesztése.

• **a tanulók életkori sajátosságainak, fejlettségének figyelembevétele a tanulóközösségek fejlesztésében,** melynek keretében: a tanulói közösségek irányításánál a nevelőknek alkalmazkodniuk kell az életkorral változó közösségi magatartáshoz: a gyermek heteronóm - a felnőttek elvárásainak megfelelni akaró - személyiségének lassú átalakulásától az autonóm - önmagát értékelni és irányítani képes - személyiséggé válásáig.

• **az önkormányzás képességének kialakítása,** melynek keretében: a tanulói közösségek fejlesztése során ki kell alakítani a közösségekben, hogy nevelői segítséggel közösen tudjanak maguk elé célt kitűzni, a cél eléréséért összehangolt módon tevékenykedjenek, illetve az elvégzett munkát értékelni tudják.

• **a tanulói közösségek tevékenységének megszervezése,** melynek keretében: a tanulói közösségeket irányító pedagógusok legfontosabb feladata a közösségek tevékenységének tudatos tervezése és folyamatos megszervezése, hiszen a tanulói közösség által történő közvetett nevelés csak akkor érvényesülhet, ha a tanulók a közösség által szervezett tevékenységekbe bekapcsolódnak, azokban aktívan részt vesznek, és ott a közösségi együttéléshez szükséges magatartáshoz és viselkedési formákhoz tapasztalatokat gyűjthetnek.

• **az iskolai közösség egyéni arculatának, hagyományainak kialakítása,** melynek keretében: a tanulói közösségre jellemző, az összetartozást erősítő erkölcsi, viselkedési normák, formai keretek és tevékenységek rendszeressé válásának kialakítása, ápolása.

11.4 A közösségfejlesztés céljai, feladatai és módszerei

A közösségi nevelés legfőbb célkitűzése a csoportban, közösségben **elvárható együttműködés, viselkedés, magatartás kialakítása, megerősítése.**

A közösségfejlesztést az **iskola szervezetének sokszínű tevékenységrendszere** által biztosítjuk.

11.4.1 A közvetlen (direkt) nevelési módszerek

A közvetlen nevelési módszerek együttesét a következőképpen alkalmazza nevelőtestületünk a közösségfejlesztés érdekében.

Közvetlen (direkt) nevelési módszerek

A beidegzés módszerei	a követelés módszere
	a gyakoroltatás módszere
	a segítségadás módszere
	az ellenőrzés módszere
	az ösztönzés módszere
A magatartási-tevékenységi modellek módszerei	az elbeszélés módszere
	a tények és jelenségek bemutatásának módszere
	a műalkotások bemutatása
	a személyes példamutatás
A tudatosítás közvetlen módszerei	előadás, magyarázat, beszélgetés
	a tanulók önálló elemző munkája

2. számú táblázat

11.4.2 Közvetett (indirekt) nevelési módszerek

A közvetett nevelési módszerek együttesét a következőképpen alkalmazza nevelőtestületünk a közösségfejlesztés érdekében.

Közvetett (indirekt) nevelési módszerek

A beidegzés módszerei	a közösségi tevékenység megszervezésének módszere
	a perspektívák megszervezésének módszere
	a hagyományok kialakításának módszere
	a közvetett követelés módszere
	a közvetett ellenőrzés módszere
	a közvetett ösztönzés módszere
A magatartási-tevékenységi modellek közvetítésének módszerei	a nevelő személyes részvétele a magatartási-tevékenységi modellek közösségi tevékenységében
	pozitív egyéni és csoportos minták kiemelése a közösség életéből
A tudatosítás módszerei	a közvetett felvilágosítás módszere
	a vita módszere

3. számú táblázat

11.5 A közösségi nevelés, a közösségfejlesztés gyakorlata

Az egyéni fejlesztés intézményes keretek közt közösségben történik.

Célja:

- a közösségi kapcsolatok kialakítása,
- a közösségi érzés fejlesztése,
- a közösség szervezeti formáinak megismerése, az abban való eligazodás, a másokhoz való alkalmazkodás,
- közösségi emberré nevelés,
- a közösségi tevékenységben való részvétel útjai.

Állandó közösségek:

- osztály,
- napközis csoport,
- énekkar,
- évfolyam,
- tagozat,
- hittan,
- néptánc,
- művészi torna.

Egyéb közösségek:

- iskolai diákönkormányzat,
- különböző szakkörök,
- sportkör,
- tábor.

11.6 Községi nevelési feladatok

Feladatok:

- **tartalmas közösségi élet szervezése:**

a programok kialakításában ötletadóként, szervezőként, lebonyolítóként a közösség tagjainak bevonása a közös sikerek, az esetleges kudarcok átélése az összetartozás érzésének felkeltése érdekében.

- **életkornak megfelelő felelősi rendszer kialakítása:**

az életkornak megfelelő felelősi rendszer kialakítása osztályközösségben az osztályfőnök vezetésével; a diákönkormányzat kialakítása, pedagógus segítséggel való működtetése.

- **a kommunikációs kultúra fejlesztése:**

ennek eredményeként tanítványaink képesek lesznek véleményük kialakítására, érveik kifejtésére, álláspontjuk megvédésére úgy, hogy a másik felet ne sértsék, ugyanakkor a meggyőző érvek hatására képesek legyenek álláspontjuk felülvizsgálatára, megváltoztatására.

- **példamutatással megtanítani és a mindennapi életben gyakorolni a türelmet, a másság elfogadását.**

- **a beleérző képesség fejlesztése:**

elfogadó, segítőkész magatartás kialakítása az elesett, segítségre szoruló emberek iránt.

- **megismertetni a különböző kultúrákat, lehetőséget teremteni a nemzetközi kapcsolatok kialakítására és ápolására.**

- **mozgósítani a közvetlen és tágabb környezetben lévő természeti és társadalmi értékek megismerésére, megóvására, gyarapítására.**

- **közösségi szolgálat:**

a közösségi tevékenység fontos eleme, melyben a nevelőtestület, a közösségi szolgálatot koordináló pedagógus, az osztályfőnökök igyekeznek olyan sokrétű kínálatot felmutatni, amelyből minden tanuló kiválaszthatja azt a területet, tevékenységi formát, amelyet a saját személyisége számára a legmegfelelőbbnek érez. A közösségi szolgálat keretei között az egészségügyi, a szociális és jótékonyági, az oktatási, a kulturális és közösségi, a környezet- és természetvédelmi, a katasztrófavédelmi, az óvodáskorú, sajátos nevelési igényű gyermekekkel, tanulókkal, az idős emberekkel közös sport- és szabadidős, az egyes rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerveknél bűn- és baleset- megelőzési területen folytatható tevékenység (20/2012. (VIII.31) EMMI rendelet 133.§.).

12. A pedagógusok helyi intézményi feladatai, az osztályfőnöki munka tartalma, az osztályfőnök feladatai

12.1 A pedagógusok feladat- és hatásköre

A pedagógusok feladatainak részletes leírását személyre szabott **munkaköri leírásuk tartalmazza**. A nemzeti köznevelési törvényben meghatározott köteleességek és jogok mellett a pedagógusok **legfontosabb helyi feladatait** az alábbiakban határozzuk meg:

- a tanítási órákra való felkészülés,
- a tanulók dolgozatainak határidőre történő kijavítása,
- a tanulók munkájának rendszeres értékelése,
- a megtartott tanítási órák dokumentálása, az elmaradó és a helyettesített órák vezetése,
- az érettségi, a különbözeti, a felvételi és az osztályozó vizsgák lebonyolítása,
- kísérletek, dolgozatok, tanulmányi versenyek összeállítása és értékelése,
- tanulmányi versenyek lebonyolítása,
- tehetséggondozás, a tanulók fejlesztésével kapcsolatos feladatok,
- felügyelet a vizsgákon, tanulmányi versenyeken, iskolai méréseken,
- iskolai kulturális és sportprogramok szervezése,
- osztályfőnöki, munkaközösség-vezetői, diákönkormányzatot segítő feladatok ellátása,
- az ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatok ellátása,
- fogadóórák megtartása,
- részvétel a nevelőtestületi értekezleteken, megbeszéléseken,
- részvétel a munkáltató által elrendelt továbbképzéseken,
- a tanulók felügyelete óráközi szünetekben, reggelizéskor és ebédeléskor,
- tanulmányi kirándulások, iskolai ünnepek és rendezvények megszervezése,
- iskolai ünnepeken és iskolai rendezvényeken való részvétel,
- részvétel a munkaközösségi értekezleteken,
- tanítás nélküli munkanapon az intézményvezető által elrendelt szakmai jellegű munkavégzés,
- az iskolai dokumentumok készítésében, felülvizsgálatában való közreműködés,
- szertárrendezés, szakleltárok és szaktantermek rendben tartása,
- osztálytermek rendben tartása és dekorációjának kialakítása.

12.2 Az osztályfőnök feladat- és hatásköre

Az osztályfőnököt a tagozatot vezető intézményvezető-helyetttel konzultálva az intézményvezető kéri fel minden tanév júniusában, elsősorban - amennyiben a lehetőségek biztosítottak - a **felmenő rendszer elvét figyelembe véve**.

Az osztályfőnök feladatai végső soron mind egy célt, tanítványaik fejlesztését szolgálják.

Az osztályfőnök segíti a gyermekben rejlő potenciálok kibontakozását a megfelelő biológiai-szociológiai-pedagógiai körülmények alakításával, támogatja őt saját értékeinek megtalálásában, formálódásában, irányítja tudásszerző tanulási folyamatait.

Az osztályfőnökök feladatainak részletes leírását személyre szabott **munkaköri leírásuk tartalmazza**. A nemzeti köznevelési törvényben meghatározott köteleességek és jogok mellett az **osztályfőnökök legfontosabb helyi feladatait** az alábbiakban határozzuk meg:

- az iskola pedagógiai programjának szellemében neveli osztályának tanulóit, munkája során maximális tekintettel van a személyiségfejlődés jegyeire,
- együttműködik az osztály diákönkormányzati tagjaival, segíti a tanulóközösség kialakulását, fejlődését,
- segíti és koordinálja az osztályban tanító pedagógusok munkáját,
- kapcsolatot tart az osztály szülői munkaközösségével,
- figyelemmel kíséri a tanulók tanulmányi előmenetelét, az osztály fegyelmi helyzetét,
- minősíti a tanulók magatartását, szorgalmát, minősítési javaslatát a nevelőtestület elé terjeszti,
- szülői értekezletet tart,
- ellátja az osztályával kapcsolatos ügyviteli teendőket: e-napló vezetése, ellenőrzése, félévi és év végi statisztikai adatok szolgáltatása, bizonyítványok megírása, továbbtanulással kapcsolatos adminisztráció elvégzése, hiányzások igazolása,
- segíti és nyomon követi az osztály kötelező orvosi vizsgálatát,
- kiemelt figyelmet fordít az osztályban végzendő gyermekvédelmi feladatokra, kapcsolatot tart az iskola gyermekvédelmi felelősével,
- tanulóit rendszeresen tájékoztatja az iskola előtt álló feladatokról, azok megoldására mozgósít, közreműködik a tanórán kívüli tevékenységek szervezésében,
- javaslatot tesz a tanulók jutalmazására, büntetésére, segítőzésére,
- rendkívüli esetekben órát látogat az osztályban.

Az **egyének differenciált fejlesztésének megtervezéséhez** a pedagógusnak jól kell ismernie növendékeit, lehetőleg pontos információkkal kell rendelkeznie valamennyi diákjáról. Ezeknek az **információknak egy része** viszonylag objektív, megfigyelhető külső tulajdonság vagy állapot.

Ezek az alábbiak lehetnek:

- **családi helyzet** (a család összetétele, az együtt élő generációk száma és kapcsolatai, anyagi ellátottság, kulturális igények, nevelési szokások, érzelmi viszonyok a családban, a családnak az iskolával, a tudással, műveltséggel kapcsolatos attitűdjei);
- **egészségi állapot** (testi fejlettsége, esetleges érzékszervi fogyatékoságai, fejlődési elmaradásai, rendellenességei, egészségügyi szokásai, napirendje, időbeosztása, mentálhigiénés állapota, szorongásai, feszültségei);
- **teljesítmény** (tanulmányi és egyéb tevékenységének eredményei, a teljesítmény elérésének módja, időráfordítása, önállósága, feladattudata); a teljesítmény létrehozásához szükséges pszichikus jellemzők (akarat sajátosságai, figyelve, intellektusa és kreativitása, motiváltsága);

- **szociális képességek** (kapcsolatteremtő, kommunikációs képességei), társas-közösségi kapcsolata; konfliktusai és kezelésük módja.

Az **információk másik része** olyan belső tulajdonságokról, sajátosságokról ad hírt, amelyek csak nehezen, áttételesen, olykor szakszerű vizsgálatokkal tárhatók fel. Így pl. a gyermek értékeinek tartalma, kiforrottsága, erkölcsi tudata, morális gondolkodása, jelleme, igény szintje, önértékelésének realitása, ízlésvilága.

Az igényes osztályfőnöki munka megkövetel bizonyos feljegyzéseket: célszerű rögzíteni a kiinduló helyzetet (például szociometria), azaz milyennek ismertük meg az osztályt és a tanulóinkat, a gyermekekkel közösen megfogalmazott célokat, programokat, a munkamegosztást. Ennek formája nagyon változatos lehet.

A lényeg az, hogy az osztályfőnök a tapasztalatokat folyamatosan elemezze, és ennek megfelelően módosítsa az egyes gyermekek fejlesztésére irányuló nevelő hatásokat.

13. A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység helyi rendje

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. CXC. törvény 4.§ (13) bekezdése értelmében a **kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló:**

- a) a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló:
  - aa) a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló,
  - ab) a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló,
  - ac) a kiemelten tehetséges gyermek, tanuló,
- b) a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló.

Iskolánk - szakmai alapidokumentuma alapján - az **alábbi kiemelt figyelmet igénylő, különleges bánásmódot igénylő sajátos nevelési igényű tanulókat** láthatja el:

- beszéd fogyatékos,
- egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő,
- értelmi fogyatékos - enyhe értelmi fogyatékos,
- autizmus spektrumzavar fogyatékossgal küzdő.

13.1 Sajátos nevelési igényű tanuló

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. CXC. törvény 4.§ (25) bekezdése szerint:

„sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrumzavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.”

13.2 A Nemzeti alaptanterv és a választott kerettanterv alkalmazása a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásában

A Nemzeti alaptanterv (a továbbiakban: Nat) a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának is alapidokumentuma, az abban meghatározott fejlesztési területek – nevelési célok, kulcskompetenciák, illetve a tanulási területeken megfogalmazott célok, feladatok – a sajátos nevelési igényű tanulóakra is érvényesek.

13.3 A sajátos nevelési igényű tanulók ellátása

A sajátos nevelési igény kifejezi:

- a) a tanuló életkori sajátosságainak fogyatékoság, sajátos nevelési igény által okozott részleges vagy teljes körű módosulását, egyenetlenségeit;
- b) az iskolai tanuláshoz szükséges képességek kialakulásának sajátos útját, fejlődésének eltérő ütemét, esetleg részleges vagy teljes kiesését, egyenetlenségét, lassúbb ütemű és az átlagtól eltérő szintű fejleszthetőségét.

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, habilitációs, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé.

A habilitációs, rehabilitációs ellátás közös elvei:

- a) a sajátos nevelési igényű tanulók nevelésében-oktatásában részt vevő nevelési-oktatási intézmény egész nevelési-oktatási rendszerét átfogó, hosszú távú habilitációs, rehabilitációs célokat és feladatokat határoz meg, melyeket az intézményünk dokumentumai tartalmaznak,
- b) a habilitációs, rehabilitációs tevékenységünk szakmaközi együttműködésben kialakított és szervezett nyitott tanulási-tanítási folyamatban valósul meg, mely az egyes tanulók vagy tanulócsoportok igényeitől függő eljárások, időkeret, eszközök, módszerek, terápiák alkalmazását teheti szükségessé,
- c) a sajátos nevelési igényű, ugyanakkor kiemelt tehetségű tanulók ellátása esetén a habilitációs, rehabilitációs tevékenység mellett megjelenítjük a tehetséggondozás feladatait is.

A habilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai és feladatai:

- a sajátos nevelési igényből fakadó hiányzó vagy sérült funkciók kompenzálása vagy helyreállítása, a meglévő ép funkciók bevonásával,
- törekvés a különféle funkciók egyensúlyának kialakítására,
- a szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása,
- az egyéni sikereket segítő, a társadalmi együttélés szempontjából kívánatos egyéni tulajdonságok, funkciók és a személyiség fejlesztése,
- a társas beilleszkedés, a szociális kompetenciák fejlődésének támogatása,
- az egyes területeken kimagasló teljesítményt nyújtó tanulók tehetségének kibontakoztatása.

A habilitációs, rehabilitációs tevékenységet meghatározó tényezők:

- a sajátos nevelési igény típusa és súlyossága,
- a sajátos nevelési igény kialakulásának, felismerésének, diagnosztizálásának ideje,
- a sajátos nevelési igényű tanuló
  - életkora, pszichés és egészségi állapota, rehabilitációs műtétei,
  - képességei, kialakult készségei, kognitív funkciói, meglévő ismeretei,
  - érzelmi szükségletei, állapota, attitűdje,
  - korai fejlesztésben és gondozásban való részvétele, a korai időszak fejlődésmenete,
- a társadalmi integráció kívánalmai: az egyéni tanulási utak megtervezése és biztosítása, átvezetés, továbbtanulás, pályaválasztás, a lehető legönállóbb életvitelre történő felkészítés.

A sajátos nevelési igényű tanuló fejlesztésére vonatkozó célokat, feladatokat, tartalmakat, tevékenységeket, követelményeket megjelenítjük:

- a) a pedagógiai programunkban,
- b) a helyi tantervünkben,
- c) a tematikus egységekhez, tervekhez kapcsolódó tanulási-tanítási programban (pl. tanmenet, óraterv),
- d) az egyéni fejlesztési tervekben.

A sajátos nevelési igény típusának megfelelő szakirányú végzettséggel rendelkező gyógypedagógus, konduktor kompetenciája:

- programok, programcsomagok tervezése, összeállítása,
- habilitációs, rehabilitációs egyéni és kiscsoportos fejlesztés, osztálytermen belüli megsegítése,
- közreműködés az integrált nevelés, oktatás keretein belül a tanítási órákba beépülő habilitációs, rehabilitációs fejlesztő tevékenység tervezésében, kivitelezésében, ezt követően a konzultációban, az osztálytermi környezet adaptációjában,
- a tanuló fejlődésének nyomon követése, értékelése, illetve az ebben való közreműködés a többségi pedagógusokkal együtt.

13.4 A szükséges pedagógiai feltételek biztosítása a sajátos nevelési igényű tanulók számára

Hozzáférhetővé kell tenni a sajátos nevelési igényű tanulók számára:

- a speciális tantervet, tankönyveket, tanulási segédleteket, differenciált, egyénre szabott tananyagokat,
- a speciális gyógyászati, valamint tanulást, életvitelt segítő technikai eszközöket,
- az egyéni szükségletekhez igazodó környezetet, speciális bútorokat, fejlesztő helyiségeket,
- rugalmas szervezeti kereteket kell kialakítani a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni, illetve osztálytermi foglalkoztatásának megvalósulásához,
- a tanulók sajátos nevelési igénye típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező, az integrált fejlesztésben lehetőleg tapasztalt gyógypedagógus, terapeuta (módszertani intézmény, utazótanári szolgálat) jelenlétét.

A többségi intézményekben megvalósuló (integrált) nevelés, oktatás

A sajátos nevelési igényű tanulók eredményes szocializációját, iskolai pályafutását elősegítheti a nem sajátos nevelési igényű tanulókkal együtt történő – integrált – oktatásuk (teljes vagy részleges integrációjuk). Az együttnevelést megvalósító intézmény többet vállal, magasabb értéket kínál, mint részvételt és védeltséget.

Sikerkritériumnak a tanulók beilleszkedését, önmagukhoz mért fejlődését, a többi tanulóval való együttthaladását tekintjük.

Jellemző intézményünkre, hogy;

- **az intézmény vezetője támogatja** pedagógusai részvételét az integrációt segítő szakmai programokon, akkreditált továbbképzéseken, alkalmat teremt a horizontális tudásátadásra,
- az intézmény valamennyi dolgozójának, gyermek- és szülői közösségének **felkészítése megtörténik** a sajátos nevelési igényű tanulók fogadására,

- az együttnevelés megvalósításában a különböző pedagógiai színtereken **a habilitációs, rehabilitációs szemlélet érvényesül, és a sérülésspecifikus módszertani eljárásokat alkalmazzuk,**
- **multidiszciplináris teamek** (pl. többségi pedagógus, gyógypedagógus, szülő, az érintett tanuló stb.), illetve jó gyakorlatok működtetése, a pedagógusok által alkalmazott differenciált tananyagok, feladatlapok felhasználása biztosított,
- **a nyitott tanulási-tanítási folyamatban** megvalósuló tevékenység lehetővé teszi az egyes gyermek vagy csoport igényeitől függő pedagógiai eljárások, eszközök, módszerek, terápiák, a tanulást-tanítást segítő speciális eszközök alkalmazását,
- a sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelésében-oktatásában, fejlesztésében részt vevő, magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel, **a diverzitás iránti pozitív attitűddel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező pedagógusok** alkalmazása, akik
  - a tananyag-feldolgozásnál figyelembe veszik a tantárgyi tartalmak egyes sajátos nevelési igényű tanulók csoportjaira jellemző módosulásait;
  - egyéni fejlesztési tervet készítenek a gyógypedagógus, konduktor együttműködésével, ennek alapján egyéni haladási ütemet biztosítanak, a differenciált nevelés-oktatás céljának megfelelő individuális módszereket, technikákat alkalmaznak;
  - a tanórai tevékenységek, foglalkozások során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépítik, a folyamatos értékelés, hatékonyságvizsgálat, a tanulói teljesítmények elemzése alapján megváltoztatják eljárásaikat, az adott szükséglethez igazodó módszereket alkalmaznak;
  - a rugalmas tanulásszervezés segítségével minden szempontból akadálymentes és minden tanuló számára egyformán hozzáférhető tanulási környezetet hoznak létre, melyben érvényesül a differenciálás, a többszintű tervezés, a differenciáló módszerek alkalmazása, a differenciált értékelés;
  - egy-egy tanulási, nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keresnek;
  - együttműködnek a különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus, konduktor iránymutatásait, javaslatait beépítik a pedagógiai folyamatokba, megosztva vállalják a felelősséget a különleges bánásmódot igénylő gyermek haladásáért.

A sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelésében, oktatásában, fejlesztésében részt vevő – a tanuló fogyatékosságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező – gyógypedagógus, konduktor:

- segíti a pedagógiai diagnózis értelmezését,
- javaslatot tesz a fogyatékosság, az egyéb pszichés fejlődési zavar, az autizmus spektrumzavar típusához, a tanuló egyéni igényeihez szükséges környezet kialakítására (a tanuló elhelyezése az osztályteremben, szükséges megvilágítás, hely- és helyzetváltoztatást segítő bútorok, eszközök alkalmazása, stb.),
- segítséget nyújt a tanuláshoz, művelődéshez szükséges speciális segédeszközök kiválasztásában, ismerteti a speciális eszközök használatát, tájékoztatást nyújt a beszerzési lehetőségekről,
- javaslatot tesz gyógypedagógiai specifikus módszerek, módszerkombinációk alkalmazására,
- figyelemmel kíséri a tanulók haladását, részt vesz a részeredmények értékelésében, javaslatot tesz az egyéni fejlesztési szükséglethez igazodó módszerváltásokra,
- együttműködik a többségi pedagógusokkal, figyelembe veszi a tanulóval foglalkozó pedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait,

- támogatást nyújt a többségi pedagógus számára a differenciáláshoz a tantervi követelmények szintjén, a következőknek megfelelően:
  - **nincs érdemi változtatás** a tantervben, elvárt tudásban, hanem több idő, személyi támogatás (többségi pedagógustól, gyógypedagógustól, asszisztentstől), eszközhasználat, differenciált tananyagfeldolgozás révén jut el a gyermek a tantervi célig.
  - **eltérő tantervi célok** megjelenítése esetén – a gyermek szakértői véleményének alapján:
    - terápiás fejlesztő tevékenységet végez a tanulóval való közvetlen foglalkozásokon – egyéni fejlesztési terv alapján a rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztést szolgáló órakeretben –, ennek során támaszkodik a tanuló meglévő képességeire, az ép funkciókra;
    - alkalmazza a sajátos nevelési igényű tanuló osztálytermen belüli megsegítésének lehetőségeit a befogadó intézményben;
    - segíti a befogadó pedagógust a szűrésben, az egyéni értékelésben, a gyermek önmagához mért fejlődésének megítélésében;
    - segíti a helyi feltételek és a gyermek egyéni szükségleteinek összehangolását.

A sajátos nevelési igényű tanulók integrált neveléséhez-oktatásához igénybe vesszük az egységes gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai módszertani intézmények (EGYMI), a pedagógiai szakszolgálati, illetve pedagógiai-szakmai szolgáltatást nyújtó intézmények szolgáltatásait, az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózatok segítségét.

14. A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók nevelése-oktatása

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. CXC. törvény 4.§ (3) bekezdése szerint:

„beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek.”

A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók fejlesztő munkája **eltér a „hagyományos” pedagógiai tevékenységtől**. A fejlesztés nem felzárkózást, hanem olyan képességeket fejleszt, melyek a **gyerekek iskolai teljesítményét javítják**.

A komplexitás elvének érvényesítése szellemében a fejlesztés az alábbi területeket öleli fel:

- mozgás (nagy- és finommozgás),
- testséma,
- téri orientáció,
- percepció (vizuális, auditív, taktilis), melyekhez mindig kapcsolódik a verbális tudatosítás.

A fejlesztésbe kerülők köre:

- azon tanulók, akik az intelligenciaszintjük alapján elvárhatóan lényegesen alacsonyabb tanulási teljesítményt mutatnak,

- a tanulási képességeket vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottságok (továbbiakban: szakértői bizottságok) tanulási képességvizsgálata alapján részképesség-zavarokkal, tanulási nehézséggel, illetve másodlagosan kialakuló magatartási zavarokkal küzdenek.

A **képességfejlesztés** a szülő beleegyezésével és aktív támogatásával végezhető. A fejlesztés tartalmilag kiterjed mindazon részterületekre, amelyeket a szakértői bizottság megjelöl (mozgás, testséma, téri orientáció, percepciófejlesztés, stb.).

Szervezeti formái:

egyéni fejlesztés (1-3 fő) és kiscsoportos fejlesztés (4-6 fő) a szakvéleményben, illetve a szakértői véleményben rögzített óraszámok szerint

A fejlesztés célja:

- **személyiségfejlődés:**
  - boldog, egészséges, erkölcsös ember,
  - pozitív énkép, jó kommunikációs képesség,
  - az idegrendszer fejlődésének biztosítása,
  - mozgásfejlődés,
  - az érzelmi élet fejlődése,
  - a beszéd fejlődése,
  - az érzékszervek fejlődése,
  - prevenció, re-educáció.
- **részképesség zavarok megszüntetése:**
  - a figyelem-, viselkedési-, tanulási zavarok csökkentése,
  - az egészséges működéssel való ellensúlyozás (korrekció, kompenzálás),
  - az ismeretek bővítése,
  - az iskolai szerepeknek, elvárásoknak való megfelelés.

14.1 A fejlesztés elmélete és módszertana

A tanulási alkalmasság megítéléséhez szükséges **pszichikus funkciók:**

- pontos és differenciált vizuális észlelés,
- a forma, méret, szín pontos felfogása,
- az összetartozó részek értelmes egészként való észlelése (Gestalt-látás),
- megadott formák, színek megtalálása, kiemelése egy képi környezetből (figura, háttér észlelése),
- adott tárgyak térbeli helyzetének helyes felismerése, megítélése,
- a vizuális információk téri elrendezése,
- a vizuális információk sorbarendezése, szekventálása,
- a hallott (auditív) információk pontos észlelése, megkülönböztetése – adott hangok kiemelése,
- adott hangok helyes egymásutánosságának felismerése, hangcsoportok egységbe foglalása,
- összerendezett, koordinált mozgás, a szem-kéz összerendezett, célszerű együttes mozgása,
- a látott-hallott információk összekapcsolásának képessége, motoros visszaadása (a keresztszótárak együttműködése),
- rövid idejű vizuális-verbális memória,
- szándékos figyelem, kb. 10 perces figyelemkoncentráció.

Ütemterv az egyéni és kiscsoportos fejlesztéshez:

- **szeptember:** szintfelmérések, csoportalakítások, egyéni fejlesztési tervek kidolgozása, a kijelölt fejlesztési területek negyedévenkénti felülvizsgálata, havonkénti nyomon követéssel az egész tanév folyamán,
- **szeptembertől januárig:** egyéni és csoportos fejlesztések,
- **február:** értékelések, tájékoztatás a szülők felé,
- **februártól májusig:** egyéni és csoportos fejlesztések,
- **június:** értékelések, tájékoztatás a szülők felé.

14.2 Módszerek

Az alkalmazott módszerek az életkori sajátosságokhoz alkalmazkodó, lehetőség szerint játékos, az érzelmi motivációra építve kerülnek kialakításra.

Fajtai:

- kidolgozott fejlesztőprogramok:
  - tervezett szenzomotoros tréning,
  - Sindelar-program,
  - tanulási zavarok korrekciója kisiskolás korban.
- egyéb fejlesztő terápiák:
  - az érzékszervek működésének fejlesztése,
  - érzelmi intelligencia,
  - beszédfejlesztés,
  - mozgás-, illetve idegrendszer-fejlesztő tornák,
  - a korai fejlesztés módszerei,
- számolási, írás-, olvasászavarok kezelése,
- viselkedéskorrekciós módszerek,
- figyelemfejlesztő gyakorlatok,
- a kommunikációs készség fejlesztése,
- családpedagógiai módszerek,
- tanulást segítő programok,
- informatika és az audiovizuális technika alkalmazása,
- relaxációs módszerek.

14.3 A fejlesztés fő területei

Nagymozgások:

- kúszás, mászás, járás, futás, ugrások, dobás, szökellések, önazonosság, testfogalom, testséma, testi egészség.

Szenzomotoros integráció (az érző-érzékelő idegi szabályozás összhangja):

- egyensúly, ritmus, téri- és idői tájékozódás, reakcióidő növelése, taktilis érzékelés, téri orientáció, oldaliság.

Perceptuomotoros készség (érzékelő-észlelő mozgások):

- a halláshoz és a látáshoz kapcsolódó érzékelő-észlelő mozgásfejlesztések, hallási diszkrimináció,
- hang-szó-szöveg összefüggése, szerialitás, vizuális diszkrimináció,
- szemmozgás koordináció, alak-háttér megkülönböztetése, vizuális emlékezet,
- a finommozgások vizuomotoros koordinációja, térbeli formaészlelés, azonosságok és különbözőségek meglátása, vizuomotoros integráció.

Személyiségfejlesztés

A foglalkozások légköre, az életkori sajátosságok figyelembevétele, a játékoság mind hozzájárulnak a jótékony cserehatáshoz, mely végső soron a pszichomotoros és a motoros-pszichés kiegyensúlyozott fejlődést eredményezi.

A személyiség fejlesztésekor fontos figyelembe venni a fejlesztőpedagógus személyiségét is.

A pszichomotoros fejlesztés részterületei

Téri-idői tájékozódás

A testséma és a téri tájékozódás két olyan terület, amelyek a fejlesztés folyamán szétválaszthatatlanok egymástól. Elméletben a pontos meghatározás és megértés érdekében szétbonthatóak, de a gyakorlatban már csak a térben való elmozdulás, hely-helyzetváltoztatás miatt is összekapcsolódnak. Inkább hangsúlyeltolódásról beszélhetünk az egyik vagy a másik terület javára. Ha rangsorolni szeretnénk, akkor azt mondhatjuk, hogy a testséma részképességeink egyik alappillére, amelyre a téri tájékozódás épül. Részképességeink mereven nem választhatóak el egymástól, az egyik megléte szükséges a másik fejlődéséhez. Hierarchikus rendszerben épülnek egymásra, és az egyénekre jellemző sajátos mintázatot alkotnak.

Testséma

Ezen terület alapja a testkép kialakulása, a test testrészeinek megismerése. A gyermekeknek meg kell ismerniük saját testük felépítését, meg kell tapasztalniuk testrészeik létét, kiterjedését, és természetesen meg is kell tudniuk nevezni azokat. Fel kell velük fedeztetni testüket, annak azonosságait és különbözőségeit, és mindezekkel együtt elfogadtatni velük. A testről alkotott kép kialakítása a mozgásban fejeződik ki, csakis mozgással együtt tapasztalható meg. Először a főbb testrészeket kell megismerni, megnevezni, majd ezt követik a testrészek részei. A folyamat része a szimmetria fokozatos tudatosítása is. A fejlesztés legfontosabb eszköze a tükör, melyben a gyermekek látják magukat, másokat, ténylegesen szembesülnek saját – és mások – testének tulajdonságaival (méret, alkat, színek). A gyakorlati munka során nemcsak a testrészeik helyét, nevét, kiterjedését tanulják meg, hanem azok funkcióját, mozgathatóságát is. Ez már a testfogalom tudatosítását segíti elő. Fontos a testrészek többféle módon történő érzékeltetése, ennek megfelelően a jobb-bal színnel, szalaggal történő jelölése, a jobb-bal fogalmának fokozatos kialakítása. Kezdetben elég csak érzékeltetni a két oldal létét (jobb=bemutatkozás kezünk, bal=dobogó szívünk), a megnevezés később is ráér.

Téri tájékozódás

A saját test pontos ismerete, viszonyítása ad segítséget a térben való eligazodáshoz. A gyermekek önmagukhoz viszonyítva lesznek képesek meghatározni a környezetükben lévő tárgyak elhelyezkedését, később pedig a dolgok helyét egymáshoz viszonyítva is meg kell tudniuk határozni. A testsémához tartozó ismereteket a mozgás rendszerén belül sajátítják el, hiszen e tevékenységi forma áll legközelebb fejlettségi szintjükhöz. Mozdulás közben van lehetőségük arra, hogy megtapasztalják a térirányok elhelyezkedését, majd később a térben való elmozdulások neveit (előre, hátra, oldalra, mellette, mögötte, alatta, fölötte). Ezeket a tapasztalatokat nehéz megfogalmazni, nem mindig tudjuk számukra megfelelően szavakba önteni. Kezdetben el kell fogadnunk azt, hogy a térben el tudnak igazodni, értik a térirányokat jelölő szavak jelentését. Az önálló meghatározás, megnevezés elég lesz később is. Minden, ami állandóan változik nehezebben felfogható, de ha nap mint nap tapasztalják a folyamatos változásban rejlő állandóságokat, akkor hamarabb bevésoedik. A mozgás az, melynek elemei megismételhetőek, követhetőek, és térben nemcsak láthatóak, hanem tapasztalhatóak, kivitelezhetőek is. Ugyanakkor a mozgás már önmagában véve is egy örömforrás a gyermekek számára.

Idői tájékozódás

Az idői relációk, összefüggések megértése talán a legnehezebb a gyermekek számára. Míg a mozgás kivitelezhető, érezhető, látható, addig az időben való tájékozódás megfoghatatlan számukra. Segítő tényező, ha mindent valamilyen eseményhez, cselekvéshez, tevékenységhez kötünk.

Lateralitás (oldalosság)

Szem-kéz-láb dominancia (egyik vagy másik oldal hangsúlyozottsága)

A gyermekek születésüket követően már elkezdenek mozogni, és ehhez kapcsolódva kezd kirajzolódni a mozgásközpont helye az agyban. Az emberiség nagyobb százalékára az agy baloldali féltekéjének domináns szerepe a jellemző, ami eredményezi – ha semmilyen zavaró tényező nem befolyásolja – a jobb oldali szem-kéz-láb dominanciát. A lateralitás kialakulása egy igen hosszú folyamat, mely a kisgyermekkor, óvodáskor egészét felöleli. Fejlődésének alapja egy megfelelő mozgás- és érzékszervi fejlődés, mely folyamat végkifejletének tekinthető a dominancia kialakulása.

A testséma fejlesztésének nagy szerepe van az oldalosság alakulásában. A páros testrészek felfedeztetésével, érzékeltetésével, megérintésével alakul ki tudatukban a két oldal léte. A gyakorlati munka során fontos az állandó szóbeli megerősítés arra vonatkozólag, hogy ezekből kettő van (pl. Érintsd meg az egyik térded! Most érintsd meg a másik térded is!) Az ilyen típusú gyakorlatok során szerzett tapasztalatok sokaságából alakul ki az oldalak elkülönülése, azok megnevezése, megkülönböztetése; a tér irányokra történő felosztása, ennek eredményeként pedig a lateralitás.

A kezesség megállapítása nem minden esetben egyszerű. Pontos megfigyeléseket kell végezni a gyermekek tevékenységeit vizsgálva. Azoknál a feladatoknál, ahol a két kéz közös munkájára van szükség (pl. gyümölcsszeletelés), egyértelműen nem dönthető el. A nehezebb feladatok kivitelezését általában a domináns kéz végzi (pl. tárgyak egyensúlyozása, guruló tárgyak megfogása). Tapasztalható a vegyeskezűség problémája is, amikor a gyermek egyik keze sem domináns, hol az egyiket, hol a másikat használja. Találkozhatunk, olyan esetekkel is, amikor a kezességhez nem azonos szem-láb dominancia párosul (pl. jobbkezességhez a bal láb használata társul).

A fejlesztő munkát a nagymozgások területénél érdemes kezdeni, összekapcsolva a testséma- és téri tájékozódás alakításával. Hiszen, ahogyan az előzőekben említésre került, az oldalosság kialakulásának talaja a testséma (páros testrészek), ami szorosan összekapcsolódik a téri tájékozódás fejlődésével a mozgás keretén belül.

Mozgásfejlesztés

A mozgás a gyermek legtermészetesebb megnyilvánulási formája, mondhatnánk lételeme. A mozgásos tevékenység az alapja egészséges fejlődésüknek. Fejlesztő hatással bír egész énjükre, szellemi és fizikai állapotukra egyaránt. Kedvezően befolyásolja személyiségfejlődésüket, ugyanakkor a környezet által közvetített információk nagy részét mozgásos tevékenységek által szerzik meg. A mozgás fejleszti a gyermekek testsémáját, téri tájékozódását, egyensúlyérzékét, a test összerendezett (koordinált) mozgását, állóképességét, izomrendszerét, testi erejét.

Sok más fejlesztési területtel összekapcsolódik, jelen esetben mondhatjuk, hogy a fejlesztő munka alapja. A mozgásfejlesztés egyik fontos szabálya a fokozatosság elvének érvényesítése, a nagymozgásoktól haladva a finommozgások felé. Csak akkor szabad a következő, nehezebb gyakorlatot végeztetni, ha az előzőt teljes biztonsággal ki tudja vitelezni a gyermek. A másik fontos követelmény a többszöri helyes bemutatás a fejlesztő személy részéről, ugyanakkor a pontos megfigyelés és lemásolás a gyermekek részéről.

Nagymozgások

Idetartoznak az alapmozgások (járás, futás, ugrás, csúszás, kúszás, mászás, dobás). A mozgásformák nem veszíthetnek fontosságukból, hiszen az adott mozgássor egyszerre több funkciót is fejleszt. A fokozatosság elvét betartva, és a folyamatos ismétlések eredményeként a mozdulatok vagy mozgássorok egyre pontosabbá válnak, továbbfinomodnak, részleteiben pedig specializálódnak (pl. a szökdelésből ugrás lesz).

A gyakorlati munka során fejlesztési sorrend csak abból a nézőpontból alakítható ki, hogy mely terület, funkció fejlesztésével kapcsoljuk össze a tevékenységet, hiszen valamennyi mozgásforma nehézségi foka változtatható, még a legegyszerűbb is bonyolítható. A mozgások gyakorlatokat mondókákkal, rövid versekkel érdekesebbé lehet tenni, ami jó hatással van a ritmusérzék fejlődésére.

A mászás-terület nehézségi sorrendben megtervezett fejlesztési terve:

- talajon történő mászások térden és kézen támaszkodva,
- talajon történő mászások talpon és kézen támaszkodva,
- talajon megjelölt sávokban történő mozgássorok,
- a megjelölt sávok szűkítése,
- talajon történő mászások hátrafelé térden és kézen támaszkodva,
- talajon történő mászások hátrafelé talpon és kézen támaszkodva,
- talajon megjelölt sávokban történő mozgássorok hátrafelé,
- a megjelölt sávok szűkítése,
- az előző analógiát követve padon végeztetve a mozgássorozatot,
- az előző analógiát követve padpáron végeztetve a mozgássorozatot oda–vissza irányba.

Finommozgások

A mozgások e csoportjába azon mozdulatok, tevékenységek tartoznak, melyek kivitelezéséhez a kézre van szükség. Úgy is szoktuk említeni, hogy „kézügyesség”. A gyermekek iskolába kerülése előtti időszakban szintén nagyfokú figyelmet kell fordítani a finommotorika fejlesztésére. Fontos, hogy az írástanulás folyamata minél kevesebb nehézségekbe ütközzön, ugyanakkor a kézügyességre a többi tantárgy ismereteinek elsajátításánál is igen nagy szükség van.

Az aprólékos mozgások kivitelezése kisebb izomcsoportok, izomrészek elkülönített szabályozását, rugalmas izomműködését igényli. Minél jobban képesek erre az irányításra a gyermekek, annál inkább összerendezettebbek, koordináltabbak lesznek mozdulataik, egyre nehezebb és bonyolultabb tevékenységek elvégzését teszi lehetővé számukra.

A finommozgások fejlesztésének alapja a kéz és az ujjak izomzatának erősítése és lazítása, az ujjmozgások tökéletesítése, a kéz mozgékonyságának fejlesztése. A gyakorlati munkához számos tevékenység tartozik.

Ezek a következők: ujjgyakorlatok játékos mozdulatokkal, rövid, ritmusos mondókákkal, versekkel kísérve. Színezés, rajzolás, vonalvezetési gyakorlatok, ragasztás, nyírás, gyurmázás, festés, varrás, ujjbáb készítése. A kéz ügyességének fejlesztése során is ügyelni kell a fokozatosságra. Soha nem szabad a munkát a feltárt hiányosság gyakoroltatásával kezdeni. Mindig egy alacsonyabb szintű tevékenység begyakoroltatása alapozza meg a következő, nehezebb funkció fejleszthetőségét, fejlődését. Fontos, hogy megtaláljuk azt a területet, ahol a feladatvégzés szinte tökéletes, ezáltal biztos alap a kiinduláshoz, ugyanakkor már a tréning kezdetén sikerélményhez jut a gyermek. Például nagyméretű golyók fűzése merev pálcára, majd fonálra, fokozatosan csökkenő nagyságú lyukakkal fűzés vékony fonálra, zsinórra, apró gyöngyök fűzése damilra, cérnára.

Egyensúlyérzék

A helyzet- és helyváltoztatás, mozdulat, mozdulatsor, egyszóval mindenféle mozgás esetében jelen van az egyensúlyozás. Ahhoz, hogy a motoros tevékenységeket ki tudjuk vitelezni, nélkülözhetetlen az egyensúlyérzék bizonyos fejlettségi foka. Ezt a területet éppen olyan fontos fejleszteni, mint a többi. A szakirodalmak az egyensúlyozó képesség fejlődésének első jelentős kezdeti szakaszának a 4-8 éves kort jelölik meg. Ez nem azt jelenti, hogy korábban nincs jelen. Ez a képesség segít például abban, hogy a csecsemőkorú gyermek át tudjon fordulni egyik oldaláról a másikra, az egyéves korú gyermek megtanuljon járni. Az egyensúlyozás lényege, hogy a gyermekek a test kibillent egyensúlyából minél hamarabb vissza tudjanak térni.

Természetesen minél rövidebb ez a visszatérési idő, annál fejlettebb az egyensúlyérzékük. Ehhez azonban sok gyakorlásra van szükség. Az egyensúlyérzékelésért felelős szervünk a fül, az érzékelő központ a belső fülben található. Ahhoz, hogy az ember egyensúlyozni tudjon, alátámasztási felületre van szüksége, így jelen esetben a talp fontos szerepet tölt be. A fejlesztő tréning folyamán – mint valamennyi képesség esetében – szintén figyelni kell a fokozatosság elvének betartására. Ennek megfelelően a nagyobb alátámasztási felületen végzendő feladatoktól kell haladni a kisebb felületeken végzendő gyakorlatok felé. Természetesen a nehézségi fokozatokat is figyelembe kell venni, például csúszások lejtőn (padon): egész testfelületen (hason, hát) – a test oldalán sarokülésben (előre, háttal) – térdelőtámaszban (előre, háttal); nehezíthető a feladat, ha párosan végzik a gyermekek a gyakorlatokat.

Beilleszkedési és magatartási zavarok

A beilleszkedési és magatartási zavar komplex jelenség, a személyiség problémája, amelyben értelmi, érzelmi és akarati tényezők ötvöződnek. A zavar létrejötté egy folyamat eredménye, melynek kezdete többnyire az első óvodás-iskolás években és a családi háttérben keresendő.

Általános feladatunk súlyos magatartási és beilleszkedési zavarral küzdő tanulóknál a szakértői bizottságokkal való kapcsolat felvétele és szakvélemény kérése.

A szakértői bizottságok pszichológusainak javaslatai alapján, pedagógiai módszerekkel a tanuló támogatása, osztályközösségbe történő visszaillesztése és kapcsolatainak javítása osztály- és iskolatársaival a pszichológus és a fejlesztő pedagógusok közreműködésével.

A kitűzött célok elérése érdekében folytatott tevékenység alatt mindvégig előttünk áll, hogy minden gyerek individuum.

A beilleszkedési zavarok okának ismeretében a problémákat három csoportba soroljuk:

- **pszichés zavarok** állnak a probléma háttérében (önértékelési zavar, gyenge fűkrendszer, konfliktuskezelési deficit, sérülékeny kudarcűrő képesség, toleranciahiány, szabálytartás hiánya), illetve különböző kompenzációs mechanizmusok, mint projekció, elfojtás, agresszivitás, stb.,
- **tanulási nehézségek** váltják ki a problémát (percepció-dyslexia, dysgrafia, figyelem-hiperaktivitás, kommunikáció-autisztikus jelek, a szenzomotoros mozgás fejletlensége, csak szekunder jellegű memória),
- **rossz vagy hiányos szocializáció** okozza a problémát (túlzott engedékenység, szeretet-és figyelemhiány, túlzott elvárások, stb.).

A további célok csak az okok (részleges) elhárításával érhetők el, ennek megfelelően a fenti csoportok mindegyike számára más-más feladatok adódnak.

Fő célunk minden gyermek számára lehetővé tenni az optimális intellektuális és érzelmi fejlődést, a testi–lelki és szociális kibontakozást, hogy belső harmóniában, önmagával és környezetével egyensúlyban éljen.

PEDAGÓGIAI PROGRAM

4. számú táblázat

Célkitűzések	Feladatok	Kritériumok
I. Pszichés zavarok esetén Az adott diszfunkció csökkentése, esetleg megszüntetése. A korábbi fejlődési szakaszban gyökerező hiányosságok és torzulások feltárása, rendezése, újratanulása. Érzelmi életük egyensúlyban tartása, sikereik és kudarcaik egészséges feldolgozásának segítése. A kompenzáló magatartásformák elhagyása.	Az okok (diszfunkció) felkutatása különböző diagnosztikai módszerekkel (pszichológus). A diszfunkció kezelése megfelelő terápiákkal: - személyiségfejlesztés, - egyéni és csoportos tanácsadás, relaxáció, kognitív terápiák (Coping Cat), elsődleges és másodlagos kontroll erősítése, program (PASKET), - kommunikáció, szerepjátékok, szerepátvitel, szituációs játékok.	Életkorának megfelelően a gyermek is értse meg a problémát. Érezze szükségét és fogadja el a segítségnyújtást. Kooperáljon (tanácsadó-kliens kapcsolatban). Csökkenjenek a szorongások. A megküzdő mechanizmusok erősödjenek. Érzelmi reakcióik a helyzethez adekváltak legyenek. Kompenzáló mechanizmusaik száma és intenzitása csökkenjen.
II. Tanulási zavar esetén A tanulási nehézség csökkentése vagy megszüntetése (ez feltételezi az ezt kiváltó ok megszüntetését).	Beszédfejlesztés (logopédus): - arány- és hangsúlyeltolódás alkalmazása, - a környezet pontos észlelésén és tapasztalásán alapuló fejlesztés. A tanulási zavart kiváltó okok felderítése és kiküszöbölése a fejlesztőpedagógusok által. Képesség- és készség szint felmérése. Fejlesztő, felzárkóztató programok kidolgozása személyre szabottan, részleges kiemeléssel, arány- és hangsúlyeltolódással.	A fejlesztő és fejlesztett összmunkája eredményeként fejlődés, változás mutakozzék. (A fejlődés mértéke és ritmusa problémánként és tanulónként változó.) Legyen látható eredménye a fejlesztésnek az adott tanuló korábbi szintjéhez képest.

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Célkitűzések	Feladatok	Kritériumok
	A támasztott követelmények pontos, objektív meghatározása az egyén lehetőségeihez mérten. A teljesítményorientáltság csökkentése. Oldott, bensőséges, szeretetteljes légkör megteremtése. Valamennyi apró, pozitív irányba történő változás megerősítése. A negatív kompenzáló magatartás ignorálása, más kompenzációs lehetőségek feltárása, az okok megszüntetése. Törekvés a szülőkkel való együttműködésre.	
III. Szocializációs zavar esetén Mivel a problémák rendszerint a gyermek korai szocializáció rendellenes tanulási folyamatából, illetve a családi diszfunkciókból vagy a szűkebb környezetéből erednek, ezért a problémából adódó zavarokat csupán csökkenteni tudjuk, de megszüntetni nem. Célunk tehát a kompenzálás és a kooperáló szülők segítése a nevelési kérdésekben.	Fontos az életkori sajátosságok ismeretében, az iskolás gyermektől elvárható viselkedésformák és a még nem követelhető kontroll szétválasztása. Pontos meghatározása annak, amit elvárunk a gyermektől és ennek a gyermek számára jól érthető (életkorának megfelelő) közlése. Feladatunk a pozitív modellnyújtás, a pozitív megerősítés és a minősítés. A gyermekben rejlő pozitív értékek kiaknázása. Szeretetteljes, meghitt légkör megteremtése.	Tudja, hogy mit várnak el tőle. Döntéshelyzetben tudjon a jó és a rossz, a helyes és a helytelen között választani. Legyen képes elfogadni és követni a pozitív modellt. Érezze tanárai, nevelői jó szándékát.

14.4 A beilleszkedési, magatartási nehézségekkel összefüggő pedagógiai tevékenység

Tanítványaink döntő többsége a jól szocializált társadalmi rétegek gyermekeiből származik, így eddig aránylag kevés esetben találoztunk beilleszkedési és magatartási nehézségeket felmutató diákokkal. Ugyanakkor azt tapasztaljuk, hogy az elmúlt években ezeknek a **diákoknak az aránya a mi iskolánkban is jelentősen emelkedik**, e változás a társadalomban végbemenő folyamatok egyenes következménye.

A leggyakoribb rendellenességek:

- **személyiségfejlődési zavarok:**
  - önismereti, önelfogadási, önértékelési problémák,
  - hospitalizáltság, regresszió, neurózis,
  - magányérzés, szorongás, agresszió,
  - hiperaktivitás, magatartászavar.
- **a szocializáció nehezítettsége:**
  - az anya-gyermek kapcsolat zavara, oltalomhiány,
  - az apa-gyermek kapcsolat zavara, az apa normatív funkciójának kiesése,
  - a mintakövetés, utánzás, azonosulás akadályozottsága,
  - a belső kontroll kiépítésének elmaradása,
  - a magatartásszabályozók hiánya, fejletlensége,
  - az értékrend hiánya, labilitása,
  - a viselkedési szabályok nehéz elsajátítása,
  - a lelki egészség kialakítását és fenntartását segítő erkölcsi normák ismeretlensége, inaktív volta.
- **az értelmes életvitel tudatosításának hiánya:**
  - kommunikációs és beilleszkedési zavarok a társkapcsolat terén, a társas érzelmek terén, a társas viselkedésben,
  - a mentális egészségkárosító és veszélyeztető tényezőkkel szembeni védtelenség, tájékozatlanság, gyakorlatlanság az illem és etikett terén.

Ezért a beilleszkedési és magatartási nehézségeket mutató tanítványokhoz sohasem haraggal, hanem inkább figyelemmel fordulunk. Biztosítanunk kell számukra a kapaszkodót, hogy a családi, szociális problémákban, esetleg már a személyiség nem megfelelő fejlettségében, a családi és létbizonytalanságban rejlő gondok megoldási útján megindulhassanak. Ehhez az iskola minden pedagógusának **érzékeny odafigyelésére, előítéletmentes pedagógusi személyiségére van szükség.**

Mindenekelőtt azonban az osztályfőnökök kötelessége a problémákkal küzdő személyiség felismerése, az osztályban tanító pedagógusok diszkrét informálása. Nem mellőzhető a felismert esetekben a problémák négy szemközti megbeszélése, az elvárások és a pedagógusi tanácsok világos megfogalmazása.

Feltétlenül igénybe vesszük ezekben az esetekben a pedagógiai munkánkat segítő iskolapszichológus és iskolai védőnő szakmai segítségét, valamint – szükség esetén – a gyermekvédelmi felelős szakmai támogatását. Azokban az esetekben, ahol tanítványunk szociális létbizonytalanságban van, kérni kell az illetékes önkormányzat segítségét.

A pedagógussal szemben támasztott követelmények:

- rendelkezzen gazdag módszertani kultúrával, alkalmazza a differenciálást nevelő-oktató munkája során,
- semmiféle hátrányos megkülönböztetés, degradáció nem érheti részéről a tanulót,
- az értékelésnél vegye figyelembe a tanulók eltérő képességeit,
- a teljesítmény mérésénél adjon előnyt a hátránnyal küzdőknek, önmagához képest is nézze a fejlődést,
- a hátrányt nem jelentő képességterületen erősítse a tanuló kiemelkedési lehetőségeit,
- nevelje a közösséget a képességek különbözőségének tolerálására.

Elvárások az osztályfőnökkel szemben:

- a szülővel kiemelten figyelmesen és tapintatosan viselkedjen, foglalkozzon,
- a tanuló problémáit értesse meg a szaktanárokkal,
- szükség esetén forduljon szakemberhez a tanuló ügyében,
- kísérje figyelemmel a tanuló szakellátásának folyamatát, eredményességét,
- gondoskodjon a tanuló megfelelő iskolafokozatba kerüléséről, pályaválasztásáról,
- szükség esetén a tanuló iskolai magatartásáról, teljesítményéről adjon írásban véleményt.

Kapcsolódó pedagógiai tevékenységek:

- szoros kapcsolat az óvodai tagintézménnyel és a Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat tagintézményeivel, a helyi szociális ellátórendszer intézményeivel/szakembereivel,
- fejlesztő pedagógiai tevékenység,
- az egyéni képességekhez igazodó tanórai tanulás megszervezése,
- a nevelők és a tanulók személyes kapcsolatai, a mentori rendszer működtetése,
- napközi otthon, tanulószoba,
- szükség esetén családlátogatások,
- problémamegoldó eszmegbeszélések,
- a szülők és a családok nevelési gondjainak segítése,
- szöveges értékelés.

15. A kiemelten tehetséges tanulók nevelése, oktatása

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. CXCV. törvény 4.§ (13) bekezdése értelmében **kiemelten tehetséges gyermek, tanuló:**

„az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki átlag feletti általános vagy speciális képességek birtokában magas fokú kreativitással rendelkezik, és felkelthető benne a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség.”

A tehetség és a képességek kibontakoztatása szempontjából elsődleges, hogy tanulóink versenyképes, használható, gyakorlatias tudásra tegyenek szert. Mindehhez szükséges az egyéniség, személyiség erőteljesebb fejlesztése. A magasabb szintű gondolkodási képességek erősítése, a természeti és gazdasági jelenségek értelmezése, a problémamegoldási technikák megismertetése, igazi műveltségélményhez juttatás.

Tehetségen azt a velünk született, adottságokra épülő, majd gyakorlás, céltudatos fejlesztés által kibontakoztatott képességeket értjük, amely az emberi tevékenység egy bizonyos vagy több területén az átlagot túlhaladó teljesítményt tud létrehozni.

A tehetség jellemzői: átlagosnál magasabb intelligencia, magas fokú kreativitás, a következtetés képessége, önálló útkeresés, szorgalom és kitartás, előítéletektől való mentesség, bizonytalanság tolerálása, becsvágy, kockázatvállalás, divergens gondolkodás, folyamatos kommunikáció.

A tehetség kibontakoztatását serkenti:

- a megfelelő légkör megteremtése,
- a motiváció, a pedagógus ösztönző attitűdje,
- a bizalom,
- a megfelelő szervezeti strukturaltság,
- a játékoság.

A tehetség kibontakoztatását gátolja:

- a kreativitás lebecsülése,
- a túlzott fegyelem,
- a teljesítménykényszer.

A tehetséggondozás az **iskolai oktatás egyik lényegi kérdése**. Erre kötelez minket a világban elszórtan élő magyar származású tudósok öröksége is.

Legfontosabb feladatunk **idejében felfedezni** a gyermekek speciális képességeit, és készségeiket az adott iskolatípus adta maximális szintig fejleszteni.

Forrásaink:

- óvodai vélemények,
- egyéb jelzések (zene, sport, stb.),
- pedagógusok megfigyelései,
- a szülők, környezet véleménye.

Módszerek:

- óvodai látogatás,
- iskolán kívüli elfoglaltságok megismerése,
- kötetlen beszélgetések (szülők, edzők, stb.),
- a pedagógus (osztályfőnök, szaktanár) céltudatos munkája,
- adatgyűjtés.

A tehetséget **fel kell fedezni, alakítani, fejleszteni, ösztönözni** kell. Ez a környezet és ezen belül ez az iskola feladata.

Ehhez azonban ismernünk kell **a tehetség megnyilvánulási formáit:**

1. tudományos tehetség,
2. vezetői tehetség,
3. pszichomotoros tehetség,
4. művészi tehetség.

Az esélyegyenlőség csak abban az esetben valósulhat meg, ha a kedvezőtlen helyzetben élő, jó adottságokkal rendelkező gyermekek minél hamarabb hozzájuthatnak adottságaik, képességeik kifejlesztésének lehetőségeihez. A speciálisan szervezett, céltudatos munkával, speciális gondozással és feltételekkel a kiemelkedő képességek fejleszthetők.

A felismert tehetség neveléséhez világosan megfogalmazott célra, mindenre kiterjedő nevelési koncepcióra és következetes, szorgalmas munkára van szükség.

15.1 A tehetséggondozás szervezeti formái

Szervezeti formák:

- A tanítási órán differenciált feladatok biztosítása.
- Csoportbontásnál fontos a viszonylagos homogenitás, hogy a tehetséges gyermekek a velük versenyképes kortárstanulókkal ismételtlen összemérhessék képességeiket, erejüket.
- Megvalósulhat a tantervdúsítás, tananyaggazdagítás. Egyes anyagrészekkel elmélyültebben foglalkozhatnak, gazdagíthatják a követelményrendszert, projektet készíthetnek, gyűjtő- és kutatómunkát végezhetnek.
- Emelt óraszámú tantárgyak tanítása.
- Tehetséggondozó programok szervezése.
- Szakkörök, klubok szervezése.
- Második idegen nyelv biztosítása.
- Pályázatokon való részvétel.
- Képzőművészeti kiállítások látogatása.
- Versenyekre felkészítés (iskolai, kerületi, budapesti, országos).
- Vetélkedőkön való részvétel.
- Felkészítés a középiskolai tanulmányokra.
- Személyes beszélgetések, a biztatás, a jutalmazás megfelelő formáinak megkeresése.
- Kiugró tehetségek szakemberhez való irányítása, aki gondoskodik a megfelelő fejlesztésükről.
- Szaktáborok, sporttáborok, vándortáborok, nyelvi táborok, erdei iskolák szervezése.

Célok	Feladatok	Kritériumok
Iskolánk célja a tehetséges tanulók korai felismerése, hogy minél hamarabb elkezdhessük fejlesztésüket.	Látogatás az óvodában, illetve az óvónők látogatása az iskolában, az óvónők véleményének kikérése. Osztályfőnökök, szaktanárok megfigyelései, céltudatos adatgyűjtés. Iskolán kívüli elfoglaltságok megismerése, beszélgetés a szülőkkel, edzőkkel, tanárokkal.	A partnerekkel való permanens kapcsolattartás.

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Célok	Feladatok	Kritériumok
Célunk a felismert tehetség fejlesztése, ösztönzése, kibontakoztatása az önmegvalósítás jegyében.	A szükséges szakmai támogatás biztosítása, melynek eszközei: • tanórai csoportbontás, differenciálás, • érdeklődés alapján szerveződő szakkörök, klubok, • tagozatos, speciális tantervű osztályok létrehozása, • tantervdúsítás, • tanulmányi versenyekre való felkészítés, • középiskolai előkészítő tanfolyamok, • táborok, erdei iskola.	A szakkörök és klubok sikeres működése. Tanulmányi versenyeken való sikeres részvétel. Sikeres felvételi vizsgák (továbbtanulás). Közösségi produkciókban való sikeres szereplés. Egyéni produktumok, publikációk, műalkotások létrehozása. Kiegyensúlyozott, elégedett, sikeres gyermekek.
Célunk az esélyegyenlőség biztosítása valamennyi tehetséges gyermek számára társadalmi hovatartozástól függetlenül.	Meg kell próbálnunk kompenzálni a családi és anyagi háttér hiányosságait. Pályázatok útján biztosítanunk kell a szükséges anyagi, tárgyi feltételeket azon tehetséges tanulók részére, akik rossz anyagi körülmények között élnek. Hozzáférhetővé kell tennünk számukra a különböző szakkönyveket, folyóiratokat, feladatgyűjteményeket.	Táborozási hozzájárulások elnyerése, a kerületi önkormányzati, stb. pályázatok felhasználásával.
Célunk, hogy a tanulók vállalják tehetségüket, és használják fel az érvényesülésükhöz.	Feladatunk a lehetséges helyes utak, lehetőségek minél tágabb körét bemutatni.	A tanulók találják meg a tehetség gyümölcsöztetésének módját.
Tudjuk, hogy a tehetséggondozás csak a család támogatása mellett lehetséges, ezért célunk a családdal való együttműködés.	A családnak tudtára kell adni a felismert tehetséget, a fejlesztés lehetőségét, formáját, helyét. Folyamatosan informálni kell az aktuális helyzetről, az elért (rész)eredményekről, sikerekről, kudarcokról.	A család lehetőségeihez mérten támogassa mind anyagilag, mind erkölcsileg a gyermek fejlesztését.

5. számú táblázat

15.2 A tehetség, képesség kibontakoztatását segítő tevékenység

Iskolánkban hagyomány a tehetségekkel való foglalkozás. A tagozatos osztályok az azonos érdeklődésű tanulók eredményes tanításának színterei. Iskolánkban 1957 óta működik ének-zene tagozat. Jelenleg ezen kívül még angol-német és kommunikációs szakirányú osztály működik.

A tehetséggondozás fő színtere a tanóra. Az egyéni foglalkoztatásra az osztálykeret nem alkalmas, ezért biztosítjuk a csoportbontásokat, a tanórán kívüli foglalkozásokat.

A csoportokat ének-zenéből, idegen nyelvből (az első nyelv tekintetében) tudásszint szerint, a többi tantárgyból vegyesen alakítjuk. A csoportok átjárhatóak, változtathatóak.

A tehetségfejlesztés jó műhelye a versenyeztetés. A kerületi, budapesti és országos versenyekre tantárgyi szakkörökön, illetve egyéni foglalkozásokon készülnek fel a diákok.

A tehetséggondozás rendszere

1. Tehetségesek kiválasztása, felvétele:

- játékos foglalkozások óvodásoknak („Csipegető”),
- alapvető zenei, anyanyelvi képességek felmérése a hatévesek körében,
- szóbeli felvételi vizsga ének-zene, angol/német tantárgyakból.

2. Felkészítés az érettségire

Bizonyos tantárgyakból próbaérettségiket tartunk a vizsgahelyzet szimulálására, a drukkk legyőzésére. Matematikából, magyarból, történelemből, angoltól és németből 3-4 órás próbadolgozatok íratása, értékelése.

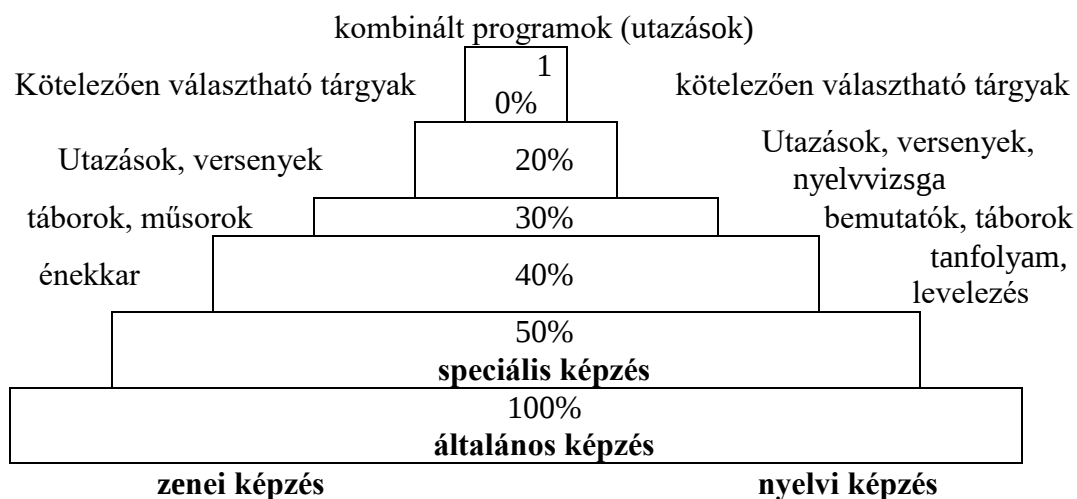
3. Felkészítés a továbbtanulásra:

- felvételi előkészítő a nyolcadik osztályos tanulóknak matematikából és magyarból,
- a középiskolai és a felsőoktatási intézmények nyílt napjain való részvétel lehetőségének biztosítása,
- fakultációs órák biztosítása (a 11. és a 12. évfolyamon minden tanuló választhat a továbbtanulási irányának megfelelő tantárgyakból).

4. Osztályozó vizsgák rendszere

5. Speciális tehetséggondozás

A képzés során különös hangsúlyt kap az ismeretek többszintű nyújtása. Célunk, hogy a legkülönbözőbb képességű tanulók különböző szinteken kibontakoztathassák képességüket. **A különböző szintek egymásra épülését szemlélteti a következő ábra a zene és az idegen nyelv vonatkozásában.**

15.3 Speciális tehetséggondozás

Zenei képzés

A zenei képzés első szintje az **általános képzés**, a tantervi követelmények szintje. Természetesen ezen a szinten minden gyermek zenei képzésben részesül.

Erre az általános képzésre épül a tagozatos tananyag, a **speciális képzés**. Ebben a tanulók 50%-a vesz részt, az általános iskola első osztályától a tizenkettedik osztályig. (Ilyen jellegű speciális képzés az országban csak néhány helyen folyik.)

A speciális szintre épül az **énekkari képzés**. Négy kórusal foglalkoznak tanáraink jelenleg. Az énekkarok fellépési lehetőségére rendszeresen szervezett programjaink vannak (pl. a Vörösmarty-napon való szereplés, a különböző felekezetek templomaiban tartott karácsonyi koncertek, ünnepségek, fellépések nemzeti ünnepek alkalmából). Ezeken a műsorokon az összes tanulónak biztosítjuk a szereplési lehetőséget. Az énekkarosok szűkebb köre vesz részt a fővárosi, országos és nemzetközi versenyeken, exkluzív bemutatókon.

A **“piramis tetején” tanulóinknak viszonylag szűk köre vehet részt**. Ezek az ún. kombinált programok, amikor a külföldi utazással egybekötött fellépésekre kerül sor.

A **magánének-hangképzés tanítás** 2006 óta folyik iskolánkban. Az oktatás legfőbb sajátossága, hogy a technikai, zenei képzés mellett alapfeladata az énekhang (mint hangszer) kiépítése, képzése. Magánének órákon a mutálási folyamat előtt megkezdett és folytatott tanulmányok esetében a szóló- és társasének, valamint a színpadi jelenlét megszerettetése és az ezekkel kapcsolatos készségek, képességek kibontakoztatása a cél. Hangképzésre csak a már kialakult hangképző szervek alkalmasak (felnőtt gége, illetve hangszalagok - ennek időpontja nemtől és hangfajtól függően változik), így a klasszikus értelemben vett magánének tanítást a mutálás befejezése után tudja a szaktanár elkezdni. A képzés egyéni, esetenként csoportos. A tárgyból megszerzett tudásról vizsgákon, tagozati bemutatókon, versenyeken, egyéb nyilvános eseményeken lehet számot adni. **Ez a szint tehát e felvételi előkészítés foka.**

Az idegen nyelvi tehetséggondozás

A piramis a nyelvi képzésnél is felépíthető.

A tanterv szerinti nyelvi képzés egy nyelvvvel és a 4. évfolyamon indul. Ez az **általános nyelvi képzés** iskolánkban a zenetagozatos osztályokra vonatkozik.

Magasabb szintű képzést jelent a nyelvi tagozatban, a magasabb óraszámban és bontott csoportban 1. évfolyamtól megvalósított angol vagy német nyelvtanítás.

Negyedik, hatodik és nyolcadik osztályban év végi írásbeli és szóbeli, 5. és 7. évfolyamon szóbeli vizsgarendszert működtetünk.

A gimnáziumi tagozaton a 2018/2019-es tanévtől már csak egy NYEK-es osztályt indítunk. A **nyelvi előkészítő osztály** tanulóinak a 2020/2021-es tanévtől a nulladik évben a fő nyelvből 18 órát tartunk. A tanulóknak a tizenkettedik osztály végére a 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 137.§ 1. bekezdésében megfogalmazott követelményeknek kell eleget tenniük.

A négyévfolyamos gimnáziumi osztályban (ének-zene-kommunikáció szakirány) a fő nyelvből heti 5 órát, a másik idegen nyelvből heti 3 órát tartunk, kivéve a 12. évfolyamot, ahol a kommunikációs szakirányon a második idegen nyelvből heti 4 órát biztosítunk.

Természetesen a **legmagasabb szintű** programot itt is az utazás jelenti, ahol nyelvi környezetben az intézményes oktatástól legtávolabb van módjuk tanulóinknak a megszerzett ismeretek alkalmazás szintjén történő gyakorlására.

Legtehetségesebb diákjainak másik lehetősége a **felsőfokú nyelvvizsga** megszerzése.

Anyanyelvi tehetséggondozás

Az anyanyelvi tehetséggondozás megvalósítása az alábbi módon történik:

- igényes, magas szintű magyar nyelv és irodalomoktatás – az átlagosnál **magasabb követelményrendszer**,
- a tanulók nagy részét érintő **házi versenyek** szervezése (pl: házi Vörösmarty szavalóverseny, próza- és versíró pályázat),
- kerületi, budapesti szavaló-, prózamondó, helyesírási, komplex anyanyelvi versenyen indítjuk tehetséges tanulóinkat,
- **országos, határon túli szavalóverseny megrendezése** „Hazafias költészet a magyar irodalomban” címmel,
- kerületi és más rendezvényeken **szereplési lehetőség** biztosítása a legtehetségesebbeknek.

Tehetséggondozás a természettudományos tárgyak területén

A természettudományos tehetséggondozás megvalósítása az alábbi módon történik:

- **magas szintű** szaktárgyi oktatás,
- **szakkörök** az érdeklődő tanulóknak (matematika, „zöld-ülés”, túraszakkör),
- a tanulók nagy százalékának bevonása az ökoprogramokba,
- előadások, kirándulások szervezése (Meteorológiai Intézet, Csillagvizsgáló, Paksi Atomerőmű),
- matematika, környezetismeret, fizika, földrajz és biológia tantárgyakból házi, kerületi, budapesti és országos szintű versenyekre való egyéni felkészítés,
- OÁTV és OKTV versenyekre való felkészítés.

16. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanuló

Az, hogy a tanuló hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetűnek minősül-e, azt az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról 67/A.§-a alapján a gyámhatóság állapítja meg.

A jogszabály értelmében:

„Hátrányos helyzetű az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az alábbi körülmények közül egy fennáll:

a) a szülő vagy a családba fogadó gyám alacsony iskolai végzettsége, ha a gyermeket együtt nevelő mindkét szülőről, a gyermeket egyedül nevelő szülőről vagy a családba fogadó gyámról - önkéntes nyilatkozata alapján - megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor **legfeljebb alacsony iskolai végzettséggel rendelkezik**,

b) a szülő vagy a családba fogadó gyám alacsony foglalkoztatottsága, ha a gyermeket nevelő szülők bármelyikéről vagy a családba fogadó gyámról megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor az Szt. 33. §-a szerinti aktív korúak ellátására jogosult vagy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésének időpontját megelőző 16 hónapon belül **legalább 12 hónapig álláskeresőként nyilvántartott személy**,

c) a gyermek elégtelen lakókörnyezete, illetve lakáskörülményei, ha megállapítható, hogy a gyermek a településre vonatkozó integrált településfejlesztési stratégiában szegregátumnak nyilvánított lakókörnyezetben vagy félkomfortos, komfort nélküli vagy szükséglakásban, illetve olyan **lakáskörülmények** között él, ahol korlátozottan biztosítottak az egészséges fejlődéséhez szükséges feltételek.

Halmazottan hátrányos helyzetű

a) az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az (1) bekezdés a)-c) pontjaiban meghatározott körülmények közül legalább kettő fennáll,

b) a nevelésbe vett gyermek,

c) az utógondozói ellátásban részesülő és tanulói vagy hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt.”

16.1 Gyermekvédelmi feladatok ellátása az iskolában

A Vörösmarty-s tanulók körében az átlagos népességhez viszonyítva alacsonyabb számban fordulnak elő szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek. Az iskolánk **pozitív diszkriminációt** alkalmaz velük szemben. A hátrányos helyzetű tanulók elfogadó közösségbe kerülnek. A tehetséggondozás, az egyénre szabott követelmények jó esélyt biztosítanak a tanulóknak, hogy saját képességeiktől függően felzárkózzanak kortársaikhoz. Javítják tanulóink társadalmi esélyeit a **helyi támogatási rendszer** finanszírozási többletei, így az étkezési támogatás, a tankönyvtámogatás, valamint Dr. Vörösmarty Éva adományai.

Gyermekvédelmi felelőseink a szülők szociális ügyeinek intézésében is eredményes segítségnyújtást biztosítanak. Információt nyújtanak a lehetőségekről, gyakorta magukra vállalva az ügyintézés, "kijárák" a szükséges támogatást. Közvetlen kapcsolatot tartanak fenn a kerületi gyermekvédelmi intézményekkel, szükség esetén tanulóink igénybe veszik szolgáltatásait.

A nevelőtestület tagjainak, elsősorban az osztályfőnököknek a figyelme, illetve a tanulók szüleivel kialakított viszony, a családok helyzetének ismerete messzemenően elősegíti a **prevenciós munkát**. Rendszeres kapcsolatot tartunk fenn jótékonysági szervezetekkel, a nevelőtestület tagjai maguk is szerveznek gyűjtést a rászorulóknak.

Az iskola **VIDÁMSÁG HÁZA ALAPÍTVÁNYA** a nehéz anyagi körülmények között élő tanulók kirándulásait, táborozását támogatja.

A **pályázati lehetőségeket** kihasználva további segítségnyújtási lehetőségek felkutatása szükséges a hátrányos szociális helyzetben élő tanulók támogatása érdekében.

16.2 A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységek**Tevékenységek:**

- ingyenes felzárkóztató, illetve tehetséggondozó programok szervezése,
- az egyéni képességekhez igazodó tanórai tanulásszervezési eljárások alkalmazása,
- a könyvtár, valamint az iskola más létesítményeinek, eszközeinek egyéni vagy csoportos használata,
- pályaaorientáció (pályaaorientációs nap).

A fenti tevékenységek a tehetséggondozással és a lemaradók felzárkóztatásával összekapcsolva már az alsó tagozatban elkezdődnek, és a tizenkettedik osztályban sem fejeződnek be.

Iskolánk tanulóinak 80-85 %-a gimnáziumban, illetve kb. 75 %-a főiskolán, illetve egyetemen tanul tovább.

Felkészítésük az alábbi módszerekkel történik:

- önismereti képességek kialakításával,
- az érdeklődési körüknek megfelelő információk beszerzési lehetőségének biztosításával: a fővárosi középiskolák, illetve egyetemek kínálatáról, a szakmákról, foglalkozásokról, hivatásokról, a hazai és az európai munkaerőpiac helyzetéről.

Felvilágosító munka a szociális juttatások lehetőségeiről szülői értekezleten:

- Különös gondot fordítunk a családdal együtt történő nevelés erősítésére. Ennek megfelelően a családok segítségére felvilágosító munkánk keretében már az első szülői értekezleten a szociális juttatásokat ismertetjük a szülőkkel.
- A létező támogatások rendszere: gyermekvédelmi támogatás, étkezési díjkedvezmény /állami és adomány/, rendkívüli gyermekvédelmi támogatás, rendszeres gyermekvédelmi támogatás, szociális ösztöndíj.

A tanulók szociális háttérének ismeretében a tanulmányi munka hatékonyabb előmenetele érdekében a rászorulókat **tanulósobai vagy napközis foglalkozásra** irányítjuk.

Folyamatosan figyelemmel kísérjük a szociális hátrányok enyhítését célzó **pályázatokat**, lehetőség szerint részt veszünk azokon.

Minőségi oktatással csökkentjük a társadalmi esélyegyenlőtlenségeket.

16.3 A gyermekvédelmi feladatot ellátó pedagógus feladatai

A gyermekvédelmi feladatot ellátó pedagógus alapvető feladata az osztályfőnökök, pedagógusok gyermek- és ifjúságvédelmi munkájának segítése.

Ezen belül a feladatai közé tartozik:

- a tanulók és a szülők tájékoztatása azokról a lehetőségekről, személyekről, intézményekről, amelyekhez problémáik megoldása érdekében fordulhatnak,
- szükség esetén családlátogatásokon való részvétel a veszélyeztető okok feltárása érdekében,
- a tanulók anyagi veszélyeztetettsége esetén gyermekvédelmi támogatás megállapításának kezdeményezése,
- az osztályfőnökök segítségével kimutatás készítése és annak évente történő felülvizsgálata a veszélyeztetett tanulók adatainak, veszélyeztetettségük okainak feltüntetésével.

17. A tanulónak az intézményi döntési folyamatban való részvételi jogai gyakorlásának rendje

A diákönkormányzat (továbbiakban: DÖK) **képviseleti alapon** működik: az osztályok választott képviselőket delegálnak a szervezetbe. A DÖK évente egy alkalommal **diákparlamentet** hívhat össze, illetve képviseltetheti magát a kerületi Diákönkormányzatban, illetve Diákparlamenten.

A DÖK az Nkt 48.§-ban, illetve a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 120.§-ban meghatározottak alapján működik. A diákbizottság saját működését a tanulóközösség által elfogadott és a nevelőtestület által jóváhagyott SZMSZ-ben fogalmazza meg. A nevelőtestület a jóváhagyást csak akkor tagadhatja meg, ha a diákönkormányzat munkáját szabályozó SZMSZ jogszabálysértő vagy ellentétes a fontos iskolai dokumentumokkal (SZMSZ, Házirend).

A diákönkormányzat a nevelőtestület véleményének kikérésével dönt:

- a) saját működéséről,
- b) a diákönkormányzat működéséhez biztosított anyagi eszközök felhasználásáról,
- c) hatáskörei gyakorlásáról,
- d) egy tanítás nélküli munkanap programjáról,

- e) az iskolai diákönkormányzat tájékoztatási rendszerének létrehozásáról és működtetéséről,
- f) amennyiben az intézményben működik, a nevelési-oktatási intézményen belül tevékenykedő tájékoztatási rendszer szerkesztősége tanulói vezetőjének, felelős szerkesztőjének, munkatársainak megbízásáról.

A diákönkormányzat véleményét ki kell kérni:

- a) az iskolai SZMSZ jogszabályban meghatározott rendelkezéseinek elfogadása előtt,
- b) a tanulói szociális juttatások elosztási elveinek meghatározása előtt,
- c) az ifjúságpolitikai célokra biztosított pénzeszközök felhasználásakor,
- d) a házirend elfogadása előtt,
- e) a tanulók közösségét érintő kérdések meghozatalánál,
- f) a tanulók helyzetét elemző, értékelő beszámolók elkészítéséhez, elfogadásához,
- g) a tanulói pályázatok, versenyek meghirdetéséhez, megszervezéséhez,
- h) az iskolai sportkör - a munkaterv részét képező - szakmai programjának megállapításához,
- i) az egyéb foglalkozások formáinak meghatározásához,
- j) a könyvtár, a sportlétesítmények működési rendjének kialakításához,
- k) az intézményi SZMSZ-ben meghatározott ügyekben,
- l) az iskolai étkeztetés keretében biztosított ételek minőségéről, az iskola házirendjében szabályozott módon.

A diákönkormányzat véleményt nyilváníthat, javaslattal élhet a nevelés-oktatási intézmény működésével és a tanulókkal kapcsolatos valamennyi kérdésben.

Azokban az ügyekben, amelyekben a diákönkormányzat véleményének kikérése kötelező, a diákönkormányzat képviselőjét a tárgyalásra meg kell hívni.

A diákönkormányzat feladatainak ellátásához térítésmentesen használhatja az iskola helyiségeit, berendezéseit, ha ezzel nem akadályozza az iskola működését.

Az Iskolai Diákbizottság (továbbiakban: IDB) programokat kezdeményezhet az iskola diákjai számára, részt vesz az iskolai életben hagyományosan meglévő, valamint új rendezvények megszervezésében és megvalósításában.

Diákközgyűlés

A diákközgyűlés összehívását az iskolai diákönkormányzat vezetője kezdeményezi. A diákközgyűlés napirendi pontjait a közgyűlés megrendezése előtt tizenöt nappal nyilvánosságra kell hozni.

18. A szülő, a tanuló, a pedagógus és az intézmény partneri kapcsolattartásának formái

Az iskola pedagógiai programja meghatározza az iskola nevelési programját, ennek keretén belül a szülő, a tanuló, a pedagógus és az intézmény partnerei kapcsolattartásának formáit.

18.1 Elvárásaink a hatékony nevelés és oktatás érdekében

Tanulóink:

- kapjanak az iskolától értékálló tudást,
- ismerjék meg és érvényesítsék jogait: vegyenek részt az iskola színes, sokoldalú életében (működő diákönkormányzat),

PEDAGÓGIAI PROGRAM

- értékeljék saját és mások tudását, a tanulásnak legyen tekintélye,
- fejlődjön önismeretük,
- szerezzenek saját képességeiknek megfelelő maximális tudást (jártasság, készség),
- sajátítsanak el olyan humán értékeket mint becsület, tisztesség, egymás tisztelete, hazaszeretet, magyarságtudat,
- kapjanak személyiségfejlődésüknek és képességeiknek megfelelő egyéni bánásmódot.

A pedagógus:

- rendelkezzen színvonalas, korszerű szaktudással, pedagógiai ismeretrendszerrel, befogadási és önművelődési készséggel,
- készüljön fel a tanítási óráira szaktárgyilag, didaktikailag és módszertanilag,
- ismerje és alkalmazza a differenciált képességfejlesztés formáit, módszereit,
- legyen képes kollégáival, a szülőkkel, de főleg a gyermekekkel a mindennapos kapcsolattartásra, vegye észre gondjaikat, hallgassa meg véleményüket, javaslataikat,
- értékvalláló magatartással hitelesen érvényesítse az iskola által közvetített nevelési elveket,
- rendelkezzen kommunikációs, döntési, szervezési és elemzőkészséggel,
- nevelőtestületünk tagjaként egységesen képviselje a munka tiszteletét, megbecsülését, valamint a műveltségnek és az igazságosságnak, mint feltétlen értékeknek a fontosságát.

A szülő:

- ismerje saját és gyermeke jogait, kötelességeit,
- mindenkor bizalommal fordulhasson véleményével, javaslatával vagy problémáival a pedagógusokhoz,
- kapjon támogatást az iskolától problémáinak megoldásához,
- együttműködhessen a pedagógusokkal gyermeke nevelésében.

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Célkitűzések	Feladatok	Kritériumok
Alakuljanak ki a személyiség olyan értékes tulajdonságai, mint a szervezőkészség, aktivitás, önállóság, kitartás, érdeklődés, kollektivitás.	Az osztályközösség az iskola és a diákönkormányzat legkisebb működő egysége, amelynek alapértékei: tanulói joggyakorlás, a célok demokratikus meghatározása, a közösségen belüli vita, kritika, a választott tisztségviselők tevékenysége. Az osztályközösség választja meg az osztály tisztségviselőit, és delegál képviselőket az iskola diákönkormányzatába. Az osztályközösség élén, mint pedagógusvezető, az osztályfőnök áll. Feladata sokrétű. Az ezzel kapcsolatos legfőbb elvárások: - a szabad véleménynyilvánítás lehetőségének és a demokratikus döntés létrejöttének biztosítása, - irányítsa úgy a tanulókat, hogy minél többen jussanak érdemi munkával járó megbízatáshoz (titkár, helyettes, tanterem-, tanulmányi, kulturális, sport, szekrényfelelős, ügyeletvezető és ügyeletesek, stb.), - a diákönkormányzattól kapott információkat építse be nevelő munkájába.	A tanulók tudjanak: - együttműködni társaikkal, - mások szempontjait is figyelembe véve cselekedni, - a felmerülő akadályok esetén dönteni az életkoruknak megfelelő szinten, - tetteikért felelősséget vállalni.
A tanulók megismerhessék és gyakorolhassák a demokrácia elemeit, jogait és kötelességeiket.	Diákönkormányzat (DÖK) - Az iskolai diákmozgalmat a DÖK-segítő pedagógusok támogatják és fogják össze. - A DÖK-nek legyen a tanulók által elfogadott szervezeti és működési szabályzata. - Tevékenysége az intézmény működésével és a tanulókkal kapcsolatos valamennyi kérdésre kiterjed. - A tanulóifjúságot az iskola vezetősége és a nevelőtestület előtt az iskolai diákönkormányzat elnöke képviseli. - A diákönkormányzat a tanulókat faliújságon, iskolarádión keresztül, valamint az iskolagyűlésen tájékoztatja.	

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Célkitűzések	Feladatok	Kritériumok
	A diákönkormányzat véleményét ki kell kérni: • az iskolai SZMSZ jogszabályban meghatározott rendelkezéseinek elfogadása előtt, • a tanulói szociális juttatások elosztási elveinek meghatározása előtt, • az ifjúságpolitikai célokra biztosított pénzeszközök felhasználásakor, • a házirend elfogadása előtt, • a tanulók közösségét érintő kérdések meghozatalánál, • a tanulók helyzetét elemző, értékelő beszámolók elkészítéséhez, elfogadásához, • tanulói pályázatok, versenyek meghirdetéséhez, megszervezéséhez, • az iskolai sportkör - a munkaterv részét képező - szakmai programjának megállapításához, • az egyéb foglalkozások formáinak meghatározásához, • a könyvtár, a sportlétesítmények működési rendjének kialakításához, • az intézményi SZMSZ-ben meghatározott ügyekben, • az iskolai étkeztetés keretében biztosított ételek minőségéről, az iskola házirendjében szabályozott módon.	
Gyakorolják a demokratikus munkakultúrát, a hatalommal való életét, a közösség szolgálatát, az alkalmazkodást az eltérő nézetekhez.	Az iskolagyűlés a legmagasabb fórum, amelyet évente legalább egy alkalommal össze kell hívni. Az iskolagyűlésen a DÖK és az iskolavezetés beszámolhat: • az előző iskolagyűlés óta eltelt időszak munkájáról, és minősítheti azt, • a tanulói jogok helyzetéről, érvényesüléséről, • a tanulmányi versenyekről, • az ügyeletesi munkáról. Az iskolagyűlésen: • bárki felszólalhat, közérdekű észrevételt, javaslatot tehet, kérdezhet, • döntés csak a megtárgyalt ügyekben szület.	
A tanuló egyéni (akár magánjellegű) problémáival	A tanulók egyéni problémáinak megoldásával kapcsolatos feladatok: • az osztályfőnök vagy bármelyik pedagógus keressen megoldást a felmerülő problémára. • szükség esetén álljon rendelkezésre a pszichológus is.	A tanuló teljes biztonsággal és bizalommal fordulhasson segítségért a pedagógushoz.

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Célkitűzések	Feladatok	Kritériumok
keresse meg tanárát.	kívánságláda elhelyezése.	

Célkitűzések	Feladatok	Kritériumok
Az iskolában a nevelő-oktató munka segítése, a nevelőtestület, a szülők, a tanulók, az intézményfenntartó és az intézmény működésében érdekelt más szervezetek együttműködésének előmozdítása.	A partnerközpontú hálózat kiépítése.	Közös gondolkodás, a felelősség vállalása.
Tanulóink többsége különböző társadalmi és természeti környezetből érkezik. Ezért különösen fontos a szülői közösségek kialakítása és fejlesztése.	A környéken lakók segíteni tudnak minket: - iskolaépületeink környezetének ápolásában, tisztántartásában, - programjaink megvalósításában. Az iskola segítséget adhat: - lakógyűlések, rendezvények megtartásához, - hasznos hulladékgyűjtéséhez, - kulturális és sportprogramok szervezéséhez.	Ki kell alakítani az iskola és a környéken lakók barátságos, kölcsönös segítségnyújtáson alapuló kapcsolatát.
A szülők szervezett együttműködése törvény adta jogaik és kötelességeik érvényre juttatására.	Szülői munkaközösség (SZMK): - dönt saját szervezeti és működési rendjéről. - feladata az iskolai és a családi nevelés összehangolása, vélemények és javaslatok közvetítése az iskola felé, - az intézményt segítő kezdeményezések, munkák szervezése,	Az iskola életének ne csak szemlélői, hanem aktív résztvevői legyenek a szülők.

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Célkitűzések	Feladatok	Kritériumok
	- mozgósítás az iskolai rendezvényekre, - pályázatok írása, - szülők közötti kapcsolattartás, - vezetőit az intézményvezető összehívhatja az intézmény munkájáról, feladatairól, aktuális problémáiról szóló tájékoztatás céljából.	
Ismerjék meg a szülők az iskola helyzetét, céljait, feladatait, terveit és az elért eredményeket.	Intézményvezetői tájékoztatás a szülői összejövetelek alkalmával: tanévnyitó ünnepély, tájékoztató értekezletek (évente két alkalommal), évzáró ünnepély: a tanulmányi év értékelése, jutalmak, oklevelek kiosztása.	A szülők legyenek jól tájékozottak az iskola életéről. Konstruktív véleményükkel segítsék az iskolai munkát.
A szülők nevelőmunkájának intenzívebbé tétele. A szülők elméleti és gyakorlati pedagógiai ismereteinek fejlesztése. Az iskola és a család pedagógiai törekvéseinek összehangolása.	Szülői értekezlet (3 alkalom/év): - az azonos osztályba járó tanulók szülei számára az osztályfőnök tartja, - a szülők tájékoztatást kapnak a tanév rendjéről, az aktuális feladatokról, - az osztályfőnök beszámolót tart az osztály tanulmányi eredményeiről, magatartásáról, szorgalmáról, a munka körülményeiről, a nevelést segítő és gátló tényezőkről, - az 5. évfolyamon szeptemberben összevont formában a tantárgyi követelményeket, a 8. és a 12. évfolyamon decemberben a továbbtanulás rendjét ismertetjük, - az osztály sajátos pedagógiai-pszichológiai problémáit alapul véve az osztályfőnök tájékoztatást tart a nevelés minden fontos és időszerű kérdéséről, a szülőkkel megbeszéli az elmondottakat, és közösen tűznek ki feladatokat nevelőmunkájuk irányára vonatkozóan (pl. Szülők Akadémiája-program), - rendkívüli szülői értekezlet hívható össze, ha a szülők vagy a pedagógusok ezt kérik, - pszichológusi, fejlesztőpedagógusi előadásokat is szervezünk a szülők problémáinak csökkentése érdekében.	Legyenek tájékozottak a szülők gyermekük osztályával kapcsolatban. Kapjanak használható segítséget a gyermekük problémáinak megoldásához.

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Célkitűzések	Feladatok	Kritériumok
A tanuló körülményeinek objektív megismerése.	Szükség esetén az osztályfőnök a gyermekvédelmi felelőssel, esetleg a családgondozóval családlátogatásra megy. A családlátogatás keretében lehetőség nyílik környezettanulmány végzésére. Ez alkalomból a következőket vizsgáljuk: • szociális helyzet, a tanuló helye a lakásban, • családi légkör, a gyermek helyzete a családban, • nevelési elvek, nevelés testi, értelmi, erkölcsi, esztétika nevelés, • szabadidő eltöltése, • a család véleménye az iskoláról, a pedagógusokról, • a gyermek iskolai munkájának támogatása a szülő részéről.	
Közvetlen kapcsolat kialakítása a pedagógus és a szülő között.	Fogadóórák tartása: • szaktanári és tanítói fogadóóra évente három alkalommal, • rendkívüli fogadóóra (a szülő vagy pedagógus külön kérésére) a kialakult különleges helyzet azonnali megoldására, • intézményvezetői fogadóóra. A szülőkkel való találkozás alkalmával: • meg kell erősíteni a családi nevelés és a gyermek pozitívumait, és erre alapozva kell a hibák kijavítását megkezdeni, • őszinte légkört kell kialakítani, hogy a szülő elmondhassa a véleményét, a családról megtudott adatokat titkosan kell kezelni, • megállapodás a közösen meghatározott eljárás végrehajtásáról.	Empatikus, bizalmon alapuló, őszinte kapcsolat kialakítása a szülőkkel.
A szülők lássák gyermeküket iskolai körülmények között.	Nyílt napok szervezése a szülőknek az 1. évfolyamon: • minél többféle tantárgyi óra bemutatása, elsősorban magyar és matematika tantárgyakból, hogy a szülők többféle helyzetben láthassák gyermeküket, • érzékeljék a tanuló helyét az osztályközösségben, • érezzék a tanórák légkörét.	Gyermeikük megítélése realisabb legyen. Fontos mutató számunkra a részvételi arány.

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Célkitűzések	Feladatok	Kritériumok
A más intézményekből érkező tanulók és szülők bepillantást nyerjenek az iskola életébe.	Nyílt napok szervezése a gimnáziumba készülő 8. évfolyamos tanulók számára: • bepillantást ad az iskola életébe, • információt nyújt az intézmény által indított osztályokról, a képzés formájáról és tartalmáról, a nyelvoktatásról, • a szülők és pedagógusok is részt vehetnek rajtuk.	
Ismerjék meg a tanulók, a szülők és más partnerek az iskola történetét, életét, nevelési és oktatási céljait, feladatait, terveit és az elért eredményeket.	A megújult honlap folyamatos frissítése: • új tartalmak megjelenítése, • új menüpontok kialakítása.	A tanulók, szülők, más partnerek legyenek jól tájékozottak az iskola történetéről, életéről, nevelési és oktatási céljairól, feladatairól, terveiről és az elért eredményekről.
Az iskola mutassa be a nevelő-oktató munka sikereit.	Kulturális bemutató: • a legjobbak mutassák be, mit tudnak az irodalom, zene, színjátszás, tánc területén, • különböző korábbi programok sikeres szereplőinek, versenyek (nem csak iskolai) helyezettjeinek bemutatója. Kiállítás: • a tanulók munkáiból: a legszebb (legjobb) füzetek, rajzok, kerámiák, kézműves munkák, • versenyeken szerzett díjak, oklevelek, sporttrófeák bemutatása. Szakmai konferencia: • bemutatóórák és foglalkozások kerületi és fővárosi szinten az érdeklődő kollégák és szülők számára, • magas színvonalú szakmai előadások és szekciófoglalkozások.	A szülő: • tudjon tájékozódni gyermeke helyéről az iskolában, • ismerje meg gyermeke tehetségét. Váljanak széles körben ismertté a kerületben és más szakmai körökben az intézmény szakmai munkájának eredményei.

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Célkitűzések	Feladatok	Kritériumok
Teremtsen oldott hangulatú találkozást a tanulók, a szülők és a nevelőtestület között.	További programjaink: • farsang, • sport- és egészségnap, • anyák napja, • karácsony, • kirándulások, • klubnapközi, • nemzetiségek napja, • iskolanapok, • ballagás.	A közös programok erősítsék meg a sokoldalú kapcsolatot. A szülők érezzék a pedagógus gondoskodását, megértését, szeretetét gyermekük iránt.

6. számú táblázat

18.2 A diákokkal való kapcsolattartás formái

A diákokkal való **kapcsolattartás elsődlegesen a mindennapi érintkezés során történik** a tanítási órákon, az órák közti szünetekben, a tanítás előtt és után. A diákok bármely tanárukat megkereshetik javaslataikkal és egyéni gondjaikkal, személyükről és az osztályközösségről információkat kérhetnek tőlük és az iskola vezetőitől. A **diákok személyét érintő problémákkal** elsődlegesen az osztályfőnökök és az osztályfőnök-helyettesek foglalkoznak.

A diákok többségét, vagy jelentős részét érintő információk közlésére illetve cséréjére a **következő fórumokat működteti az iskola illetve a diákönkormányzat:**

- **Osztályfőnöki óra**

Az osztályfőnökök a diákokat rendszeresen tájékoztatják az intézmény vezetői és nevelőtestület által hozott döntésekről, az iskolával kapcsolatos eseményekről, eredményekről, tervekről. Ezekről az iskola valamennyi diákja véleményt alkothat. A tájékoztatás elsődleges formája az osztályfőnöki óra.

- **Diákközgyűlés**

A diákközgyűlés a diákönkormányzat kezdeményezésére évente kötelezően összehívandó fórum, ahol a diákönkormányzat a tanulók jelentős részét vagy egészét érintő problémákat, panaszokat vethet fel, azokra választ kérhet.

A diákközgyűlés az a legmagasabb fórum, amelyen az intézmény tanulói és diákönkormányzata minden olyan problémát fölvethetnek, amely a tanulói jogok érvényesülésével akár az intézményen belül, akár a jogi szabályozásban sérelmet, feszültséget, méltánytalanságot okoz.

- **Honlap**

A diákok a közösségi szolgálattal kapcsolatos legfontosabb tudnivalókról a honlapon keresztül tájékozódhatnak. A fizika szertárban fellelhető feladatokhoz is ott férnek hozzá. Könyvtárhasználattal kapcsolatos ismereteket is szerezhhetnek.

- **E-napló**

A tanuló a házi feladatokról, egyéb bejegyzésekről, üzenetekről az elektronikus naplón keresztül értesül. Az évközi, félévi és év végi eredményeiről az e-naplón keresztül, valamint a félévi értesítő és az év végi bizonyítvány révén kap tájékoztatást.

18.3 A szülőkkel való kapcsolattartás formái

A kapcsolattartás formái:

- **Szülői értekezlet**

Az iskola éves munkatervébe beütemezett szülői értekezletek feladata, hogy tájékoztassa a szülőket gyermekük előmeneteléről, az osztály aktuális problémáiról, az osztályban és az iskolában jelentkező feladatokról. A szülői értekezleten minden alkalommal nevelési kérdések is előkerülnek, valamint áttekintő képet ad az osztályfőnök osztálya neveltségi szintjének alakulásáról. Szülői értekezletet évente három alkalommal tartunk. Ha az osztály helyzete, problémái, a csoport előtt álló feladatok azt indokolják, az iskola intézményvezetője rendkívüli szülői értekezletet hívhat össze a szülők tájékoztatására, a problémák közös megoldási lehetőségének megtalálására.

- **Fogadóóra**

Célja, hogy a szülők egyénileg információt kapjanak gyermekük előmeneteléről, magatartásáról, a szaktanár róla alkotott véleményéről, valamint a pedagógus tanácsokat adhasson a tanuló nevelésével kapcsolatosan. Az iskola biztosítja, hogy a fogadóórán a szülő

négyszemközt beszélhessen gyermeke tanárával személyes problémáiról. A legalább három alkalommal, az elektronikus naplóban meghirdetett fogadóórákra a szülők elektronikus úton jelentkezhetnek.

- **A szülők írásos tájékoztatása**

Az e-naplón keresztül a szülőket folyamatosan értesítjük gyermekük előrehaladásáról, hiányzásairól, késéseiről, valamint a személyét érintő dicsérő és elmarasztaló intézkedésekről. A tanuló félévi és év végi eredményeiről a szülő tájékoztatást kap a félévi értesítő és az év végi bizonyítvány révén. Az iskola minden jelentős intézkedését írásban közli a szülőkkel. Az osztályfőnök folyamatosan figyelemmel kíséri a diákoknak beírt osztályzatokat, a tanulói hiányzásokat és késéseket.

A köznevelési törvény hatályos előírása szerint a szülőket a megelőző tanév végén tájékoztatjuk azokról a taneszközökről, ruházati és más felszerelésekről, amelyekre a következő tanévben a nevelő-oktató munkához szükség lesz. Tájékoztatjuk őket továbbá az iskolától kölcsönözhető tankönyvekről, taneszközökről és más felszerelésekről, valamint arról is, hogy az iskola milyen segítséget tud nyújtani a szülői kiadások csökkentéséhez.

- **Nyílt nap**

Nyílt napot szervezünk az első osztályos szülők számára, annak érdekében, hogy többféle helyzetben láthassák gyermeküket és érzékeljék a tanuló helyét az osztályközösségben.

Nyílt napot szervezünk a gimnáziumba készülő általános iskolások (elsősorban a 8. osztályosok) számára is. Célja bepillantást adni az iskola életébe, információt adni az intézmény által indított osztályokról, a képzés formájáról és tartalmáról, a nyelvoktatásról. A nyílt napon szülők és pedagógusok is részt vehetnek.

- **A szülői munkaközösség**

A szülői munkaközösség célja a legaktívabb szülőkből álló közösség megalkotása, amely átfogja az iskola működésének egészét. A szülői munkaközösség annak szervezeti és működési szabályzatában foglaltak szerint épül föl és működik. Vezetőjét a szülői munkaközösség maga választja az intézménybe járó diákok szülei közül. A szülői munkaközösség véleményt nyilváníthat, információt kérhet az intézményt érintő bármely kérdésben. Feladata az iskola hagyományrendszerében szereplő események lebonyolításában való közreműködés is.

A partnerszervezetekkel és a diákokkal való együttműködés fejlesztése érdekében az együttműködés során kiemelt figyelmet kell fordítani a közös munka eredményességének értékelésére, a partnerszervezetek és a diákság jogainak gyakorlására. Amennyiben akár egyetlen területen rendellenes a működés, a kapcsolatok lazulásának jelei mutatkoznak, tárgyalásokat kell kezdeményezni az érintett partnerszervezettel az együttműködésben mutatkozó gondok feltárására, a szabályozó rendszer módosítására.

19. A tanulmányok alatti vizsga tantárgyankénti, évfolyamonkénti követelményei, az alkalmassági vizsga szabályai, a szóbeli felvételi vizsga követelményei

19.1 Az egyes vizsgatárgyak részei, követelményei és értékelési rendje

Minden vizsgatárgy követelményei azonosak az adott évfolyam, adott tantárgyának az intézmény pedagógiai programjában található követelményrendszerével.

19.2 A tanulmányok alatti vizsga részei

A tanulmányok alatti vizsga részei

Tantárgy neve	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Gyakorlati vizsga
ALSÓ TAGOZAT			
Magyar nyelv és irodalom	x	x	
Angol/Német	x	x	
Matematika	x	x	
Etika /Hit-és erkölcsstan	x	x	
Környezetismeret	x	x	
Ének-zene			x
Vizuális kultúra			x
Technika és tervezés			x
Digitális kultúra			x
Testnevelés			x
FELSŐ TAGOZAT			
Magyar nyelv és irodalom	x	x	
Angol/Német	x	x	
Matematika	x	x	
Etika/Hit-és erkölcsstan	x	x	
Történelem	x	x	
Állampolgári ismeretek	x	x	
Hon-és népismeret	x	x	
Természettudomány	x	x	
Fizika	x	x	
Kémia	x	x	
Biológia	x	x	
Földrajz	x	x	
Ének-zene	x	x	x
Vizuális kultúra			x
Dráma és színház		x	
Digitális kultúra			x
Technika és tervezés			x
Testnevelés			x

GIMNÁZIUM			
Magyar nyelv és irodalom	x	x	
Matematika	x	x	
Történelem	x	x	
Állampolgári ismeretek	x	x	
Kémia	x	x	
Fizika	x	x	
Biológia	x	x	
Földrajz	x	x	
Angol	x	x	
Német	x	x	
Dráma és színház		x	
Ének-zene			x
Vizuális kultúra			x
Digitális kultúra			x
Testnevelés			x

7.számú táblázat

19.3 Az alkalmassági vizsga szabályai

Az általános iskola ének-zene tagozatára jelentkezett nagycsoportos óvodás gyermekek **alkalmassági vizsgát tesznek, mely három részből áll:**

1. gyermekdalok éneklése,
2. ritmus visszatapsolása,
3. rövid motívum visszaéneklése.

A fentiekén kívül lényeges, hogy a gyermek szeressen énekelni, merjen kiállni, fegyelmezetten viselkedjen, és nem utolsó sorban a szülői támogatásnak is fontos szerepe van az iskola/tagozat választásában.

Értékelés:

1. tiszta intonáció és az érthető szöveg együtthangzása	5 pont
2. öt, rövid (2-ütemnyi) ritmusképlet pontos utánzása/tapsolása	5 pont
3. a dallam hibátlan visszaéneklése és tiszta intonáció	5 pont

A sikeres felvételihez a **minimum pontszám 12 pont.**

Az a gyermek, aki ezt nem éri el, nem javasoljuk/nem alkalmas a zenei tagozatra.

A gimnázium négyévfolyamos emelt szintű nyelvi tagozat ének-zene szakirányára (0006) jelentkezők felvételi vizsgája egyben alkalmassági vizsga is, hiszen a többi eredményétől függetlenül csak az a diák vehető fel, aki a **zenei alkalmassági vizsgán** a kívánt minimumot eléri.

Az alkalmassági vizsga során elsősorban a jelentkezők hanggi adottságait, énekesi tudását, zenei hallását és másodsorban az alapvető szolmizációs készségét vizsgáljuk.

Értékelés:

1. énekhang és énektudás	18 pont
2. zenei hallás	18 pont
3. szolmizációs készség	14 pont

19.4 A szóbeli felvételi vizsga követelményei

A szóbeli felvételi vizsga témakörei és kérdései, továbbá a szóbeli vizsga értékelésének szempontjai megtalálhatók az intézmény honlapján (www.vmzene.hu/gimnáziumi beiskolázás/szóbeli vizsga témakörei).

Szóbeli felvételi vizsgát az alábbi tantárgyakból szervezzük:

- négyévfolyamos emelt szintű nyelvi tagozat kommunikáció szakiránnyal (0007): a kommunikáció szakirány iránt érdeklődőknek szóbeli felvételi vizsga angol nyelvből,
- angol tagozat (0004): szóbeli felvételi vizsga angol nyelvből,
- német tagozat (0005): szóbeli felvételi vizsga német nyelvből

Szóbeli felvételi vizsga követelményei és témakörei:

Valamennyi tagozatra jelentkező tanulók szóbeli **felvételi beszélgetésen** vesznek részt, ahol személyiségükre, érdeklődési körükre, kreativitásukra, szókincsükre vagyunk kíváncsiak. Kérjük, hogy minden kommunikáció szakirányra jelentkező hozzon magával egy saját írást, fogalmazást.

Szóbeli felvételi vizsga követelményei és témakörei a német nyelvi tagozatra

A felvételi vizsga követelményrendszere (emelt szintű csoport):

1. Társalgási témakörök (A2-es szint):

- én és a családom (családtagok bemutatása, jellemzése, mindennapi élet a családban),
- napirend (egy átlagos hétköznapi bemutatása, a hétvége leírása),
- szabadidő, hobbi (kedvelt tevékenységek felsorolása, sportolás, szórakozás),
- az otthon (a lakóhely és a lakás bemutatása, a saját szoba részletes leírása),
- utazás, nyaralás (a legutóbbi nyaralás elmesélése, egy osztálykirándulás leírása, a látottak és a magával vitt felszerelések bemutatása, az utazás és az iskolába járás módja),
- az iskola világa (a felvételiző jelenlegi iskolájának bemutatása, kedvenc tantárgyai, különóra/foglalkozás, a tanárok és az osztálytársak bemutatása).

2. Szituációs helyzetek:

- Kinobesuch (Telefongespräch mit dem Freund/mit der Freundin; Einladung ins Kino)
- Im Schulkiosk
- Einkauf im Lebensmittelgeschäft (einfache Mengenangaben – Kilo, Liter, Stück)
- Geburtstagsparty organisieren (Du hast Geburtstag und möchtest eine Party organisieren: wann? wen? wo?)
- Auf der Straße um Auskunft bitten

3. A sikeres vizsgához javasoljuk a következő nyelvtani szerkezetek és témakörök ismeretét:

- igeragozás jelen időben,
- módbeli segédigék,
- a felszólító mód használata,
- az összetett múlt idő használata (Perfekt),
- tagadás,
- a főnevek ragozása (Nominativ, Akkusativ, Dativ, Genitiv helyett von +D használata; személynevek Genitiv-Formája – Willis Zimmer),
- kötőszavak használata (und, oder),

- melléknevek fokozása,
- elöljárószavak (hely- és időhatározók),
- a személyes és birtokos névmások ragozása és használata,
- kérdőmondatok alkalmazása (W-Fragen).

4. A vizsga értékelési szempontjai

A felvételizők teljesítményét pontozással értékeljük, és az így kialakított sorrend alapján hozzuk meg a döntésünket.

Értékelési szempontok:

• nyelvtani struktúrák helyes használata	15 pont
• szókincs	15 pont
• tartalom, kommunikatív kompetencia	15 pont
• beszédtempó, kiejtés	5 pont

Szóbeli felvételi vizsga követelményei és témakörei az angol nyelvi tagozatra

Az angol szóbeli felvételi vizsgán a felvételiző kommunikációs készségét mérjük. A 10 perces beszélgetés során a tanuló számot ad arról, hogy mennyire jártas az alapvető témakörök szókincsében, és tudja-e használni az elvárható nyelvtani szerkezeteket.

A szóbeli vizsga részei:

- bemelegítő kérdések,
- képről való beszélgetés.

Témakörök:

1. Emberek leírása (külső és belső tulajdonságok, testrészek és ruhaneműk), hírességek
2. Család (családtagok, a család mindennapi élete)
3. Barátok
4. Napirend (hétköznapi és hétvégi)
5. Szabadidő (sport, hobbi, szórakozás)
6. Otthon (helyiségek, bútorzat)
7. Városi és vidéki élet
8. Iskola
9. Foglalkozások
10. Vásárlás, ételek
11. Utazás
12. Nyaralás
13. Évszakok, időjárás
14. Egészség

A következő nyelvtani szerkezetek ismerete és magabiztos használata ajánlott:

- egyszerű és folyamatos jelen/múlt idő, befejezett jelen idő,
- egyszerű jövő idő és a „to be going to” szerkezet,
- kérdésfeltevés,
- feltételes mód (1. és 2. típus),
- szenvedő szerkezet (egyszerű jelen/múlt/jövő és befejezett jelen időben) – felismerés szintjén,
- módbeli segédigék,
- melléknevek és fokozásuk,
- „There is/are” szerkezet,

- megszámlálható és megszámlálhatatlan főnevek,
- helyre, időre és mozgásra vonatkozó előljárósók.

A felvételizők teljesítményét pontozással értékeljük, és az így kialakított sorrend alapján hozzuk meg a döntésünket.

Értékelési szempontok:

• témakifejtés	15 pont
• szókincs	15 pont
• nyelvhelyesség	15 pont
• kiejtés, beszédtempó	5 pont

20. A tanulói felvételi, átvételi kérelmek helyi szabályai

A tanulói jogviszony felvétel vagy átvétel útján keletkezik. A felvételtől vagy az átvételtől az intézmény vezetője dönt.

20.1 A tanulói jogviszony keletkezése

A gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a hatodik életévét betölti, legkésőbb az azt követő évben tankötelessé válik. A gyermek a szülő kérése alapján az Oktatási Hivatal engedélyével egy nevelési évig az óvodában részesülhet ellátásban, és ezt követően válik tankötelessé.

A tankötelezettség megkezdésének feltétele, hogy a gyermek értelmi, lelki, szociális és testi fejlettségének állapota elérje az iskolába lépéshez szükséges szintet.

A tankötelezettség teljesítése a tanév első tanítási napján kezdődik. A fejlettséget korábban elérő gyermek esetében a szülő az Oktatási Hivataltól kérelmezheti, hogy a gyermek hatéves kora előtt megkezdje tankötelezettségének teljesítését.

20.2 Beiratkozás az általános iskola első évfolyamára

Az adott évben tanköteles korba lépő gyermeket a szülő a közleményben vagy hirdetményben közzétett időpontban – köteles beíratni a lakóhelye szerint illetékes vagy a választott iskola első évfolyamára.

Az általános iskolában két párhuzamos osztály működik:

- emelt szintű ének-zene tagozatos osztály,
- emelt szintű nyelvi osztály.

Iskolánkban az alkalmassági vizsgát az iskola körzeten kívüliségéből adódó sajátos jellege és a többszörös túljelentkezés indokolja.

Az ének-zene tagozatos osztályba jelentkezők közül a legjobbakat az énektanárok hallás, ritmusérzék és kiállás szerint választják ki.

A nyelvi osztályba jelentkező gyermekeket játékos foglalkozás keretén belül az iskola alsó tagozatos munkaközösségének pedagógusai ismerik meg.

A tanulói jogviszony a beiratkozás által jön létre.

Az általános iskola első évfolyamára történő beiratkozáskor be kell mutatni:

- a gyermek személyazonosságát igazoló hatósági igazolványt,
- a gyermek nevére kiállított TAJ kártyát,
- a gyermek nevére kiállított lakcímet igazoló hatósági igazolványt,

- nyilatkozatot a közös szülői felügyeleti jog gyakorlásáról,
- nyilatkozatot az életvitelszerű lakhatásról.

A tanulói jogok gyakorlásának kezdete az első osztályosok esetében a tanév első napja.

20.3 Felvétel a gimnáziumi tagozatra

Az általános iskola 8. osztályát végző tanuló a középfokú iskolába **az általános vagy a rendkívüli felvételi eljárás keretében vehető fel.**

A felvételi eljárásokkal kapcsolatos határidőket az oktatásért felelős miniszter évente, a tanév rendjéről szóló miniszteri rendeletben határozza meg.

Minden tanév október 31-ig közzétesszük a következő tanévre érvényes **felvételi tájékoztatót**, melyben megadjuk az egyes **tanulmányi területek kódját, a felvételi eljárás részleteit és a felvételi pontok számításának módját.**

Minden iskolánkba jelentkező diáknak teljesíteni kell a központi írásbeli vizsgát matematikából és magyar nyelvből, valamint a szóbeli felvételi vizsgát a nyelvi tagozaton.

Az ének-zene tagozaton alkalmassági vizsgát szervezünk.

Szóbeli felvételi/alkalmassági vizsga nélkül tanuló nem vehető fel. A szóbeli felvételi vizsga keretében rövid ismerkedő beszélgetésre is sor kerül.

A **felvételi pontszámok** az általános iskolai tanulmányi pontokból, a központi írásbeli matematika és magyar nyelv pontszámaiból, valamint a szóbeli felvételi/alkalmassági vizsgán elért pontokból állnak.

A felvételi eljárás során az azonos teljesítményt elérő tanulók közül **előnyben részesítjük a rangsorban:**

- a hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű tanulót (igazolás alapján),
- azt a jelentkezőt, akinek lakóhelye, illetve tartózkodási helye az iskola székhelyének településén található.

Az intézményvezető kivételes esetben az egyéni elbírálás jogát fenntartja.

20.4 Intézményünk 8. osztályos tanulóinak felvételi követelményei

Intézményünk 8. osztályt végzett tanulói **az alábbi feltételek megléte esetén felvételi vizsga nélkül folytathatják** a tanulmányaikat a gimnáziumi tagozaton:

- valamennyi tantárgyból a 8. osztály első félévének követelményeit teljesíteni kell,
- a magatartás és szorgalom minősítése legalább jó,
- tanulmányi átlaga a 7. évfolyam végén és a 8. évfolyam félévében a készségtantárgyak nélkül (kivéve, aki ének-zenetagozatra jelentkezik az ének-zene tantárgy) legalább 4,00,
- a nyelvi előkészítő osztályba jelentkező tanuló csak jeles és jó idegennyelvi osztályzattal kerülhet be felvételi vizsga nélkül,
- az ének-zene szakirányra csak jeles vagy jó ének-zene osztályzattal lehet bejutni felvételi vizsga nélkül,
- a kommunikáció szakirányra csak jeles vagy jó magyar nyelv és irodalom valamint idegen nyelv osztályzattal lehet bejutni felvételi vizsga nélkül.

20.5 Más intézményből érkező tanulók átvétele

A tanulók átvételére a tanév során bármikor lehetőség van, de az osztály létszáma nem haladhatja meg a törvény által előírt létszámot.

Az általános iskolai tagozatra átvételt kérő tanuló írásbeli és szóbeli részből álló felvételi vizsgát tesz magyar nyelv és irodalomból, matematikából, környezetismeretből és a tanult idegen nyelvből. A felvételi vizsgán a fenti tárgyakból az átvételnél számba jöhető osztály helyi tantervében meghatározott követelményeket kell teljesíteni. A szóbeli felvételi vizsga keretében rövid ismerkedő beszélgetésre is sor kerül.

Az ének-zene tagozatra jelentkezés esetén a tanulónak alkalmassági vizsgát is kell tenni.

A tanuló felvételéről az intézményvezető az adott osztályban tanító tanárokkal való konzultáció után dönt.

Az átvételt kérő gimnáziumi tanuló írásbeli és szóbeli részből álló felvételi vizsgát tesz magyar nyelv és irodalomból, matematikából, a tanult idegen nyelvekből, illetve a választott szakiránynak megfelelő tantárgyból.

A felvételi vizsgán a fenti tárgyakból az átvételnél számba jöhető osztály helyi tantervében meghatározott követelményeket kell teljesíteni. A szóbeli felvételi vizsga keretében rövid ismerkedő beszélgetésre is sor kerül.

Az ének-zene tagozatra jelentkezés esetén a tanulónak alkalmassági vizsgát is kell tenni.

A tanuló felvételéről az intézményvezető az adott osztályban tanító tanárokkal való konzultáció után dönt.

Az általános iskola és a gimnázium utolsó évében csak különleges esetben és a nevelőtestületi vélemény figyelembevételével nyerhet felvételt új tanuló az intézménybe.

Az átvételhez az alábbi iratok szükségesek:

- az édesanya személyi igazolványa, lakcímkártyája,
- a tanuló nevére kiállított személyazonosságot igazoló hatósági igazolványok,
- az elvégzett évfolyamokat tanúsító bizonyítvány, elektronikus naplókivonat,
- a szakértői bizottság véleménye, ha rendelkezik vele,
- távozási igazolás (miután iskolánk kiadta a befogadó nyilatkozatot),
- nyilatkozat a közös szülői felügyeleti jog gyakorlásáról.

Az iskola intézményvezetője:

- a felvételtől, átvételtől tanulói jogviszonyt létesítő vagy elutasító döntést hoz,
- értesíti a szülőt a döntést megalapozó indoklással,
- az értesítésben felhívja a figyelmet a fellebbezés lehetőségére,
- átvétel esetén értesíti az előző iskola intézményvezetőjét.

Az általános iskolába felvett tanulót és az egyéni munkarenddel rendelkező tanulót is az iskola tartja nyilván.

További felvételi lehetőségről szóló tájékoztatót a helyben szokásos módon, legalább tizenöt nappal a felvételi, átvételi kérelmek benyújtására, a rendelkezésre álló időszak első napja előtt nyilvánosságra kell hozni.

- Ha az iskola a felvételi kötelezettsége teljesítése után további felvételi, átvételi kérelmeket is teljesíteni tud, köteles először a hátrányos helyzetű tanulók kérelmét teljesíteni. A korábbi felvételi lehetőségről szóló tájékoztatót a helyben szokásos módon

– legalább tizenöt nappal a felvételi, átvételi kérelmek benyújtására rendelkezésre álló időszak első napja előtt – nyilvánosságra kell hozni.

- A hátrányos helyzetű tanulók közül előnyben kell részesíteni azokat, akiknek a lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye abban a kerületben van, ahol az iskola található.
- A hátrányos helyzetű tanulók felvétele után a további felvételi kérelmek elbírálásánál előnyben kell részesíteni azokat a jelentkezőket, akiknek a lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye azon a településen található, ahol az iskola található.
- Ha az általános iskola – megadott sorrend szerint – az összes felvételi kérelmet helyhiány miatt nem tudja teljesíteni, az érintett csoportba tartozók között sorsolás útján dönt.
- A sorsolásra a felvételi, átvételi kérelmet benyújtókat meg kell hívni.
- A hátrányos helyzetű és a sajátos nevelési igényű tanulók felvételi, átvételi kérelmének teljesítése után sorsolás nélkül is felvehető az a tanuló, akinek ezt különleges helyzete indokolja.

Különleges helyzetnek minősül, ha a tanuló

- a) szülője, testvére tartósan beteg vagy fogyatékkal élő, vagy
- b) testvére az adott intézmény tanulója, vagy
- c) a munkáltatói igazolás alapján szülőjének munkahelye az iskola körzetében található, vagy
- d) az iskola lakóhelyétől, ennek hiányában tartózkodási helyétől egy kilométeren belül található.

A tanulók osztályba, csoportba történő beosztásáról a szakmai munkaközösség véleményének kikérésével az iskola intézményvezetője dönt.

21. Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításával kapcsolatos iskolai terv

Az iskola pedagógiai programja meghatározza az iskola nevelési programját, ennek keretén belül az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításával kapcsolatos iskolai tervet.

21.1 Az elsősegélynyújtás tanításának tartalmi elemei

Az elsősegély azonnali segítségnyújtás vagy beavatkozás, amelyet a sérült kap valamely sérülésére vagy hirtelen egészségkárosodása miatt, a mentők, orvos vagy más személy megérkezése előtt.

Az elsősegélynyújtás képessége tudáson, begyakorláson és tapasztalaton alapul.

Az iskolai balesetek számának utóbbi időben való növekedése, valamint a szakszerű ellátása a sérülteknek, megkívánja, hogy az **iskolai oktatásban nagyobb hangsúlyt kapjon az elsősegélynyújtás**. Lehetőség van egészségtan-, osztályfőnöki-, biológiaórákon, szakkörökön az ismeretek elsajátítására.

Jó alkalmat teremtenek az **iskolai egészségnapok** a nagyszámú tanulócsoport előtti szemléltető elsősegélynyújtó ismeretanyag bemutatására.

Minden osztály számára fontos, hogy az iskola megfelelő számú **elsősegélynyújtó ládával** rendelkezzen, melyet nemcsak a mindennapok, de a kirándulások, és egyéb rendezvények (pl. hulladékgyűjtés) alkalmával is tudnak használni.

Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításának célja

Az alapismeretek elsajátításának célja, hogy a tanulók:

- ismerjék meg az elsősegélynyújtás fogalmát,
- ismerjék meg az élettannal, anatómiával kapcsolatos legfontosabb alapfogalmakat,
- ismerjék fel a vészhelyzeteket,
- tudják a leggyakrabban előforduló sérülések élettani hátterét, várható következményeit,
- sajátítsák el a legalapvetőbb elsősegély-nyújtási módokat,
- ismerkedjenek meg a mentőszolgálat felépítésével és működésével,
- sajátítsák el, mikor és hogyan kell mentőt hívni.

Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításával kapcsolatos kiemelt feladatok

Kiemelt feladat, hogy a tanulók korszerű ismeretekkel és az azok gyakorlásához szükséges készségekkel és jártasságokkal rendelkezzenek az elsősegély-nyújtási alapismeretek területén.

Ennek keretében:

- a tanulóknak bemutatjuk és gyakoroltatjuk velük az elsősegélynyújtás alapismereteit,
- a tanulók az életkoruknak megfelelő szinten - tanórai és a tanórán kívüli (egyéb) foglalkozások keretében – foglalkoznak az elsősegélynyújtással kapcsolatos legfontosabb alapismeretekkel.

Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításával kapcsolatos feladatok megvalósításának elősegítése érdekében:

- az iskola kapcsolatot épít ki az Országos Mentőszolgálattal, a Magyar Ifjúsági Vöröskereszttel és az Ifjúsági Elsősegélynyújtók Országos Egyesületével,
- tanulóink lehetőség szerint bekapcsolódnak az elsősegélynyújtással kapcsolatos iskolán kívüli vetélkedőkbe,
- támogatjuk a pedagógusok elsősegély-nyújtási ismeretekkel foglalkozó továbbképzésekre való jelentkezését,
- minden tanév előtt iskolánk valamennyi dolgozója kötelező munkavédelmi oktatáson vesz részt.

Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátítását szolgáló tevékenységformák

Elsősorban a következő tevékenységformák szolgálják:

- a helyi tantervben szereplő tantárgyak tananyagaihoz kapcsolódó ismeretek

Tantárgy megnevezése	Elsősegély-nyújtási alapismeretek
biológia	rovarcsípések, légúti akadály, artériás és ütőeres vérzés, komplex újraélesztés
kémia	mérgeзések, vegyszer okozta sérülések, savmarás, égési sérülések, forráзás, szénmonoxid mérgeзés
fizika	égési sérülések, forráзás
testnevelés	magasból esés
technika és tervezés	baleseti források azonosítása, megtörtént balesetek elemzése, elsősegély-nyújtási szabályok megbeszélése

8. számú táblázat

- **az ötödik–tizedik évfolyamon az osztályfőnöki órák tanóráin** feldolgozott elsősegély-nyújtási ismeretek: teendők közlekedési baleset esetén, segítségnyújtás baleseteknél, a mentőszolgálat felépítése és működése, a mentők hívásának helyes módja, valamint az iskolai egészségügyi szolgálat (iskolaorvos, védőnő) segítségének igénybevétele az ötödik–tizedik évfolyamon egy-egy osztályfőnöki óra megtartásában az elsősegély-nyújtási alapismeretekkel kapcsolatosan.
- **az egészségnevelést szolgáló egyéb (tanórán kívüli) foglalkozások:**
  - **szakkörök** (Ifjúsági Vöröskereszt, elsősegélynyújtó),
  - minden évben egy alkalommal **elsősegély-nyújtási bemutatót** szervezünk a tanulóknak az Országos Mentőszolgálat, a Magyar Ifjúsági Vöröskereszt vagy az Ifjúsági Elsősegélynyújtók Országos Egyesületének bevonásával,
  - évente egy egészségvédelemmel, helyes táplálkozással, elsősegélynyújtással foglalkozó **projektnap** (téma nap) szervezése az iskola valamennyi tanulója számára.

HELYI TANTERV

A Nemzeti alaptantervben (a továbbiakban: Nat) megfogalmazottak alapján a kerettantervek határozzák meg a tanulás-tanítás folyamatában elsajátítandó fejlesztési követelményeket, az elvárt tudás mélységét.

A **nevelés-oktatás** 12 évfolyama egységes folyamat, amely **három képzési szakaszra** oszlik. A Nat-ban meghatározott fejlesztési feladatok az egységes képzési szakaszokhoz kapcsolódnak.

Ezek a következők:

- az alapfokú nevelés-oktatás szakasza
  - 1) 1-4. évfolyam
  - 2) 5-8. évfolyam
- a középfokú nevelés-oktatás szakasza
  - 3) 9-12. évfolyam

Az óvodai nevelés szakasza az iskolaérettség eléréséig tart. Fejlesztési feladatrendszerét a kisgyermekkorai fejlesztésben irányadó Óvodai nevelés országos alapprogramja határozza meg. A Nat épít az Óvodai nevelés országos alapprogramjára.

Az alsó tagozat (1-4. évfolyam) első két évében a szabályozás lehetővé teszi az ebben az életkorban különösen jelentős egyéni különbségek kezelését.

A 3-4. évfolyamon erőteljesebbé válnak - a negyedik évfolyam végére meghatározóan - az iskolai teljesítmény-elvárások által meghatározott tanítási-tanulási folyamatok.

A Nat az első négy évfolyamot tekinti az első önálló képzési szakasznak.

A felső tagozat (5-8. évfolyam) funkciója elsősorban a sikeres iskolai tanuláshoz, a tanulási eredményességhez szükséges kulcskompetenciák, készségegyüttesek és tudástartalmak megalapozásának a folytatása.

A 7-8. évfolyam alapvető feladata a már megalapozott kompetenciák továbbfejlesztése, azaz megerősítése, bővítése, finomítása, hatékonyságuk, változékonyságuk növelése.

A Nat a második négy évfolyamot tekinti a második önálló képzési szakasznak.

A középfokú nevelés-oktatás szakaszának funkciója a korábbi képzési szakaszban kibontakozott képességek továbbfejlesztése, a készségek és a tudástartalmak elmélyítése és megszilárdítása.

A középfokú iskola az általános iskola befejezése után kezdődik, és a tankötelezettség végéig, illetve a középfokú tanulmányok lezárásáig végzi nevelő-oktató tevékenységét. Feladata a fiatalok felkészítése a felnőtt társadalomba való beilleszkedésre az ehhez szükséges műveltségterület biztosításával, továbbá a pályaorientáció, illetve felkészítés a felsőfokú tanulmányok megkezdésére vagy a munkába állásra.

A Nat a 9-12. évfolyamot tekinti a harmadik önálló képzési szakasznak.

1. A tanulók napi és heti terhelése a 2020-as Nat alapján

A tanuló napi terhelése nem lehet több:

- 1-4. évfolyamon: **napi 6 tanítási óránál**
- 5-8. évfolyamon és a nyelvi előkészítő évfolyamon: **napi 7 tanítási óránál**
- 9-12. évfolyamon: **napi 8 tanítási óránál**

A tanulók kötelező és választható tanítási óráinak összege egy tanítási héten:

- 1-3. évfolyamon: **24 óra**
- 4. évfolyamon: **25 óra**
- 5-6. évfolyamon: **28 óra**
- 7-8. évfolyamon: **30 óra**
- 9-12. évfolyamon: **34 óra**

A tanulók napi és a heti terhelésébe nem kell beszámítani:

- a tanuló heti kötelező tanóráinak száma és az osztályok engedélyezett heti időkerete különbözete terhére megszervezett **egyéb foglalkozások** óraszámát,
- a mindennapos testnevelés keretében szervezett **iskolai sportköri foglalkozások** óraszámát,
- az Nkt. 27. § (5)–(8) bekezdése alapján szervezett foglalkozások óraszámát,
- az Nkt. 6. számú melléklet E oszlopában foglaltak alapján szervezett **egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozás** óraszámait.

2. A 2020-as Nat által javasolt tantárgyi óraszámok

Javasolt tantárgyi óraszámok a módosított Nat alapján

	Általános iskola								Gimnázium			
Tantárgyak műveltségi terület szerinti felosztásban	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Magyar nyelv és irodalom												
magyar nyelv és irodalom	7	7	5	5	4	4	3	3	3	4	4	4
Matematika												
matematika	4	4	4	4	4	4	3	3	3	3	3	3
Történelem és állampolgári ismeretek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
történelem	-	-	-	-	2	2	2	2	2	2	3	3
állampolgári ismeretek	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
hon- és népismeret*	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Etika / hit- és erkölcstan	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-
Természettudomány és földrajz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
környezetismeret	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
természettudomány**	-	-	-	-	2	2	4	5	-	-	2	-

PEDAGÓGIAI PROGRAM

kémia	-	-	-	-	-	-	1	2	1	2	-	-
fizika	-	-	-	-	-	-	1	2	2	3	-	-
biológia	-	-	-	-	-	-	2	1	3	2	-	-
földrajz	-	-	-	-	-	-	2	1	2	1	-	-
Idegen nyelv												
első élő idegen nyelv	-	-	-	2	3	3	3	3	3	3	4	4
második idegen nyelv	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	3	3
Művészetek*****												
ének-zene	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	-	-
vizuális kultúra	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	-	-
dráma és színház*	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
mozgóképkultúra és médiaismeret*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Technológia												
technika és tervezés	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-
digitális kultúra	-	-	1	1	1	1	1	1	2	1	2	-
Testnevelés és egészségfejlesztés												
testnevelés	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Közösségi nevelés- osztályfőnöki	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1
Kötött célú órakeret***	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4
Kötelező alapóraszám	22	22	22	23	27	26	28	28	32	32	30	29
Szabadon tervezhető órakeret****	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	4	5
Maximális órakeret	24	24	24	25	28	28	30	30	34	34	34	34

1. számú táblázat

*A hon- és népismeret tantárgyat heti 1 órában, intézményi döntés alapján, az 5-8. évfolyamok egyikén kell tanítani. A dráma és színház tantárgyat heti 1 órában az 5-8. évfolyamok egyikén kell tanítani. A dráma és színház tantárgy szervezése megvalósulhat projektnapok, témahét vagy tematikus hét keretében, továbbá tömbösítve is. A dráma és színház tantárgy órakeretben történő oktatását csak szakirányú végzettséggel rendelkező személy végezheti. A dráma és színház vagy a mozgóképkultúra és médiaismeret tantárgy a 12. évfolyamon kötelezően választandó.

** A természettudomány tantárgyak a 7-8. évfolyamon diszciplináris bontásban vagy egy integrált természettudomány tantárgy moduljaiként is oktathatók. Diszciplináris bontás esetében az egyes tantárgyak heti 3-3 órában taníthatók a két évfolyamra vetítve. A fizika, kémia, biológia tantárgyak óraszámait a kerettantervek szabályozzák. Gimnáziumokban a 9-10. évfolyamon diszciplináris bontásban folyik a természettudományi tantárgyak tanulása, tanítása. A természettudományi tantárgyak emelt óraszámában 11-12. évfolyamon folytathatók.

*** A 11. és 12. évfolyamon legalább 4-4 tanórát bármely érettségi tantárgy oktatására kell felhasználni. Ha a tanuló a 11. évfolyamon a természettudomány tantárgyat tanulja, akkor legalább további 2 órát kell hetente egyéb érettségi tantárgyból felvennie.

****A szabadon tervezhető órakeret terhére beépíthetők a helyi tantervbe azok a tantárgyak, amelyek az oktatásért felelős miniszter által közzétett kerettantervvel rendelkeznek, mint például a pénzügyi és vállalkozási ismeretek, honvédelmi ismeretek. Ezen akkreditált tantárgyak érettségi vizsgatárgyként történő megjelenéséről az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló kormányrendelet rendelkezhet. A szabadon tervezhető órakeret terhére kerettantervvel rendelkező tantárgyak tanítása szervezhető. Ez az órakeret lehetővé teszi az alapóraszámában biztosított tantárgyak óraszámának az iskola helyi tantervében meghatározandó emelését is. A hon- és népismeret tantárgy az 5-8. évfolyamok valamelyikén összesen egyéves időtartamban, heti egy órában a szabadon tervezhető órakeret terhére kötelezően választandó.

*****A művészetre tervezett heti 1 óra a 11. évfolyamon megvalósulhat a dráma és színház, a vizuális kultúra, az ének-zene, valamint a mozgóképkultúra és médiaismeret tantárggyal is.

3. A választott kerettanterv megnevezése, ideértve bármely, az oktatásért felelős miniszter által kiadott vagy jóváhagyott kerettantervek közül választott kerettanterv megnevezését

A Nat-ban megfogalmazott **elvek, célok, fejlesztési feladatok és műveltségi tartalmak** a képzési szakasz sajátosságai szerint több változatban elkészített **kerettantervekben jelennek meg**. A **kerettantervek rögzítik** a nevelés és oktatás céljait, a tantárgyi rendszert, az egyes tantárgyak témaköreit, tartalmát, a tantárgyak egy - vagy két évfolyamonkénti követelményeit, a tantárgyközi tudás- és készségterületek fejlesztésének feladatait, és közlik a követelmények teljesítéséhez rendelkezésre álló, illetve ajánlott időkeretet.

Az intézmény szakmai önállóságát a kerettantervekben kötelező tartalommal nem szabályozott időkeret szabad felhasználása, a módszertani szabadság, az engedélyezett kerettantervek közötti választás, illetve az egyedi tantervek engedélyeztetési lehetősége **biztosítja**.

A kerettantervek határozzák meg a tanulás-tanítás folyamatában elsajátítandó fejlesztési követelményeket, továbbá az elvárt tudás mélységét, szervezettségét, és alapul szolgálnak a kimeneti követelmények meghatározásához.

3.1 Az iskola által választott kifutó helyi kerettantervek a 2020/2021.tanévtől Iskolánk **kifutó** helyi tanterve az emberi erőforrások minisztere által kiadott kerettantervek közül az alábbi kerettantervekre épül:

A kerettantervek kiadásáról és jóváhagyásáról szóló 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet

1. számú melléklete: „**Kerettanterv az általános iskola 1-4. évfolyama számára**”,
2. számú melléklete: „**Kerettanterv az általános iskola 5-8. évfolyama számára**”,
3. számú melléklete: „**Kerettanterv a gimnáziumok 9-12. évfolyama számára**”,
7. számú melléklete: „**Nyelvi előkészítő évfolyam kerettanterve**”,
- 11.1. számú melléklete: „**Kerettantervek az enyhén értelmi fogyatékos tanulók számára**”.

Az iskolánkban alkalmazott kifutó kerettantervi változatok

Tantárgy	Változat
Magyar nyelv és irodalom	A változat
Biológia-egészségtan	A változat
Fizika	B változat
Kémia	B változat
Ének-zene (alsó tagozat)	A változat
Ének-zene (felső tagozat)	A változat
Ének-zene (gimnázium)	A változat

2. számú táblázat

A 2. számú táblázatban **fel nem sorolt tantárgyakból egyetlen kerettanterv létezik, ezért ezeket nem tüntetjük fel a táblázatunkban.**

3.2 Kötelező tantárgyak kifutó óraszámai a 2020/2021. tanévtől**Kifutó óraszámok az alsó tagozaton:**

- a 2021/2022. tanévtől a 2. évfolyamon
- a 2022/2023. tanévtől a 3. évfolyamon
- a 2023/2024. tanévtől a 4. évfolyamon

**Kötelező tantárgyak kifutó óraszámai az iskola
2–4. évfolyamán**

Tantárgyak	1.a	1.z	2.a	2.z	3.a	3.z	4.a	4.z
Magyar nyelv és irodalom	7	7	7	7	6+1	6+1	6+1	6+1
Idegen nyelvek	2	-	2	-	2	-	2+2	2
Matematika	4	4	4	4	4	4	4	4
Erkölcstan	1	1	1	1	1	1	1	1
Környezetismeret	1	1	1	1	1	1	1	1
Ének-zene	2	2+2	2	2+2	2	2+2	2	2+2
Vizuális kultúra	2	2	2	2	2	2	2	2
Technika, életvitel és gyakorlat	1	1	1	1	1	1	1	1
Testnevelés és sport	5	5	5	5	5	5	5	5
Rendelkezésre álló órakeret	25	25	25	25	25	25	27	27

3. számú táblázat

Az alsó tagozaton, a szabadon tervezhető órák felhasználását (3. számú táblázat) kék színnel jelöltük:

- **nyelvi „a” osztályokban:**
  - az 2-4. osztályban az angol vagy a német nyelv kerettantervi óraszámának emelésére,
  - a 3-4. osztályban a magyar nyelv és irodalom tantárgy kerettantervi óraszámának emelésére.
- **zenei „z” osztályokban:**

PEDAGÓGIAI PROGRAM

- az 2-4. osztályban az ének-zene tantárgy kerettantervi óraszámának emelésére,
- a 3-4. osztályban a magyar nyelv és irodalom tantárgy kerettantervi óraszámának emelésére.

Kifutó óraszámok a felső tagozaton:

- a 2021/2022. tanévtől a 6. évfolyamon
- a 2022/2023. tanévtől a 7. évfolyamon
- a 2023/2024. tanévtől a 8. évfolyamon

**Kötelező tantárgyak kifutó óraszámai az iskola
6-8. évfolyamán**

Tantárgyak	5.a	5.z	6.a	6.z	7.a	7.z	8.a	8.z
Magyar nyelv és irodalom	4	4	4	4	3+0,5	3+0,5	4+0,5	4+0,5
Idegen nyelvek	3+2	3	3+2	3	3+2	3	3+2	3
Matematika	4	4	3+1	3+1	3+0,5	3+0,5	3+0,5	3+0,5
Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek	2	2	2	2	2	2	2	2
Erkölcstan	1	1	1	1	1	1	1	1
Természetismeret	2	2	2	2	-	-	-	-
Biológia-egészségtan	-	-	-	-	1,5	1,5	1,5	1,5
Fizika	-	-	-	-	1,5	1,5	1,5	1,5
Kémia	-	-	-	-	1,5	1,5	1,5	1,5
Földrajz	-	-	-	-	1,5	1,5	1,5	1,5
Ének-zene	1	1+2	1	1+2	1	1+2	1	1+2
Vizuális kultúra	1	1	1	1	1	1	1	1
Dráma és tánc	1	1	-	-	-	-	-	-
Informatika	-	-	1	1	1	1	1	1
Technika, életvitel és gyakorlat	1	1	1	1	1	1	-	-
Testnevelés és sport	5	5	5	5	5	5	5	5
Osztályfőnöki	1	1	1	1	1	1	1	1
Rendelkezésre álló órakeret	28	28	28	28	31	31	31	31

4. számú táblázat

A felső tagozaton, a szabadon tervezhető órák felhasználását (4. számú táblázat) kék színnel jelöltük:

- **nyelvi „a” osztályokban:**
  - az 6-8. osztályban az angol vagy a német nyelv kerettantervi óraszámának emelésére,
  - a 6. osztályban a matematika tantárgy kerettantervi óraszámának emelésére,
  - a 7-8. osztályban a magyar nyelv és irodalom, valamint a matematika tantárgy kerettantervi óraszámának emelésére.
- **zenei „z” osztályokban:**
  - az 6-8. osztályban az ének-zene tantárgy kerettantervi óraszámának emelésére,

- a 6. osztályban a matematika tantárgy kerettantervi óraszámának emelésére,
- a 7-8. osztályban a magyar nyelv és irodalom, valamint a matematika tantárgy kerettantervi óraszámának emelésére.

Iskolánk a nevelőtestület döntése alapján az ötödik évfolyamon dráma és tánc tantárgyat tanít.

A jogszabályban foglaltaknak megfelelően az **ének-zene oktatásához** szükséges tanórai foglalkozásokba az **énekkari vagy a kórusfoglalkozás** összesen **heti egy óra** erejéig beszámításra kerül.

Kifutó óraszámok a gimnázium nyelvi előkészítőre épülő KZ tagozatán:

- a 2020/2021. tanévtől az 10. KZ
- a 2021/2022. tanévtől a 11. KZ
- a 2022/2023. tanévtől a 12. KZ

Kötelező tantárgyak kifutó órásszámai a nyelvi előkészítőre épülő emelt szintű (tagozatos) ének-zene – kommunikáció osztályában

Tantárgyak	9.NYÉK	9.KZ		10.KZ		11.KZ		12.KZ	
		K	Z	K	Z	K	Z	K	Z
Magyar nyelv és irodalom	2	4	4	4	4	4	4	4+1	4+1
I. Idegen nyelv	13	3+2	3+2	3+2	3+2	3+2	3+2	3+2	3+2
II. Idegen nyelv	5	3	3	3	3	3	3	3	3
Matematika	2	3	3	3	3	3	3	3+2	3+2
Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek	-	2	2	2	2	3	3	3+1	3+1
Kommunikáció	-	2	-	2	-	2	-	2	-
Etika	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Biológia-egészségtan	-	-	-	2	2	2	2	2	2
Fizika	-	2	2	2	2	2	2	-	-
Kémia	-	2	2	2	2	-	-	-	-
Földrajz	-	2	2	2	2	-	-	-	-
Ének-zene	-	1	1+2	1	1+2	-	1+2	-	1+2
Vizuális kultúra	-	1	1	1	1	1	-	1	-
Dráma és tánc	-	1	1	-	-	1	1	1	1
Informatika	2	1	1	1	1	2	2	-	-
Technika, életvitel és gyakorlat	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Testnevelés és sport	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Osztályfőnöki	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Rendelkezésre álló órakeret	30	35	35	36	36	35	35	35	35

5. számú táblázat

A gimnázium nyelvi előkészítőre épülő ének-zene-kommunikáció tagozatán, a szabadon tervezhető órák felhasználását (5. számú táblázat) kék színnel jelöltük:

- **kommunikáció „K” tagozaton:**
  - 10-12. osztályokban az első idegen nyelv kerettantervi óraszámának emelésére,
  - 10-12. osztályokban a kommunikáció tantárgy órásszámainak biztosítására,

- 11. osztályban az informatika tantárgy kerettantervi óraszámának emelésére,
- 12. osztályban a magyar nyelv és irodalom, a matematika és a történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek kerettantervi óraszámainak emelésére.
- **zenei „Z” tagozaton:**
  - 10-12. osztályokban az első idegen nyelv kerettantervi óraszámának emelésére,
  - 10-12. osztályokban az ének-zene tantárgy kerettantervi óraszámának emelésére,
  - 11. osztályban az informatika tantárgy kerettantervi óraszámának emelésére,
  - 12. osztályban a magyar nyelv és irodalom, a matematika és a történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek kerettantervi óraszámainak emelésére.

Iskolánk a nevelőtestület döntése alapján:

- a 11. és a 12. évfolyamon dráma és tánc tantárgyat tanít,
- a 11. „Z” és a 12. „Z” osztályokban a négy művészeti tantárgy kerettanterveiből szabadon választhatóan ének-zene tantárgyat tanít,
- a 11. „K” és a 12. „K” osztályokban a négy művészeti tantárgy kerettanterveiből szabadon választhatóan vizuális kultúra tantárgyat tanít.

A jogszabályokban foglaltaknak megfelelően az **ének-zene oktatásához** szükséges tanórai foglalkozásokba az **énekkari vagy a kórusfoglalkozás** összesen **heti 1 óra erejéig** beszámításra kerül.

Kifutó óraszámok a gimnázium nyelvi előkészítőre épülő nyelvi tagozatán:

- a 2021/2022. tanévtől a 9.E
- a 2022/2023. tanévtől a 10.E
- a 2023/2024. tanévtől a 11.E
- a 2024/2025. tanévtől a 12.E

Kötelező tantárgyak kifutó óraszámai a nyelvi előkészítőre épülő emelt szintű (tagozatos) nyelvi osztályában

Tantárgyak	9.NY	9.E	10.E	11.E	12.E
Magyar nyelv és irodalom	2	4	4	4	4+1
I. Idegen nyelv	13	3+2	3+2	3+2	3+2
II. Idegen nyelv	5	3+2	3+2	3+2	3+2
Matematika	2	3	3	3	3+2
Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek	-	2	2	3	3+1
Etika	-	-	-	1	-
Biológia-egészségtan	-	-	2	2	2
Fizika	-	2	2	2	-
Kémia	-	2	2	-	-
Földrajz	-	2	2	-	-
Ének-zene	-	1	1	-	-
Vizuális kultúra	-	1	1	1	1
Dráma és tánc	-	1	-	1	1
Informatika	2	1	1	2	-

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Technika, életvitel és gyakorlat	-	-	-	-	1
Testnevelés és sport	5	5	5	5	5
Osztályfőnöki	1	1	1	1	1
Rendelkezésre álló órakeret	30	35	36	35	35

6. számú táblázat

A gimnázium nyelvi előkészítőre épülő nyelvi tagozatán a szabadon tervezhető órák felhasználását (6. számú táblázat) kék színnel jelöltük:

- 9-12. osztályokban az angol és a német nyelv kerettantervi óraszámainak emelésére,
- 11. osztályban az informatika tantárgy kerettantervi óraszámának emelésére,
- 12. osztályban a magyar nyelv és irodalom, a matematika és a történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek kerettantervi óraszámainak emelésére.

Iskolánk a nevelőtestület döntése alapján:

- a 9., 11. és a 12. évfolyamon dráma és tánc tantárgyat tanít,
- a 11. „E” és a 12. „E” osztályban a négy művészeti tantárgy kerettanterveiből szabadon választhatóan vizuális kultúra tantárgyat tanít.

Kifutó óraszámok a gimnázium négyévfolyamos KZ tagozatán:

- a 2021/2022. tanévtől a 10.A
- a 2022/2023. tanévtől a 11.A
- a 2023/2024. tanévtől a 12.A

Kötelező tantárgyak kifutó óraszámai a négyévfolyamos emelt szintű (tagozatos) ének-zene-kommunikáció osztályában

Tantárgyak	9.A		10.A		11.A		12.A	
	K	Z	K	Z	K	Z	K	Z
Magyar nyelv és irodalom	4	4	4	4	4	4	4+1	4+1
I. Idegen nyelv	3+2	3+2	3+2	3+2	3+2	3+2	3+2	3+2
II. Idegen nyelv	3	3	3	3	3	3	3	3
Matematika	3	3	3	3	3	3	3+2	3+2
Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek	2	2	2	2	3	3	3+1	3+1
Kommunikáció	2	-	2	-	2	-	2	-
Etika	-	-	-	-	1	1	-	-
Biológia-egészségtan	-	-	2	2	2	2	2	2
Fizika	2	2	2	2	2	2	-	-
Kémia	2	2	2	2	-	-	-	-
Földrajz	2	2	2	2	-	-	-	-
Ének-zene	1	1+2	1	1+2	-	1+2	-	1+2
Vizuális kultúra	1	1	1	1	1	-	1	-
Dráma és tánc	1	1	-	-	1	1	1	1
Informatika	1	1	1	1	2	2	-	-
Technika, életvitel és gyakorlat	-	-	-	-	-	-	1	1

Testnevelés és sport	5	5	5	5	5	5	5	5
Osztályfőnöki	1	1	1	1	1	1	1	1
Rendelkezésre álló órakeret	35	35	36	36	35	35	35	35

7. számú táblázat

A gimnázium négyévfolyamos ének-zene-kommunikáció tagozatán, a szabadon tervezhető órák felhasználását (7. számú táblázat) kék színnel jelöltük:

- **kommunikáció „K” tagozaton:**

- 10-12. osztályokban az első idegen nyelv kerettantervi óraszámának emelésére,
- 10-12. osztályokban a kommunikáció tantárgy óraszámainak biztosítására,
- 11. osztályban az informatika tantárgy kerettantervi óraszámának emelésére,
- 12. osztályban a magyar nyelv és irodalom, a matematika és a történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek kerettantervi óraszámainak emelésére.

- **zenei „Z” tagozaton:**

- 10-12. osztályokban az első idegen nyelv kerettantervi óraszámának emelésére,
- 10-12. osztályokban az ének-zene tantárgy kerettantervi óraszámának emelésére,
- 11. osztályban az informatika tantárgy kerettantervi óraszámának emelésére,
- 12. osztályban a magyar nyelv és irodalom, a matematika és a történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek kerettantervi óraszámainak emelésére.

Iskolánk a nevelőtestület döntése alapján:

- a 11. és a 12. évfolyamon dráma és tánc tantárgyat tanít,
- a 11. „Z” és a 12. „Z” osztályokban a négy művészeti tantárgy kerettanterveiből szabadon választhatóan ének-zene tantárgyat tanít,
- a 11. „K” és a 12. „K” osztályokban a négy művészeti tantárgy kerettanterveiből szabadon választhatóan vizuális kultúra tantárgyat tanít.

A jogszabályokban foglaltaknak megfelelően az **ének-zene oktatásához** szükséges tanórai foglalkozásokba az **énekkari vagy a kórusfoglalkozás** összesen **heti 1 óra erejéig** beszámításra kerül.

Kifutó óraszámok az alsó tagozatos enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetén:

- a 2021/2022. tanévtől a 2. évfolyam
- a 2022/2023. tanévtől a 3. évfolyam
- a 2023/2024. tanévtől a 4. évfolyam

**Kötelező tantárgyak kifutó óraszámai az alsó tagozatos
enyhe értelmi fogyatékos tanulók részére**

	1. évfolyam				2. évfolyam				3. évfolyam				4. évfolyam			
	K	Sz.t	V	Ö	K	Sz.t	V	Ö	K	Sz.t	V	Ö	K	Sz.t	V	Ö
Magyar nyelv és irodalom	7	1	-	8	7	1	-	8	6	1	-	7	7	-	-	7
Idegen nyelvek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
Matematika	4	1	-	5	4	1	-	5	3	1	-	4	4	-	-	4
Erkölcstan	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	1
Környezetismeret	2	-	-	2	2	-	-	2	2	-	-	2	2	-	-	2
Ének-zene	2	-	-	2	2	-	-	2	2	-	-	2	2	-	-	2
Vizuális kultúra	1	-	-	1	1	-	-	1	2	-	-	2	2	-	-	2
Technika, életvitel és gyakorlat	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	1
Testnevelés és sport	5	-	-	5	5	-	-	5	5	-	-	5	5	-	-	5
Informatika	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1
Összes óraszám	23	2	-	25	23	2	-	25	23	2	-	25	25	2	-	27

(K: kötelező óra, Sz.t: szabadon tervezhető óra, V: választható, Ö: összesen)

8. számú táblázat

Kifutó óraszámok a felső tagozatos enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetén:

- a 2021/2022. tanévtől a 6. évfolyam
- a 2022/2023. tanévtől a 7. évfolyam
- a 2023/2024. tanévtől a 8. évfolyam

Kötelező tantárgyak kifutó órászámai
a felső tagozatos enyhe értelmi fogyatékos tanulók részére

	5. évfolyam				6. évfolyam				7. évfolyam				8. évfolyam			
	K	Sz.t	V	Ö	K	Sz.t	V	Ö	K	Sz.t	V	Ö	K	Sz.t	V	Ö
Magyar nyelv és irodalom	4	1	-	5	4	1	-	5	4	-	-	4	4	-	-	4
Idegen nyelvek	-	1	-	1	-	-	-	-	2	1	-	3	2	1	-	3
Matematika	4	-	-	4	4	-	-	4	4	-	-	4	4	-	-	4
Erkölcstan	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	1
Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek	2		-	2	2	1	-	3	2	1	-	3	2	1	-	3
Hon-és népismeret	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Természetismeret	2	-	-	2	2	-	-	2	4	-	-	4	4	-	-	4
Földrajz	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1	2	-	-	2
Ének-zene	2	-	-	2	2	-	-	2	1	-	-	1	1	-	-	1
Vizuális kultúra	2	-	-	2	2	-	-	2	1	-	-	1	1	-	-	1
Technika, életvitel és gyakorlat	1	-	-	1	1	-	-	1	2	-	-	2	1	-	-	1
Testnevelés és sport	5	-	-	5	5	-	-	5	5	-	-	5	5	-	-	5
Informatika	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	1
Osztályfőnöki	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	1
Összes óraszám	26	2	-	28	26	2	-	28	29	2	-	31	29	2	-	31

(K: kötelező óra, Sz.t: szabadon tervezhető óra, V: választható, Ö: összesen)

9. számú táblázat

3.3 A 2020/2021. tanévtől felmenő rendszerben bevezetésre kerülő helyi kerettantervek

Tantárgyak a műveltségi terület szerinti felosztásban

Műveltségi terület	Tantárgy
Magyar nyelv és irodalom	magyar nyelv és irodalom
Matematika	matematika
Történelem és állampolgári ismeretek	történelem
	állampolgári ismeretek
	hon-és népismeret
Etika	etika
Természettudomány és földrajz	környezetismeret
	természettudomány
	kémia
	fizika
	biológia
	földrajz
Idegen nyelv	első élő idegen nyelv
	második idegen nyelv
Művészetek	ének-zene
	vizuális kultúra
	dráma és színház
	mozgóképkultúra és médiaismeret
Technológia	technika és tervezés
	digitális kultúra
Testnevelés és egészségfejlesztés	testnevelés
Közösségi nevelés	osztályfőnöki

10. számú táblázat

Választott kerettantervek az általános iskola 1-4. évfolyama számára a 2020/2021. tanévtől felmenő rendszerben

Kerettanterv az általános iskola 1–4. évfolyama számára:

Magyar nyelv és irodalom	1–4. évfolyam
Matematika	1–4. évfolyam
Etika	1–4. évfolyam
Környezetismeret	3–4. évfolyam
Első élő idegen nyelv	1-4. évfolyam
Ének-zene	1–4. évfolyam
Vizuális kultúra	1–4. évfolyam
Technika és tervezés	1–4. évfolyam
Digitális kultúra	3–4. évfolyam
Testnevelés	1–4. évfolyam

**Választott kerettantervek az általános iskola 5-8. évfolyama számára
a 2020/2021. tanévtől felmenő rendszerben**

Kerettanterv az általános iskola 5-8. évfolyama számára:

Magyar nyelv és irodalom	5–8. évfolyam
Matematika	5–8. évfolyam
Történelem	5–8. évfolyam
Állampolgári ismeretek	8. évfolyam
Hon- és népismeret	5–8. évfolyam
Etika	5–8. évfolyam
Természettudomány	5–6. évfolyam
Kémia	7–8. évfolyam
Fizika	7–8. évfolyam
Biológia	7–8. évfolyam
Földrajz	7–8. évfolyam
Első élő idegen nyelv	5–8. évfolyam
Ének-zene	5–8. évfolyam
Vizuális kultúra	5–8. évfolyam
Dráma és színház	7–8. évfolyam
Technika és tervezés	5–7. évfolyam
Digitális kultúra	5–8. évfolyam
Testnevelés	5–8. évfolyam

**Választott kerettantervek a nyelvi előkészítő évfolyam és a gimnázium
9-12. évfolyama számára a 2020/2021. tanévtől felmenő rendszerben**

Nyelvi előkészítő évfolyamok kerettantervei:

Angol kerettanterv	9. évfolyam

Kerettanterv a gimnázium 9-12. évfolyama számára:

Magyar nyelv és irodalom	9–12. évfolyam
Matematika	9–12. évfolyam
Történelem	9–12. évfolyam
Állampolgári ismeretek	12. évfolyam
Természettudomány	11. évfolyam
Kémia	9–10. évfolyam
Fizika	9–10. évfolyam
Biológia	9–10. évfolyam
Földrajz	9–10. évfolyam
Első idegen nyelv	9–12. évfolyam (angol, német)
Második idegen nyelv	9–12. évfolyam (angol, német)
Ének-zene	9-12. évfolyam
Vizuális kultúra	9–10. évfolyam
Dráma és színház	12. évfolyam
Digitális kultúra	9–11. évfolyam
Testnevelés	9–12. évfolyam

Az óraszámok 80%-át a kerettantervben meghatározott törzsanyag tanítására fordítjuk. A fennmaradó 20%-ot a szaktanárok **kétféle módon használhatják fel a helyi igényeknek megfelelően:**

- ha a szaktanár úgy ítéli meg, hogy a törzsanyag elsajátításához tanulóinak az órakeret akár 100%-ára szüksége van, rendelkezhet ezekkel az órákkal,
- ha elegendő a törzsanyag elsajátításához az órák 80%-a, akkor az órakeret fennmaradó 20%-át szabadon választott témák feldolgozására fordíthatja.

Választását tantárgya kerettantervében kell jelölnie.

3.4 A 2020/2021. tanévtől felmenő rendszerben bevezetésre kerülő helyi tanterv óraszámai

3.4.1 Az alsó tagozaton felmenő rendszerben bevezetésre kerülő helyi tanterv hatályba lépése, óraszámai

A helyi tanterv hatályba lépése az alsó tagozaton:

- 2020/2021. tanévtől az 1. évfolyamon
- 2021/2022. tanévtől a 2. évfolyamon
- 2022/2023. tanévtől a 3. évfolyamon
- 2023/2024. tanévtől a 4. évfolyamon

2020/2021-es tanévben az 1. évfolyamon alkalmazva, majd felmenő rendszerben bevezetve a helyi tanterv óraszámai

ÓRAHÁLÓ (1-4. évfolyam)								
Tantárgyak/Osztályok	1.a	1.z	2.a	2.z	3.a	3.z	4.a	4.z
Magyar nyelv és irodalom	7	7	7	7	5	5	5	5
Matematika	4	4	4	4	4	4	4	4
Etika/hit és erkölcstan	1	1	1	1	1	1	1	1
Angol/Német	2	-	2	-	2	-	2+2	2
Környezetismeret	-	-	-	-	1	1	1	1
Ének-zene	2	2+2	2	2+2	2	2+2	2	2+2
Vizuális kultúra	2	2	2	2	2	2	1	1
Technika és tervezés	1	1	1	1	1	1	1	1
Digitális kultúra	-	-	-	-	1	1	1	1
Testnevelés	5	5	5	5	5	5	5	5
Rendelkezésre álló órakeret	24	24	24	24	24	24	25	25

11. számú táblázat

Az alsó tagozaton, a szabadon tervezhető órák felhasználását (11. számú táblázat) kék színnel jelöltük:

- **nyelvi „a” osztályokban:**
  - 1-4. osztályban az angol vagy német nyelv kerettantervi óraszámának emelésére,
- **zenei „z” osztályokban:**
  - 1-4. osztályban az ének-zene tantárgy kerettantervi óraszámának emelésére.

3.4.2 A felső tagozaton felmenő rendszerben bevezetésre kerülő helyi tanterv hatályba lépése, óraszámai

A helyi tanterv hatályba lépése a felső tagozaton:

- 2020/2021. tanévtől az 5. évfolyamon
- 2021/2022. tanévtől a 6. évfolyamon
- 2022/2023. tanévtől a 7. évfolyamon
- 2023/2024. tanévtől a 8. évfolyamon

2020/2021-es tanévben az 5. évfolyamon alkalmazva, majd felmenő rendszerben bevezetve a helyi tanterv óraszámait

ÓRAHÁLÓ (5-8. évfolyam)								
	5.a	5.z	6.a	6.z	7.a	7.z	8.a	8.z
Magyar nyelv és irodalom	4	4	4+0,5	4+0,5	3+1	3+1	3+1,5	3+1,5
Matematika	4	4	4+0,5	4+0,5	3+1	3+1	3+0,5	3+0,5
Történelem	2	2	2	2	2	2	2	2
Állampolgári ismeretek	-	-	-	-	-	-	1	1
Etika/hit és erkölcstan	1	1	1	1	1	1	1	1
Első élő idegen nyelv Angol/Német	3+2	3	3+2	3	3+2	3	3+2	3
Fizika	-	-	-	-	1,5	1,5	1,5	1,5
Kémia	-	-	-	-	1,5	1,5	1,5	1,5
Biológia	-	-	-	-	1,5	1,5	1,5	1,5
Földrajz	-	-	-	-	1,5	1,5	1,5	1,5
Természettudomány	2	2	2	2	-	-	-	-
Ének-zene	2	2+2	1	1+2	1	1+2	1	1+2
Vizuális kultúra	1	1	1	1	1	1	1	1
Technika és tervezés	1	1	1	1	1	1	-	-
Digitális kultúra	1	1	1	1	1	1	1	1
Testnevelés	5	5	5	5	5	5	5	5
Dráma és színház	-	-	1	1	-	-	-	-
Hon-és népismeret	1	1	-	-	-	-	-	-
Közösségi nevelés - Osztályfőnöki	1	1	1	1	1	1	1	1
Felhasználható órakeret	30	30	30	30	32	32	32	32

12. számú táblázat

A felső tagozaton, a szabadon tervezhető órák felhasználását (12. számú táblázat) kék színnel jelöltük.

- nyelvi „a” osztályokban:
  - ötödik osztályban a hon-és népismeret tantárgy oktatása,
  - hatodik osztályban a dráma-és színház tantárgy oktatása,
  - hatodik, hetedik és nyolcadik osztályban a magyar nyelv és irodalom, valamint a matematika tantárgy kerettantervi óraszámának emelésére,

- **zenei „z” osztályokban:**

- ötödik osztályban a hon - és népismeret tantárgy oktatása,
- hatodik osztályban a dráma-és színház tantárgy oktatása,
- hatodik, hetedik és a nyolcadik osztályban a magyar nyelv és irodalom, valamint a matematika tantárgy kerettantervi óraszámának emelésére.

A felső tagozaton, az emelt szintű oktatásra felhasználható órák felhasználását (12. számú táblázat) piros színnel jelöltük.

- **nyelvi „a” osztályokban:**

- 5-8. osztályban az angol vagy a német nyelv kerettantervi óraszámának emelésére,

- **zenei „z” osztályokban:**

- 5-8. osztályban az ének-zene tantárgy kerettantervi óraszámának emelésére,

Iskolánk a nevelőtestület döntése alapján az ötödik évfolyamon Hon-és népismeret, a hatodik évfolyamon Dráma és színház tantárgyat tanít.

A jogszabályban foglaltaknak megfelelően az ének-zene oktatásához szükséges tanórai foglalkozásokba az énekkari vagy a kórusfoglalkozás összesen heti egy óra erejéig beszámításra kerül.

3.4.3 A gimnáziumi tagozaton felmenő rendszerben bevezetésre kerülő helyi tanterv hatályba lépése, óraszámai

A helyi tanterv hatályba lépése a nyelvi előkészítőre épülő emelt szintű nyelvi osztályban:

- 2020/2021. tanévtől a 9.NY évfolyamon
- 2021/2022. tanévtől a 9.E évfolyamon
- 2022/2023. tanévtől a 10.E évfolyamon
- 2023/2024. tanévtől a 11.E évfolyamon
- 2024/2025. tanévtől a 12.E évfolyamon

A 2020/2021-es tanévben a 9. évfolyamon alkalmazva, majd felmenő rendszerben bevezetve a helyi tanterv óraszámait a nyelvi előkészítőre épülő emelt szintű (tagozatos) nyelvi osztályban

Tantárgyak	9.NY	9.E	10.E	11.E	12.E
Magyar nyelv és irodalom	2	3	4	4+1	4+1
I. Idegen nyelv (angol vagy német)	18	3+2	3+2	4+1	4+1
II. Idegen nyelv (angol vagy német)	-	3+2	3+2	3+2	3+2
Matematika	2	3	3	3	3+2
Történelem	-	2	2	3	3+1
Állampolgári ismeretek	-	-	-	-	1
Biológia	-	2,5	2,5	-	-
Fizika	-	2,5	2,5	2	-
Kémia	-	1,5	1,5	-	-
Földrajz	-	1,5	1,5	-	-
Ének-zene	-	1	1	-	-
Vizuális kultúra	-	1	1	1	-

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Dráma és színház	-	-	-	-	1
Digitális kultúra	3	2	1	2	-
Testnevelés és sport	5	5	5	5	5
Közösségi nevelés - Osztályfőnöki	1	1	1	1	1
Kötött célú órakeret (érettségi felkészítő)	-	-	-	4	4
Felhasználható órakeret	31	36	36	36	36

13. számú táblázat

A gimnázium nyelvi előkészítőre épülő nyelvi emelt szintű órák felhasználását (13. számú táblázat) piros színnel jelöltük:

- 9-12. osztályokban az angol és a német nyelv kerettantervi óraszámainak emelésére.

A gimnázium nyelvi előkészítőre épülő nyelvi tagozatán a szabadon tervezhető órák felhasználását (13. számú táblázat) kék színnel jelöltük:

- a 9-12. évfolyamon az idegen nyelv kerettantervi óraszámainak emelésére,
- a 11-12. évfolyamon a magyar nyelv és irodalom kerettantervi óraszámainak emelésére,
- 12. évfolyamon a matematika és a történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek kerettantervi óraszámainak emelésére.

Iskolánk a nevelőtestület döntése alapján (lila színnel jelölve):

- a 11. évfolyamon fizika tantárgyat tanít,
- a 11. évfolyamon a művészetre tervezett heti egy óra keretében vizuális kultúrát tanít
- a 12. évfolyamon Dráma és színház tantárgyat tanít.

A helyi tanterv hatályba lépése a négyévfolyamos emelt szintű nyelvi tagozaton ének-zene vagy kommunikáció szakiránnyal:

- 2020/2021. tanévtől a 9.A évfolyamon
- 2021/2022. tanévtől a 10.A évfolyamon
- 2022/2023. tanévtől a 11.A évfolyamon
- 2023/2024. tanévtől a 12.A évfolyamon

A 2020/2021-es tanévben a 9. évfolyamon alkalmazva, majd felmenő rendszerben bevezetve helyi tanterv óraszámait a négyévfolyamos emelt szintű nyelvi tagozaton ének-zene vagy kommunikáció szakiránnyal

Tantárgyak	9.A		10.A		11.A		12.A	
	K	Z	K	Z	K	Z	K	Z
Magyar nyelv és irodalom	3+2	3	4+2	4	4+3	4+1	4+3	4+1
I. Idegen nyelv (angol vagy német)	3+2	3+2	3+2	3+2	4+1	4+1	4+1	4+1
II. Idegen nyelv (angol vagy német)	3	3	3	3	3	3	3+1	3
Matematika	3	3	3	3	3	3	3+2	3+2
Történelem	2	2	2	2	3	3	3	3
Állampolgári ismeretek	-	-	-	-	-	-	1	1
Biológia-egészségtan	2,5	2,5	2,5	2,5	-	-	-	-
Fizika	2,5	2,5	2,5	2,5	2	2	-	-
Kémia	1,5	1,5	1,5	1,5	-	-	-	-
Földrajz	1,5	1,5	1,5	1,5	-	-	-	-
Ének-zene	1	1+2	1	1+2	-	1+2	-	3
Vizuális kultúra	1	1	1	1	1	-	-	-
Dráma és színház	-	-	-	-	-	-	1	1
Digitális kultúra	2	2	1	1	2	2	-	-
Testnevelés és sport	5	5	5	5	5	5	5	5
Közösségi nevelés - Osztályfőnöki	1	1	1	1	1	1	1	1
Kötött célú órakeret (érettségi felkészítés)	-	-	-	-	4	4	4	4
Felhasználható órakeret	36	36	36	36	36	36	36	36

14. számú táblázat

A gimnázium négyévfolyamos emelt szintű nyelvi tagozaton ének-zene vagy kommunikáció szakirányon az emelt szintű órák felhasználását (14. számú táblázat) piros színnel jelöltük:

- 9-12. osztályokban az első idegen nyelv kerettantervi óraszámainak emelésére.

A gimnázium négyévfolyamos emelt szintű nyelvi tagozaton ének-zene vagy kommunikáció szakirányon a szabadon tervezhető órák felhasználását (14. számú táblázat) kék színnel jelöltük:

- **kommunikáció „K” szakirányon:**
  - 9-12. osztályokban a magyar nyelv és irodalom tantárgy óraszámainak emelésére,
  - 12. osztályban a matematika és a második idegen nyelv kerettantervi óraszámainak emelésére.

• **zenei „Z” szakirányon:**

- 9-12. osztályokban az ének-zene tantárgy kerettantervi óraszámának emelésére,
- 11-12. osztályban a magyar nyelv és irodalom kerettantervi óraszámainak emelésére,
- 12. osztályban a matematika kerettantervi óraszámainak emelésére.

Iskolánk a nevelőtestület döntése alapján (lila színnel jelölve):

- a 11. évfolyamon fizika tantárgyat tanít,
- a 11. évfolyamon, a kommunikáció szakirányon vizuális kultúrát, az ének-zene szakirányon ének-zene tantárgyat tanít,
- a 12. évfolyamon Dráma és színház tantárgyat tanít.

A jogszabályokban foglaltaknak megfelelően az **ének-zene oktatásához** szükséges tanórai foglalkozásokba az **énekkari vagy a kórusfoglalkozás** összesen **heti 1 óra erejéig** beszámításra kerül.

3.4.4 Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók helyi tanterve felmenő rendszerben

Az alsó tagozatos enyhe értelmi fogyatékos tanulók helyi tantervének hatályba lépése:

- 2020/2021. tanévtől az 1. évfolyamon
- 2021/2022. tanévtől a 2. évfolyamon
- 2022/2023. tanévtől a 3. évfolyamon
- 2023/2024. tanévtől a 4. évfolyamon

A 2020/2021-es tanévben az első évfolyamon alkalmazva, majd felmenő rendszerben bevezetve az enyhe értelmi fogyatékos tanulók helyi tantervének óraszámait az alsó tagozaton

	1. évfolyam				2. évfolyam				3. évfolyam				4. évfolyam			
	K	Sz.t	V	Ö	K	Sz.t	V	Ö	K	Sz.t	V	Ö	K	Sz.t	V	Ö
Magyar nyelv és irodalom	7	1	-	8	7	1	-	8	6	1	-	7	7	1	-	8
Matematika	4	1	-	5	4	1	-	5	3	1	-	4	4	1	-	5
Etika	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	1
Környezetismeret	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1
Ének-zene	2	-	-	2	2	-	-	2	2	-	-	2	2	-	-	2
Vizuális kultúra	2	-	-	2	2	-	-	2	2	-	-	2	1	-	-	1
Technika és tervezés	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	1
Testnevelés	5	-	-	5	5	-	-	5	5	-	-	5	5	-	-	5
Digitális kultúra	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1
Felhasználható órakeret	22	2	-	24	22	2	-	24	22	2	-	24	23	2	-	25

(K: kötelező óra, Sz.t: szabadon tervezhető óra, V: választható, Ö: összesen)

15. számú táblázat

A felső tagozatos enyhe értelmi fogyatékos tanulók helyi tantervének hatályba lépése:

- 2020/2021. tanévtől az 5. évfolyamon
- 2021/2022. tanévtől a 6. évfolyamon
- 2022/2023. tanévtől a 7. évfolyamon
- 2023/2024. tanévtől a 8. évfolyamon

A 2020/2021-es tanévben az ötödik évfolyamon alkalmazva, majd felmenő rendszerben bevezetve az enyhe értelmi fogyatékos tanulók helyi tantervének óraszámait a felső tagozaton

	5. évfolyam				6. évfolyam				7. évfolyam				8. évfolyam			
	K	Sz.t	V	Ö	K	Sz.t	V	Ö	K	Sz.t	V	Ö	K	Sz.t	V	Ö
Magyar nyelv és irodalom	4	1	-	5	4	0,5	-	4,5	4	0,5	-	4,5	4	0,5	-	4
Idegen nyelv	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	3	2	1	-	3
Matematika	4	1	-	5	4	0,5	-	4,5	4	0,5	-	4,5	4	0,5	-	4
Etika	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	1
Történelem	2	-	-	2	2	1	-	3	2	-	-	2	1	-	-	2
Hon-és népismeret	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Állampolgári ismeretek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Természettudomány	2	-	-	2	3	-	-	3	5	-	-	5	5	-	-	5
Ének-zene	2	-	-	2	2	-	-	2	1	-	-	1	1	-	-	1
Vizuális kultúra	2	-	-	2	2	-	-	2	1	-	-	1	1	-	-	1
Technika és tervezés	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	1
Testnevelés és sport	5	-	-	5	5	-	-	5	5	-	-	5	5	-	-	5
Digitális kultúra	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	1
Osztályfőnöki	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	1
Összes óraszám	26	2	-	28	26	2	-	28	28	2	-	30	28	2	-	30

16. számú táblázat

4. A választott kerettanterv által meghatározott óraszám feletti kötelező tanórai foglalkozások, továbbá a kerettantervben meghatározottakon felül a nem kötelező tanórai foglalkozások megtanítandó és elsajátítandó tananyaga, az ehhez szükséges kötelező, kötelezően választandó vagy szabadon választható tanórai foglalkozások megnevezése, órászáma

4.1 A kifutó helyi tanterv alapján

A **kötelező, kötelezően választandó** tanórai foglalkozások és órászáma a 3.2 fejezetben található. Az emelt órászámában tanított tantárgyak a kifutó helyi tantervünkben **az alábbiak szerint alakul:**

Emelt órászámában tanított tantárgyak

ALSÓ TAGOZAT								
	1.a	1.z	2.a	2.z	3.a	3.z	4.a	4.z
angol/német	2	-	2	-	2	-	2	-
magyar nyelv és irodalom	-	-	-	-	1	1	1	1
ének-zene	-	2	-	2	-	2	-	2
FELSŐ TAGOZAT								
	5.a	5.z	6.a	6.z	7.a	7.z	8.a	8.z
magyar nyelv és irodalom	-	-	-	-	0,5	0,5	0,5	0,5
angol/német	2	-	2	-	2	-	2	-
matematika	-	-	1	1	0,5	0,5	0,5	0,5
ének-zene	-	2	-	2	-	2	-	2
GIMNÁZIUM								
	9.E		10.E		11.E		12.E	
magyar nyelv és irodalom	-		-		-		1	
I. idegen nyelv	2		2		2		2	
II. idegen nyelv	2		2		2		2	
matematika	-		-		-		2	
történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek	-		-		-		1	
informatika	-		-		2		-	
GIMNÁZIUM								
	9.A		10.A		11.A		12.A	
	K	Z	K	Z	K	Z	K	Z
magyar nyelv és irodalom	-	-	-	-	-	-	1	1
I. idegen nyelv	2	2	2	2	2	2	2	2
matematika	-	-	-	-	-	-	2	2
történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek	-	-	-	-	-	-	1	1
kommunikáció	2	-	2	-	2	-	2	-
ének-zene	-	2	-	2	-	2	-	2
informatika	-	-	-	-	2	2	-	-

ENYHE ÉRTELMI FOGYATÉKOS TANULÓK								
	1.évf	2.évf.	3.évf	4.évf	5.évf	6.évf.	7.évf	8.évf
magyar nyelv és irodalom	1	1	1	-	1	1	-	-
idegen nyelvek	-	-	-	2	1	1	1	1
matematika	1	1	1	-	-	-	-	-
történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek	-	-	-	-	-	-	1	1

17. számú táblázat

Iskolánk a nevelőtestület döntése alapján:

- az 5. évfolyamon Dráma és tánc tantárgyat tanít,
- a kilencedik, tizenegyedik és a tizenkettedik évfolyamon Dráma és tánc tantárgyat tanít,
- a tizenegyedik „Z” és a tizenkettedik „Z” osztályokban a négy művészeti tantárgy kerettanterveiből szabadon választhatóan ének-zene tantárgyat tanít,
- a tizenegyedik „K” és a tizenkettedik „K” osztályokban a négy művészeti tantárgy kerettanterveiből szabadon választhatóan vizuális kultúra tantárgyat tanít.

A jogszabályban foglaltaknak megfelelően az **ének-zene oktatásához** szükséges tanórai foglalkozásokba az **énekkari vagy a kórusfoglalkozás** összesen **heti egy óra erejéig** beszámításra kerül.

A kötelezően és a szabadon választandó tanórak tananyagtartalma a helyi tanterv tantárgyi tanterveibe van beépítve.

4.2 A felmenő rendszerben bevezetett helyi tanterv alapján

A **kötelező, kötelezően választandó** tanórai foglalkozások és óraszám a 3.4 fejezetben található. Az emelt óraszámokban tanított tantárgyak a kifutó helyi tantervünkben **az alábbiak szerint alakul:**

Emelt óraszámokban tanított tantárgyak

ALSÓ TAGOZAT								
	1.a	1.z	2.a	2.z	3.a	3.z	4.a	4.z
angol/német	2	-	2	-	2	-	2	-
ének-zene	-	2	-	2	-	2	-	2
FELSŐ TAGOZAT								
	5.a	5.z	6.a	6.z	7.a	7.z	8.a	8.z
magyar nyelv és irodalom	-	-	0,5	0,5	1	1	1,5	1,5
angol/német	2	-	2	-	2	-	2	-
matematika	-	-	0,5	0,5	1	1	0,5	0,5
ének-zene	-	2	-	2	-	2	-	2
GIMNÁZIUM								
nyelvi előkészítőre épülő emelt szintű nyelvi osztály								
	9.E	10.E	11.E	12.E				
magyar nyelv és irodalom	-	-	1	1				
I. idegen nyelv	2	2	1	1				
II. idegen nyelv	2	2	2	2				
matematika	-	-	-	2				
történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek	-	-	-	1				

GIMNÁZIUM								
négyévfolyamos emelt szintű nyelvi tagozat ének-zene vagy kommunikáció szakiránnyal								
	9.A		10.A		11.A		12.A	
	K	Z	K	Z	K	Z	K	Z
magyar nyelv és irodalom	2	-	2	-	3	1	3	1
I. idegen nyelv	2	2	2	2	1	1	1	1
II. idegen nyelv	-	-	-	-	-	-	1	-
matematika	-	-	-	-	-	-	2	2
ének-zene	-	2	-	2	-	3	-	3
ENYHE ÉRTELMI FOGYATÉKOS TANULÓK								
	1.évf	2.évf.	3.évf	4.évf	5.évf	6.évf.	7.évf	8.évf
magyar nyelv és irodalom	1	1	1	1	1	0,5	0,5	0,5
idegen nyelv	-	-	-	-	-	-	1	1
matematika	1	1	1	1	1	0,5	0,5	0,5
történelem	-	-	-	-	-	1	-	-

18. számú táblázat

A jogszabályban foglaltaknak megfelelően az **ének-zene oktatásához** szükséges tanórai foglalkozásokba az **énekkari vagy a kórusfoglalkozás** összesen **heti egy óra erejéig** beszámításra kerül.

A kötelezően és a szabadon választandó tanórak tananyagtartalma a helyi tanterv tantárgyi tanterveibe van beépítve.

5. Az oktatásban alkalmazható tankönyvek, tanulmányi segédletek és taneszközök kiválasztásának elvei figyelembe véve a tankönyv térítésmentes igénybevétele biztosításának kötelezettségét

Tankönyv: az a könyv – beleértve a szótárt, a szöveggyűjteményt, az atlaszt, a kislexikont, a munkatankönyvet, a munkafüzetet, a feladatgyűjteményt – vagy a digitális tananyag vagy a nevelési-oktatási program részét alkotó információhordozó, feladathordozó, amelyet jogszabályban meghatározott eljárásban tankönyvvé nyilvánítottak.

Taneszköz: a nevelési-oktatási intézményben a pedagógiai programban foglaltak alapján és annak végrehajtására szolgáló szemléltető, a nevelés-oktatás céljait szolgáló pedagógiai szakmai eszköz.

A **tankönyvellátás** állami feladat. A tankönyvellátás rendszerének működtetéséért az oktatásért felelős miniszter a felelős. Az iskola az iskolai tankönyvrendelés keretében a Nat szerinti kerettantervi tantárgyhoz, témakörhöz kizárólag a tankönyvjegyzéken szereplő tankönyvek közül választhat.

Az egy tantárgyat tanító pedagógusok **lehetőség szerint azonos könyvet** használjanak több éven keresztül az ingyenes tankönyvellátás biztosítása érdekében.

Az iskolai tankönyveket és munkafüzeteket **az állam ingyenesen biztosítja** a tanulók számára. Az 1-2. évfolyamos tanulók tankönyvei nem, de a magasabb évfolyamra járó tanulók (3-12.

évfolyamos tanulók) tankönyvei könyvtári állományban vannak, így a tanulóknak azokat a **tanév végén le kell adni a házirendben meghatározottak szerint**. Az elveszett, a megrongálódás miatt használhatatlan tankönyvekért a házirendben meghatározottak alapján a szülő az okozott kárért kártérítési felelősséggel tartozik, köteles a tankönyv egy új példányát beszolgáltatni.

Tanév közben érkező új tanuló esetében a térítésmentes tankönyvet könyvtári példányból bocsájtjuk a rendelkezésére, vagy annak hiányában, ha lehetséges, pótrendeléssel biztosítjuk.

5.1 A tankönyvekkel és taneszközökkel kapcsolatos elvárásaink, a kiválasztás szempontjai

Elvárásaink a tankönyvekkel és taneszközökkel kapcsolatban:

- a tananyagot a Nemzeti alaptanterv összefüggéseiben jelenítse meg,
- a tanulók életkorának megfelelő eszköztárral segítse az ismeretek elsajátítását,
- segítse elő a tanulói kompetenciák fejlesztését,
- a gyakorlatok nyújtsanak lehetőséget a differenciálásra, a felzárkóztatásra, a tehetséggondozásra,
- lehetőség szerint legyen hozzá elektronikus, digitális tan- és segédanyag,
- tanulásra ösztönző legyen,
- fontos az esztétikus kivitel, a tartalom és forma összhangja és a tankönyv tartóssága.

5.2 Kötelező tanulói taneszközök

A tanítás-tanulás folyamatában számos taneszköze van szükség ahhoz, hogy a nevelés-oktatás minőségét nagyobb hatékonysággal biztosítsuk.

Az egyes évfolyamokon a különféle tantárgyak feldolgozásához szükséges kötelező tanulói taneszközöket az alsós nevelők szakmai munkaközössége, illetve az egyes szaktanárok határozzák meg az iskola helyi tanterve alapján.

A kötelezően előírt taneszközökről a szülőket minden tanév előtt (a megelőző tanév májusában szülői értekezleteken) tájékoztatjuk. A taneszközök beszerzése a tanév kezdetéig a szülők kötelessége.

Az egyes tantárgyak taneszköz szükségletét a helyi tantervben rögzítettük.

A testnevelés tantárgy oktatásához iskolánk a különböző mozgásformákhoz különböző sportruházatot kér, mely egységesen a következő:

Testnevelés órákon: osztályonként rövid ujjú egyenpóló, short vagy sztreccs nadrág, fehér zokni, tornacipő/edzőcipő, melegítő.

Néptánc órákon: tornacipő/edzőcipő (fellépéseken fekete, zárt, táncához alkalmas lábbeli), osztálypóló (fellépéseken fehér blúz/ing), illetve a lányoknak „pörgős” osztályszoknya.

Dzsesszbalett foglalkozásokon: tornadressz és (vászon) gyakorló- balettcipő.

Minden mozgásos tevékenység közben elvárt a hosszú hajú lányoknak az összefogott haj viselése. A beszerzés módjáról, a sportruházat minőségéről a szülő/osztályonként a szülői közösség jogosult dönteni.

6. A Nemzeti alaptantervben (Nat) meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósításának részletes szabályai

A Nat a gyerekek, a serdülők és a fiatalok képességeinek fejlődéséhez szükséges feladatok meghatározásával ösztönzi a személyiségfejlesztő tanítást. Olyan pedagógiai munkát feltételez, amelynek középpontjában a tanulók tudásának, képességeinek fejlesztése, a készségek elsajátíttatása, kibontakoztatása, a személyiség fejlődéséhez szükséges megfelelő feltételek biztosítása áll, figyelembe véve, hogy a nevelés és az oktatás színtere nem csak az iskola, hanem az élet számos egyéb fóruma is.

A fejlesztési területek, nevelési célok megvalósulásának, a kulcskompetenciák kialakításának egyik feltétele az említett célok szolgálatába állított pedagógiai folyamat.

A differenciált tanítás-tanulás megvalósulásához különösen az alábbi szempontokat vesszük figyelembe:

- olyan szervezési megoldásokat részesítünk előnyben, amelyek előmozdítják a tanulás **belső motivációinak**, önszabályozó mechanizmusainak kialakítását, fejlesztését;
- a tanulást úgy szervezzük meg, hogy a tanulók **cselekvő módon** vegyenek részt benne, előtérbe állítva tevékenységüket, önállóságukat, kezdeményezéseiket, problémamegoldásaikat, alkotóképességüket;
- arra törekszünk, hogy a nevelési-oktatási folyamat segítse elő a tanulók **előzetes ismereteinek**, tudásának, nézeteinek feltárását, adjon lehetőséget esetleges tévedéseik kiigazítására és tudásuk átrendezésére;
- az iskolai tanítás-tanulás különböző szervezeti formáiban (az osztálymunkában, a csoportfoglalkozásokon, a tanulók páros, részben vagy teljesen egyéni nevelésben-oktatásában) alkalmazzuk az **együttműködő (kooperatív) tanulás** technikáit és formáit;
- fontosnak tartjuk, hogy váljék a tanítás egyik elvévé és teendőjévé a tanulókhöz alkalmazkodó **differenciálás** a feladatok kijelölésében, megoldásában, a szükséges tanári segítségben, az ellenőrzésben, az értékelésben;
- a tanulók egyéni képességeinek fejlesztése érdekében alkalmazzuk a feladathoz illeszkedő **tanulásszervezési technikákat**;
- sajátos tanulásszervezési megoldásokat alkalmazunk **a különleges bánásmódot igénylő, sajátos nevelési igényű gyermekek** esetében, a tanulási és egyéb problémákkal, magatartási zavarokkal küzdő tanulók nevelési-oktatási feladatainak ellátásában;
- különös figyelmet fordítunk arra, hogy a tanítási-tanulási helyzetek, a tanulásszervezési módok és értékelési eljárások alkalmazkodjanak az egyes területeken **tehetséges tanulók** fejlesztési igényeihez, támogassák a tehetségek felkutatását és tehetségük kibontakoztatását;
- különböző tanulásszervezési megoldásokkal az együttműködést és a **tanulási esélyek egyenlőségét** szolgáló szervezeti formákat alakítunk ki mind az iskolák közötti együttműködésben, mind az iskolán kívüli és az iskolai munkában.

6.1 Az eredményes tanulás segítésének elvei

Minden tanköteles korú tanulónak törvényben biztosított joga, hogy a neki megfelelő nevelésben-oktatásban részesüljön.

Ennek érvényesítéséhez iskolánk (az iskolafenntartóval, az iskola működtetőjével, a családdal, a gondviselővel, szakmai és civilszervezetekkel együttműködve) **a következő elvek szerint biztosítja a nevelő-oktató munka feltételeit:**

- a **képességek megismerése és fejlesztése**, a készségek, ismeretek, tudástartalmak megalapozása, az attitűdök alakítása az 1–4. évfolyamon,
- **folyamatos, egyénhez igazodó fejlesztés**, a tudás bővítése, megszilárdítása az iskolázás további szakaszaiban,
- az **eredményes szocializáció** akadályainak korai felismerése és kezelése pedagógiai eszközökkel,
- a **tanuló tanulási nehézségeinek feltárása**, problémái megoldásának segítése az iskolai nevelés-oktatás egész folyamatában és annak valamennyi területén,
- a tanulást érintő lemaradás, illetve a tanulói leszakadás megakadályozásának érdekében a tanuló személyiségének, szociokulturális háttérének megismerése, **a tanulás eredményességét növelő pedagógiai módszerek alkalmazása**,
- a **tanuló önmagához és másokhoz viszonyított kiemelkedő teljesítményeinek, tehetségjegyeinek feltárása**, fejlesztése a tanórákon, más iskolai foglalkozásokon, és e tevékenység támogatása az iskolán kívül is,
- **motiváló és hatékony tanulásszervezési eljárások** alkalmazása, akár játékok segítségével (pl. sakk, logikai játékok, robotika),
- egységes alapokon nyugvó tanulási követelmények, ellenőrzési-értékelési eljárások alkalmazása,
- **a sajátos nevelési igényű, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdők elfogadása**, beilleszkedésük feltételeinek kölcsönös alkalmazkodáson alapuló megteremtése, a képességprofilhoz viszonyított haladás elismerése, a tanulásban meghatározó képességeik feltárása és fejlesztése.

6.2 Tanulási környezet kialakítása

A tanulási környezet kialakítása:

- A tanulásra használt helyiségeket, osztálytermeket lehetőség szerint úgy biztosítjuk, hogy a különböző tanulásszervezési eljárások alkalmazásához a berendezések rugalmasan és gyorsan átalakíthatók legyenek. A tantermek berendezései illeszkedjenek az osztályba járó tanulók korosztályi és egyéni szükségleteihez. **Nyugodt, biztonságos és támogató tanulási környezetet teremtsünk tanulóink számára.**
- Biztosítjuk, hogy tanulóink a foglalkozásokon **infokommunikációs eszközöket, internetkapcsolatot és prezentációs eszközöket vehessenek igénybe** a lehetőségek szerint.
- A tanulók értékelését az **igazságosság, az esélyteremtés és a méltányosság alapelveit szem előtt tartva** végezzük, a tanulók emberi méltóságának tiszteletben tartásával, az értékelés személyes jellegének figyelembevételével valósítjuk meg.
- Pedagógusaink a **tevékenységközpontú tanulásszervezési formákat** alkalmazzák, a differenciált egyéni munka adta lehetőségek kihasználása, valamint a párban vagy csoportban végzett kutatásalapú, felfedező, tevékeny és jól szervezett, együttműködő tanulás támogatása szintén hozzájárul a korszerű tanulási környezet megteremtéséhez.
- A tanulóval szemben támasztott elvárásaink egyértelműek, a tanulóink ismerik a mérési stratégiákat, mert már a tanulási folyamat elején ismertetjük azt velük.

- Törekeszünk olyan iskolai légkör megteremtésére, ahol a tanulóink szívesen tanulnak, **a bizalom fenntartása biztosított.**
- A többi tantárgy, tanulási terület ismereteinek integrálását igénylő témákat, jelenségeket feldolgozó tanórák, foglalkozások, **témanapok, témahetek, tematikus hetek és projektek alkalmazása** segíti a tanulót a jelenségek megértésében, a problémák komplex módon történő vizsgálatában.
- A tanulók, a pedagógusok, a szülők és a pedagógiai munkát támogató minden szereplő kapcsolata a kölcsönös tiszteleten és **nyílt párbeszéden** alapul, feladatunk a közös céljaink szem előtt tartása.

6.3 Egyénre szabott tanulási lehetőségek

Alapelvek:

- A tanulók közötti különbségeket a különféle környezeti feltételek és az egyénenként eltérő idegrendszeri érzés, az egyéni képességek kölcsönhatása eredményének tekintjük.
- Olyan fejlesztési célokat jelölünk ki, amelyek nemcsak a tanulótól várnak illeszkedést, hanem a tanulási környezettől is alkalmazkodást igényelnek a tanuló egyedi jellemzőihez.
- A tehetség és fejlődési késés, fejlődési zavar, esetleg ezek együttes megléte megtervezését végezzük.

Biztosítjuk:

- a tanulás egyéni lehetőségeit,
- a személyre szabott nevelés-oktatás során megszerezhető tanulási tapasztalatokat,
- enyhítjük a hátrányok hatásait, igyekszünk kiküszöbölni azokat.

Kiemelten fontosnak tartjuk a családi és településszerkezeti hátrányokból eredő, az eltérő kulturális és nyelvi elsajátítási lehetőségekhez köthető, valamint a különleges bánásmódot igénylő tanulókhoz illeszkedő fejlesztő tevékenységet.

6.4 Hátránykompenzálás

Minden gyermek, tanuló fejlődésében lényeges szerepet játszik **a pedagógus fejlesztő tevékenysége**, amely különösen igaz a kiemelkedően kreatív, egy vagy több területen tehetséges, a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű, a sajátos nevelési igényű (SNI), valamint a szakmai besorolásukat tekintve heterogén, az ok-okozati összefüggéseket tekintve fel nem tárt, ám tanulási-tanítási szempontból kihívást jelentő, beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel (BTMN) küzdő tanulók fejlesztésének területén.

Pedagógusaink munkáját **fejlesztőpedagógusok** támogatják, akiknek szerepe a különböző tantárgyakat tanító pedagógusok tudásmegosztására épülő, egymást segítő szakmai tevékenysége. A közös felelősségvállalásnak lényeges szerepe van a nevelés sikerességében, amely nem csak az együttnevelést megvalósító iskolában tanító pedagógus kizárólagos felelőssége.

A pedagógus a tanulást-tanítást speciális szakmai kompetenciák alapján segíteni tudó **különböző szakemberekkel együtt** (például gyógypedagógus, gyógytestnevelő, iskolapszichológus, szociális munkás, fejlesztőpedagógus, tehetséggondozó pedagógus, gyermekvédelmi jelzőrendszer szakembere) kialakított foglalkozások keretében, valamint a szülők és a tanuló folyamatos bevonásával, a pedagógiai tevékenység részeként elismert

konzultációs tevékenységet folytatva végzi. A **habilitációs, rehabilitációs szemlélet érvényesül.**

A hátránykompenzáció biztosítása érdekében (SNI, BTMN, HH, HHH) a **tanulók szükségleteihez, képességeihez, készségeihez illeszkedő módszertani eljárásokat** (eszközök, módszerek, terápiák, a tanulást-tanítást segítő speciális eszközök, a gyógypedagógus módszertani iránymutatásainak beépítése, egyéni fejlesztési terv készítése és rendszeres ellenőrzése) **alkalmazunk.**

A különleges bánásmódot igénylő tanulók integrációja és hatékony együttnevelése során pedagógusaink rendelkeznek a megfelelő szemléletmóddal és kompetenciákkal. Pedagógusaink ismerik a digitális technológiával támogatott oktatási módszerek sokféleségét és alkalmazzák azokat.

7. Mindennapos testnevelés, a testmozgás megvalósításának módja

A mindennapos testedzésre, tanórán kívüli sportfoglalkozásokra való motiválás fontos nevelői feladat. A mindennapos testnevelést az Nkt. 27.§ (11) bekezdésében meghatározottak szerint valósítjuk meg. Ezeket az órákat az iskola tornaszobájában, a balett teremben, az osztályteremben, illetve kedvező időjárás esetén az udvaron tartjuk, az adott évfolyam tanterve szerint.

7.1 Mindennapos testnevelés megvalósításának módja az alsó tagozaton

A mindennapos testnevelést 2013 szeptemberétől az 1. és a 2. évfolyamon, majd felmenő rendszerben **heti 5 testnevelés órával valósítjuk meg, melyből heti 1 óra néptánc.**

A harmadik évfolyamos tanulók félévente **kötelező úszásoktatáson** vesznek részt a közelben található Bókay Park Uszodában, ezért heti egy alkalommal két testnevelésórát egy tanítási napon összevonva szervezünk meg.

Természetesen **további lehetőségeket is biztosítunk** az irányított, de változatos **testmozgásra.** Ezek helyszíne esetenként: az iskola udvara, a közeli játszótér, a Bókay-kert, stb.

Ezen kívül gyermekjátékokkal, sieléssel, korcsolyázással, szertorna, dzsesszbalett oktatásával teljesítjük a mindennapos testmozgás igényét.

Iskolánkban az alábbi sportágak közül választhatnak: úszás, labdarúgás, tollaslabda, stb. Ezen kívül különböző iskolai versenyeket, közös sportélményeket nyújtó eseményeket szervezünk. A napközbeni levegőzések alkalmával közös játékos, mozgásos feladatokra, labdajátékokra ösztönzünk.

Diákjainkat felkészítjük a korosztályok szerinti különböző szintű fordulókra (pl.: kerületi szertorna verseny). Megszervezzük sportáganként a házi bajnokságot (pl.: szertorna, tollaslabda), kísérik tanulóinkat a különböző szintű versenyekre.

Évente két alkalommal **dzsesszbalett-bemutatót**, az 1. évfolyamon a félévzárás előtt pedig **nyílt órát tartunk néptáncból** a szülőknek. **A tanév végi táncérvzáó néptáncbemutatót is magában foglal.**

A gyermekek mozgási lehetőségeit tovább bővítjük a szülők egyéni anyagi áldozatvállalásától függően.

7.2 Mindennapos testnevelés megvalósításának módja a felső tagozaton

A mindennapos testnevelést az általános iskola felső tagozatán (5-8. évfolyam) a tanítási órák keretén belül **heti 5 testnevelés órával** valósítjuk meg, **melyből heti 1 óra néptánc.**

Az ötödik évfolyamos tanulók félévente **kötelező úszásoktatáson** vesznek részt a közeli Bókay Park Uszodában, ezért heti egy alkalommal két testnevelésórát egy tanítási napon összevonva szervezünk meg.

Ezen kívül kosárlabda, labdarúgás, kézilabda, röplabda, szertorna, gyorstollas, stb., valamint dzsesszbalett oktatásával teljesítjük a mindennapos testmozgás igényét.

Diákjainkat felkészítjük a korosztályuk szerinti sportversenyek házi, kerületi, budapesti, országos és nemzetközi fordulóra is. Megszervezzük sportáganként a házi bajnokságot, kísérik tanulóinkat a kerületi és budapesti versenyekre.

Évente két alkalommal **dzsesszbalett bemutatót**, a tanév végén pedig **táncévező** tartunk néptáncból is a szülőknek.

7.3 Mindennapos testnevelés megvalósításának módja a gimnáziumi tagozaton

A mindennapos testnevelést az általános iskola gimnáziumi tagozatán a tanítási órák keretén belül **heti 5 testnevelés órával** valósítjuk meg, melyből lehetőség szerint heti 1 óra keretében társastánc tanítása folyik.

Ezen kívül kosárlabda, kézilabda, gyorstollas, asztalitenisz, röplabda, dzsesszbalett stb. oktatásával teljesítjük a mindennapos testmozgás igényét.

Diákjainkat ebben a korosztályban is **felkészítjük és benevezzük** a különböző sportágak kerületi, fővárosi, illetve országos versenyekre.

Valamennyi tagozaton a heti 2 testnevelés óra alól a tanuló/gondviselő kérelme alapján felmentést kaphatnak:

- azok a tanulók, akik rendszeresen és igazoltan 2 óra iskolai sportköri foglalkozáson vesznek részt,
- azok a versenyszerűen sporttevékenységet folytató igazolt, egyesületi tagsággal rendelkező vagy amatőr sportszerződés alapján a tanévre érvényes versenyengedéllyel és a sportszervezet által kiállított igazolással rendelkeznek.

7.4 A könnyített testnevelés és a gyógytestnevelés szervezése

A tanulót az **iskolaorvosi, szakorvosi szűrővizsgálat alapján** könnyített testnevelés- vagy gyógytestnevelés órára kell beosztani. A könnyített testnevelés- vagy gyógytestnevelés órát, lehetőség szerint, a többi tanulóval együtt, azonos csoportban kell szervezni.

Az **orvosi szűrővizsgálatot** május 15-ig kell elvégezni, kivétel, ha a vizsgálat oka később következik be. Az orvos által vizsgált tanulókról az iskolának **nyilvántartást kell vezetnie**, amelyben fel kell tüntetni a **felvételi állapotot és az ellenőrző vizsgálatok eredményét**.

A **könnyített testnevelés** órát az iskolaorvosi, szakorvosi vélemény alapján a testnevelés óra vagy az iskola által megszervezett külön foglalkozás keretében úgy kell biztosítani, hogy a mindennapos testnevelés ezekben az esetekben is megvalósuljon.

A **gyógytestnevelés órákat** a pedagógiai szakszolgálat feladatainak ellátására kijelölt nevelési-oktatási intézményben kell megszervezni legkevesebb heti három, de legfeljebb heti öt tanóra keretében.

Ha a tanuló a szakorvosi javaslat alapján a testnevelés órán is részt vehet, akkor számára is biztosítani kell a mindennapos testnevelésen való részvételt. Ebben az esetben a gyógytestnevelés és a testnevelés órákon való részvételnek együttesen kell elérnie a heti öt órát, ezek arányára a szakorvos tesz javaslatot.

Fel kell menteni a tanulót a testnevelés órán való részvétel alól, ha mozgásszervi, belgyógyászati vagy egyéb, szakorvos által megállapított egészségkárosodása nem teszi lehetővé a gyógytestnevelés órán való részvételét sem.

8. A választható tantárgyak, foglalkozások, továbbá ezek esetében a pedagógusválasztás szabályai

A választható tantárgyak esetében diákjainknak lehetőséget adunk, hogy megjelöljék, melyik pedagógusnál szeretnék tanulmányaikat folytatni. Amennyiben a tantárgyfelosztás ezt lehetővé teszi, biztosítjuk a többség által megjelölt pedagógust a kurzus vezetésére.

A **választásukat** a tanulók és a szülők aláírásukkal megerősítik és tudomásul veszik, hogy az értékelés, a mulasztás, továbbá a magasabb évfolyamra lépés tekintetében úgy kell tekinteni, mintha kötelező tanórai foglalkozás lenne.

A módosítás iránti kérelem benyújtására évente egy alkalommal van lehetőség.

Iskolánkban lehetőség nyílik az alábbi szabadon választható foglalkozásokon való részvételre:

- napközis foglalkozás,
- tanulószoba,
- sportkörök,
- szakkörök: kézműves, játék, képzőművészeti, informatika, dráma, angol nyelv, katasztrófavédelem, dzsesszbalett,
- felzárkóztató foglalkozás: magyar nyelv és irodalom, matematika, történelem, angol/német nyelv tantárgyakból,
- tehetséggondozás: magyar nyelv és irodalom, matematika, környezetismeret, fizika, informatika, énekkar, hangképzés,
- fakultáció: matematika, magyar nyelv és irodalom, fizika, biológia, etika, német, történelem, angol, földrajz és digitális kultúra tantárgyakból.

A kötelező és a tanórán kívüli foglalkozásokon pedagógus választására nincs lehetőség.

9. A választható érettségi tantárgyak megnevezése, amelyekből az iskola a közép- vagy emelt szintű érettségi vizsgára való felkészítést kötelezően vállalja, valamint annak meghatározása, hogy a tanulók milyen tantervi követelmények teljesítése mellett melyik választható érettségi vizsgatárgyból tehetnek érettségi vizsgát

9.1 A kötelező és választható érettségi tantárgyak megnevezése

A 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 15.§ (1) bekezdése szerint az iskola intézményvezetője minden év április 15-ig elkészíti és a fenntartó jóváhagyását követően **közzéteszi a tájékoztatót** azokról a tantárgyakról, amelyekből a **tanulók választhatnak**, továbbá **tájékoztatót ad az érettségi vizsgára történő felkészítés szintjéről** is.

A tanuló a **tárgyévet megelőző év május 20-ig jelentheti be** a tantárgy és a felkészülési szint megválasztásával kapcsolatos döntését. A választás után a diák köteles részt venni a tanórákon.

Az alábbi tantárgyakból indítunk érettségi előkészítő foglalkozást

Kötelező érettségi tantárgyak	Középszint	Emelt szint
magyar nyelv és irodalom	tanóra keretében	választható fakultáció keretében
történelem	tanóra keretében	választható fakultáció keretében
matematika	tanóra keretében	választható fakultáció keretében
első idegen nyelv	tanóra keretében	választható fakultáció keretében
A tanuló köteles ötödik vizsgatárgyat választani, de maga határozhatja meg, hogy melyik tárgyból és milyen szintű érettségi vizsgát kíván tenni.		
Választható érettségi tantárgyak	Középszint	Emelt szint
fizika	tanóra keretében	választható fakultáció keretében
kémia	tanóra keretében	-
biológia	tanóra keretében	választható fakultáció keretében
földrajz	tanóra keretében	választható fakultáció keretében
digitális kultúra	tanóra keretében	választható fakultáció keretében
második idegen nyelv	tanóra keretében	választható fakultáció keretében
vizuális kultúra	tanóra keretében	-
ének-zene	tanóra keretében	-
testnevelés	tanóra keretében	-
etika	tanóra keretében, legkésőbb 2024. május (a tantárgy megszűnése miatt)	választható fakultáció keretében, legkésőbb 2024. május (a tantárgy megszűnése miatt)

19. számú táblázat

A 11. és a 12. évfolyamon a közép- vagy emelt szintű érettségi vizsgára felkészítő foglalkozásokat az adott évfolyamon **megfelelő számú jelentkező esetén indítjuk**. Az indítható csoportok számát meghatározza az évfolyam osztályaira fordítható maximális órakeret.

Az átlagosnál kisebb csoportokkal kell számolnunk azokban az esetekben, amikor a már elindult előkészítő csoportból valamely tanulók - élve a jogszabályban biztosított lehetőséggel - kívánnak.

Az **emelt szintű érettségire** való felkészítés során a középiskolai tananyag rendszerező ismételtesével párhuzamosan a diákok megismerhetik az érettségien előforduló feladattípusokat, és gyakorolhatják ezek megoldását. Az írásbeli mellett nagy szerepet kap a szóbeli vizsgára való felkészítés.

A képzés heti plusz óraszámát tantárgyanként a 11. és a 12. évfolyamon két óra.

9.2 Az érettségi vizsgára való jelentkezés feltétele

Az **érettségi vizsgára való jelentkezés feltétele** az iskola helyi tantervében szereplő – valamennyi évfolyam számára előírt - tantárgy követelményeinek teljesítése, az év végi osztályzatok megszerzése. Az érettségi vizsgát csak abban az esetben kezdheti meg a tanuló, ha az **50 óra közösségi szolgálatot** is teljesítette.

Iskolánk biztosítja:

- a középszintű érettségi vizsgára való felkészítést minden – a helyi tantervben szereplő – tantárgyból,
- az emelt szintű érettségi vizsgára való felkészítést a kötelező érettségi tantárgyakból, valamint azon tantárgyakból is, amelyek előkészítő foglalkozásaira az előírt minimális létszámú tanuló jelentkezik.

9.3 Előrehozott érettségi vizsga

A 20/2012.(VIII.31.) EMMI rendelet 74.§ (6) bekezdése alapján:

„Ha a tanuló valamely tantárgyból előrehozott érettségi vizsgát tett, ezáltal az adott tantárgy tanulmányi követelményeit teljesítette.”

Ezért az iskola magasabb évfolyamán vagy évismétlés esetén **felmentjük a tanulót** az adott tantárgy tanítási óráján való részvétel alól, de az adott órán az iskolát nem hagyhatja el. A felszabaduló órákat a tanuló **az emeleti aulában köteles tölteni**.

Az idegen nyelv tantárgyra vonatkozóan a fenti felmentés csak abban az esetben valósulhat meg, amennyiben a tanuló legalább B2-es nyelvvizsgával vagy legalább 60%-os emelt szintű érettségi vizsgával rendelkezik.

10. Az egyes érettségi vizsgatárgyakból a középszintű érettségi vizsga témakörei

A középszintű érettségi vizsga témakörei és a vizsga lebonyolításának szabályai megegyeznek „Az érettségi vizsga részletes követelményeiről szóló (többször módosított) 40/2002 (V.24.) OM rendeletben” foglaltakkal.

A követelmények változásai miatt itt csak az elérhetőségét tüntetjük fel:

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=a0200040.om

11. A tanuló tanulmányi munkájának írásban, szóban vagy gyakorlatban történő ellenőrzési és értékelési módja, diagnosztikus, szummatív, fejlesztő formái, valamint a magatartás és a szorgalom minősítésének elvei

A tanulók folyamatos beszámoltatása, az ismeretek és azok alkalmazásának számonkérése biztosítja a pedagógus, a diák és a szülők számára azt, hogy

- figyelemmel kísérhessék a tanuló egyéni előrehaladását,
- a felmerülő problémákat időben észrevegyék,
- a jól teljesítők megerősítést nyerjenek,
- a lemaradó tanulók segítséget kaphassanak.

11.1 Az értékelés fajtái

Az értékelés fajtái:

Diagnosztikus értékelés

- Alapvető funkciója, hogy a pedagógust informálja a tanuló felkészültségéről.
- A tanítási év elején vagy egy új témakör tanítása előtt a tanulók előzetes ismereteinek felmérésére alkalmazzuk.

Formatív értékelés

- Feladata, hogy visszajelzést kapjon a tanuló arról, hol tart, mit tud és mit nem tud, vagyis segítse a tanuló önértékelését.

Szummatív értékelés

- Feladata, hogy összegezze, lezárja a tanulási ciklust, tehát a folyamat végén alkalmazzuk.

11.2 Az értékelés elvei, feladatai

Értékelési elveink:

- Az értékelés, a minősítés mindig **előremutató legyen**, soha ne megbélyegző.
- Lényeges feladatnak tekintjük a **tanulói önértékelés** rendszerének kialakítását.
- A tanulók szóbeli kifejezőképességének fejlesztése érdekében a tantárgytól függően **többször ellenőrizzük a követelmények elsajátítását szóbeli felelet formájában**.
- A tantárgyi tudás értékelésébe a **viselkedési problémák nem számíthatók be**.
- Előírás, hogy a tanárok a tanítási folyamat kezdetén **megismertessék** a diákokkal az **értékelés elveit**.
- A diákkal az érdemjegyet közölni kell, lehetőleg szöveges indoklással.
- A rendszeres és áttekinthető **füzetvezetést** beszámíthatjuk az érdemjegyebe.
- Az egyes szaktárgyak tanárai a **munkaközösségükön belül** közös megegyezés alapján, **egységesen értékeli a tanulókat**.
- Amennyiben egy tantárgy esetében két vagy három tanár értékeli egy tanulót, az érdemjegyet az **óraszámuk arányában közösen alakítják ki**.
- A **félévi osztályzatot** a tanuló által az első félévben megszerzett érdemjegyek átlagából alakítjuk ki.
- Ha a tanuló tanulmányi eredménye egy adott tantárgy (kivéve a nyelvi tagozatos osztályokban az idegen nyelv) esetén a félévi és a tanév végi minősítése során **nem éri el az elégséget**, de az érdemjegyei alapján az átlaga 1,5 feletti, akkor a **nevelőtestület hoz döntést** abban, hogy a tanuló az adott tantárgy követelményeit teljesítette-e, vagyis a félévi vagy tanév végi minősítése elégséges.

- A nevelőtestület hoz döntést abban az esetben is, hogy a tanuló **folytathatja-e** a tanulmányait abban az esetben, ha az **ötévfolyamos nyelvi képzés alatt** a fő idegen nyelvből felmentést kap a szakértői bizottság által.
- A félévi és év végi osztályzásnál, ha a tanuló érdemjegye pl. 3,4-3,75 között áll, akkor a **szaktanárnak mérlegelési joga** van, vagyis a szaktanár dönti el, hogy fel- vagy lefelé kerekíti az osztályzatot.
- A **bukásra álló, illetve rontó tanulók szüleit** az I. félév, illetve a II. félév vége előtt négy héttel az e-naplón keresztül értesítjük.
- **Az értékelést rendszeresen végezzük. Az érdemjegyek számának meghatározásában rendező elv,** hogy a félévi és az év végi értékeléshez legalább félévenként 3 - naplóban rögzített - osztályzat kell a heti kettő vagy több óraszámban tanított tantárgyak esetén.
- Ügyelnünk kell arra, hogy a tanulók **ne csak írásbeli, hanem szóbeli feleletből származó jegyekkel is rendelkezzenek**, hiszen csak így tudjuk megfelelően fejleszteni a szóbeli kifejezőkészséget. A szóbeli és írásbeli feleletek érdemjegyeinek arányát nem kívánjuk meghatározni, ez több tényező függvénye minden tantárgynál.
- Ha a **napló jegyei átlagukban nagyon eltérnek** - a tanuló hátrányára - a szaktanár által adott év végi jegytől, akkor azt a szaktanárnak indokolni kell az osztályozó konferencián. Ha az indoklást a konferencia nem fogadja el, a tanuló javára módosíthatja az év végi osztályzatot (Nkt. 54. § (6) bekezdése).
- Az elektronikus naplóba történt bejegyzésekről a KRÉTA értesítést küld.

Az e-naplóban megjelenő érdemjegyek súlyozása az alábbiak szerint történik:

100%: Beszámoló; Dolgozat; Gyakorlati feladat; Házi dolgozat; Írásbeli felelet; Írásbeli röpdolgozat; Írásbeli vizsga; Másik intézményből hozott értékelés; Órai munka; Projektmunka; Szóbeli felelet; Szóbeli vizsga; Szódolgozat; Versenyen való szereplés.

150%: Nyelvtani számonkérés.

200%: Írásbeli témazáró dolgozat; Kisérettségi; Szóbeli témazáró felelet.

Az értékelés feladatai:

- a tanulócsoporthoz eredményeinek viszonyítása általános (standard) értékekhez, illetve országos eredményekhez,
- következtetés a tanítás-tanulás hatékonyságára,
- a követelmény teljesítésének szintjei alapján a korrekció és további gyakorlás témáinak kijelölése,
- a **tanuló egyéni eredményeinek viszonyítása a korábbi teljesítményéhez,**
- a tanulók tantervi követelményekhez viszonyított tényleges teljesítményének minősítése érdemjeggyel.

Értékelési gyakorlatunk során nagy hangsúlyt fektetünk a megfelelő haladási ütem megválasztására, a tanuló megfelelő mennyiségű sikerélményhez való juttatására, valamint a pozitív motiválásra.

Fő eszközeink a dicséret, buzdítás, elismerés.

11.3 A tanuló tanulmányi teljesítményének ellenőrzési és értékelési rendszere

A pedagógusok a tanulók tanulmányi teljesítményének és előmenetelének értékelését, minősítését az alapján végzik, hogy **a tanulói teljesítmény hogyan viszonyul az iskola helyi tantervében előírt követelményekhez**, azonban emellett figyelembe veszik azt is, hogy a

tanulói teljesítmény hogyan változott – **fejlődött-e vagy hanyatlott** – az előző értékeléshez képest.

11.3.1 A tanulók teljesítménye értékelésének követelményei és formái

A szaktárgyi értékelésnek folyamatosnak kell lennie.

Iskolánkban a hagyományos **ötfokozatú skálán érdemjegyekkel értékeljük** a diákok tanév folyamán nyújtott teljesítményét a második évfolyam második félévétől és a magasabb évfolyamokon.

A második évfolyamon a tanév végén, valamint a magasabb évfolyamokon félévkor és év végén a tanulók teljesítményét, előmenetelét **osztályzattal minősítjük**.

Az értékelésre és a minősítésre az alábbi érdemjegyeket és osztályzatokat használjuk:

jeles (5), jó (4), közepes (3), elégséges (2) és elégtelen (1).

A szülők tájékoztatása a tanulók tanulmányi előmeneteléről történhet:

- fogadóórán,
- telefonon,
- személyes találkozón,
- az e-naplón keresztül.

Az iskola az osztályzatról a tanulót és a tanuló szülőjét **félévkor értesítőben, év végén bizonyítvány útján** és az **e-naplóban** értesíti.

Az év végi osztályzatoknál, illetve a 8. osztályban félévkor a kiemelkedően teljesítő tanulók **szaktárgyi dicséretben** részesíthetők.

11.3.2 Az értékelés rendje

Az értékelés a tanév folyamán a tanítók/szaktanárok által kialakított **egységes, a munkaközösséggel közösen kidolgozott alapelvek szerint történik**, melyet a szülőkkel a tanév első szülői értekezletén/fogadóóráján ismertetnek.

Az **1. évfolyamon félévkor és tanév végén, valamint a 2. évfolyam első félévében** minden tantárgy esetében **szöveges minősítést** alkalmazunk, ugyanakkor a tanulók év közbeni teljesítményét elsősorban motiváló jelleggel százalékban kifejezve és/vagy érdemjeggyel is értékelhetjük.

- **A féléves szöveges értékelés** tantárgyanként a helyi tantervben meghatározott értékelő lapok alapján és/vagy saját panelmondatok felhasználásával történik.
- **A tanév végi értékelést** saját panelmondatok felhasználásával végezzük. Ezt nyomtatott formában – bizonyítvány pótlapon - kapják meg a tanulók a bizonyítványukban.

Ösztönzésként, elismerésként a tanév során az egyes pedagógusok más-más jelölést alkalmazhatnak (pl. pontozások, matrica, nyomda, csillag, stb.) egy-egy jó feladatmegoldásért, szép írásbeli munkáért, stb.

A szöveges értékelés leírását ad a tanuló:

- magatartásáról: példás, jó, változó, rossz
- szorgalmáról: példás, jó, változó, hanyag
- tanulmányi teljesítményéről tantárgyanként,
- a tanuló fejlődéséről,
- kiemelkedő teljesítményéről,

- lemaradásairól.

A szöveges minősítés a tanuló teljesítményétől függően a következő lehet:

- KIVÁLÓAN TELJESÍTETT
- JÓL TELJESÍTETT
- MEGFELELŐEN TELJESÍTETT
- FELZÁRKÓZTATÁSRA SZORUL

A „felzárkóztatásra szorul” minősítés esetén a szülőt arról is tájékoztatni kell, hogy milyen jellegűek a lemaradások, és a felzárkóztatáshoz milyen segítséget nyújt az iskola.

A **2. évfolyam** második félévétől és a magasabb évfolyamokon a tanulók teljesítményét, előmenetelét év közben, félévkor a félévi értesítőben és év végén a bizonyítványban az etika/hit- és erkölcsstan tantárgy kivételével minden tantárgyból érdemjegyekkel minősítjük.

Az egyes tantárgyak érdemjegyei és osztályzatai:

- év közben és félévkor osztályzattal: **jeles (5), jó (4), közepes (3), elégséges (2), elégtelen (1),**
- év végén osztályzattal, a bizonyítványba betűkkel: **jeles (5), jó (4), közepes (3), elégséges (2), elégtelen (1).**

Az **etika/hit- és erkölcsstan** tantárgy esetén a félévi értesítőbe, illetve az év végi bizonyítványba az **osztályzattal történő értékelés helyett a „jól megfelelt”, „megfelelt”, „nem felelt meg” minősítést** alkalmazzuk, **felmenő rendszerben** az 1. és 5. osztályban a 2020/2021. tanévtől kezdődően.

További szempontok:

- tantárgyi dicséretet csak az tanuló kaphat, akinek az adott tantárgyból a tanulmányi átlaga a 4,8-et eléri,
- általános nevelőtestületi dicséretben részesíthető az a tanuló, akinek legalább öt tantárgyból (ebből 3 tantárgyi dicséret a közismereti tantárgyakból, illetve a szakiránynak megfelelő tantárgyakból) van tantárgyi dicsérete, a többiből jeles és magatartása, szorgalma példás.

11.4 A tanulók szaktárgyi minősítésénél alkalmazott %-os határok

A tanulók tanulmányi munkájának, teljesítményének egységes értékelése érdekében a tanulók írásbeli dolgozatainak, feladatlapjainak, tesztjeinek értékelésekor az elért teljesítmény (pontszám) érdemjegyekre történő átváltását a következő arányok alapján végzik el a szaktárgyat tanító nevelők:

Alsó tagozaton:

Teljesítmény	Érdemjegy
0% - 49%	elégtelen (1)
50% - 63%	elégséges (2)
64% - 79%	közepes (3)
80% - 91%	jó (4)
92% - 100%	jeles (5)

20. számú táblázat

Felső tagozaton:

Minden szaktárgy értékelésének a tantárgy jellegéből fakadóan különböző szempontjai vannak. A tantárgyi értékelési rendszereket összhangba kell hozni a szakmai munkaközösségen belül.

A százalékos határok az egyes tantárgyak helyi tanterveiben kerültek meghatározásra.

Gimnáziumi tagozaton:

Az értékelési szempontok megegyeznek a tantárgyak érettségi vizsgáihoz mellékelt elbírálási útmutatóban meghatározottakkal. Szóbeli feleltetésnél minden szaktárgy értékelésének a tantárgy jellegéből fakadóan különböző szempontjai vannak. A tantárgyi értékelési rendszereket összhangba kell hozni a szakmai munkaközösségen belül.

A százalékos határok az egyes tantárgyak helyi tanterveiben kerültek meghatározásra.

A **ponthatároktól el lehet térni**, amennyiben az eltérést pedagógiai szempontokból a pedagógus előre közli a tanulókkal.

A tanulmányi munka értékelése szóbeli beszámoltatáskor

jeles (5)	- önállóan előadja az ismeretanyagot, - a kérdésekre logikusan, hibátlanul válaszol, - ha szükséges, korrigálja előadását, Az év végi osztályzatoknál és 8. osztályban félévkor a kiemelkedően teljesítő tanulók szaktárgyi dicséretben részesíthetők, ekkor a bizonyítványba a jeles osztályzat mellé „D” betű kerül.
jó (4)	- összefüggően adja elő az ismeretanyagot, - a kisebb hiányosságokra vonatkozó kérdésekre csak részben ad választ,
közepes (3)	- összefüggő, önálló feleletre nem képes, de a kérdésekre a tényanyag többségét helyesen felsorolja, - az adott tananyag rendszerében csak részösszefüggéseket ismer fel,
elégséges (2)	- hiányosan, nehézkesen adja elő az ismeretanyagot, - a segítő kérdésekre csak részben tud válaszolni, - rendszerezni nem tud, az összefüggéseket nem ismeri.
elégtelen (1)	- tudása nem éri el az elégséges szintet.

21. számú táblázat

A pedagógus az értékelésről, annak eredményéről, tapasztalatairól köteles felvilágosítást adni a tanulónak vagy az érdeklődő szülőnek. Érdeklődés esetén köteles a tájékoztatás alkalmával bemutatni az írásbeli munkát. A röpdolgozatokat 3 hónapig őrizzük meg.

Ugyanazon az évfolyamon tanítók egységes, a munkaközösséggel közösen kidolgozott alapelvek alapján értékelnek.

11.5 Mentésítés az értékelés alól

Az SNI-s és BTMN-es tanulók beszámoltatása során figyelembe kell venni a szakvéleményben leírtakat.

A tanulót, ha egyéni adottsága, fejlettsége szükségessé teszi, a szakértői bizottság véleménye alapján az intézményvezető mentesíti:

- az érdemjegyekkel és osztályzatokkal történő értékelés és minősítés alól, és ehelyett szöveges értékelés és minősítés alkalmazását írja elő,
- az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és minősítés alól.

A szakvéleménnyel rendelkező tanulóknál szükség esetén a **szóbeliséget kell előtérbe helyezni.**

11.6 Egyéni munkarend

- Ha a tanuló egyéni adottsága, sajátos helyzete indokolja, és a tanuló fejlődése, **tanulmányainak eredményes folytatása és befejezése szempontjából előnyös, a tankötelezettség teljesítése céljából határozott időre egyéni munkarend kérelmezhető.**
- Az **Oktatási Hivatal dönt arról, hogy a tanuló a tankötelezettségének egyéni munkarend keretében tehet eleget.** Az eljárás során az Oktatási Hivatal **megkeresheti** a gyámhatóságot, a gyermekjóléti szolgálatot, az intézményvezetőt, gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő tanuló esetén a gyermekvédelmi gyámat.
- A **külföldi tanulmányok alatt** a tanuló magyarországi tanulói jogviszonya szünetel, kivéve, ha tanulmányait egyéni munkarenddel rendelkezőként Magyarországon folytatja.
- A külföldi tartózkodás miatt egyéni munkarenddel rendelkező tanuló esetében a félévi minősítés az intézményvezető döntése alapján mellőzhető, ez esetben a tanuló csak az év végén ad számot tudásáról. Az év végi vizsga vizsgabizottság előtt zajlik, a szorgalmi idő vége előtt.
- Az egyéni munkarenddel rendelkezőt – az iskolában vagy azon kívül folyó gyakorlati képzés kivételével – az iskola valamennyi kötelező tanórai foglalkozása alól fel kell menteni.
- A **beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség vagy a sajátos nevelési igény miatt a szakértői bizottság véleménye alapján, vagy súlyos betegség miatt egyéni munkarendben tanulmányokat folytató egyéni foglalkozás keretében történő felkészítésére az iskolának tanulóként az osztályok heti időkeretén felül átlag heti tíz óra áll a rendelkezésére.**
- A sajátos nevelési igény miatt egyéni munkarend keretében tanulmányokat folytató tanulók esetében az e bekezdésben meghatározott időkereten belül kell biztosítani az egészségügyi és a pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs foglalkozásokat. Az időkeret az egyes hetek és tanulók között átcsoportosítható.
- A külföldön élő, egyéni munkarendben tanulók félévkor elektronikus úton is vizsgázhatnak.

11.7 A magatartás és szorgalom minősítésének elvei

A tanuló magatartásának, szorgalmának értékeléséhez, minősítéséhez kapcsolódó elvek:

- A tanuló magatartását és szorgalmát az osztályfőnökök **kéthavonta** értékelik a szaktanárok és a napközi vezetők jelzései, valamint a saját tapasztalataik alapján.
- Az osztályozó értekezleten az osztályfőnökök **félévenként értékelik az osztályközösség munkáját, neveltségi szintjét.**
- A tanulók félévi és tanév végi magatartására és szorgalmára az osztályfőnökök az osztályban tanító szaktanárokkal és napközi vezetőkkel történő **előzetes egyeztetések**

után osztályzatot javasolnak, melyről az osztályozó konferencia dönt a dicséretnek és az elmarasztalások figyelembevételével. **Amennyiben nem egyértelmű az osztályzat**, az osztályfőnök szavazást kérhet az osztályozó konferenciától, azonos számú szavazat esetén az osztályfőnök dönt. Az osztályzatra javaslatot tehet az osztályközösség.

- Ha az osztályozó konferencián a javasolt példás osztályzattal kettő vagy több tanár nem ért egyet (rosszabbat javasol), akkor a tanuló nem kaphat példás osztályzatot, érdemjegye legfeljebb jó lehet.
- Az **azonos súlyú dicséret és fegyelmi büntetés ellensúlyozhatja egymást**, ennek megítélése az osztályfőnök és az osztályban tanító tanárok felelőssége.

11.7.1 A magatartás minősítésének elvei

A tanulók magatartásának értékelésénél és minősítésénél a 2. évfolyam év végén és a 3-12. évfolyamon a **példás (5), jó (4), változó (3), rossz (2)** érdemjegyeket, illetve osztályzatokat használjuk.

A tanulók magatartását az első évfolyamon a félév és a tanítási év végén, valamint a második évfolyamon félévkor szövegesen értékeljük.

A félévi és az év végi osztályzatot az e-naplóba és a bizonyítványba be kell jegyezni.

A diákok magatartása az alábbi táblázatban foglaltak szerint kerül elbírálásra.

A magatartás minősítésének elvei

Minősítési elvek	Példás	Jó	Változó	Rossz
aktivitás	igen jó	közepes	gyenge	negatív vagy romboló
példamutatás	nagyfokú	osztályfőnöki figyelmeztető vagy intő	több szaktanári figyelmeztetés vagy igazgatói figyelmeztetés	igazgatói intő vagy nevelőtestületi intő
a közösség érdekeinek figyelembevétele	igen	ellene vét	ingadozó	szemben áll
a közösségi munkában való részvétel	élen jár	aktívan részt vesz	közömbös	érdektelen
hatása a közösségre	pozitív	befolyást nem gyakorol	nem árt	negatív
törődés társaival	gondos, segítőkész	segítőkész	ingadozó	közömbös, gátló
házi rend betartása	betartja, arra ösztönöz	betartja	részben tartja be	sokat vét ellene
viselkedés, hangnem	kifogástalan	kívánnivalót hagy maga után	udvariatlan, nyegle	durva, goromba
fegyelmezettség	nagyfokú	megfelelő	gyenge	elégtelen

22. számú táblázat

A magatartásjeggyel a tanulónak az iskolai magaviseletét, a közösséghez való viszonyát értékeljük.

A magatartás elbírálásának szempontjai:

- az iskola szellemiségének elfogadása,
- viselkedés, hangnem a társaival és a felnőttekkel,
- felelősségérzet önmaga, társai, munkája és munkaeszközei, az iskola berendezése iránt,
- önállóság, jó kezdeményezések.

Az értékelésre vonatkozó megállapítások a tanulók **valamennyi tanórai és tanórán kívüli tevékenységére egyaránt vonatkoznak.**

Fokozatok:

Példás (5) a magatartása annak a tanulónak, aki

- az iskolai házirendet következetesen betartja és társait is erre ösztönzi,
- nevelőivel, társaival szemben tisztelettudó, udvarias, együttműködő,
- munkavégzése megbízható, pontos, lelkiismeretes,
- közösségi munkát vállal, és azt felelősséggel végzi,
- fegyelmező intézkedés nem volt vele szemben,
- igazolatlan hiányzása nincs.

Jó (4) a magatartása annak a tanulónak, aki

- az iskolai házirendet igyekszik betartani,
- részt vesz a közösségi életben, a rábízott feladatokat becsülettel elvégzi,
- legfeljebb osztályfőnöki intője van,
- viselkedését tanárai nem kifogásolják,
- igazolatlan óráinak száma nem haladja meg a hármat (ezt meghaladó igazolatlan óra esetén–indokolt esetben- az osztályozó konferencia kivételt tehet).

Változó (3) a magatartása annak a tanulónak, aki

- az iskolai házirendet többször megsérti,
- viselkedésével szemben kifogás merül fel, a szabályok ellen többször vét,
- a rábízott közösségi feladatokat pontatlanul teljesíti,
- több szaktanári és/vagy igazgatói figyelmeztetése van,
- igazolatlan óráinak száma nem haladja meg a 10 órát.

Rossz (2) a magatartása annak a tanulónak, aki

- az iskolai házirendet rendszeresen megsérti,
- viselkedésével ismételten hátráltatja az osztályban folyó munkát, a nevelési ráhatásokat tudatosan elutasítja,
- a közösségre negatív hatással van, a közösségi tulajdont szándékosan rongálja (rongálás esetén kártérítési kötelezettség terheli az elkövető gondviselőjét),
- igazgatói és/vagy nevelőtestületi intője van,
- igazolatlan óráinak száma meghaladja a 10 órát.

11.7.2 A szorgalom minősítésének elvei

A tanulók szorgalmának értékelésénél és minősítésénél a 2. évfolyam év végén és a 3-12. évfolyamon a **példás (5), jó (4), változó (3), hanyag (2)** érdemjegyeket illetve osztályzatokat használjuk.

A tanulók szorgalmát az első évfolyamon a félév és a tanítási év végén, valamint a második évfolyamon félévkor szövegesen értékeljük.

A félévi és az év végi osztályzatot az e-naplóba és a bizonyítványba be kell jegyezni.

A diákok szorgalma, tanulással kapcsolatos kötelességeinek teljesítése az alábbi táblázatban foglaltak szerint kerül elbírálásra.

A szorgalom minősítésének elvei

Példás	Jó	Változó	Hanyag
amennyiben	amennyiben	amennyiben	amennyiben
a tanítási órára rendszeresen, képességeihez és körülményeihez képest felkészül	a tanítási órákra nem mindig készül fel képességeihez mérten	kötelessége teljesítésére gyakran kell figyelmeztetni	kötelességeit figyelmeztetés ellenére is gyakran elmulasztja
felszerelési tárgyait mindig magával hozza	előfordul, hogy felszerelési tárgyait otthon felejt	előző tantárgyi eredményeihez képest rontás mutatkozik	tantárgyi érdemjegyeiben sokat ront, felszereléseit gyakran nem hozza magával
a jó eredményeit megtartja, a gyengébbeket tudatosan segíti	képességeinek megfelelően teljesít	képességeihez viszonyítva jóval gyengébb eredményt ér el	képességeihez viszonyítva igen gyenge eredményt ér el vagy megbukik
Az előző tantárgyi eredményeihez képest javító tanuló, amennyiben az egyéb követelményeknek is megfelel, egy jeggyel magasabb szorgalmi osztályzatot kaphat.			

23. számú táblázat

A szorgalomjegy a tanuló munkához való hozzáállását fejezi ki.

A szorgalom elbírálásának szempontjai:

- a tanulói teljesítmény aránya a saját képességeihez,
- aktivitás tanórai, iskolai munkában,
- tanulmányi eredmény,
- az órán kívüli egyéb, rendszeres önálló munkában való részvétel (versenyek).

Fokozatok:

Példás (5) a szorgalma annak a tanulónak, aki

- adottságainak megfelelő igyekezettel tesz eleget tanulmányi kötelezettségeinek,
- él az önművelés lehetőségével, az így szerzett ismereteit felhasználja a tanulmányi munkájában, valamint az iskolai és az országos versenyeken,
- az órákon rendszeresen, aktívan dolgozik,

- jelentősen javít tanulmányi eredményén.

Jó (4) a szorgalma annak a tanulónak, aki

- tanulmányi kötelezettségét folyamatosan teljesíti képességeinek megfelelően,
- a tanítási órákon figyelmes, de nem kellően aktív,
- az önművelés lehetőségével kevésbé él, csak a kötelező tananyagra szorítkozik.

Változó (3) a szorgalma annak a tanulónak, aki

- tanulmányi munkáját nem rendszeresen, nem képességeinek megfelelően folytatja, ezért a tantárgyak jelentős részében képességeihez viszonyítva jóval gyengébb eredményt ért el,
- az órákon rendszertelenül dolgozik,
- jelentősen ront tanulmányi eredményén.

Hanyag (2) a szorgalma annak a tanulónak, aki

- tanulmányi kötelezettségét rendszeresen elmulasztja, képességeihez viszonyítva igen gyenge eredményt ér el vagy megbukik,
- munkavégzése pontatlan, igénytelen,
- elégtelen félévi vagy év végi osztályzata van.

12. A tanuló magasabb évfolyamba lépésének feltételei

Az egyes tanulók év végi osztályzatát a nevelőtestület osztályozó értekezleten áttekinti, és az osztályfőnök, a szaktanár által megállapított osztályzatok alapján dönt a tanuló magasabb évfolyamba lépéséről.

Ha az év végi osztályzat a **tanuló hátrányára lényegesen eltér** a tanítási év közben adott érdemjegyek átlagától, a nevelőtestület felhívja az érdekelt pedagógust, hogy adjon tájékoztatást ennek okáról, és indokolt esetben változtassa meg a döntését.

Ha a pedagógus nem változtatja meg a döntését, és a nevelőtestület ennek indokaival nem ért egyet, az osztályzatot az évközi érdemjegyek alapján a tanuló javára módosítja.

A tanuló az iskola magasabb évfolyamába akkor léphet, **ha az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette.**

Az iskola intézményvezetője a **szülő kérésére** legfeljebb egy alkalommal engedélyezheti az iskola **első évfolyamának megismétlését**, akkor is, ha a tanuló az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette. Ebben az esetben csak a megismételt évfolyamról kap bizonyítványt a tanuló.

Középfokú iskolai tanulmányok folytatása esetén a sikeresen teljesített **kilencedik évfolyam megismétlését** az iskola intézményvezetője a tanuló, kiskorú tanuló esetén a szülő kérésére legfeljebb egy alkalommal akkor engedélyezheti, **ha arra a gimnáziumi nevelés-oktatásba való bekapcsolódás miatt van szükség.**

Az év végén **legfeljebb három tantárgyból** elégtelen osztályzatot kapott tanuló **javítóvizsgát tehet.** Sikeres javítóvizsga után tanulmányait a felsőbb osztályban folytathatja.

Ha a tanuló **nem teljesítette az évfolyamra előírt tantárgyi követelményeket, tanulmányait az évfolyam megismétlésével folytathatja.** Ha a tanuló teljesítménye a tanítási év végén **nem minősíthető, tanulmányait évfolyamismétléssel folytathatja.**

Ha a tanuló a következő tanév kezdetéig nem tett eleget a tanulmányi követelményeknek, mert az előírt vizsga letételére a nevelőtestülettől halasztást kapott, az engedélyezett határidő lejártáig tanulmányait felsőbb évfolyamon folytathatja.

Az évfolyam megismétlése nem tagadható meg abban az iskolában, amellyel a tanuló tanulói jogviszonyban áll. A tanuló kérésére az iskola intézményvezetője köteles segítséget nyújtani ahhoz, hogy a tanuló a megkezdett tanulmányait másik iskolában folytathassa.

A tanuló az iskola intézményvezetőjének engedélyével az iskola két vagy több évfolyamára megállapított tanulmányi követelményeket egy tanévben vagy az előírtnál rövidebb idő alatt is teljesítheti.

Ha a tanulónak egy tanítási évben **az igazolt és igazolatlan mulasztása együttesen a kétszázötven tanítási órát, egy adott tantárgyból a tanítási órák harminc százalékát meghaladja,** és emiatt a tanuló teljesítménye tanítási év közben nem volt érdemjeggyel értékelhető, a tanítási év végén nem minősíthető, kivéve, ha a nevelőtestület engedélyezi, hogy osztályozóvizsgát tegyen. A nevelőtestület **az osztályozóvizsga letételét akkor tagadhatja meg, ha a tanuló igazolatlan mulasztásainak száma meghaladja a húsz tanórai foglalkozást,** és az iskola eleget tett a szülő felé az értesítési kötelezettségének.

Ha a tanuló mulasztásainak száma már az első félév végére meghaladja a meghatározott mértéket, és emiatt teljesítménye érdemjeggyel nem volt minősíthető, félévkor osztályozóvizsgát kell tennie.

Az osztályozó vizsga letétele után folytathatja tanulmányait az egyéni munkarend szerint tanuló is.

A tanuló bizonyítványának kiadását az iskola semmilyen indokkal nem tagadhatja meg.

13. Csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezésének elvei

A csoportbontásokat és az egyéb foglalkozásokat intézményünkben az Nkt. 6. számú melléklete alapján tervezzük meg. Az osztályok heti időkerete és a tanuló heti óraszám közötti különbséget az óratervekben meghatározott tantárgyak csoportbontására, valamint a fennmaradó órákat egyéb foglalkozásokra fordítjuk.

A csoportbontások szervezési elvei:

- képességek, hatékonyság, eredményesség,
- létszám,
- differenciálás,
- a tanulók érdeklődése.

A csoport indításához szükséges minimális létszám 10 fő, ha a jelentkezők létszáma nem éri el a 10 főt, az intézmény vezetője dönthet a csoport indításáról.

A közismereti tantárgyak esetén a csoportbontások célja:

- az ismeretek elmélyítése,
- a kommunikációs készségek fejlesztése,
- a tanulók tudásának megalapozása.

13.1 A csoportbontások elvei a tanórákon

A csoportbontások elvei az általános iskolában:

- idegen nyelv esetében létszámarányosan, a nyelvválasztásnak megfelelően,

- magyar nyelv és irodalom és matematika esetében létszámarányosan, magas létszámú osztályoknál, lehetőség szerint az óraszám függvényében a 4-8. évfolyamon,
- technika és tervezés esetén létszámarányosan az 5-7. évfolyamon,
- digitális kultúra esetén létszámarányosan a 3-8. évfolyamon.

A fenti elveket figyelembe véve az alsó tagozaton csoportbontásban tanítjuk:

- az idegen nyelvet,
- a magyar nyelv és irodalmat,
- a matematikát,
- a digitális kultúrát.

A fenti elveket figyelembe véve a felső tagozaton csoportbontásban tanítjuk:

- az idegen nyelvet,
- a technika és tervezést,
- a digitális kultúrát,
- a magyar nyelv és irodalmat,
- a matematikát.

A csoportbontások elvei a gimnáziumi tagozaton:

- az első idegen nyelv esetén a szintfelmérés eredményének megfelelően,
- a digitális kultúra esetén létszámarányosan,
- a magyar nyelv és irodalom és matematika esetében létszámarányosan, lehetőség szerint az óraszám függvényében a 9-12. évfolyamon,
- az „A” osztályokban az osztályt kétfelé bontjuk a szakiránynak megfelelően heti 2 órában,
- a testnevelés oktatása magas létszámú (38 fő feletti) osztály esetén (lányok, fiúk bontásban).

A fenti elveket figyelembe véve a gimnáziumi tagozaton csoportbontásban tanítjuk:

- az ének-zenét,
- az első idegen nyelvet a nyelvi előkészítőn és a 9-12. évfolyamon,
- a magyar nyelv és irodalmat,
- a digitális kultúrát,
- a matematikát,
- a testnevelést.

13.2 Az egyéb foglalkozások szervezésének elvei

Alsó tagozaton: napközis foglalkozások, egyéni foglalkozások (felzárkóztató, illetve tehetséggondozó), sportfoglalkozások, szakkörök.

Felső tagozaton: tanulószoba, napközis foglalkozások, szakkörök, egyéni foglalkozások (felzárkóztató, illetve tehetséggondozó), sportfoglalkozások.

Gimnáziumban: egyéni foglalkozások (felzárkóztató, illetve tehetséggondozó), sportfoglalkozások, szakkörök, érettségire felkészítő foglalkozások.

Folyamatosan kiszűrjük azokat a tanulókat, akiknek magatartási, tanulási illetve beilleszkedési problémája miatt szükségük van szakember segítségére, a szülővel egyeztetve a területileg illetékes pedagógiai szakszolgálat vagy szakértői bizottság vizsgálatát és véleményét kérjük. Intézményünkben a **szakvéleménynek megfelelően biztosítjuk az egyéni vagy fejlesztő foglalkozást** tanulóinknak. Megszervezzük az utazó logopédus és a gyógypedagógus foglalkozásait.

Napközis csoportok, tanulószobai csoportok

A szülő számára választható, de az iskola számára kötelezően megszervezendő tanórán kívüli foglalkozások: a napközi (1-6. évfolyam) és a tanulószoba (7-8. évfolyam).

A napközi feladata:

- a tanulók másnapi felkészülésének megsegítése,
- a tanulók felügyelete,
- a tanulók szabadidejének hasznos, szervezett eltöltése.

A jelentkezés tanév elején a szülő írásbeli kérelmére történik. A jelentkezés és a kilépés szabályait az iskola házirendje rögzíti.

- A **napközis csoportok indításánál** figyelembe vesszük a szülői (tanulói) igényeket, valamint azt, hogy hány tanuló nem kaphat mentességet a délutáni 16:00-ig történő bent tartózkodás alól.
- Azokban az osztályokban, ahol jelentős létszámban - legalább 2/3 arányban - igénylik a szülők a napközis ellátást, biztosítjuk a külön csoport (osztálycsoport) indítását.
- Ahol alacsony az osztályban az igények száma, ott évfolyamcsoportot szervezünk.

A 7. és 8. osztályosok délutáni felügyeletére **tanulószobai** ellátást tudunk biztosítani szaktanári felügyelettel és irányítással. A tevékenység célzottan a házi feladatok elkészítésére, a másnapi felkészülésre irányul.

Szakkörök és sportkörök szervezésénél figyelembe vesszük a tanulók érdeklődését, igényét.

Az érettségire felkészítő foglalkozásokat a rendeletben meghatározott módon szervezzük meg megfelelő létszámú jelentkezés esetén.

A 16:00 óráig tartó bent tartózkodás alóli mentesítés szabályai

A tanórai és egyéb foglalkozások 16:00 óráig történő megszervezésének előírásai az általános iskolák számára kötelezettségként jelentkezik valamennyi évfolyam esetében, de a törvény lehetőséget ad arra, hogy a szülő kérelmére az intézményvezető saját hatáskörében felmentést adhasson, ha a helyi szabályoknak, feltételeknek megfelelő a szülői kérelem indoklása.

A szülő kérheti gyermeke iskolában való délutáni benttartózkodás alóli felmentését, ha:

- a gyermek a tanulmányi előmenetelét segítő családi háttérrel rendelkezik,
- a szülő nem dolgozik, ezért gyermeke otthoni délutáni felügyelete és felkészítése biztosított,
- gyermeke egészségügyileg veszélyeztetett, és a délutáni közösségben való tartózkodás számára aránytalanul megterhelő, vagy nem étkezhet az iskolában, vagy otthoni ellátást igényel,
- gyermekének más, rendszeres délutáni elfoglaltsága van (pl. különórákra jár),

- gyermeke beilleszkedési, norma-és szabálykövetési problémákkal küzd, emiatt a délutáni foglalkozások megterhelők lennének számára (szakértői vélemény alapján),
- a szülő munkaidő-beosztása szükségessé teszi a tanuló délutáni otthoni tartózkodását, illetve a délutáni egyéb foglalkozásokról hamarabb történő eltávozását (pl. a szülők nem tudnak a gyermekért jönni 16:00 óra után).

A kérelem beadása a formanyomtatvány kitöltésével (honlapunkon megtalálható), aláírásával történik. A kérelem elbírálása után a szülő döntést tartalmazó **határozatot kap**.

14. Az iskola egészségnevelési és környezeti nevelési elve, programok és tevékenységek

A 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 128.§-a alapján a **teljes körű egészségfejlesztés célja**, hogy a nevelési-oktatási intézményben eltöltött időben minden gyermek részesüljön a teljes testi-lelki jóllétét, egészségét, egészségi állapotát hatékonyan fejlesztő, a nevelési-oktatási intézmény mindennapjaiban rendszerszerűen működő egészségfejlesztő tevékenységekben.

Napjainkban az **egészségmegőrzési tevékenység fő célja**, hogy képessé tegye az embereket arra, hogy egyre növekvő kontrollt szerezzenek saját egészségük felett, többet törődjenek az egészségükkel, és mindehhez rendelkezzenek a szükséges információkkal és lehetőségekkel. Olyan életmódbeli alternatívákat kínál, amelyekkel azonosulva az egyéneknek lehetőségük nyílik az egészségesebb életforma kiválasztására. Így **az egészségmegőrzés a mindennapi élet részévé válik**, mely messzemenően figyelembe veszi az egyén szociális és gazdasági helyzetét, mentális és fizikai kapacitását. Az egészségmegőrző tevékenység magában foglalja az emberi szervezet működésével és a betegségek megelőzésével, az életvezetéssel kapcsolatos egyéni ismeretek bővítését.

14.1 Az iskola szerepe és lehetősége

Az egészségnevelés egyik legfontosabb színtere az iskola, de a közvélemény, valamint a tömegtájékoztatási eszközök is elvárják, hogy az iskola vállaljon főszerepet az egészségfejlesztésben.

Iskolánkban az egészségnevelési munka elsődleges fontosságú az alábbi elvi megfontolások miatt:

- Minden korosztály hosszú éveken át látogatja az iskolát.
- Az alapfokú iskolák tanulóinak személyiségfejlődése, az értékek és az ismeretek elsajátítása szempontjából még olyan periódusban vannak, amelyek során érdemi hatást lehet elérni a későbbi életideálok, preferenciák kialakításában. Ennek a korosztálynak az egészségmagatartása határozza meg a jövő felnőtt lakosság egészségi állapotát.
- Az iskola gyermekre gyakorolt hatása többretegű, komplex kommunikációs üzenetként fogható fel.
- Az egészségtámogató magatartásmódok kialakulásának kitüntetett színtere az iskola.
- Az iskola nem elszigetelten tevékenykedik, hanem más társadalmi intézményekkel és szervezetekkel állandó kölcsönhatásban létezik, így egészségnevelésével hatást gyakorol az iskola szűkebb és tágabb környezetére.

Iskolánk tehát olyan keretet ad, melynek segítségével mód nyílik az egészségesebb életvitel készségeinek, magatartásmintáinak kialakítására és gyakorlására.

Az egészségnevelés a Nat közös követelményeiben áthatja az iskolai élet valamennyi színterét.

14.2 Az egészségnevelés jellemzői, alapelvei, célja

Az egészségnevelés jellemzői:

- a legszélesebb értelemben vett megelőzés céljait szolgálja,
- tervszerű, szervezett és rendszeres tevékenység,
- tömegmértetű, mert kiterjed a lakosság minden rétegére,
- tudományosan megalapozott,
- helyes cselekvésre serkentő.

Alapelvek:

- Minden tanuló joga és vágya, hogy egészséges boldog életet éljen.
- Érjük el, hogy az iskola minden tevékenységével szolgálja a tanulók egészséges testi, lelki és szociális fejlődését.
- Váljon az egészségügyi kultúra az általános műveltség szerves részévé, mert az egészséges életmód ismerete éppen annyira fontos, mint bármely más tudomány ismerete.
- Tudatosuljon, hogy az egészség mint meghatározó társadalmi és személyi erőforrás biztos befektetés a társadalom számára.
- Váljon egyértelművé, hogy az egészség segíti a tanulókat céljaik megvalósításában, igényeik nagyobb fokú kielégítésében, a környezethez való alkalmazkodásukban, valamint a teljesítményük növelésében.
- Legyenek képesek életmódjukra vonatkozóan helyes döntéseket hozni, egészséges életvitelt kialakítani, mert az egészség nélkülözhetetlen eszköze a kiegyensúlyozott, boldog és sikeres életnek.
- Ismerjék fel a környezet, a viselkedés, az életmód és az egészségi állapotok okozati összefüggéseit.
- Rendelkezzenek elegendő tudással és ismerettel, hogy képesek legyenek ne csak maguk, de esetleg mások egészségének és életének védelmére is.
- Fejlődjön a beteg, sérült és fogyatékos embertársaik iránti elfogadó és segítőkész magatartásuk.
- Legyenek nyitottak és megértőek a különböző szokások, életmódok, kultúrák, a másság iránt, becsüljék meg ezeket.
- Életkoruknak megfelelően ismerjék az emberi szervezetet veszélyeztető anyagok szervezetre gyakorolt hatását, a betegségek, sérülések elkerülését az egészség megőrzését.
- Legyenek ismereteik a prevenciók eljárások fő formáiról.
- Alapvető igénnyé válják a szellemi tevékenységekhez szükséges tanulási módszerek elsajátítása, a munka, a pihenőidő megfelelő arányának és a munkához szükséges nyugodt, rendezett környezet kialakítása.
- Álljon az egészség mint életvezetési érték a tanórán belül és az azon kívüli szabadidős programok középpontjában.

Az egészségnevelés célja:

- Rendelkezzenek a tanulók korszerű ismeretekkel és azok gyakorlásához szükséges képességekkel, jártasságokkal az egészségük védelme érdekében.
- A tanulók bővítsék az egészségre vonatkozó fogalomkészletüket.
- Ismerjék fel, hogy milyen összefüggés van az életmód, a viselkedés és az egészségi állapot között.
- Alakuljon ki a tanulóknál az önmagukkal szembeni felelősségérzet.

- Ismerjék fel, hogy miért szükséges a jövő tervezése, az életút tudatos építése. Lássák be, hogy ebben meghatározó szerepet játszanak az egyéni döntések, helyzetmegoldási, megküzdési technikák.
- A tanulók értelmezzék helyesen azt a tényt, hogy az egészség megőrzése egyéni tetteken, választásokon, a személyi kapcsolatok minőségén múlik.
- A beidegzett rossz szokásokkal szemben ismerjék fel a tanulók az egészségi állapot szempontjából fontos viselkedésmódok, szokások kialakulását, feltételeit, valamint az ezeket befolyásoló tényezőket.
- A tanulók készség szintjén alkalmazzák azokat a stratégiákat, amelyek segítségével megőrizhetik életük egyensúlyát.
- Szerezzenek elegendő tudást és ismeretet, hogy képesek legyenek ne csak maguk, de esetleg mások egészségének és életének védelmére is.
- Ismerjék meg a tanulók önmagukat, saját fejlődésüket.
- Alakuljon ki a tanulóknak az a tudat, hogy ők is részei a természetnek, az életnek és a helyi környezetüknek.
- A tanulók ismerjék az egészség szempontjából leginkább kritikus területeket: a táplálkozást, az alkohol –és kábítószer fogyasztást, a dohányzást, a családi és kortárs kapcsolatokat, a környezetvédelmet, az aktív életmódot, a személyes higiéniát és a szexuális fejlődést.
- Ismerjék a társas kapcsolatok egészségi - etikai kérdéseit.
- Ezen értékek birtokában képesek legyenek egészségük megőrzésére, betegségek megelőzésére, az egészséges személyiség kimunkálására, a helyes magatartás kialakítására.

14.3 Az egészségnevelés feladatai, területei az iskolában

Feladatok:

- A legalapvetőbb egészségnevelési ismeretek megismertetése, ismeretközlés, oktatás egyéb információ útján.
- Szolgálni kell a tanulók egészséges testi, lelki és szociális fejlődését.
- Adjon ismeretet a betegségek, balesetek, sérülések elkerülésére, az egészség megőrzésére.
- Személyi, tárgyi környezetével segítse azoknak a pozitív beállítódásoknak és szokásoknak a kialakítását, amelyek a gyermekek, fiatalok egészségi állapotát javítják.
- Neveljen az egészséges állapot örömteli megélésére és a harmonikus élet értékévé való tiszteltetésére.
- Meg kell tanítani a tanulókat arra, hogy önálló felnőtt életükben legyenek képesek életmódjukra vonatkozóan helyes döntéseket hozni, egészséges életvitelt kialakítani.
- Fejleszteni kell a tanulók elfogadó és segítőkész magatartását a beteg, sérült és fogyatékos embertársaik iránt.
- Az egészségnevelés feladata, hogy a gyermeket – különösen a serdülőket – a káros függőséghez vezető szokások (pl. dohányzás, alkohol- és drogfogyasztás, rossz táplálkozás) kialakulásánál megelőzésére nevelje.
- Foglalkozni kell a szexuális kultúra és magatartás kérdéseivel.
- Figyelmet kell fordítani a családi élet, a felelős és örömteli párkapcsolatra történő felkészítésre.
- Az iskolai környezet mint élettér is biztosítsa az egészséges testi, lelki szociális fejlődést. Ebben a pedagógusok életvitelének is jelentős szerepe van.

- Építeni kell a tanulók előzetes ismereteire, tájékozottságára.
- Figyelembe kell venni a tanulók életkori jellemzőit, adottságait, szükségleteit, igényeit.

Az egészségnevelés területei az iskolában:

- Egészség – betegség
- Táplálkozás – mozgás
- Napirend – a szabadidő helyes felhasználása
- Testápolás – személyi higiéné – és az öltözködés
- Családi élet jelentősége
- Kortárskapcsolatok
- Káros szenvedélyek – helyes döntések
- Szexualitás
- Egészséges környezet és védelme
- Balesetek megelőzése – elsősegélynyújtás

14.4 Az egészségnevelés során alkalmazott módszerek és eszközök

Módszerek és eszközök:

- **Az előadás** hagyományos formája az ismeretterjesztésnek. Soha ne legyen hosszú, de legyen érthető, világos, a tanulók életkorának megfelelő.
- Tegyük mozgalmassá a tanulást, az ismeretszerzést. Építsünk a tanulók kíváncsiságára, **az ismerkedés és az együttműködés sokféleségére.**
- Témától függően rendezzünk játékos **formában kerekasztal – vitákat** – orvos, védőnő, jogász, rendőr, szülő, pedagógus közreműködésével. A vita – módszere fejleszti a vitakultúrát, a helyes szép beszédet, a meggyőző érvelés technikáját és az együttélés szabályainak betartását. Illemtani ismeretek bővítésére, a viselkedési kultúra fejlesztésére is lehetőség nyílik.
- **Az elbeszélés** legyen színes, motiváló és élményszerű.
- A **megfigyelés** a fejlesztési követelményekben hangsúlyos szerepet kap. A tanulók tudjanak ismeretekhez jutni a jelenségek, folyamatok megfigyelése, mérése, kísérleti vizsgálata és modellezése, az ismeretterjesztő irodalom és könyvtár használata révén. Ha a megfigyelés hosszabb időn át tart, akkor megfigyelési naptárt készíthetnek a tanulók. A közvetlen tapasztalás erősíti a bevésést, ahol lehet, ezzel színesítsük a tanulást.
- A **szerepjátékok** lehetőséget kínálnak a problémás élethelyzetek kipróbálására. Segít a tanulóknak az önmegismerésben, felfedezhetik érzéseiket, belső gondolatvilágukat, cselekedeteik, tetteik mozgatórugóit.
- A **kísérletezés** segíti a tanulókat az ok-okozati összefüggések felismerésében. A felismerés világos és meggyőző, fejleszti a természettudományos gondolkodást.
- Az egészségnevelő **plakátok** jelentős információhordozók, mozgósító hatásuk sem elhanyagolható.
- A **faliújság** alkalmas arra, hogy az ügyes gyűjtőmunkákat, a jó feladatmegoldásokat a tanulók hosszabb ideig is tanulmányozhassák, így mód nyílik az adott osztály egészségügyi témáinak, problémáinak konkrét leírására. Az egészségnevelési témákkal foglalkozó újságok és folyóiratok segítik az ismeretszerzést, a tanítást.
- Az adott témához, a tanulók aktív részvételével rendezett kisebb – nagyobb **kiállítások** gazdagabb szemléltetést, és erős értelmi, érzelmi motivációt tesznek lehetővé.

A felsoroltak mellett használhatók a biológia szertár szemléltető anyagai, a környezetünkben előforduló egyszerű eszközök, diaképek, videófilmek, applikációs képek, folyóiratok, internetes oldalak, transzparenszek, CD-ROM-ok, stb.

14.5 Fejlesztési követelmények, ellenőrzés, értékelés

Követelmények:

- Támaszkodjunk minden korcsoportban a tanulók meglévő ismereteire.
- Folyamatosan értelmezzük az egészségnevelés fogalmát.
- Az egészségnevelésre vonatkozó fogalomkészletüket bővítsük, tegyük egyre differenciáltabbá.
- Az egészség és a magatartás szempontjából kritikusnak mondható területekkel (táplálkozás, mozgás, biztonság, alkohol, kábítószer, dohányzás, családi és kortárs kapcsolatok, környezetvédelem, személyes higiéné, szexualitás) nem egymástól elszigetelten, összefüggéseikből kiragadva, hanem kölcsönös kapcsolatrendszerükben foglalkozunk.
- Törekedjünk a test és a lélek harmonikus fejlődésére, a szocializáció folyamatainak elősegítésére, az alpműveltség továbbépítésére, a tanulási stratégiák fejlesztésére.
- Fejlődjön magabiztosságuk, a jövővel szembeni pozitív beállítottságuk.
- Fokozatosan fejlődjön mozgásigényük és ezzel együtt állóképességük.
- Helyes erkölcsi szemlélet fejlesztése (a társadalmi, nemi-és családi élettel kapcsolatban).
- Fejlődjön szociális érzékük.

Ellenőrzés, értékelés

A tanulókat az egészségnevelési programokban végzett munkájuk alapján értékelni kell. Az ellenőrzés rendszeres munkára ösztönzi a tanulókat. Ismereteik és képességeik fejlődnek. Az ellenőrzés önellenőrzésre, kötelességtudásra nevel, és fejleszti a tanulók önértékelő képességét. Az értékelés történhet: szóban, írásban, iskolarádión és iskolai újságon keresztül, faliújság segítségével, oklevéllel stb.

14.6 Egészségügyi prevenció az iskolában

A prevenció fő formái:

- **Elsődleges prevenció:** az egészséget támogató életmód gyakorlása, a környezeti károsító tényezők kiiktatására irányuló tevékenységek (akkreditált programok alkalmazása: Egészséges élet, Drogprevenció –DADA program, életvezetési ismeretek és készségek, táplálkozási programok, stb.)
- **Másodlagos prevenció:** az egészséges emberek között végzett időszakos szűrővizsgálatok.

Az iskolában végzett szűrővizsgálatok

A gyermekkori szűrővizsgálatok különböznek a felnőttkoritól. Mivel a gyermekeknél dinamikusan fejlődő szervezetről van szó, náluk nemcsak az egészségi állapot, hanem a gyermek testi, mozgási, mentális, pszichés és szociális fejlődését vizsgáljuk és értékeljük. Az egyedi fejlődési ütem miatt az orvos dönt a vizsgálatok rendjéről.

Minimális követelmények a vizsgálatok rendjéről

Az iskolás gyermeket:

- kétévente és a védőoltások beadása előtt,
- a testnevelési csoportbeosztások elkészítése előtt,
- az iskolába lépést megelőzően,
- amikor a pályaalkalmasságot véleményezik meg kell vizsgálni.

A szűrővizsgálatok rendje

A szűrővizsgálatok rendje az alábbi területekre terjed ki:

- a növekedés és a testi fejlődés mérése és minősítése (alultápláltság, túlsúly, növekedés megtorpanása vagy gyors növekedés),
- vérnyomásmérés,
- mozgásszervek vizsgálata (testtartási hibák, gerincferdülés, lúdtalp, mellkas deformitások),
- látásvizsgálat,
- hallásvizsgálat,
- beszédhibák vizsgálata,
- pajzsmirigyvizsgálat,
- nemi fejlettség vizsgálata,
- fogászati szűrővizsgálat.

14.7 A szakemberek együttműködésének lehetősége és módszerei

A tanulók iskolai környezetének alakításában, a közegészségügyi feladatok teljesítésében meghatározott feladatkörrel rendelkeznek:

- az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat (ÁNTSZ) munkatársai,
- az iskolai – egészségügyi szolgálat szakemberei (iskolaorvos, védőnő),
- az iskola pedagógusai,
- a szülők közössége,
- a képességvizsgáló szakértői bizottság,
- a logopédiai hálózat,
- a gyermekjóléti szolgálat,
- a gyermekpszichiátriai rendelések.

Az ÁNTSZ feladata

Az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálatról szóló törvény a Tisztiorvosi szolgálat feladatkörébe rendeli a gyermekintézmények telepítésével és ellenőrzésével kapcsolatos közegészségügyi tevékenységet.

Az iskolai – egészségügyi szolgálat közegészségügyi feladata

Az iskolai–egészségügyi szolgálat jogszabályban rögzített feladatai közé tartozik:

- a közegészségügyi követelmények működés közbeni teljesítésének figyelemmel kísérése, az észlelt hiányosságok jelzése,
- az életkornak megfelelő szűrővizsgálatok szervezése, lebonyolítása,
- a szülők szülői értekezleten történő tájékoztatása a tanulók körében végzett vizsgálatok eredményeiről,
- a prevenciós munkába történő bekapcsolódás.

A pedagógusok közegészségügyi feladatai

A közegészségügyi szabályok betartatása elsősorban az intézményben dolgozók feladata. A nevelőknek nemcsak a gyermekek érdekében, de saját érdekükben is törekedniük kell a tárgyi környezet, valamint a napirendből adódó felesleges terhelések megelőzésére, a nyugodt, kiegyensúlyozott légkör megteremtésére.

A szülők közössége

Az iskola a gyermek egészséges testi és lelki fejlődésének elősegítését, a gyermeket nevelő családokkal, szülőkkel, gondozókkal együttműködve tudja csak eredményesen megvalósítani.

Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat XVIII. Kerületi Tagintézménye

A gyermekek tanulási képességeit vizsgálja. A szakszolgálat feladata, hogy a tanulási zavarokban, részképesség-zavarokban szenvedő gyermekek komplex vizsgálatát, a speciális igények felmérését elvégezzék. A továbbhaladás érdekében tanácsokkal látja el a szülőket, a nevelőket, figyelemmel kíséri a tanulók fejlődését.

Logopédiai hálózat

A különböző eredetű beszédhibák korrigálását végzik.

Budapest XVIII. ker. Pestszentlőrinc-Pestszentimre Önkormányzata Csibész Család- és Gyermekjóléti Központ

A nehéz szociális körülmények között élő gyermekeknek nyújtanak segítséget. Feladatuk a családok segítése a gyermeknevelésben, a gyermekek veszélyeztetésének megelőzése, a bántalmazott, elhanyagolt gyermekekkel kapcsolatos nehézségek megoldása.

Gyermekekpszichiátriai rendelés

A gyermekek és serdülők pszichés zavarait, betegségeit vizsgáló, kezelő egészségügyi intézmények. Feladatuk a gyermekek pszichés problémáinak, fejlődészavarainak és ezek komplex okai hátterének tisztázása, majd az ennek megfelelő terápia végzése.

14.8 Az egészségfejlesztés szakmai programja

Az egészségfejlesztéssel összefüggő iskolai feladatok:

- az iskolai étkeztetés,
- a mindennapos testmozgás,
- a személyiség fejlesztése.

Az egészségfejlesztési feladatok megoldása:

- a tanórai programon belül (szaktárgyi órák: környezetismeret, biológia, osztályfőnöki óra, testnevelés, stb.),
- a tanórai programon kívüli tevékenységek,
- akkreditált programok alkalmazása,
- egészségnapok, egészséghetek, sportprogramok szervezése,
- balesetvédelmi rendszabályok megismerése, alkalmazása,
- a szülők bevonása a programokba.

Szeptember

A tevékenység megnevezése: Balesetek megelőzése – elsősegélynyújtás

Célcsoport: 1 – 8. osztály

Alsó tagozat: A gyalogos és a kerékpáros közlekedés szabályainak megismerése. Az iskola berendezésének megfelelő használata. Mit kell tenni játék közben a biztonságért?

Felső tagozat: Személyes biztonság. Egyedül a közlekedésben. A szabályok szerepe és fontossága. Az alapvető elsősegély-nyújtási ismeretek gyakorlása.

Időskála: szeptember első hete

Módszerek: Kirándulások, erdei iskola, videófilm megtekintése, közlekedési TOTÓ kitöltése, előadás, szituációs játékok, rajz készítése „Mit jelent a biztonság?” címmel.

Értékelési módok: Gyermekekről bemutatása, a közlekedéssel kapcsolatos feladatok értékelése az iskolarádió keretében.

Felelősök: Osztályfőnökök, szaktanárok, az intézmény technikai dolgozói.

Várt eredmények: Tudja a pontos címét, telefonszámát és szüleinek elérhetőségét. Ismerje fel és értse a közlekedési jelzéseket. Ismerje a segélyhívó telefonszámokat és azt, hogy mit kell közölni. Tudja, hogy a segítségnyújtás és a segélykérés alapvető kötelesség. Ismerje az elsősegélynyújtás alapvető követelményeit. Meg kell tanulniuk a lehetséges veszélyek és kockázatos helyzetek felismerését és kezelését.

Október

Tevékenység megnevezése: Testápolás – személyi higiéné – öltözködés

Célcsoport: 1 – 12. évfolyam

Alsó tagozat: Ismerjék meg az évszakoknak megfelelő öltözködési szabályokat. A tisztálkodás fontossága. A tisztálkodás eszközei.

Felső tagozat és gimnázium: A testápolás alapja a tisztaság. A bőr, a haj, a köröm ápolásának módjai. A kozmetikai szerek használatának veszélyei. A bőrbetegségek. Az életkornak megfelelő öltözködés. Ebben az életkorban a megváltozott fizikai sajátosságok következtében különös figyelmet igényel a személyes higiénével való fokozott foglalkozás.

Időskála: október második hete

Módszerek: Beszélgetés, kiselőadás az öltözködés kultúrájának változásairól, testápoló szerek bemutatása, könyvek ajánlása.

Értékelési módok: Rajzok, képek, tréfas plakátok az osztályok faliújságján.

Felelősök: Osztályfőnökök, szaktanárok.

Várt eredmények: A bőr mint a külvilág és a belső szervezet határa kettős szerepet tölt be. Mint bármely határ, ez is elválaszt és összeköt. Az öltözködést ne a szépségideálok való megfelelés motiválja, hanem a célszerűség. A személyi higiéné szabályok betartásával betegségeket előzhetünk meg.

November

Tevékenység megnevezése: Személyi higiéné – fogak ápolása

Célcsoport: 1- 12. osztály

Alsó tagozat: Véd meg a fogat! Mese a fogról. „Vendégségben” a fogorvosnál. Miért olyan fontos, hogy fogaink egészségesek legyenek? A lyukas fog.

Felső tagozat: Fogászati problémák. Néhány szó a fluoridokról. A táplálkozás és a szájhigiéné. A fogak alaki rendellenességei. Fogbalesetek.

Időskála: Témahónap. A tevékenységekkel kapcsolatos feladatok megoldása egy hónapot vesz igénybe.

Módszerek: A fogászati szűrővizsgálatok lebonyolítása. Plakátok, faliképek az egészséges fogakról. Mese írása az első tejfog elvesztéséről. "Első élményem a fogorvosnál" címmel rajz készítése. Feladatlap megoldása, melynek témája a szájápolás. Kiselőadások szervezése osztályszinten. Plakátok készítése a fogak védelmével kapcsolatban.

Értékelési módok: Az elkészült művekből kiállítás készítése. A legeredményesebb munkák jutalmazása.

Felelősök: Osztályfőnökök, szaktanárok, védőnő.

Várt eredmények: A megfelelő táplálkozási szokások kialakulása: az édességek minél ritkább fogyasztása, édes üdítők kerülése. Gondos fogápolás. Fluoridok alkalmazása. Legyen az iskolában fogmosási lehetőség

December

Tevékenység megnevezése: Káros szenvedélyek – helyes döntések

Célcsoport: 1-12. évfolyam

Külön az alsó tagozatnak: Önismeret: Tükör rólam. Egészséges és biztonságos élet. Veszélyeztető tényezők: élvezeti szerek, környezeti hatások, reklámok, hirdetések.

Felső tagozat és gimnázium: Önismeret: Változásaim, a pozitív én bemutatása, helyem az iskolában, az osztályban. Dohányzás, alkohol, veszélyes és tiltott szerek. A legális és illegális szerek, függőség, hozzászokás fogalma, törvényi szabályozása.

Időskála: December első hete

Módszerek: Előadások, videófilm, szakkönyvek, beszélgetés.

Értékelési módok: Kérdőív kitöltése: véleményed a veszélyeztető tényezőkről

Felelősök: Szaktanárok, osztályfőnökök, védőnő, iskolaorvos.

Várt eredmények: Az önnevelésre való képesség kialakítása. A változások nyomonkövetése és tudatosítása, önjellemzés. Az egészségmegőrző szokások kialakítása. A függőség válfajai és fokozatai, társadalmi megítélésük. Ismerjék fel azokat a társadalmi helyzeteket, amelyekben –legális vagy tiltott–, anyagokkal" kínálhatják őket, és hogy ilyen esetekben megfelelő döntéseket tudjanak hozni.

Tevékenység megnevezése: A családi élet jelentősége

Célcsoport: 1 – 12. osztály

Alsó tagozat: A baráti és családi kötelékek értékei, a személyiség tisztelete. Tájékozódás az időben, az események sorrendjében. Családfa, generációk története.

Felső tagozat és gimnázium: Helyem a családban. A kapcsolati hálók fontossága. A barátság mint a kapcsolati rendszer egyik alapja. Az önismeret jelentése, szerepe és fontossága. Konfliktusok a kapcsolati rendszerben.

Időskála: December 2. és 3. hete.

Módszerek: Anekdóták gyűjtése a család életével kapcsolatban. Ötlebörze: Mi a család szerepe? Szituációs játék: Hogyan oldhatók fel az összeütközések? Rajz készítése: Milyen a családot? Milyen

	családot szeretnél? Mikor érzed jól magad a családban? címmel. Családfa készítése.
Értékelési módok:	Leírások készítése az ideális családról. Kérdőívek szerkesztése.
Felelősök:	Osztályfőnökök.
Várt eredmények:	A családi élet háttérének, erőforrás szerepének tudatosítása. Az egymásra való odafigyelés fontosságának hangsúlyozása. Legyenek képesek felismerni az önmagukban és másokban ébredő érzelmeket, feszültségeket, esetleg azok létrejöttének okát. Legyenek képesek újraépíteni és karbantartani szétterjedő kapcsolataikat.

Február

Tevékenység megnevezése: Napirend - szabadidő helyes felhasználása

Célcsoport: 1 – 8. osztály

A helyes napirend kialakításának módja: a tanulás, a pihenés, a kötött munka és a kötetlen foglalkozások váltakozása. A napirend tervezésének alapvető feladata az időmérleg betartása, a különböző tevékenységek időigényeinek összehangolása.

Időskála: Téma nap

Módszerek: Beszélgetés, a tanulók tapasztalatainak csoportosítása. Pihenési módok. Napirendek készítése.

Értékelési módok: A helyesen összeállított napirendek az osztály faliújságjára kerülnek ki.

Felelősök: Osztályfőnökök

Várt eredmények: A helyes napirend lehetőséget ad a mozgásra, a tanulásra, a szórakozásra, és háttérbe szorítja az egyoldalú informatikai eszközök használatát. Tudatosítsuk, hogy az ember nem csak alvással pihen. Az idő okos eltöltése, a tevékenységváltás pihenteti a testet és a lelket.

Március

Tevékenység megnevezése: Kortárskapcsolatok – szexualitás

Célcsoport: 1-6. és 7-12. évfolyam

1-6. évfolyam: Az önismeret fejlesztése az osztály támogató légkörében. A csoportba tartozás, befogadás, kölcsönös megbecsülés. Helyük a kortárscsoportban, lehetőségek, kilátások. Az érzelmi kapcsolatok tudatosítása. A barátság és szerelem ismérvei, azonosságok és különbségek.

7-12. évfolyam: A kortársak pozitív befolyásoló szerepének hangsúlyozása, figyelemfelhívás a negatív hatás formáira. A megfelelő ellenállóképesség kialakítása. Nemi szerepek vállalása. A testi kapcsolatok kölcsönös felelőssége. A választás ízlés- és értékűkröző mivoltának megvilágítása.

Időskála: Témahónap

Módszerek: Beszélgetés, irodalmi szöveg, idézetgyűjtemény, előadás, szerep és szituációs játékok.

Értékelési módok: Önismereti feladatlapok megoldása.

Felelősök: Iskolaorvos, védőnő, szaktanárok, osztályfőnökök.

Várt eredmények: A nemi érzés tudatosulása, a nemi identitás kialakulása. Ismerjék a serdülőkor biológiai aspektusa mellett a szexualitás társadalmi és érzelmi változásait is.

Nemi szerepek = viselkedési programok tudatosulása.

Április

Tevékenység megnevezése: Egészséges környezet és védelme

Célcsoport: 1-8. osztály

Alsó tagozat: A környezet állapota és az egészség közötti összefüggés megvilágítása. A természeti és az épített környezet védelme. Az érintetlen környezet szépségeinek megvilágítása. A szűk környezet megóvása, ápolása. Természeti értékeink.

Felső tagozat: A jelen hatása a jövőre. „Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan!”

Időskála: Témahónap. Folyamatos tevékenység.

Módszerek: „Ha én képviselő lennék” - kiselőadás készítése. Poszter készítése a jövő „beteg Földjéről”, kiállítás szervezése, ötletbörze. „Tudsz-e tenni valamit a közös jövőnkért?” - feladatlap kitöltése, környezetünk parkosítása.

Értékelési módok: A legjobb munkák értékelése könyvjutalommal történik.

Felelősök: Szaktanárok, osztályfőnökök.

Várt eredmények: Az egészség megőrzése. A közvetlen környezetünk megóvása. A saját jövőnk a környezettel kapcsolatos magatartásunktól függ.

Május

Tevékenység megnevezése: Egészség – betegség

Célcsoport: 1–8. osztály

Alsó tagozat: Az egészség ismérvei. A betegségek tünetei. A testi - lelki változások.

Felső tagozat: Az egészség feltétele az egészséges életmód.

Időskála: Téma nap: Vöröskeresztes Világnap (május 8.)

Módszerek: Beszélgetés, kiselőadás, a Vöröskereszt működésének megismerése, rejtvények megfejtése.

Értékelési módok: A megoldott rejtvények összegyűjtése, jutalmazása.

Felelősök: Osztályfőnökök, szaktanárok.

Várt eredmények: Az egészség mint érték épüljön be az iskola mindennapjaiba.

15. Környezeti nevelésünk elvei

15.1 Környezeti nevelésünk filozófiája

A humán értékeket középpontba állító **nevelési elveink szervesen magukba foglalják a környezeti nevelés legfontosabb céljait és feladatait**, hiszen a környezeti nevelés azzal, hogy az egész személyiségre, a kíváncsiságra, a képzeletre, az érzelmekre, az értelemre és a kreativitásra együttesen hat, formálja a hit, az érzések, a tudás és a munka világát, felszínre hozhatja minden gyerek tehetségét.

Az atomerőművek, a vízlépcsők, a savas esők, az ózonlyuk, az üvegházhatás sújtotta világban óriási felelőssége van minden felnőttnek, kivált a pedagógusnak a környezeti nevelés terén. Erre világít rá Konrad Lorenz:

„Az első tanárnak, aki a természet megértésére nevel, óriási a benyomása. A jó tanárokon múlik, hogy a gyermekek megszeressék a természetet, és helyes megvilágításban lássák azt a sok nehézséget, amivel a világ küzd.”

15.2 A környezeti nevelés célja, feladatai

Tágabb értelemben a környezeti nevelés a bioszféra–és benne az ember–megőrzését, fenntartását célozza.

Nevelőtestületünk szellemiségét, feladattudatát legjobban Jakucs László barlangász gondolatai tolmácsolják:

„Az égre törő fák a talajok sötét mélyéből sarjadnak. Aki házat épít, a föld alatt kezdi el az alapok megágyazásával. Mert minden csodálatosság, ami a napsugár fényözönétől lélegzik, a felszín alatt gyökerezik. Hazaszeretetednek is tápláló forrásává válik a százarcú természet templomainak megismerése. Jól döntöttél tehát, amikor botladozó útjaimon figyelmes türelemmel elkísértél, hogy együtt tanulmányozhassuk a világ megejtő titkait. Ha valóban figyelmes, ha igazán türelmes voltál, birtokodba került a titok. Add tovább tudásod azoknak, akiket leginkább szeretnél a természet örök igazságainak tiszteletére nevelni! Hadd ébresszen az ő szívükben is emberhez méltó örömet és tiszta áhítatot a világ lenyűgöző valósága...ne téveszd szem elől: Sok, nagyon sok még a sötétség...DE NÁLAD A FÁKLYA!”

Szűkebb értelemben a környezeti nevelés célja a természet, az épített és társadalmi környezet, az embert tisztelő szokásrendszer érzelmi, értelmi, esztétikai és erkölcsi megalapozása. A szokásrendszerek elmélyítése, működtetése intellektuális hatásokkal (ismeret által), melynek eredményeképpen kialakul az ökológiai gondolkodás, a környezettudatos szemlélet.

A környezeti nevelésben az alábbiakat tekintjük értéknek, illetve elérendő céloknak:

- a hétköznapi életviteli döntések során a „létezni vagy birtokolni” alternatívából a létezés választása,
- külsőségeiben szerény, belső értékeiben gazdag életre való törekvés,
- képesség arra, hogy felismerjék az élet gazdagságát, a testi-lelki-szellemi élet harmóniáját, mindehhez azonban kell a tiszta víz, a tiszta levegő, a termőtalaj, a sokféleségében fennmaradó természet és az azzal harmóniában élő társadalom,
- a térben és időben való távlatosság, a környezet feletti uralom helyett annak megértése és kímélete,
- olyan kulturáltsági fok és tudati állapot elérése, amelyben az ember ismeri a világ és önmaga eredetére vonatkozó elképzeléseket, és azokban a maga meggyőződése szerint hisz,
- a létezés csodájának elismerése, az élet tisztelete, szeretete,
- a természet és a társadalom törvényeinek megismerése, tiszteletben tartása,
- törekvés a mértékletes és önkorlátozó fogyasztásra, a jövő nemzedékek lehetőségeihez való jogának csorbíthatatlanul hagyására,
- a pazarló és erőforrásokat kimerítő életvitelünk okozta környezetkárosítás „gyógyítgatása” helyett a károkozás megelőzésének hangsúlyozása,
- a modernizáció és a gazdasági – technikai fejlődés során a természet erőforrásainak önző kiaknázása helyett annak kímélete, a természettel harmonizáló technika és társadalom kialakítása.

A környezeti nevelés legfontosabb értéktartalma, feladata a fenntartható fejlődéssel, a jövő nemzedék életminőség iránti jogaival, a bioszféra iránti felelősségünkkel kapcsolatosak.

16. A sajátos nevelési igényű tanulók fogyatékoságának típusához és fokához igazodó fejlesztő program

Iskolánk - szakmai alapdokumentuma alapján - az **alábbi kiemelt figyelmet igénylő, különleges bánásmódot igénylő sajátos nevelési igényű tanulókat** láthatja el:

1. beszéd fogyatékos
2. egyéb pszichés fejlődési zavarral rendelkező
3. értelmi fogyatékos - enyhe értelmi fogyatékos
4. autizmus spektrumzavar fogyatékossgal élő.

16.1 A beszéd fogyatékos tanulók iskolai nevelése-oktatása

A **beszéd- és nyelvi zavarok diagnosztikus kategóriái** az iskolába lépéskor és az iskoláskorban jellemzően az alábbiak:

1. Beszédzavarok

- Hangképzési zavarok
- Rezonanciazavarok (hipernazalitás, hiponazalitás)
- Beszédfolyamatossági zavarok (dadogás, hadarás)
- Artikulációs zavarok (beszédhanghibák)
- Beszédmozgászavarok (verbális diszpraxia)

2. Auditív feldolgozási zavarok

Az érintett tanulók a hallható jelek feldolgozásában mutatnak súlyos zavarokat, ez jellemzően a beszédfeldolgozásban, így a beszédértésben is komoly gondot okoz. Felderítésükre nem minden esetben kerül sor iskoláskorig, mivel az auditív információfeldolgozás zavara nem feltétlenül társul a kifejező beszéd zavarával, így a környezet számára kevésbé feltűnő az atipikus fejlődés. Jelentős számban csak a már kialakult tanulási zavar következtében, sokszor csak 2-3. osztályban kerülnek felismerésre az érintett tanulók beszédfeldolgozási zavarai.

3. Nyelvi zavarok

A nyelvfejlődési zavart mutató tanulók mindannyian küzdenek a nyelvi kifejezőkészség különböző nyelvi szinteken megjelenő zavarával (expresszív nyelvi zavarok). Ez a beszéd- és nyelvi kifejezészavar érintheti a nyelv hangrendszerét, a beszédhangejtést, az aktívan használt szókincset, annak jelentését, a nyelvtani összefüggések kifejezését, a mondatalkotást, valamint a nyelvhasználatot (pragmatika). A nyelvi kifejezés zavara mellé társulhat a **nyelvi feldolgozás, nyelvi megértés** különböző nyelvi szinteken és különböző súlyosságban megmutatkozó zavara (receptív nyelvi zavarok) is.

A beszéd fogyatékos tanulók nevelési, oktatási szempontú jellemzői

A beszédzavarok esetében ritkán társul az alapproblémához specifikus tanulási zavar. A nyelvi zavarok másodlagos következménye iskoláskorban szinte minden esetben különböző súlyosságú specifikus tanulási zavar, más néven verbális tanulási zavar.

A nyelvfejlődési zavar következtében kialakuló tanulási zavarok elsősorban az olvasás-írás tanulása során jelentkeznek, ezen belül a dekódolás (olvasástechnika) és a szövegértés is jelentősen eltérő fejlődést mutathat.

16.1.1 Beszédzavarok

A magyar iskolarendszer nagymértékben a verbális tanulási folyamatokra épít. Ezekben a beszédzavarral küzdő tanuló jelentős hátránnyal indul, ezért napi szinten szenved el kudarcot, frusztrációt. Az ilyen tapasztalatok sokasodásával egyenes arányban a lehetőségekhez képest kerülni igyekszik a szóbeli megnyilvánulásokat. A megjelenő beszédfélelem (logofóbia), szorongás fokozódásával „ördögi körbe” kerül. Társas kapcsolataiban egyre visszahúzódóbbá válik. Egyre növekvő frusztrációja miatt különböző pszichés tünetek jelenhetnek meg: agresszió, bohóckodás vagy éppen apatikus viselkedés (mely kamaszkorban akár depresszióig fokozódhat). Így **másodlagos viselkedési, magatartási zavarok keletkeznek**, melyek gyökere a beszédzavar. Emellett maguk a kommunikációs partnerek is kerülik a társaságát, mivel őket is frusztrálja, hogy nem értik a beszédet, vagy a természetes beszédől idegen jelenségeket észlelnek.

Az osztályban a beszédzavarral küzdő tanuló könnyen perifériára szorulhat, kapcsolatrendszere beszűkülhet. Ezek a tapasztalatok alacsony önértékeléssel párosulva a közösségben céltáblává, bűnbakká tehetik a gyenge kommunikációs és ezáltal gyenge érdekérvényesítési képességgel bíró tanulót. A nagy emocionális terhelés a tanuló kognitív energiáinak egy részét is felemésztheti, így következményes tanulási zavar is kialakulhat. Különösen olyan esetekben fordul ez elő, ahol a hangzó beszéd jelentős eltérése mellett a beszédértés nehézsége is tapasztalható (pl. rezonanciazavarok).

Az egyes beszédfejlődési vagy szerzett zavarok speciális jellemzői:

- **A hangképzési (fonációs) zavarok** a zöngképzés zavarait jelentik. A hangajkak (hangszalagok) működése zavart, túlságosan összepréselődnek, vagy nem érnek egymáshoz hangadáskor. Ettől függően a hangképzés túl feszes lesz vagy erőtlenné válik. A hang állandóan fátyolos, rekedt, a hangtartás és a levegőbeosztás nehéz, a hang terhelhetősége kicsi. A jelenséget másodlagos tünetek is kísérik. Feltűnő a nyakizomzat vagy az arcizmok hangadás közbeni túlfeszültsége, kidagadása, valamint a kapkodó levegővétel. Az erős izgalmi helyzet vagy a félelem, szorongás fokozza a tüneteket. Az ilyen tanuló általában fizikai és lelki értelemben egyaránt állandó feszültségben él. A problémának lehet funkcionális és organikus oka is, azonban a sokáig fennálló funkcionális zavar a hangajkak (hangszalagok) organikus elváltozását (pl. hangszalagcsomó) okozhatja. A probléma rendszeres szakorvosi (főként foniátriai) és logopédiai ellátást igényel.

A hangképzési zavarral élő tanulók számára az önálló szóbeli megnyilatkozások válnak nehezen kivitelezhetővé, és folytonos pluszfeszültséggel járnak. Ezeket az alkalmakat amennyire lehet, érdemes kerülni, mert a teljesítményszorongás hangadási képtelenségig fokozódhat.

- **A rezonanciazavarok** az orális és nazális rezonancia (a szájüregben és az orrüregben képződő hangzók) beszédbeli arányának kóros megváltozását jelentik. Ez lehet a szájhangzók orrhangzós színezetűvé válása (hipernazalitás) vagy az orrhangzók szájhangzóssá válása (hiponazalitás). A hipernazalitás leggyakoribb oka az ajak- és/vagy szájpadhasadék. Ez a súlyos organikus elváltozás már újszülöttkorban nyilvánvaló, a légzésben, a táplálkozásban, a hangadásban és a beszédben egyaránt súlyos nehézségeket okoz. Az egyébként szájrezonanciával képzett magán- és mássalhangzók erős orrhangzós színezetet kapnak, a zárhangzók – pl. k, g – elvesztik zárkarakterüket, ami önmagában is jelentősen csökkentheti a beszéd érthetőségét. Az

elváltozás súlyosságától és kiterjedésétől függően egyes beszédhangzók képzéséhez nincsenek meg a megfelelő anatómiai feltételek, így ezek hiányozhatnak a beszédből, ami tovább rontja az érthetőséget. Emellett a hangadás is préselt, erőltetett lehet, ami pedig társult hangképzési zavart is okozhat. A gyermekek csecsemőkoruktól több ülésben számos helyreállító műtéten esnek át. A műtéti szakasz a kemény szájpad zárásával és a plasztikai helyreállító műtétekkel zárul, melyek még iskoláskorban is tartanak. Így előfordul, hogy a beszéd érthetősége az alsó tagozaton még a gondos logopédiai kezelés ellenére sem kielégítő.

A lágy szájpad veleszületett rövidülése is okozhat orrhangzóságot, ezen belül hipernazalitást. Ilyenkor a lágy szájpad nem zárja el az orrgarat felé vezető utat, így a szájhangzók erős nazális színezetet kapnak (legjobban a magánhangzók és a zöngés mássalhangzók színezete, ezáltal érthetősége szenved kárt). Ebben az esetben is sor kerülhet műtéti beavatkozásra, ami az ezt követő hatékony logopédiai terápiával jelentősen javíthatja a beszéd érthetőségét.

- **A beszédfolyamatossági (fluencia) zavarok** közül legtöbbször a dadogás válik olyan súlyossá, hogy a tanuló külön többletsegítséget igényel. A dadogó gyermek a beszédfolyamat minden fázisában különbségeket mutat az átlagos beszélőtől (a légzés, a hangadás, a beszédtempó, az artikuláció és a mimika működésében is). A dadogó beszédszerveiben megjelenő görcs a dadogás közvetlen oka (függetlenül attól, hogy organikus vagy funkcionális okból jelenik meg). A beszéd folyamatosságának zavara két típusú lehet. A tónusos típusba tartoznak azok a gyerekek, akik a szó első hangjának kiejtésével küszködnek, a klónusosba pedig azok, akik általában az első hangot vagy szótagot ismételtetik. A két forma tünetváltással és egyszerre is jelen lehet. Az utóbbi általában a zavar súlyosbodását jelzi. Gyakran jellemző a túl kemény és elnyújtott hangindítás, ami a hangszalagok (hangjakak) tartós túlfeszítése miatt rekedtséget vagy hangképzési zavarokat is okoz. A legtöbb megakadás a zárhangzóknál fordul elő, de lehet, hogy egyes magánhangzók válnak kerülendő hangokká. A beszédfélelem fokozódásával vagy a társuló beszédzavarok miatt jellemző lehet a monoton beszéd, a bizonytalan vagy elmosódott artikuláció, ami továbbrontja a beszéd érthetőségét, nehezíti a kommunikációs helyzetben a partner figyelmének fenntartását.

A dadogók a gondolkodásban (belső beszédben) folyamatosan beszélő tanuló társaikhoz hasonlóan működnek, ám a beszédfolyamatban a megakadásoktól való félelem okán kerülőutakat keresnek. Például gazdag passzív szókincs mellett is gyakran iktatnak a beszédükbe sztereotip módon megjelenő szavakat vagy fordulatokat, esetleg kötőszavakat; ez az automatizmus segíti a folyamatosság fenntartását. A mondatok szerkezetét gyakran egyszerűsítik, szinonimákat keresnek, hogy a „rettegett” hangot, hangokat elkerüljék. Ez a mondat jelentésének torzulását is okozhatja.

- **A beszédmozgászavarok a fejlődési diszpraxia** speciális esetei. A beszéd motoros tervezésének, szervezésének, kivitelezésének olyan zavarai, melyek a beszéd- és más, a kommunikációban szerepet játszó mozgások (pl. mimika) akaratlagos kivitelezését akadályozzák, míg az automatikus mozdulatok (pl. ásítás) megtartottak. Az ilyen típusú beszédmozgászavarok esetén nincs praktikusán diagnosztizálható neurológiai eltérés, valamint az izomtónus-szabályozás vagy a központi idegrendszer sérülése (pl. Cerebrál parézis) sem mutatható ki a háttérben.

16.1.2 Auditív feldolgozási zavarok

Az auditív feldolgozási zavarokkal küzdő tanulók a hallható információk felismerésének, megkülönböztetésének és megértésének zavarát mutatják.

Az auditív észlelés különböző zavarai mellett a hangzó beszéd észlelésében, feldolgozásában, ezért a megértésében is zavart mutatnak. Nehézségeik nem perifériás eredetű hallássérülésből vagy intellektuális sérülésből fakadnak.

A tanulási folyamatban a szóbeli közlések, instrukciók, magyarázatok megértése okozza a legnagyobb gondot. A zavar markáns tünete, hogy a tanulók az őket körülvevő auditív, így a verbális ingerekből sem tudják azonosítani a releváns, feldolgozandó információt.

16.1.3 Nyelvi zavarok

Jelentős azon gyermekek száma, akiknek nyelvfejlődési zavarát nem magyarázzák neurológiai, szenzoros, intellektuális vagy társas-érzelmi problémák. Ők is a beszéd fogyatékos SNI-besorolást kapják. Ebben az esetben a nyelvelsajátítás folyamata már a koragyermekkorban jelentős időbeli és strukturális eltérést mutat.

Nyelvfejlődési zavar esetén a nyelvi kifejezés atipikus volta mindig, míg a nyelvi észlelés, értés zavara csak az esetek egy részében jellemző.

Az eltérő fejlődés tartósan megmarad, és a nyelvi hierarchia bármely szintjén megjelenhet:

- a késve induló szókincsfejlődés nem éri be a tipikusan fejlődő társakét még iskoláskorban sem;
- a szókincs szerkezete is eltérő lehet, pl. a főnevek nagyobb, az igék vagy melléknevek, határozószavak kisebb arányban kerülnek be a passzív és/vagy az aktív szókincsbe;
- a kontextusnak megfelelő szó előhívása, aktiválása is gondot okozhat, jellemzőek a szótalálási nehézségek;
- a beszédhangok (fonológiai) feldolgozásában és produkciójában is elmaradás tapasztalható, ami az írott nyelvi zavarok kockázatát vetíti előre;
- a szavak hangalakjának pontos feldolgozása és emlékezeti megőrzése nehéz;
- egy-egy szó hangzósorának jelentős egyszerűsítése nemcsak a beszéd érthetőségét rontja (még iskoláskorban is), hanem nehezíti a szavak emlékezeti tárolását, akadályozza a szótanulást és az előhívást;
- a szókombinációk használata és a mondatalkotás, a spontán beszéd az iskoláskorban is alacsony nyelvtani komplexitású (jellemzően tömondatokat, hiányos mondatokat alkotnak);
- mondataik még a felnőttkorhoz közeledve is nyelvtanilag helytelenek (diszgrammatikusak) lehetnek;
- nem használnak vagy rosszul értelmezik a kötő-, rámutató szavakat, ez főként az összetett alárendelő mondatokat tartalmazó instrukciók, szövegek megértésében okoz gondot.

A nyelvi zavar a beszélt és az írott nyelvben egyaránt megmutatkozik; az óvodáskori nyelvfejlődési zavarra minden esetben verbális tanulási zavar épül. A dekódolás (olvasástechnika), a helyesírás, az értő olvasás, később a szövegalkotás, a fogalmazás is zavart mutat. A tanulók nehézkesen, sok hibával, töredezetten olvasnak, gyakoriak az újrakezdések. Az olvasástechnika nem automatizálódik, a gyermekek az alsó tagozat végére sem válnak gyakorlott olvasókká. Emiatt az írott szöveg tartalma számukra kevésbé ragadható meg.

A nyelvi feldolgozás az átlagosnál jelentősen több kognitív energiát emészt fel, a tanuló a kognitív-nyelvi feladatokban hamarabb elfárad, mint tipikus nyelvi fejlődésű társai. Ilyenkor teljesítménye hirtelen romlik.

A tanulási zavar súlyosságát a nyelvi fejlődési eltérés mértéke mellett főként az befolyásolja, milyen korán történt annak felismerése és megfelelő kezelése, valamint milyen erős védőfaktort képez a családi háttér.

A tanulási teljesítmény eltérése nyelvfejlődési zavarok esetén nemcsak a magyar nyelv és irodalom tantárgyban jelentkezhetsz, hanem minden más tárgyban is, ahol verbális tanulási folyamatok dominálnak az ismeretszerzésben (pl. történelem, földrajz, biológia).

16.1.4 A beszéd fogyatékos (beszéd- és nyelvi fejlődési vagy szerzett zavarral küzdő) tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei

Intézményi szervezeti formák

A beszéd és a nyelv fejlődési vagy szerzett zavarával küzdő tanulók nevelését-oktatását elláthatja olyan gyógypedagógiai intézmény, mely beszéd-/nyelvi fejlesztő, illetve diszlexiás vagy „olvasó” tagozatot, osztályokat működtet vagy tipikus beszéd-/nyelvi környezetet biztosító, részben vagy egészében együttnevelést vállaló befogadó iskola. Mindkét ellátási forma végső célja, hogy megfelelő készség-képességstruktúrát, megküzdési stratégiákat és alapismereteket alakítson ki a sikeres társadalmi beilleszkedés és az önálló, élethosszig tartó tanulás érdekében.

A befogadó iskola működése épülhet az osztályfoktól független teljes integrációra vagy olyan részleges integrációra, melyben az alsó tagozaton külön beszéd- és nyelvi fejlesztő, „olvasó osztály” elnyújtott, sérülésspecifikus alapozást biztosít. Ezt követően a felső tagozaton válik teljessé az integráció.

A beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanuló képességfejlődését, személyiségének harmonikus alakulását a megfelelő személyi, tárgyi és módszertani feltételekkel rendelkező befogadó, (inkluzív) szemléletű iskola szolgálja legjobban.

Befogadó attitűd, együttműködési feltételek

- Az érintett tanulók specifikus nevelésének-oktatásának alapja egyéni szükségleteik felismerése, megértése, ezek tanulási-tanítási folyamatokban való figyelembevétele.
- Az iskolaközösség (szülők, pedagógusok, kortársak) érzékenyítése előfeltétele a beszéd fogyatékosok integrációjának. Főként a verbális kommunikáció sajátos helyzetét és a sikeres kommunikációs lehetőségeket fontos bemutatni.
- A gyermekek elsődleges beszéd-/nyelvi zavarainak tünetei, másodlagos tanulási/viselkedési zavarai megfelelően adaptált és kommunikációs szempontból akadálymentesített, befogadó-elfogadó légkörű nevelési, tanítási környezetben enyhülnek, nem specifikált, rugalmatlan tanulási környezetben súlyosbodnak.
- Az iskolai integráció csak akkor lehet sikeres, ha a szülői ház és az iskola összehangolja a beszéd fogyatékos gyermek számára legmegfelelőbb nevelési-tanítási környezet kialakítását.
- Az intézménybe lépéskor szükséges a szülők és a pedagógusok (főként az osztálytanító vagy osztályfőnök, illetve a logopédus-gyógypedagógus) közös szándéknyilatkozata és megvalósítási terve a rendszeres együttműködésre. Javasolt erről pedagógiai megállapodást is kötni, melyben a tanuló fejlődése érdekében vázolt közös célok és ennek elérésében mindkét fél feladatai egyértelműen rögzítésre kerülnek. A megállapodás alapját az egyéni fejlesztési terv képezi. Annak megvalósulására érdemes legalább évente visszatekinteni.

A logopédus és a többségi pedagógusok szerepe

- A tanulók beszéd- és nyelvi sajátosságait, az ezekből következő fejlesztési, kompenzációs szükségleteiket logopédia szakon/logopédia szakirányon végzett gyógypedagógus ismeri leginkább, ezért a rehabilitációs-rehabilitációs munkában kulcsfontosságú szerepe van.
- A logopédus által biztosítható beszéd-/nyelvi fejlesztő ellátás mindenképpen szükséges, akkor is, ha a tanuló az iskolai pályafutása alatt már csak tanulási zavar diagnózist kap, mely a jelenlegi törvényi szabályozás szerint az egyéb pszichés fejlődési zavar SNI-kategóriába sorolódik. A tanulási zavar kezelésében ennek ellenére továbbra is az oki háttér, tehát a nyelv- vagy beszédfejlődési zavar a mérvadó.
- A kezelési folyamatba a rehabilitációs, rehabilitációs órák mellett a következményes tanulás- és viselkedészavarok megelőzése és kezelése érdekében más szakos gyógypedagógus, pszichológus vagy mentálhigiénés szakember bevonása is szükségessé válhat. Ez azonban nem váltja ki, csak kiegészíti a szakszerű logopédiai ellátást.
- A tanulók sérülésspecifikus támogatásának és a kommunikációs akadálymentesítésnek a tanórák mellett az iskolai élet minden színterén jelentősége van, mivel a verbális kommunikációs aktusok a teljes folyamatot átszövik.
- A sikeres integráció alapfeltétele, hogy a rehabilitációs-rehabilitációs munkát végző logopédus az egyéni fejlesztési terv elkészítésében és megvalósításában gördülékenyen működjön együtt az osztálytanítóval és a szaktanárokkal. Segítse a kollégákat a verbális tanulnivaló mennyiségének, összetettségének sérülésspecifikus szempontok mentén való meghatározásában, a beszéd- és nyelvi szempontú akadálymentesítésében, a tanuló képességstruktúrájának, terhelhetőségének leginkább megfelelő feldolgozási és számonkérési mód kialakításában, valamint a feladatokra fordítható idő kijelölésében.

Nevelési-oktatási folyamat

- A befogadó iskola biztosítja a feltételeket ahhoz, hogy a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanuló aktívan vehessen részt az osztály- és az iskolaközösség életében, megmutathassa tehetségét, erősségeit.
- A közösség elismeri az SNI-s tanuló tanulásra és részvételre irányuló erőfeszítéseit, és önmagához képest mérlegelve pozitív, előremutató és motiváló értékelést ad.
- Az iskola kezdő szakaszában a kultúrtechnikák elsajátítása előtt széles alapú készség-képességfejlesztéssel azok kognitív nyelvi előfeltételeinek megteremtését biztosítjuk.
- A nyelvfejlődési zavarok és a verbális diszpraxia esetében az írott nyelv szokásosnál lassabb ütemű, kis lépésekben történő, időben is elnyújtott kialakítására van szükség, annak érdekében, hogy az írott nyelvi szimbólumok elsajátításához vezető kettős elvonatkoztatási utat (elvonatkoztatni a beszélő személyétől és a beszéd vokális elemeitől) a beszéd-/nyelvfejlődés zavarával küzdő gyermek is képes legyen követni.
- Az életkornak megfelelően szükséges a gyermek önmagáról való tudásának, önismeretének folyamatos fejlesztése. Az erősségek és gyengeségek tudatos felismerésével alakítsuk ki a számára legmegfelelőbb megküzdési stratégiákat a későbbi önálló tanuláshoz vezető úton.
- Változatos, az egyes tantárgyak nyelvi sajátosságaihoz igazodó tanulási, tananyag-feldolgozási stratégiák kialakítására, folyamatos fejlesztésére van szükség.
- A tananyag-feldolgozásban és a számonkérésben részesítsük előnyben a nem nyelvi megoldási módokat. Pl. a különböző művészeti ágak segítségével mozgásos, dramatikus, rajzos vagy más képi feldolgozást, digitális alkalmazásokat használhatunk,

ahol a beszéd-/nyelvi zavart mutató tanuló is a többiekhez hasonló, netán kiemelkedő képességeket mutat.

- A pozitív önkép kialakulását, megélését és a következményes emocionális vagy viselkedészavarok megelőzését szolgálja, ha megkeressük azokat az iskolai, sport-, művészeti vagy egyéb tevékenységeket, melyekben a gyermek sikeres lehet.
- A rehabilitációs-rehabilitációs célú egyéni vagy kiscsoportos fejlesztésre biztosított időkeretben a nyelvi képességek (fonológiai tudatosság fejlesztése, szókincs aktivizálása és bővítése, grammatikai készségek fejlesztése, nyelvhasználat alakítása), az írott nyelvi képességek (olvasástechnika, szövegértési és szövegalkotási képesség egyaránt) és felső tagozattól az adaptálható tanulási technikák tanítása (pl. pókhálóábra, idővonal, gondolatterkép készítése) egyenlő súllyal szerepel.
- A rehabilitációs-rehabilitációs célú egyéni vagy kiscsoportos fejlesztő órákon az általános korrepetáló jellegű feldolgozás helyett szaktárgyi szövegek esetén is a sérülésspecifikusan hatékonyabb nyelvi szempontú feldolgozás a terápiás cél: egy-egy tárgy alapszókészletének, szó- és mondatfordulatainak megértéséhez és használatához segítsük hozzá a nyelvi zavarral küzdő tanulót.

Kommunikációs-nyelvi akadálymentesítés

- A mindennapi kommunikációs helyzetekben és a tanórai munkában az oldott, biztonságos légkör, a gondolatok kifejtésére biztosított többletidő segíti a beszédfélelem csökkenését, és jelentősen növeli a teljesítményt a beszéd- és nyelvi zavarok esetében egyaránt.
- Az osztályban, tanulócsoportban kialakított jó szokások, világos együttélési, együttműködési keretek segítik a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanuló eligazodását a mindennapi kommunikációs helyzetekben.
- A nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók esetében a gondolatok kifejtése, a szükséges feladatok elvégzése szóban vagy írásban tipikus fejlődésű társaikhoz képest akár ötszörös-tizenötszörös többletidőt is igénybe vehet (az egyéni képességektől és a pszichomotoros tempótól függően). Az órai munka és a házi feladatok szempontjából is szükséges a többletidő ehhez igazodó ütemezése.
- A nyelvfejlődési zavar esetén a legtöbb tananyagot lehetőleg digitális formában bocsássuk a tanuló rendelkezésére, mivel az írott nyelvben való gyenge dekódolási képesség miatt szóbeli feldolgozással vagy a kettő kombinációjával jobban hozzáfér annak tartalmához. Ezzel párhuzamosan a tanulót ösztönözni kell a szabad forrásból is hozzáférhető felolvasó programok használatára. (A használatot a rehabilitációs órakereten belül a gyógypedagógus alakítsa ki és gyakoroltassa, mielőtt a tanuló a tanórán alkalmazza.)
- A nyelvi zavart mutató tanulók számára szükséges a szóbeli és írásbeli instrukciók, feladatok nyelvi egyszerűsítése. Pontos, egyszerű és konkrét instrukciókra van szükség. Főként az alárendelő összetett mondatokat és a közbevetett tagmondatokat alakítsuk át. Ebben az osztálytanító támaszkodjon a logopédus véleményére.
- Az órai feladatadásban (nem csak a magyar nyelv és irodalom, de a számolás vagy más közismereti tárgyak esetében is) meg kell győződnünk arról, hogy a tanuló helyesen értette-e a feladatot. Csak így biztosítható, hogy szaktárgyi tudásáról, kompetenciáiról reális képet kapjunk, melyet nem fed el a gyenge olvasási, szövegértési képesség.
- A beszéd- és nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók szóbeli számonkérését lehetőség szerint minimalizáljuk. A beszédzavarral küzdők számára ez a megfelelő írásbeli tevékenységekkel vagy a fentebb említett alternatív számonkérési módok egyikével

váltható ki. A nyelvi zavarral küzdők számára legcélszerűbbek a komplementer – nyelvi készségtől független – feldolgozási, számonkérési módok.

- A gyenge helyesírási készség, a lassú és pontatlan íráskivitelezés és a gyenge verbális emlékezeti funkciók indokolják, hogy az íráskészséget alapfokon már használó nyelvi zavarral vagy verbális diszpraxiával küzdő tanuló az órai jegyzeteit lappal, más digitális eszközzel készíthesse, a táblai vázlatokat lefotózhassa és/vagy az órán elhangzott fontos magyarázatokat hangzóanyagként is rögzíthesse. (Az órai laptop-használat és a hangfelvétel felhasználásának kereteit célszerű közös megállapodással kidolgozni.)
- A gördülékeny jegyzetelés miatt célszerű, hogy a nyelvi zavarral vagy diszpraxiával küzdő tanulók online programok vagy gépírástanár közreműködésével megtanulják a folyamatos (tízujjas) gépelést.
- Egyes projektek vagy feladatok elvégzéséhez érdemes a nyelvi zavarral küzdő tanulók és a tipikus nyelvi képességek között tanulópárokat létrehozni. Ez a rendszer mindkét gyermek előnyére válik. Lehetővé teszi, hogy az órán szükséges tempóban jegyzetelni nem képes SNI-s tanuló mégis hozzájusson az órai vázlatához, a közös feldolgozás során pedig mindketten mélyebb megértést érhetnek el.

16.1.5 Nevelési-oktatási szakaszok és kiemelt pedagógiai feladatok

A befogadó nevelés-oktatás minden életkorban az osztálytanító/osztályfőnök, a szaktanárok, a gyógypedagógus és a szülők hatékony együttműködését feltételezi.

A szülők ismerik legjobban a gyermek addigi életútját, problémamegoldó stratégiáit, érzelmi attitűdjét, a gyógypedagógus ismeri legjobban a gyermek képességeit, erősségeit és gyengeségeit, az osztálytanító/osztályfőnök az osztály társas kapcsolatait, szociometriai jellemzőit, a szaktanárok az elsajátítandó törzsanyag nehézségeit és az ahhoz vezető tanulási utakat. Az iskoláskor kezdetétől ható, a négy együttműködő fél által összehangoltan tervezett nevelési-oktatási támogatás kezdetben jó szokásokat alakít ki a tanulóban, később felruhazza a megfelelő tanulási és kompenzációs stratégiákkal, és megtanítja, hogy ezekkel tudatosan bányon.

Az alapfokú képzés első szakaszának (1–4. osztály) feladatai

Az alsó tagozaton a tanulási folyamat sikeressége döntően a tanító és a gyermek szeretetteljes elfogadáson alapuló bizalmi kapcsolatán múlik. Ahol a tanuló oldott légkörben, az idő okozta nyomást a minimálisra csökkentve kellő gyakorlási lehetőséget kap, a tanító pedig a hibázást a tanulási folyamat természetes velejárójaként értelmezi, ott egészséges önértékelés és önbizalom, ugyanakkor igényesség alakul ki a tanulóknál. Ha a tanító a tanterv lényeges elemeit képes kiemelni, és a tanulók egyéni adottságaihoz igazítva szervezi a nevelési-oktatási folyamatot, akkor a sajátos nevelési igényű tanulók is megfelelő lehetőséget kapnak a tanulásra és képességeik kibontakoztatására. Mindezek által megelőzhető a másodlagos viselkedési és magatartási zavarok kialakulása is.

A **nyelvi zavarral küzdő tanulók esetében** a készség-képességfejlesztés hangsúlya az egész alsó szakasz folyamán megmarad, csak így érhető el, hogy a kultúrtechnikák tanulása és használata biztos alapokra támaszkodjon. Az egyéni adottságokhoz mérten ez a beszéd- és nyelvi készség-képességstruktúra – a tipikus fejlődésű tanulókhöz képest jóval később – általában az alsó tagozat végére stabilizálódik.

A beszédzavarral küzdő tanuló esetében minden közösség előtti megnyilatkozás, a nyelvi zavarral küzdő tanuló esetében emellett minden verbális tanulási folyamat külön kihívást, jelentős érzelmi és kognitív megterhelést jelent.

Az alsó tagozatos tanuló életkori sajátosságainak leginkább az aktív, cselekvéses tanulási helyzetek felelnek meg. Az ilyen változatos kihívások hosszabb ideig tartják fenn a tanulók motivációját, figyelmét, ezért a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanuló számára is igen előnyösek. Az alsó szakaszban célszerű rövidebb feladatokat tervezni az érintett tanulók számára, és több feladatváltással fenntartani, „frissíteni” figyelmüket.

A frontális, hosszan egy feladatra koncentráló, esetleg hosszú füzetmunkát igénylő órafelépítés a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanuló számára olyan megfeszített koncentrációt kíván, hogy ezt lehetőség szerint kerüljük az alsó tagozaton.

Ha mégis előfordul, érdemes az óra közben legalább ötperces „kilélegzést” biztosítani. Pl. kívánatos a terem egy nyugalmasabb sarkában fenntartani egy állandó helyet a rövid pihenő beiktatására vagy egy rövid, udvari, folyosói mozgás lehetőségét megadni a tanulók számára. Jó szolgálatot tehetnek a statikus feladatok közé beiktatott rövid, mozgást is igénylő készségfejlesztő modulok.

A preventív felzárkóztató készségfejlesztés mellett az ő tehetséggondozásuk már az alsó tagozaton megkezdődhet, ami a tanuló számára sikerélményt és egyben az önbizalom növekedését is biztosítja.

Ugyanakkor a feladatadásban a matematika terén is ügyelni kell a nyelvi akadálymentesítésre, főként a szöveges feladatok és a magyarázatok terén.

Az alapfokú képzés második szakaszának (5–8. osztály) feladatai

Törekedjünk a kognitív funkciók, kiemelten a deduktív, az induktív és a problémamegoldó gondolkodás és a nyelvi funkciók közös fejlesztésére, ez segíti az elvonatkoztatási folyamatot, a jelenségek mélyebb megértését.

Minden tantárgyban javasolt, hogy a szaktanár a gyógypedagógussal egyeztetve prioritásokat jelöljön ki az egyes témakörökön belül. Ehhez és a tanuló egyéni adottságaihoz illeszkedve válasszák meg a feldolgozás lehetséges útjait. Így néhány év alatt egy-egy tantárgy minden évfolyamán olyan feladatbankot dolgozhatnak ki, mely nemcsak a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő, hanem a tipikus fejlődésű társaik számára is élménnyé teszi a tanulást.

Az egy-egy tantárgyban tehetséget mutató és a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanuló számára egyaránt előnyös lehet, ha rendszeres időközönként vagy egy-egy témában gyakorló tanulópárokat állítunk fel a felső tagozaton.

A szövegértés-szövegalkotás alapkompétencia fejlesztése a beszéd/nyelv fejlődési vagy szerzett zavarával küzdő tanuló számára korántsem zárul le az alapfokú képzés alsó szakaszában.

A nyelvi/írott nyelvi feldolgozás mint eszköztudás fejlesztését a teljes általános iskolai szakaszban folytatni szükséges. Az egyes tantárgyaknak jellemzően saját szaknyelve, ezzel együtt önálló szó-fogalomkészlete és tipikus nyelvi fordulatai vannak. A nyelvfejlődési zavarral küzdő tanuló külön segítséget igényel a különböző tantárgyak tananyagának szaknyelvi feldolgozásához. Nem pusztán korrepetálásra van szüksége az egyes leckék megtanulásakor. Ebben fontos a szaktanár és a gyógypedagógus szoros együttműködése.

Külön figyelmet igényel a szövegalkotás és a helyesírási képesség gondozása. A nyelvfejlődési, ennek következtében törvényszerűen írott nyelvi zavarral küzdő tanulók helyesírása jelentősen elmarad tipikus fejlődésű társaikétól.

Az evidenciaalapú helyesírásban (ahogy mondjuk, úgy írjuk) is hátrányokkal küzdenek, akár még az 5-6. osztályban is. Esetükben általában a szóelemzés elve szerinti helyesírás megszilárdítása is a felső tagozat első felének feladata. Szövegalkotási, fogalmazási képességük is jelentős eltérést mutat. Társuló zavarok (pl. diszpraxia) esetén az írásmozgás és a kézírás alakj megformálása nem teszi lehetővé pl. az önálló tanulásra alkalmas jegyzetek készítését. Így már az 5-6. osztálytól elengedhetetlen a géppel írás, a klaviatúrahasznaát és a digitális tananyag-feldolgozás (pl. felolvasó programok) használatának elsajátítása.

A **beszédfejlődési zavarral küzdő** tanuló számára a szóbeli feleletek, a nyelvi és írott nyelvi zavarral küzdő gyermek számára a szóbeli és írásbeli megnyilatkozások egyaránt szorongást keltenek. A **nyelvi zavar jellegzetessége**, hogy a tanuló nehezen tudja verbális formába önteni az egyébként számára érthető gondolatokat, összefüggéseket is. Fontos tehát olyan alternatív számonkérési módok kidolgozása, melyek alkalmazásával meggyőződhetünk arról, hogy a tanuló hogyan, milyen mélységben érti az adott jelenségeket és összefüggéseket.

Számonkérésként megfelel montázs, képregény, animációs film (az érintett tanulók általában jó képességeket mutatnak a vizuális átlátásban), de akár idővonal, pókhálóábra vagy kérdéssor készítése, esetleg dramatizálás is.

A megfelelő önértékelésre épülő önbizalom nagy erőt ad a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanulóknak gyengeségei kompenzálására, tehetsége kibontakoztatására. Így az alapfokú oktatás második szakaszában kezdetünk bele az egyéni tanulási és kompenzációs stratégiák tudatos felépítésébe.

Érdemes minél több feldolgozási és mnemotechnikai stratégiát megtanítani és gyakorolni a tanulóval, illetve vele együtt kiválasztani, hogy az egyéni képességeknek és az egyes tantárgyak jellegének milyen tanulási, feldolgozási technikák felelnek meg a legjobban.

Ennek gyakorlását nemcsak a rehabilitációs-rehabilitációs órakeretben, hanem „élesben”, a szakórákon is biztosítani szükséges. A középfokú tanulmányok megkezdéséig kell kialakítanunk az önálló tanulás minél szélesebb körű lehetőségét. Ide tartoznak a már említett digitális segédeszközök is.

A középfokú képzés szakaszának (9–12. osztály) feladatai

A középfokú oktatásban a szövegértés-szövegalkotás kompetencia fejlesztése, az egyes tantárgyak szaknyelvének elsajátítása és forrásszövegeinek nyelvi szempontú feldolgozása továbbra is hangsúlyos szerepet kap.

Döntő jelentősége van annak, hogy az érintett tanuló a tananyaghoz digitális formában is hozzáférjen, így – felolvasó program segítségével – az auditív és vizuális csatornán való egyidejű feldolgozás jelentősen javíthatja a tanulási teljesítményt.

Ebben a szakaszban is sikerrel alkalmazható az egyéni tanulás megsegítésére tanuló párok, tanuló csoportok kialakítása.

A felosztások, definíciók, szakkifejezések megjegyzésében segítséget nyújthatnak a különböző mnemotechnikai eljárások, melyek egyéni adottságokhoz igazítása és gyakoroltatása a

gyógypedagógus, tehát a rehabilitációs-rehabilitációs órák feladata. Az eddig megtanult tanulási technikák és a digitális eszköz-használat továbbfejlesztése, alkalmazási körének szélesítése is e keretek között történik.

Továbbra is szükség van a gyógypedagógus és a szaktanárok közötti szoros együttműködésre a tanuló egyéni adottságaihoz igazodó órai tananyag-feldolgozás, a differenciált feladatadás és számonkérés tervezésében és megvalósításában.

Új területként jelenik meg az önálló tanuláshoz és az önálló életvezetéshez szükséges nyelvi kompetenciák fejlesztése (pl. használati utasítások, anyagösszetétel, űrlapok kitöltése, hivatalos levelezés, internetes forráskeresés, teszt- és esszéírás). A gondolkodási funkciók és az ítéletalkotás, valamint a metakogníció fejlődése ugyancsak szerepet játszik a társadalmi integrációra való felkészítésben, csakúgy, mint a személyközi és szaktárgyi kommunikációval szorosan összefüggő önkifejezés, véleménykifejtés, érvelés és általában a szituációnak, kontextusnak megfelelő nyelvhasználat fejlesztése.

Tanulási és nevelési célok

- Testi és lelki egészségre nevelés
- Önismeret és a társas kultúra fejlesztése
- Médiatudatosságra nevelés
- A tanulás tanítása, pályaorientáció
- Nemzeti öntudat, hazafias nevelés
- A fenntarthatóság, környezettudatosság

A Nat és az irányelv meghatározása alapján.

Kiemelt kompetenciaterületek

Alapkompetenciák:

- A tanulás kompetenciái
- Kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)
- Digitális kompetenciák
- Matematikai, gondolkodási kompetenciák
- Személyes és társas kapcsolati kompetenciák
- Kreativitás, a kreatív alkotás, az önkifejezés és a kulturális tudatosság kompetenciái
- Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

A Nat és az irányelv meghatározása alapján.

16.1.6 Az egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlások

Magyar nyelv és irodalom: magyar nyelv és irodalom

A beszéd- és nyelvi/írott nyelvi megértés mint ismeretszerzési mód fejlesztése, a beszéd és nyelvi/írott nyelvi produkció mint önkifejezési és ismeretközlési eszköz fejlesztése kiemelt feladat a nyelvi és beszédzavarral küzdő tanulók számára.

A tanulási célokat az egyes tanulók egyéni képességeihez, aktuális nyelvi fejlettségi szintjéhez mérten a logopédussal való konzultáció segítségével szükséges megállapítani. Célszerűen hosszabb időintervallumok (pl. kétéves) kijelölésével is élhetünk.

Az egyes területek kiemelt feladatai:

- **A beszéd- és nyelvi fejlesztés terén** kiemelt feladatként kezeljük minden nyelvi szint fejlesztését (beszédhangzók, fonémafeldolgozás, szókincs és szóhasználat, szóelőhívás, toldalékhasználat, mondatalkotás és kontextushoz, szituációhoz kötött nyelvhasználat).

- Az **írás-olvasás tanulásának** szakasza a beszéd- és nyelvi zavarral küzdő tanuló további boldogulása, tanulási kompetenciája szempontjából kulcsfontosságú, egy életre meghatározhatja a tanulás sikerességét.
- A **beszéd- és nyelvi zavarral** küzdő tanulók olvasás-írás tanításának előfeltétele, hogy a tanuló a beszédfeldolgozás során legalább egy-egy szó szótagjait és első hangját biztosan felismerje, leválassza, azonosítsa.
- A **betűtanításban** a négyes asszociáció alkalmazása biztosítja a legszélesebb körű, multiszenzoros tapasztalatszerzést. Az összeolvasás tanítása fokozatosan, hézagmentesen nehezedő kell, hogy legyen.
- A **szövegértés fejlesztésének** minden esetben párhuzamosan kell haladnia a dekódolás (olvasástechnika) fejlesztésével.
- A **szövegértés fejlesztésében** fokozatosan, a tipikus nyelvi fejlődésű tanulókhöz képest késleltetve tolódik el a hangsúly az egyre összetettebb gondolkodási műveletek felé (pl. explicit és implicit összefüggések átlátása egy bekezdésen belül és több szövegrész között).
- A **nyelvtani jelenségek feldolgozását** mindig egyszerű példákon, kérdőszó alapján való azonosítással, csoportosítással, sok metanyelvi tapasztalat szerzésével kezdjük el.
- A **nyelvtani szabályok betartásában** és a helyesírás terén a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók jelentős elmaradást mutatnak, esetükben a helyes leírás nem válik automatikus készséggé, mindvégig jelentős szerepe van a tudatos hibajavítás megtanításának.
- **Nyelvi zavar** esetén az általános iskolai szakasz végére konzekvens (mindig csak egy szabályt gyakorló), rendszeres, de rövid gyakorlási periódusok esetén is főként az evidenciáalapú és a szövelemzés elvét figyelembe vevő helyesírás várható el.
- Az **irodalmi alkotások** feldolgozásában a mondanivaló különleges, művészi feldolgozása, gazdag konnotációja és esetleg szokatlan vagy régies nyelvezete, a használt költői, írói eszközök megnehezítik a nyelvi megértést, a jelentéstulajdonítást.
- A szintaktikai feldolgozás és a verbális emlékezet jelentős gyengesége, valamint a szóelőhívás nehézsége miatt tanítványainknak jelentős kihívást okoz **rövid memoriterek megtanulása** is. Ezért a feldolgozásra vagy megtanulásra szánt művek kiválasztását körültekintően kell mérlegelni, megtanulásukat pedig mnemotechnikai eljárások használatával ajánlott segíteni.
- A **képes beszéd megértése** és a mondanivaló átvitt értelmezése, a metaforák vagy az idiómák megértése különösen nehéz a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók számára.
- A **kötelező olvasmányok megválasztását** és elolvasásának időbeli ütemezését is igazítani kell a tanuló aktuális olvasási és nyelvi feldolgozó képességeihez és pszichomotoros tempójához. Részesítsük előnyben a hangoskönyvet vagy a rövidített irodalmi változatokat. A műből készült filmet inkább csak az elolvasást és meghallgatást követően, a feldolgozás gazdagításához használjuk. Alkalmazhatunk változatos vizuális és dramatikus feldolgozási módszereket a megértés ellenőrzésére.

Matematika

A matematikai készségek tekintetében a beszéd-/nyelvfejlődési zavart mutató tanulók teljesítménye széles skálán mozog. Némelyek közülük (általában a társult zavarokat nem mutatók) a matematikai szimbólumok és matematikai gondolkodás terén kiemelkedően teljesítenek. A matematikai kompetenciák elsajátítása esetükben a tipikus fejlődésű

tanulókéhoz hasonló ütemben haladhat, mélységét az egyéni fejlődési dinamikát figyelembe vevő tehetséggondozás szabja meg. Más nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók átlagos matematikai képességekkel rendelkeznek, a számolás, a számfelismerés, a műveletvégzés, a helyi értékek, később pl. az egyenletek, a kombinatorika, a halmazok, az egyenletek és a mértani szerkesztések terén is. Azonban a definíciók, fogalmak megtanulásában, felidőzésében nyelvi feldolgozási és verbális emlékezeti gyengeségük miatt jelentős hátrányban vannak. Szintén hátrányba kerülnek az órai magyarázatok szeriális-verbális feldolgozásában, ezért többszöri ismételésre, időszakosan felzárkóztatásra lehet szükségük. Az érintett tanulók előrehaladása a tipikusan fejlődő társaikéhoz hasonló ütemben csak akkor biztosított, ha a meghatározásokat, definíciókat inkább a praktikus példákon keresztül való alkalmazás során és nem a szó szerinti felidőzés alapján várjuk el. Minden nyelvfejlődési zavarban érintett tanuló esetében nehézséget okoz a szöveges feladatok megértése, akár szóban, akár írásban jelennek meg. Itt szükség lehet a szöveg nyelvi egyszerűsítésére (akadálymentesítésére). Szintén érdemes gondot fordítani a szöveges példákban gyakran előforduló nyelvi fordulatok gyakorlására, más és más adatokkal való alkalmazására. Csak akkor kaphatunk megfelelő képet a nyelvfejlődési zavart mutató tanuló matematikai készségeiről és tudásáról, ha meggyőződünk arról, hogy megértette a feladatot.

A nyelvi zavarok mellé leggyakrabban a diszkalkulia és a figyelem-, illetve aktivitási zavarok társulnak. Ezekben az esetekben a matematikatanulást az egyéb pszichés fejlődési zavarokkal küzdő tanulók SNI-irányelvei alapján célszerű megszervezni.

Történelem és állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek

A történelem és állampolgári ismeretek egyes témaköreinek feldolgozásakor nyelvfejlődési zavar esetén előnyben kell részesíteni az aktív tanulást, a szituációkon, dramatikus feldolgozáson, közvetlen tapasztalatszerzésen alapuló ismeretszerzést. Ezek tanulságainak, összefüggéseinek felismerésében a nyelvi zavart mutató tanulók általában nem igényelnek támogatást, ugyanakkor nyelvi feldolgozásuk terén, pl. a törvényszerűségek és az időbeli egymásutánosság kifejezésében több segítségre és hosszabb időre van szükségük. A feldolgozáskor érdemes egyszerű, célzott kérdésekkel segíteni a nyelvi megfogalmazást. A megértést támogatja a történelmi jellemzőkhöz igazodó feldolgozási technikák (pl. idővonal, gondolatábrák) használata is. A tankönyv leckeinek, valamint az eredeti források önálló feldolgozása során gondot okozhat a társadalmi folyamatokat leíró szövegekben rejlő implicit összefüggések felismerése, a lényeges események kiemelése is. Ezt kapcsolódó filmrészletekkel, magyarázó animációkkal és a legújabb kor esetén családi elbeszélések gyűjtésével segíthetjük. Fontos segítség lehet a digitális tankönyv, melyet felolvasóprogram segítségével is feldolgozhat a tanuló, így több csatornán multiszenzorossá tehető az információfeldolgozás.

Etika

Az etika tanításában a pedagógusok személyes példaadása, embertársaikkal szemben tanúsított attitűdje legalább annyit nyom a latba, mint az órán elhangzott mesék, történetek. A beszéd fogyatékos tanulók szempontjából nagyon hasznos, ha egy-egy konfliktust, erkölcsi dilemmát szituációs vagy dramatizált játékokkal dolgozunk fel, mivel a gesztusok, téri helyzetek, a hangszín, a hanglejtés nagyban segíti a nyelvi megértést. Emellett az iskolai konfliktusok közösségi megbeszélése, az együttélés mindennapi szituációit felelevenítő drámajátékok, filmrészletek, interaktív színházi előadások segítségével a nyelvi fejlődésükben zavart mutató tanulók az érzelmek és erkölcsi dilemmák átélése útján könnyebben megértik a társadalmi együttélés etikai elveit, írott és íratlan törvényeit, belehelyezkedhetnek mások

nézőpontjába. Ezzel válthatjuk ki a számukra nyelvileg nehezen feldolgozható elvont filozófiai magyarázatokat.

Természettudomány és földrajz: környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika és földrajz

A természettudományos ismeretek gyakorlati példákon, kísérleteken át való megélése, majd megértése elsőbbséget kell, hogy élvezzen a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók oktatásában. A jelenségek pontos megfigyelését nemcsak a verbális leírások, hanem rajzok, folyamatábrák, táblázatok és grafikonok, akár rövidfilmek is visszatükrözhetik. Ezek nem befolyásolják a megértés mélységét, viszont megkönnyítik a folyamatok, az ok-okozati összefüggések feldolgozását. Az általánosítás és a jelenségek törvényszerűségeinek absztrahálása nyelvileg nehezebb feladat. A definíciók, törvények pontos nyelvi reprodukálásában jelentősen gyengébben teljesítenek a nyelvi zavart mutató tanulók. Ezek gyakorlása több segítséget igényel, többletidőre és különböző mnemotechnikák alkalmazására van szükség. A törvények alkotó alkalmazásában, az intuitív vagy problémamegoldó gondolkodásban azonban kifejezett tehetséget mutathatnak a nyelvi fejlődési hátránnyal küzdő tanulók is. Törekedni kell tehát arra, hogy főként a látható, tapasztalható világ törvényszerűségeit, gyakorlatban is alkalmazható természettudományos ismereteket tanítsunk az általános iskolai szakaszban. Az „anyag alatti világ” és a makrokozmosz közvetlenül nem megtapasztalható elméleteit inkább a gondolkodás fejlődésének előrehaladtával, a középiskolai időszakban érdemes megismertetni a nyelvi zavart mutató tanulókkal.

Idegen nyelv: élő idegen nyelv

A beszédfejlődési zavarral küzdő tanulók a beszédben való gátlásaikon kívül általában nem mutatnak markáns nehézségeket az idegen nyelv tanulása tekintetében (kivéve a beszédfeldolgozásban és a nyelvi képességekben is érintett csoportokat: rezonanciazavar, verbális diszpraxia). Legfeljebb a kiejtésben és a kommunikációs bátorságban térnek el társaiktól. Ezt érdemes középiskolás korban idegen nyelvi közegben oldani, több hetes ott tartózkodást, diákcseraprogramot biztosítani, ami kedvezően hat a motivációra és a beszédfelelem oldására is.

A nyelvfejlődési zavart mutató tanulók az idegen nyelv tanulásában is markáns hátránnyal indulnak, bár a jelenkor nyitott társadalmában és sokszor a szülők igényeinek megfelelően is több nyelvvvel, főként az angol nyelvvvel a mindennapjaikban is találkoznak. A magasabb szintű idegen nyelvi tudásig (pl. nyelvvizsga) közülük kevesen jutnak el, mindenképpen érdemes azonban legalább egy idegen nyelvet választani, és a mindennapi beszéd készségeit fejlesztve praktikusán használható kommunikációs kompetenciát felépíteni. A nyelvválasztásban a találkozási gyakoriság (vagyis, hogy a mindennapi életben melyik idegen nyelvvvel találkoznak gyakrabban a diákok, pl. a magyar nyelvben is használt idegen kifejezések, idegen nyelvű filmek, popslágerek, számítógépes játékok) mellett az játszik szerepet, hogy a tanuló milyen típusú nyelvi zavarral küzd. A morfológiai-szintaktikai túlsúlyú zavart mutató tanulók számára, valamint a szótalálási nehézséggel küzdők számára például előnyösebb a sekély morfológiájú és sok rövid szóval operáló angol nyelv. Itt a praktikus nyelvi kifejezésig könnyebb eljuttatni tanulóinkat, csak később, a magasabb szinteken találkoznak bonyolult nyelvi szerkezetekkel. A beszédfeldolgozás és -megértés zavarával küzdő tanulók számára esetleg a német nyelv előnyösebb – ahol hosszabb szavak és világos szerkezetek vannak –, mivel ők a sok rövid szóból álló nyelvtani kötőanyagot ritkán tartalmazó közléseket nehezebben értik meg.

Bármelyik élő idegen nyelvet választjuk, az első három évben a nyelvtanulás mindenképpen lassabb haladással, kisebb lépésekre bontva, több gyakorlással valósulhat meg. Az alsó tagozaton döntően szóbeliséggel találkozzanak a tanulók; éljék át az adott nyelv vokális

jellemzőit: zenéjét, ritmusát, rímelését, csengését. Erre igen megfelelőek a gyermekversek, dalok, játékok. Egyszerű, a mindennapokban jól használható alapszókinccs, néhány mondatos szövegek megtanulására, megértésére érdemes gondot fordítani. Javasolt, hogy az idegen nyelvi írásbeliség kialakítását csak azt követően kezdjük el, mikor az anyanyelven való olvasás-írás készsége már megszilárdult. Ez körülbelül harmadik-negyedik osztályban következik be. Ezt megelőzően is lehet bővíteni a szókinccset, képes szótárakkal, rajzos mnemotechnikák segítségével tudjuk leküzdeni az esetleges szótalálási nehézségeket. A nyelvfejlődési zavart mutató gyermekek szókinccse egészen középiskolás korig folyamatos fejlesztést igényel. Az idegen nyelvi szókinccs is ennek megfelelően, lassan, sok gyakorlással bővül. A megjegyzést a gyenge verbális munkamemória, a felidézést a szótalálási nehézségek hátráltatják. A multiszenzoros érzékeltség segít a bevézésben. A mondatalkotást és a párbeszéd kialakítását nehezíti emellett, hogy a nyelvhasználat – akárcsak az anyanyelven – általában kevés rugalmasságot mutat, nehezen alkalmazkodik a változó kontextushoz. Változatos szituációkban, sokféle párbeszédben érdemes adaptálni a megtanult fordulatokat. A nyelvtani viszonyok megértése a nyelvi zavart mutató tanulók esetében később következik be, ezért inkább a 7-8. osztály, valamint a középiskola időszakában válnak képessé a nyelvtan intenzív tanulására. Lényeges, hogy metakogníciójuk, önismeretük fejlődésével a nyelvtanulásban is reális célokat tűzzenek ki maguk elé.

Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra, dráma és színház

Alapvetően minden tanulónak minden művészeti ágban az alkotás szabadságát, az önkifejezés sikerét és az alkotó folyamat „flow” élményét a legfontosabb megélni. A nyelvfejlődési zavarral küzdők más kifejezési formákban mutathatnak kifejezett tehetséget; ilyenek általában a vizuális művészetek, a kézműves tevékenységek. Ezekben az esetekben már az általános iskolai szakaszban is fontos a tehetséggondozás. Rajzkészségük tipikusan is fejlődhet, ha a nyelvi elmaradáshoz nem társul grafomotoros zavar. Az ének-zene tantárgyban az időbeli egymásutánosság észlelése, a kottaolvasás, a finom akusztikus megkülönböztető készséget igénylő zenei darabok nehézséget okozhatnak a nyelvi fejlődési zavarral vagy az auditív feldolgozási zavarral küzdő tanulók számára. Itt évről évre képességeiknek megfelelő, egyéni célokat kell kitűzni. A dadogóknak és más beszédzavart mutató tanulóknak kifejezetten jól tehet az éneklés, közben általában nem dadognak. Érdemes törekedni rá, hogy az együtténeklés-zenélés öröme megmaradjon, akkor is, ha más készségekben a nyelvfejlődési zavarral küzdő gyermekek nem érik el a tipikusan fejlődő társaik teljesítményét (pl. kottaolvasás). A nehezített verbális tanulási teljesítmények miatt a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulónak oázis lehet, megnyugvást, kilégzést biztosíthat minden művészeti óra, ha befogadó, alkotó légkör uralkodik, ahol mindenki teljesítményét önmagához méri.

Technológia: technika és tervezés, digitális kultúra

A verbalitástól független tanulási folyamatokban tanulóink általában átlagosan teljesítenek. A digitális világ feldolgozása, a problémamegoldó gondolkodás lehet kifejezett erősségük is. A digitális kompetenciák minél jobb elsajátítása nyelvi zavar esetében kiemelkedő jelentőségű, mivel esélyegyenlőséget biztosít. A különböző technológiák segítségével kommunikációs-nyelvi akadálymentesítést érhetünk el (gépírás, felolvasó programok, jegyzetelő programok, digitális átalakító programok), és segíthetjük az önálló tanulás kialakulását.

Fontos, hogy ezek a kompetenciák már az általános iskola felső tagozatának végére tanulóink birtokába kerüljenek, hiszen a tanulnivaló mennyiségének növekedésével még differenciált feladatadás mellett is csak akkor van esélyük lépést tartani, hogyha a tipikus fejlődésű társaikhoz hasonlóan férnek hozzá az ismeretekhez. A megfelelő eszköz kiválasztásában, az

eszközhasználat tanításában a gyógypedagógus és az informatikatanár szoros együttműködésére van szükség.

A technológiai lehetőségek kiaknázásával egyenrangúan fontos az etikus és felelősségteljes használat megértése és megvalósítása. További szempont az infokommunikációs eszközök használatával kapcsolatban az addiktív magatartásformák elkerülése, a tevékenységrepertoár beszűkülésének megelőzése. Ebben a tekintetben a nyelvfejlődési és a beszédzavarral küzdő tanuló egyaránt veszélyeztetett lehet, ha társas kapcsolatai eleve szűk körűek, kevésbé élők. A tantárgy feladata a biztonságos internethasználat tanítása is. Ezen a területen a tanulók gyenge kommunikációs kompetenciájuk és nyelvi zavaruk miatt szintén veszélyeztetettek.

Testnevelés és egészségfejlesztés: testnevelés

A testnevelés több szempontból is kiemelkedő szerephez jut a beszéd-/nyelvi zavarokat mutató tanulók fejlesztésében. A nagyobb fizikai és szellemi megterhelés miatt fontos a jó erőnlét, a megfelelő állóképesség kialakítása. Az alsó szakaszban a mozgáskoordináció, a testtudat, a téri orientáció és az egyensúly fejlődésének nehézségével küzdő tanulók (pl. verbális diszpraxia, nyelvfejlődési zavarhoz társuló tünetek) mozgásfejlesztésére különös gondot kell fordítani. Érdemes nehézségeikhez adaptált, differenciált feladatadással segíteni a fenti készségek fejlődését, főképp az olvasástani időszakában, legalább az első négy osztályban. A verbális diszpraxiás tanulók számára az egyes mozgásszekvenciákat elemi egységekre lebontva, sok ismétlés segítségével érdemes tanítanunk. Várhatóan a megtanult mozgásforma más helyzetre való rugalmas adaptálása is nehézséget jelent az érintett tanulók számára, ezért változatos formában és szituációkban újra meg újra szükséges elővenni a feladatokat.

A rendszeres mozgás segítheti a tanulási helyzetekben felgyülemlett stressz és frusztráció oldását, sikerélményhez juttatva a tanulót, emellett az önértékelés, az önbizalom javulásához is hozzájárulhat.

16.1.7 Differenciálás – egyéni tanulási utak – erősségek – fejlesztési területek

A **differenciálás célja**, hogy mindenki a saját tempójában, mégis a legeredményesebb fejlődést tudja elérni, teljesítve a személyre szabott követelményeket, fejlesztési célokat.

A **differenciálás alapfeltétele** a tanuló állapotának részletes megismerése, melyben a szakértői vélemény multidiszciplináris diagnózisa mellett a tanítók, szaktanárok pedagógiai megfigyeléseire is támaszkodunk.

A **differenciálás különböző lehetőségei** közül lehet választani:

- a nyelvi zavarral küzdő tanulók fejlesztésében szinte minden esetben szükséges a tartalom szerinti differenciálás (pl. instrukciók, szövegek egyszerűsítése),
- szintén gyakori a folyamat szerinti differenciálás (pl. nyelvileg egyszerűbb vagy összetett feladat adása, a nyelvi feldolgozás vagy a gondolkodási műveletek különböző szintjei közötti differenciálás).

A **differenciálás a tanulás szervezése során sokféle formában jelenhet meg:**

- különböző módokon lehet segíteni az eltérő nyelvi képességekkel rendelkező tanulóknak (pl. az instrukció felolvasása, a kulcsszóra való rámutatás, önálló olvasás elvárása);
- különböző feladatok alkalmazhatók (mindenki a képességeinek megfelelő feladatot kapja ugyanabban a témában);

- ugyanazt a feladatot különböző tevékenységekkel lehet végrehajtani (az egyik csoport a szövegből, a másik a grafikonról, a harmadik egy filmből gyűjti össze ugyanazokat az ismereteket);
- különböző szociális keretek között valósul meg a feladat (páros, csoportos, egyéni munkákkal is egyidejűleg);
- különböző információs csatornák felhasználásával valósítható meg a tanulás (vannak, akiknek a hallás utáni észlelés, vannak, akiknek a látott dolog mond többet);
- különböző célok tűzhetők ki (az egyik tanuló a legfontosabb adatokat, a másik az összefüggéseket, a harmadik a szerző szándékát emeli ki);
- különböző érdeklődés szerint adható az olvasnivaló szövege (hasznos, hasonló nehézségű olvasmány, minden tanuló az érdeklődését követve választ);
- különböző értékelési formák alkalmazása lehetséges, vagy maguk a tanulók választanak;
- a tananyag feldolgozása az egyik tanulónál a készségek, a másikonál az ismeretek megszerzésére fókuszál;
- az egy-egy tanulóra fordított időben valósítható meg a differenciálás.

A legfontosabb, hogy a pedagógus tudatosan válasszon megfelelő differenciálási formát minden feladathoz, a tanuló képességeihez és a feladat jellegéhez mérten.

Értékelés (tanulási eredmény)

Elmondható, hogy a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók számára a verbális tanulási potenciált igénylő tantárgyakban differenciált tanulási eredmények kitűzése szükséges. Ezek közül a leginkább érintett a magyar nyelv és irodalom, valamint az idegen nyelv.

Ezek értékelése alól általában a szakértői bizottság véleménye alapján mentesítést is kapnak a tanulók. A szakértői vélemény nyomán intézményvezetői hatáskörben megszületik az értékelés alóli felmentés.

A gyógypedagógus feladata, hogy a tanulási teljesítmények (olvasás, szövegértés, helyesírás, esetleg matematika) és a nyelvi teljesítmények (fonológiai tudatosság, szókincs, grammatika stb.) terén az évenkénti kontrollméréseket elvégezve, azok mennyiségi és minőségi elemzésével evidenciaalapú fejlesztő diagnózist és fejlesztési tervet állítson fel, majd az eredményeket átbeszélve a pedagógussal a gyermek szükségleteinek és aktuális beszéd-/nyelvi fejlettségének megfelelően az új tanulási célok differenciált kijelölését támogassa.

A szöveges fejlesztő értékelés célja:

- egyrészt az egyéni képességeknek és egyéni előrehaladásnak megfelelő differenciált értékelés,
- másrészt javaslatokat tartalmaz a továbbhaladásra és a fejlesztés további irányaira vonatkozóan.

A szöveges értékelés jellemzői:

- a konkrét területen elért teljesítményre vonatkozik, sosem minősíti azt, nem címkéz;
- az elért pozitív eredményeket és hiányosságokat egyaránt tárgyilagos formában írja le, nem minősíti azokat;
- viszonyít a kiindulóponthoz, az előző teljesítményhez mérten értékeli a fejlődést;
- mindig megjelöli a következő (proximális) fejlődési zónát, a gyermek számára is érthető formában konkrét javaslatokat tesz, és biztat a továbblépésre.

A fejlesztő értékelés kulcsszerepet tölt be a beszéd-/nyelvi zavart mutató tanuló önbizalmának, helyes önértékelésének kialakításában és fenntartásában.

16.1.8 Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció

A beszéd fogyatékos SNI-s tanuló a tanórák mellett a szakértői bizottság javaslatának megfelelő mértékben részt vesz egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs foglalkozásokon. A foglalkozások megszervezésekor figyelembe kell venni a szakértői bizottság fejlesztési területekre, az ellátó gyógypedagógus szakirányára és a tanuló képességstruktúrájára, viselkedési jellemzőire vonatkozó leírását.

A foglalkozások tartalmát a szakértői véleményben megjelölt területeken végzett vizsgálatok és az iskolai gyógypedagógus által végzett kiegészítő vizsgálatok, esetleg a pedagógus által végzett pedagógiai vizsgálatok alapján felállított egyéni fejlesztési terv határozza meg. A habilitációs-rehabilitációs ellátást végző logopédia szakos vagy szakirányos gyógypedagógus feladata, hogy összehangolja a gyermek képességeihez mérten a fejlesztési szükségleteket a tantárgyi célokkal, és erről rendszeresen konzultáljon a tanuló osztálytanítójával, szaktanáraival.

A habilitációs-rehabilitációs foglalkozások megvalósulhatnak osztálytermen belül és kívül, egyéni vagy kiscsoportos formában egyaránt.

Az együttműködő felek legalább negyedévente közösen tekintenek rá az egyéni fejlesztési terv megvalósulására, értékelik az elért eredményeket, szükség szerint módosítják a középtávú célokat. A rátekintést mindkét fél a pedagógusok kötelező tanórával le nem kötött óraterhe erejéig végzi el.

Az egyéni fejlesztési terv tartalmazza a tanuló erősségeit, nehézségeit, a vizsgálati evidenciákra támaszkodva megállapított közép- és rövid távú célokat, a hozzájuk vezető út lépéseit, a fejlesztőeszközöket és a fejlesztés helyszínét.

A fő fejlesztési területek a beszéd fogyatékos SNI-s tanulók számára a beszéd-/nyelvi képességek fejlesztése, a nyelvi készségekhez szorosan kötődő kognitív funkciók fejlesztése, valamint a tanulási teljesítmények fejlesztése, a reedukáció.

16.2 Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanuló
Ebbe a kategóriába tartoznak a súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral küzdő tanulók, akik az iskolai teljesítmények és a viselkedésszabályozás területén a kognitív, emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése, a kialakult képességzavarok halmozott előfordulása miatt egyéni sajátosságaik figyelembevételével fokozott pedagógiai, pszichológiai megsegítést, gyógypedagógiai támogatást igényelnek.

Az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó tanuló iskolai alulteljesítés esetén **folyamatos gyógypedagógiai megsegítést igényel**, ami komplex fejlesztést szolgáló foglalkozások formájában, a többségi pedagógus bevonásával, az egyéni képességekhez igazodó tevékenységrendszer keretében végezhető.

Az iskolai oktatás, a pedagógiai, gyógypedagógiai ellátás, valamint az egészségügyi habilitáció és rehabilitáció függ:

- a tanulási- vagy figyelem- és magatartásszabályozási zavar jellegétől, súlyosságától,
- a társuló zavarok meglététől,
- a háttérben lévő sajátos képességmintázat fejlődési lehetőségeitől, mértékétől, dinamikájától.

Az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó tanuló oktatása integráltan, a kiemelt figyelmet igénylő (különleges bánásmódot igénylő, sajátos nevelési igényű) tanulók személyi és tárgyi feltételeivel is rendelkező többségi általános iskolában vagy intenzív terápiás és oktatási céllal szervezett időszakos különnevelés keretében (pl. beszéd fogyatékkal társulva logopédiai osztályban, tagozaton vagy gyógypedagógiai intézményben) történhet.

A fejlesztés hatékonyságához szükséges, hogy egyéni fejlesztési terv alapján egyrészt komplex fejlesztést szolgáló foglalkozások keretében, másrészt a tanórákon az egyéni képességekhez igazodó tevékenységrendszer keretében történjen.

A tanulás-tanítás folyamatában kiemelt figyelmet követel, valamint a tanulásszervezési módok, a tanulási és értékelési eljárások megválasztása terén sajátos feladatot jelent a tanulási zavarral küzdő, ugyanakkor bármely területen tehetségesnek bizonyuló tanulók felismerése, tehetségük gondozása, ami a pályaorientáció folyamatára is hatással van.

A tanulók fejlesztésében törekedni kell:

- a tudatos, tervszerű, egyénre szabott fejlesztési terv kialakítására,
- a komplex megközelítésre és módszerválasztásra,
- a fejlődési dinamika nyomon követésére.

A tanulás-tanítás folyamatában kiemelt jelentőségű:

- a tananyag adaptálása,
- tanulásmódszertani elemek beemelése,
- változatos tanulásszervezési módok, differenciált oktatásszervezés, projektmunka biztosítása,
- a tanuló szükségleteihez illesztett tanulási stratégiák megválasztása, személyre szabott, tanulóközpontú tanulás,
- az értékelési eljárások megválasztása, a fejlesztő értékelés szükségessége,
- a társas beilleszkedés, a szociális kompetenciák fejlődésének kiemelt támogatása az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó mindegyik tanulónál, ami lényeges elvi kiindulópontja a gyakorlati munkának,
- az egyéni tanulási utak megismerésének szükségessége az adekvát pedagógiai támogatás tervezése céljából,
- a kronológiai életkorból adódó sajátosságok kiemelt figyelembevétele,
- az olvasást, írást, számolást megalapozó bázisfunkciók, különösen a nyelvi képességek fejlesztése,
- a környezet illesztése a gyermek szükségleteihez,
- érthető és követhető idő- és térbeli struktúra kialakítása,
- átlátható és érthető szabályok kialakítása.

További fontos tényező a tanulók támogatásában a szülők bevonódásának elősegítése, a partnerségi viszony kialakítása és a pedagógusok (tanórán a pedagógiai asszisztens), a (külső, belső) segítő szakemberek munkájának összehangolása, együttműködése.

16.2.1 Kiemelt feladatok a nevelés-oktatás során

Az iskolai nevelés-oktatás során kiemelt feladat a tantervi előírásoknak megfelelő sikeres továbbhaladás biztosítása, vagyis a tananyag-feldolgozásnál a pedagógusnak figyelembe kell vennie a tantárgyi tartalmaknak a tanulói sajátosságokhoz való illesztését, az esetleges adaptálás lehetőségeit, tekintetbe véve azon tananyagrészeket, amelyek egyéni vagy kiscsoportos korrepetálással, fokozatos felzárkóztatással, kompetenciafejlesztéssel és az így irányított

otthoni gyakorlással az osztályfoknak megfelelő, eredményes ismeretszerzéshez és alkalmazáshoz járulnak hozzá.

A pozitív énkép és önértékelés kialakítása érdekében a tanulóval szemben támasztott elvárások egyértelműek és már a tanulási folyamat elején ismertek legyenek! Ehhez az elváráshoz kell igazodniuk azoknak az alkalmazott mérési és felmérési stratégiáknak, amelyek a várt és a mért mutatók összhangja esetén a sikeres pedagógiai munka eszközei.

Az iskola feladata:

- az optimális és támogató tanulási környezet kialakítása az előzetesen felmért szükségletek alapján,
- előzetes tudás felmérése,
- érdeklődés, motivációs bázis felmérése,
- énhatékonyság erősítése az osztálytermi és egyéni munkán keresztül is,
- módszertani sokrétűség megvalósítása,
- differenciálás megvalósítása:
  - a feladatok megoldásához hosszabb időszavakat, tágabb kereteket kell megjelölni ott, ahol erre szükség van,
  - a feladatok tartalmát, a nevelési-oktatási célt szem előtt tartva, a tanuló egyéni szükségleteihez, képességstruktúrájához és teherbírásához szükséges igazítani,
  - segítő megkülönböztetéssel, egyénileg is támogatni kell a tanulókat, elsősorban az önmagukhoz mért fejlődésüket értékelve,
  - ehhez szükséges a személyre szabott értékelés, fejlesztő értékelés,
- a különbözőségeket az iskola az emberi viselkedés komplex környezeti hatások szerint alakuló sokféleségére utaló jellegzetességnek, az agyi érés, fejlődés változatos megnyilvánulásának (neurodiverzitás) tekintse,
- a gyógypedagógus, valamint az adott iskolában különböző tantárgyakat tanító pedagógusok tudásmegosztásra épülő, szakmailag egymást támogató tevékenysége.

További feladat a tanulás iránti motiváció, a kitartás és a kudarcűrő képesség növelése, a kortársakra és a felnőttközösségre irányuló rendezett társas kapcsolatok kialakítása, a társadalmi együttélés szabályainak követése és az önállóságra nevelés.

A pedagógusoknak olyan tanulási tapasztalatokra, tanítási módszerekre és támogató stratégiákra szükséges támaszkodniuk, amelyek figyelembe veszik:

- a tanulók azonosított tanulási szükségleteit,
- érdeklődését,
- tehetségét,
- célkitűzéseit,
- kulturális háttérét.

Az életkori sajátosságoknak megfelelően, valamint a jellemző figyelemkoncentráció eltéréseit is figyelembe vevő tanórai foglalkozásokkal, a tanórán belül 15-20 perces tevékenységek váltakozásával segíthető a tanulás konszolidációja, biztosítható a megfelelő terhelés, valamint a figyelem fenntartása.

16.2.2 Olvasási zavar

Az olvasási zavar (diszlexia) esetében kiemelt feladat az osztályfoknak megfelelő értő olvasás készségének kialakításával az olvasóvá válás elősegítése

Fő célkitűzések:

- a) az olvasás, írás tanítása (szükség esetén újratanítása) lassított tempójú, nyújtott ütemű, hangoztató-elemző, szótagoló, a magyar nyelv ortográfiai sajátosságait figyelembe vevő analizáló-szintetizáló módszerrel,
- b) stabil betűismeret, a betű-hang megfeleltetés kialakítása,
- c) biztos szóolvasás kialakítása mind valódi, mind álszavak esetében,
- d) olvasás fluenciájának/gördülékenységének elősegítése,
- e) az olvasási készség folyamatos gondozása a tanuló egész iskolai pályafutása alatt,
- f) szövegértési stratégiák kialakítása,
- g) a kompenzáló technikák alkalmazása valamennyi tantárgy tanulása során,
- h) az élő idegen nyelv oktatása speciális módszerekkel, auditív megközelítéssel,
- i) a tanulás segítése a szövegek auditív tolmácsolásával, a tanulás támogatása pl. képekkel, gondolatérképpel, nyomtatott óravázlatokkal, bemutatók rendelkezésre bocsátásával, a szövegek auditív felkínálásával (pl. hangfájlok szerkesztése, hangoskönyvek, optikai karakterfelismerés), gépírással, szövegszerkesztő használatának megtanításával és alkalmazásával,
- j) speciális olvasástanítási program alkalmazása,
- k) a diszlexia reedukáció (olvasás újratanítása) speciális terápiás programjainak felhasználása,
- l) az olvasási kedv felébresztése, a motiváció erősítése.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a) fonológiai, nyelvi, metanyelvi tudatosság fejlesztése,
- b) verbális emlékezet, munkaemlékezet fejlesztése,
- c) modalitásspecifikus integráció fejlesztése,
- d) különböző észlelési funkciók fejlesztése.

16.2.3 Írásképzavar

Az írásképzavar (írásbeli kifejezés) zavara (diszgráfia) esetében **kiemelt feladat** az osztályfoknak megfelelő íráskészség kialakítása, annak elősegítése, hogy a tanuló képes legyen használni az írott nyelvet (akár folyóírás, akár nyomtatott írás, akár gépírás formájában) a kommunikáció, ismeretszerzés, tudásgyarapítás és társas kapcsolatok létesítésének céljára.

Fő célkitűzések:

- a) az írásmozgás alapformáinak gyakorlása, különböző technikák alkalmazása (ráírás, másolás, önálló íráskivitelezés),
- b) a különböző írásformák tanulói képességekhez, szükségletekhez és preferenciákhoz illesztése.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a) az eszköz (ceruza, ceruzafogó) helyes használata/helyes eszközhasználat,
- b) a megfelelő testtartás kialakítása az írás során,
- c) a mozgáskoordináció fejlesztése,
- d) a testséma biztonságának kialakítása, a szenzomotoros integráció fejlesztése,
- e) a vizuomotoros koordináció/szem-kézmozgás összerendezettségének fejlesztése,

- f) a célirányos mozgások fejlesztése, különös tekintettel a manipulációs mozgásokra, praxiára/a célirányos mozgások kivitelezésére,
- g) a ritmus, a nyomás és a sebesség optimális egyensúlyának megteremtése,
- h) a végrehajtó működés fejlesztése, különös tekintettel a motoros output optimalizálására.

16.2.4 Helyesírás zavara

A helyesírás zavara (diszortográfia) esetében **kiemelt feladat** az írott nyelv ortográfiájának/helyesírásának tudatosítása, lehetőség szerint a fluens/gördülékeny íráskészség elérése, az önellenőrzés különböző módjainak (pl. infokommunikációs technológia, helyesírás-ellenőrző és -javító szoftver) készségszintű elsajátíttatása.

Fő célkitűzések:

- a) a spontán és tollbamondás utáni írás színvonalának javítása,
- b) a fő helyesírási szabályok begyakoroltatása (a kivételek megtanulásának mellőzésével), az analógiás stratégiahasználat kialakítása,
- c) az önmonitorozás, önellenőrzés rögzítése,
- d) a diszlexia reedukáció (olvasás újratanítása) speciális terápiás programjainak felhasználása.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a) fonológiai, nyelvi, metanyelvi tudatosság fejlesztése,
- b) beszédpercepció fejlesztése,
- c) verbális emlékezet, munkaemlékezet fejlesztése,
- d) modalitásspecifikus integráció fejlesztése,
- e) a hang-betű megfeleltetés fejlesztése.

16.2.5 Számolási zavar

A számolási zavar (diszkalkulia) esetén **kiemelt feladat**, hogy a tanuló az osztályfokának megfelelő matematikai készséggel rendelkezzen, képes legyen a matematikai kompetencia megszerzésére, a matematikai műveletek használatára, az ismeretszerzés, a tudásgyarapítás és a hétköznapi gyakorlat színterein.

Fő célkitűzések:

- a) a számosság és a számok iránti érdeklődés felkeltése, megerősítése,
- b) a matematikai törvények és szabályok készségszintű ismerete és alkalmazása,
- c) a matematikai relációk nyelvi megalapozása, a matematikai nyelv tudatosítása,
- d) a fogalmak, így a szám- és műveletfogalom kialakításakor a manipuláció előtérbe helyezése, a megfigyelés és a megértés érdekében a matematikai eszközök használata, a képi, vizuális megerősítés,
- e) segítő, kompenzáló eszközök használatának lehetővé tétele,
- f) a fokozott mennyiségű gyakorlás során az egyéni sajátosságokhoz igazított, megjegyzést segítő technikák, eljárások alkalmazása,
- g) a matematikai gondolkodás és érvelés (kérdésfeltevések, szóbeli kifejezés, érvelés, divergens, illetve konvergens gondolkodás, problémamegoldó gondolkodás, problémamodellezés, algoritmikus gondolkodás) fejlesztése,
- h) a diszkalkulia reedukáció speciális terápiás programjainak felhasználása.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a) a figyelem, az emlékezet, a gondolkodás és a nyelvhasználat összehangolt fejlesztése,

- b) a szám- és mennyiségfogalom kialakítása, a magasabb szintű matematikai fogalmak kialakítása, alkalmazása, a mindennapi élethelyzetek problémamegoldásának segítése, fejlesztése,
- c) a vizuális-téri képességrendszer fejlesztése,
- d) a sorozatalkotási képesség, a szeriális észlelés fejlesztése,
- e) az önértékelés fejlesztése, sikerélmény biztosítása.

16.2.6 Figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar

A figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar (ADHD) esetén **kiemelt feladat**, hogy a tanuló a figyelmi, aktivitási és impulzivitási nehézségei ellenére elsajátítsa az osztályfokának megfelelő ismereteket és kompetenciákat minden tantárgy esetében. **Cél**, hogy az ismeretszerzés és -alkalmazás, a tudásgyarapítás és képességfejlődés osztálytermi és hétköznapi szinteken is megvalósuljon.

Fő célkitűzések:

- a) a figyelem- és viselkedésszabályozás egyensúlyának megteremtése személyre szabott támogatással,
- b) teammunka/csapatomunka keretében gyógypedagógiai, pszichológiai, szakorvosi együttműködés,
- c) a figyelem tartósságát biztosító környezeti feltételek megteremtése,
- d) a túlzott viselkedéses aktivitás veszélytelen és nem zavaró levezetésének megteremtése,
- e) fokozott egyéni bánásmód,
- f) az önszervezési képesség, az önkontroll fejlesztése,
- g) önbecsülés és pozitív énkép kialakítása,
- h) szociális készségek fejlesztése, beilleszkedés elősegítése,
- i) feladat kivitelezés idő- és térbeli struktúrájának megtervezése és kivitelezése,
- j) dicséret, jutalom, motiválás, sikerélmény biztosítása.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a) ADHD esetén a képességfejlesztés kiemelt területe az önszabályozás fejlesztése,
- b) a társas szabályok, a mindennapi együttéléshez szükséges normák kialakítása és betartatása,
- c) a mindennapi együttéléshez szükséges szociális/társas készségek kialakítása, fejlesztése,
- d) a figyelmi működés és a kontrollált viselkedés kialakításának támogatása,
- e) speciális figyelemtréning, különösen a tartós figyelemre vonatkozóan,
- f) koncentráció fejlesztése,
- g) utasításkövetés gyakorlása, fejlesztése,
- h) a türelem, késleltetés és gátlás képességének fejlesztése,
- i) mozgáskoordináció, a biztonságos mozgáskivitelezés fejlesztése, adekvát mozgásos aktivitás biztosítása.

16.2.7 Magatartásszabályozási zavar

A magatartásszabályozási zavar esetében **kiemelt feladat** a közösségi szabályokhoz alkalmazkodó, szervezett viselkedés kialakítása, a szélsőséges megnyilvánulások leépítése, az önkontroll, az érzelmi egyensúly megteremtése.

Fő célkitűzések:

- a) az önszabályozás fejlődésének támogatása pedagógiai eszközökkel,

- b) kihívást jelentő viselkedések/viselkedésproblémák csökkentése,
- c) adaptív viselkedés, szabálykövetés, szabálytartás kialakulásának támogatása,
- d) társas készségek, kapcsolatok fejlesztése.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a) düh- és agressziókezelés fejlesztése,
- b) érzelemfelismerés- és érzelemkifejezés fejlesztése,
- c) kommunikáció fejlesztése,
- d) konfliktuskezelési képesség, problémamegoldás fejlesztése,
- e) megküzdési képesség fejlesztése,
- f) figyelmi működés fejlesztése.

Eszközei lehetnek:

- kognitív viselkedésterápiás eljárások egyes elemeinek alkalmazása pedagógiai helyzetben,
- a mindennapi tevékenységek végzéséhez, az iskolai elvárások teljesítéséhez igazított időbeli keretek rendszeres alkalmazása (napirend),
- a tevékenységek végzésének, az iskolai feladatok teljesítésének lépésekre bontása (folyamatábra/forgatókönyvek),
- sikerélmény biztosítása, pozitív megerősítés, jutalmazási technikák bevonása,
- együttműködés a családdal és más szakemberekkel.

16.2.8 A Nat alkalmazása az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során

A helyi tantervben az egyes tanulási területekhez kapcsolódó tantárgyak témaköreire, azok tartalmára és követelményeire vonatkozó kerettantervi ajánlások a tanulók egyéni adottságainak figyelembevételével érvényesíthetők, megvalósításukat a gyermekkel foglalkozó pedagógus és gyógypedagógus közösen támogatja az egyéni fejlesztési tervben rögzítettek alapján, és ennek megvalósulását rendszeresen felülvizsgálják.

Mindennek megvalósulása az osztálytermi környezetben folyó munka és az egyéni vagy kiscsoportos habilitatív/rehabilitatív tevékenység, valamint az esetmegbeszélés, team tanítás, közös tervezés, közös értékelés, tananyag-adaptáció együttes alkalmazásával lehetséges.

A Nat kiemelt célkitűzése:

- az aktív tanulás,
- az egyénre szabott tanulási utak,
- a tanulói sokféleség figyelembevétele.

A fenti célok megvalósulását támogatja:

- a rugalmas tanulásszervezés,
- a heterogén tanulócsoportok,
- a tanulók közötti kooperációra építő módszerek,
- a minden szempontból akadálymentes és minden tanuló számára egyformán hozzáférhető tanulási környezet létrehozása,
- a differenciált célkijelölés,
- a többszintű tervezés,
- a differenciáló módszerek a feladatra vonatkozó instrukciók adásában és az értékelésben,

- valamint szükség szerint adaptált tananyag használata.

A **helyes módszertan megválasztásában fontos** a tanulókat nevelő, oktató pedagógusok, a szülők és a szakszolgálatok közötti széles körű szakmai együttműködés, a tapasztalatok cseréje, a jó gyakorlatok megosztása (kölsönös együttműködés, partneri, bizalmi kapcsolat kialakítása).

Az együttgondolkodást, a közös szemléleti alapokat a pedagógiai szakszolgálatok és a nevelésoktatást végző intézmények között **valódi tudásmegosztáson alapuló, átjárható információáramlás támogatja.**

Fontos az önismeret, a reális önértékelés kialakítása, a kommunikáció fejlesztése. E feladatok minden tanulási területen meg kell, hogy jelenjenek.

Kulcskompetenciák fejlesztése az irányelv alapján

Alapkompetenciák:

- A tanulás kompetenciái
- Kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)
- Digitális kompetenciák
- Matematikai, gondolkodási kompetenciák
- Személyes és társas kapcsolati kompetenciák
- Kreativitás, a kreatív alkotás, az önkifejezés és a kulturális tudatosság kompetenciái
- Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

16.2.9 Az iskolai fejlesztés szakaszai, az értékelés

Az alapkészségek biztos kialakítása, a sikeres iskolai tanuláshoz, a tanulási eredményességhez szükséges alapkompentenciák, készségegyüttesek és tudástartalmak megalapozása, valamint a tanulási motiváció felkeltése és fenntartása az egyéb pszichés fejlődést mutató tanulók esetében is kiemelt jelentőségű.

A különbségek feltárása, az érési késést, a fejlődésben való elmaradást mutató gyermekek képességeinek fejlesztése az alapkészségek kialakítása szempontjából is az alapozó nevelési szakasz kiemelt feladata. Az első tanév első féléve minden köznevelési intézményben olyan előkészítő szakasz, amely tananyagában, módszereiben és értékelési formáiban eltér a későbbiektől. Ez az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába eső tanulóknak kedvező, a Nat-ban javasoltak alkalmazása megfelelő.

A tanulók iskolai fejlesztésének pedagógiai szakaszai nem térnek el a Nat-ban rögzítettektől. A helyi tantervben indokolt lehet esetükben az 1. évfolyam két tanévnvi időtartamra történő széthúzása. Ebben az esetben az első tanév az intenzív prevenció, a szakszerű funkciófejlesztés, a pszichés gondozás, a megfelelő motiváció és a feladattudat kialakításának időszaka a gyógypedagógiai korrekciós-kompenzáló-terápiás módszerek alkalmazásával.

Értékelés (tanulási célok, tanulási eredmény)

Fontos, hogy a tanulóval szemben támasztott elvárások egyértelműek, már a tanulási folyamat elején ismertek legyenek. Ehhez kell igazodniuk azoknak az alkalmazott mérési és felmérési stratégiáknak, amelyek az elvárás és a mért mutatók összhangja esetén a sikeres pedagógiai munka eszközei. Ennek értelmében a differenciált pedagógiai tervezés alapját a tanulási folyamat kezdetén ismert, a fenntartó által felkínált és/vagy az iskola pedagógiai programjában rögzített, diagnosztikus céllal történő értékelés adja. A tanulási folyamat követését szolgáló

felméréseket, ellenőrző méréseket minden esetben a **tanulást támogató, fejlesztő-segítő értékelésnek és visszajelzésnek** kell követnie. Ezeknek az eszközöknek a kiegészítése a tanulói önértékeléssel, a társértékeléssel és a csoportos értékelési formákkal lehetővé teszi, hogy az értékelés a tanuló számára örömteli, élvezetes eseménnyé váljon, fejlesztve ezzel a reflektivitást és az érzelmi, szociális intelligenciát, valamint a pozitív énkép és önbecsülés fejlődését.

A szummatív értékelés helyett fejlesztő és diagnosztizáló mérés és fejlesztő szöveges értékelés bevezetése indokolt.

16.2.10 Habilitáció, rehabilitáció

Az egyéni fejlesztőmunka tervezése, a rehabilitációs terv kidolgozása logopédus, pszichopedagógus, tanulásban akadályozottak pedagógiája szakon/szakirányon szakképzettséget szerzett gyógypedagógus, gyógypedagógus-terapeuta, pszichológus és egyéb szakemberek (pl. szomatopedagógus, gyermekpszichiáter) bevonásával történik és rehabilitációs célú órakeretben zajlik.

Az egyéni fejlesztési terv tartalmáról, célkitűzéseiről, ütemezéséről (mikro-, illetve makrotervezés) tájékoztatást kell kapniuk az osztálymunkában részt vevő pedagógusoknak, szaktanároknak, különös tekintettel a gyermek osztályfőnökre.

A gyógypedagógiai tanár, terapeuta által vezetett pedagógiai rehabilitáció a funkcionális képességfejlesztő programok külön alkalmazásával, a fejlesztések során tanultak elmélyítésével szolgálja az eredményes iskolai előmenetelt.

A tehetséges tanulók számára a tehetségük kibontakozásához szükséges feltételek, eszközök, módszerek biztosítása a pedagógiai rehabilitációnak is kiemelt feladata a tanórai és tanórán kívüli tehetséggondozás mellett.

Az egészségügyi célú rehabilitáció elsősorban az egyéb pszichés fejlődési zavar jellegének, tüneteinek kivizsgálásakor megállapított diagnózisnak megfelelő szakorvosi ellátást, annak folyamatosságát, kontrollját, valamint a pedagógiai rehabilitációt segítő egészségügyi terápiákat foglalja magába.

Ennek érdekében a diagnózisalkotás fontos része a gyermekpszichiátriai vizsgálat (ADHD és magatartásszabályozási zavar esetén), szükség esetén kiegészítésként gyermekneurológiai, fül-orr-gégészeti, valamint gyermekszemészeti vizsgálat, továbbá az ezekhez kapcsolódó beavatkozások és rendszeres kontroll.

16.3 Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló iskolai nevelése-oktatása

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók gyógypedagógiai értelemben a **tanulásban akadályozott gyermekek körébe tartoznak**, akik az idegrendszer biológiai és/vagy genetikai okokra visszavezethető gyengébb funkcióképessége, illetve a tartósan kedvezőtlen környezeti hatások miatt a neurológiai érés lelassulása folytán tartós, átfogó tanulási problémákat mutatnak.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében fő feladat:

- a minél korábban megkezdett, hosszantartó, rendszeres és intenzív gyógypedagógiai fejlesztés és terápia,
- a tanulási képesség szintjéhez igazodó tanulási módszerek folyamatos alkalmazása,
- a tanulási motiváció megfelelő fejlesztése, valamint
- a stigmatizációs hatások (eredménytelenség a tanulásban, kisebbségi érzés kialakulása, csúfolódás stb.) megelőzése/kompenzálása.

A tanulási képesség fejlesztéséhez a pedagógiai, gyógypedagógiai eszközök alkalmazása mellett szükséges a környezeti, szociális feltételek javítása is.

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek/tanulók képességszintje a megközelítően azonos életkorú tanulócsoportokban sem homogén.

Az enyhe értelmi fogyatékosághoz sok esetben társul más fogyatékosági típus is:

- hallássérülés,
- látássérülés,
- mozgáskorlátozottság,
- autizmus spektrumzavar.

Mindezek befolyásolják az ellátási szükségletet, a taníthatóságot és a gyermek jövőjére vonatkozó előrejelzéseket.

16.3.1 Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelési folyamatát meghatározó irányelvek és szempontok

Irányelvek és szempontok:

- tanulásban akadályozottak pedagógiája szakirányon vagy (korábban) oligofrénpedagógia szakon végzett gyógypedagógus vesz részt a nevelési-oktatási és/vagy fejlesztési folyamatban, valamint szükségszerűen más szakirányon végzett gyógypedagógus és/vagy egyéb szakember (pszichológus, orvos, szociálpedagógus stb.),
- a tanórák mellett az enyhe értelmi fogyatékos tanulók kötelezően részt vesznek az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs és rehabilitációs foglalkozáson, amelynek célja a pszichikus funkciók fejlesztése a tanulók egyéni szükségleteinek megfelelően,
- a gyógypedagógus a partnerekkel együtt (tanuló, pedagógus, szülők, stb.) egyéni fejlesztési tervet állít össze, amely konkrét, mérhető és rövid idő alatt elérhető célokra bontja le a távlati fejlesztési célokat,
- elengedhetetlen az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs és rehabilitációs foglalkozások dokumentálása, az elért eredmények összehasonlítása a kiinduló állapottal, a pedagógiai diagnosztika eszközeivel pontos és mérhető információk gyűjtése, ezek alapján az egyéni fejlesztési terv módosítása,
- a tanuló általános fejlettségi állapotának, tanulási képességeinek leginkább megfelelő tanulási tempó és absztrakciós szint biztosítása, amely tanulási területenként/tantárgyanként eltérő lehet,
- a fogalmak lassú érlelése, a sokrétű és intenzív tapasztalatszerzés, az elvonatkoztatás lépéseinek szemléltetésén alapuló folyamat a fogalmak fokozatos „bővítését” teszi lehetővé,
- a megtanultak számbavétele, rendezése és kérdések/problémák segítségével a még nem ismert válaszok keresése. A saját élmények, korábbi tapasztalatok/tudás összekapcsolása a megtanulandó fogalmakkal, cselekvésekkel,
- a gondolkodás rigiditása miatt a kérdések egyszerűsítése, a feladatelemek kis lépésekre bontása vagy analógiák alkalmazása hozzájárul a tanulóban már meglévő tudáselemek megerősítéséhez, a továbblépéshez,
- fontos a különböző képességeket fejlesztő eljárások és feladatok összehangolása, a tanuló érdeklődésének és motiváltságának elősegítése (pl. feladatok választhatósága, több megoldási lehetőség keresése, az önálló tanuláshoz szükséges technikák elemeinek

fokozatos elsajátítása, a metakognitív folyamatok állandó megerősítése, az egyéni tanulási utak feltárása),

- fontos a tanulásra rendelkezésre álló idő változatos strukturálása, az időtartamok rugalmas változtatása, a legkedvezőbb csoportméret kiválasztása,
- az elsajátítás folyamatában alkalmazott eszköztár (pl. számológép, szótár, infokommunikációs-eszköz, gondolattérkép) alkalmazásának tanítása, majd felhasználásának lehetősége a tanuló számára a pedagógiai folyamat minden szakaszában,
- megfelelő tanulási környezet kialakítása (térrendezés, berendezés, változtathatóság stb.).

A tanuló fejlődését támogató feltételek:

- megfelelő osztálylétszám,
- az aktív tanulás biztosítása,
- a szükségleteknek megfelelő tanulásszervezési mód kiválasztása,
- a személyre szabott tanulás lehetősége,
- differenciálás alkalmazása,
- együttnevelés során a kéttanáros modell alkalmazása és/vagy a pedagógus-gyógy pedagógus szoros együttműködése, rendszeres konzultációja,
- fejlesztő értékelés (tanulást támogató értékelés) alkalmazása.

Cél az enyhe értelmi fogyatékos tanulók kompetenciafejlesztése a következő területeken:

- kognitív képességek,
- kommunikációs képességek,
- orientációs képességek,
- kreatív képességek,
- motoros képességek,
- szociális képességek.

16.3.2 Nevelési-oktatási szakaszok és kiemelt pedagógiai feladatok

Az alapfokú képzés első szakaszának (alsó tagozat: 1–4. évfolyam) feladatai

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára az 1–4. évfolyamon a tanuláshoz nélkülözhetetlen **pszichés funkciók fejlesztésére helyeződik a hangsúly**. A tanulók között meglévő eltérések differenciált eljárások, tartalmak és oktatásszervezési megoldások alkalmazását teszik szükségessé.

A **képességfejlesztésben** hangsúlyos szerepük van a közvetlen érzéketi tapasztalatoknak, a tárgyi cselekvéses megismerésnek, a céltudatosan kiválasztott tevékenységnek. A tanuló fejlesztésének hosszú folyamatában az aktuális igényeknek megfelelően kell módosítani a pedagógiai folyamatot.

Az iskolába lépéskor a tanulók átlagosan 5-10 percet képesek koncentrálni, ezért a tanóra felépítésénél erre figyelemmel kell lenni. Várhatóan a 4. évfolyam végére sem tudnak egy teljes tanórát koncentráltan végigdolgozni.

A tanulók iskolakészültsége eltérő, ezért a tanulási feladatok jellege, összetettsége és a megvalósításhoz szükséges idő különbözik. Az alsó tagozat 1. évfolyamán javasolt – a Nemzeti alaptanterv által biztosított lehetőséggel élve – egy évfolyam **tananyagának elsajátítására egy tanévnél hosszabb időtartamot tervezni**.

Az alapfokú képzés második szakaszának (felső tagozat: 5–8. évfolyam) feladatai

Kiemelt feladat az alsó tagozat módszertanának további alkalmazása, hogy lehetővé váljon az **alkalmazható tudás megszerzése**. Fontos, hogy a **tanulás iránti motiváció** az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében – **megfelelő tanulási környezetben** – hosszabb ideig megmarad, mint a többségi tanulóknál, így erre még felső tagozatban is lehet építeni.

A felső tagozaton a tanulók fejlesztése elsődlegesen a megismerési módszerek további fejlesztésére, a szemléletes képi gondolkodás nyomán kialakuló képzetekre, ismeretekre, az elsajátított tanulási szokásokra épül. Hangsúlyosabbá válik továbbá az önálló tanulási tevékenység. A tanulás-tanítás folyamatában **előtérbe kerül a verbális szint**, de a tanulók fejlettségének megfelelően differenciált módon **jelen van a manipulációs és a képi szint is**. Ezek a gondolkodásbeli szintkülönbségek egyéni fejlettségtől függően az értékelési területek és szintek (kognitív, affektív, pszichomotoros) megválasztását is befolyásolhatják.

A harmadik nevelési-oktatási szakasz (9–12. évfolyam) feladatai

A cél elsősorban az ismeretek megerősítése, szintetizálása, a tudáselemek rendszerbe illesztése, alkalmazása, **a pályaorientáció, az önálló életvezetési technikák tudatos gyakorlása, a szociális képességek fejlesztése**. A tanulók eltérő képességprofilja, iskolai életének különbözősége, egyéni fejleszthetőségi prognózisa esetén is kiemelt cél, hogy a tanulók elsajátítsák azokat az ismereteket és készségeket, amelyek az **önálló életvitelhez, a munkaerőpiacra történő belépéshez, a helytálláshoz és az egész életen át tartó tanulás megalapozásához** elengedhetetlenül szükségesek. A nyelvi kommunikáció fejlesztése hangsúlyos feladat, de nem várható el minden enyhe értelmi fogyatékos tanulótól az elvont fogalmi hálókat érintő értelmezési és alkalmazási képességek kialakulása.

16.3.3 A Nat alkalmazása az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelése-oktatása során**Tanulási és nevelési célok**

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében a nevelési és tanulási célok megegyeznek a Nat-ban leírtakkal, de azok mélysége, kialakíthatóságuk időigénye, módja az egyéni sajátosságokhoz igazodóan módosul.

- **Testi és lelki egészségre nevelés**

Az egészséges és tudatos életmód kialakítása, a káros szenvedélyek kialakulásának megelőzése kiemelt feladat. Az erőnlétnek és a fizikai állóképességnek – mint a munkavégzés alapvető feltételének – kiemelt szerepe van a tanulók társadalmi beilleszkedésében. Ennek érdekében nagy hangsúlyt kell helyezni a szabad mozgás, a sport és a rekreáció lehetőségeire. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára érdemes támogatást nyújtani a kortárskapcsolatok kialakításában. A konfliktusok megoldásához a pedagógus modellálása és a konfliktuskezelési technikák tanítása/begyakoroltatása is szükséges. A célok elérése érdekében fontos a tanulók családjával keresni az együttműködési lehetőségeket.

- **Önismeret és a társas kultúra fejlesztése**

A megfelelő önértékelés, a tanuló saját személyiségének megismerése nagy jelentőséggel bír, mivel a társas kapcsolatok alakításában, a társadalmi beilleszkedésben **elengedhetetlenül szükséges a reális énkép, a megfelelő önismeret**. Ehhez a mindennapokban fontos a folyamatos visszajelzés, a belső kontroll erősítése, az önbizalom fejlesztése.

- **Felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés**

A **kooperatív csoportmunka** segít megtapasztalni az alkalmazott szabályokat, később pedig hozzájárul a munkavállalás során szükséges **együttműködési készségek fejlődéséhez**. Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló a szükséges támogatással fokozatosan képessé válik a felelősségteljes döntések meghozatalára.

- **Médiatudatosságra nevelés**

A tanulók az egyéni sajátosságaiknak megfelelően legyenek képesek **a társadalmi érintkezést szolgáló információk megtalálására, értelmezésére, közvetítésére és alkotására**. Ismerjék fel a hiteles, megbízható és fontos információkat. A pedagógus választékos kommunikációval segíti ezt a folyamatot, valamint fejleszti digitális kompetenciáit, és rendszeresen használ digitális eszközöket a nevelés-oktatás folyamatában, amelyeket a tanulók pszichológiai jellemzőinek megfelelően válogat és gyűjt össze.

- **A tanulás tanítása, pályaorientáció**

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelését ellátó intézmények biztosítják azokat az információkat és tapasztalatokat, amelyek a tanulók egyéni sajátosságainak megfelelően támogatják **az életpálya-tervezést és a pályaorientációt**. Fontos az egyénre szabott motiválás, az egyéni tanulási módok biztosítása, az **élményt adó tanulási szokások kialakítása**. Az életkori sajátosságokhoz illeszkedve törekedni kell a tanulók saját tudásáról való reális ismeretek kialakítására, valamint a növekvő felelősségvállalásra a saját tanulásukért. Az egész életen át tartó tanulásra való felkészítés fontos a társadalmi integráció és a munkaerőpiacra történő sikeres belépés szempontjából.

- **Nemzeti öntudat, hazafias nevelés**

Az emberiség és hazánk múltjának és jelenének megjelenítésén, megértetésén keresztül képessé kell tenni a tanulókat **a társadalom megismerésére, a társadalomban elfoglalható helyük reális felismerésére, a társadalmi színtereken való eligazodásra**. Ki kell hogy alakuljon a tanuló attitűdje, viszonya önmagához, szűkebb és tágabb környezetéhez, a történelmi múlthoz. Fontos felkészíteni a felnőttlét és a tágabb környezet közügyeinek megismerésére, az állampolgári jogok és kötelezettségek érvényesítésére. Az iskolai szintéren belül ajánlott lehetőséget adni **a demokratikus jogok gyakorlására (diákönkormányzat)**.

- **A fenntarthatóság, környezettudatosság**

Elengedhetetlenül szükséges a **személyes megtapasztalás, a környezeti ártalmak és az emberi élet szükségleteinek összefüggéseire való rávilágítás, a helyes szokásrend kialakítása**. Ehhez fontos a környezet adott szempontok alapján történő megfigyelése, a következtetések közös levonása, az egyéni felelősség tudatosítása. A szorosan vett természeti környezet ápolása, gondozása mindennapi feladatként kell, hogy jelentkezzen.

Kiemelt kompetenciaterületek

Alapkompetenciák:

- A tanulás kompetenciái
- Kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)
- Digitális kompetenciák
- Matematikai, gondolkodási kompetenciák
- Személyes és társas kapcsolati kompetenciák
- Kreativitás, a kreatív alkotás, az önkifejezés és a kulturális tudatosság kompetenciái
- Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

16.3.4 Tanulási területek

Magyar nyelv és irodalom: magyar nyelv, irodalom

Az anyanyelvi kompetencia fejlődése a tanulás célja és egyben minden ismeretszerzés eszköze is; az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelésében kitüntetett helye van.

Célja a szókincsfejlesztés és -gazdagítás, a növekvő igényű helyes nyelvhasználat erősítése, a nyelvi hátrányok csökkentése. Feladata az eredményes olvasás- és írástanulás feltételeinek megteremtése, az alapképességek kialakítása, megerősítése.

Kiemelkedő szerepe van a nyelv rendszerére, a helyesírásra vonatkozó alapvető tudás elsajátításában. Az irodalmi ismeretek célja, hogy a tanulókat a műveken keresztül gazdag tapasztalatokhoz juttassa a világról, az emberi természetről, az emberi létről, az érzelmekről, a valósághoz való sokrétű viszonyulásról. A magyar nyelv és irodalom tanulási területnek meghatározó szerepe van az önálló tanulás kialakításában.

A tanulási terület kiemelt habilitációs/rehabilitációs feladatai:

- a) A beszédfeldolgozó folyamatok erősítése.
- b) A figyelem, a gondolkodás, az emlékezet, az analízáló és szintetizáló képesség fejlesztése.
- c) A téri és síkbeli tájékozódás fejlesztése, a relációs szókincs bővítése.
- d) A grafomotoros készségek fejlesztése.
- e) Az olvasás elsajátításához szükséges hármas asszociáció megerősítése:
  - vizuális észlelés – jelfelismerés,
  - akusztikus észlelés – hangok differenciálása,
  - a beszédmotoros észlelés fejlesztése.
- f) Az olvasott szavak és a köztük lévő grammatikai viszonyok felismertetése.
- g) A rutinszerű olvasási képesség fejlesztése.
- h) A szövegösszefüggések megláttatása, a szövegértés fejlesztése.
- i) Az írás műveleteinek gyakorlása: másolás, tollbamondás, emlékezetből írás fokozatai, törekvés az eszközszintű használatra.
- j) Szövegalkotás szóban, majd írásban.
- k) A helyesírási szokások megerősítése.

Tanulási eredmények

Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló:

- alkalmazza a tanult nyelvi fordulatokat tanulási helyzetben és a spontán beszédben egyaránt,
- képes a kommunikációs helyzetnek megfelelő kulturált nyelvi magatartásra és viselkedésre,
- képes véleménynyilvánításra és mások véleményének meghallgatására;
- fokozódó önállósággal alkalmazza a szövegtartalmat és a beszélő szándékát tükröző kommunikációs eszközöket,
- receptív (passzív) és expresszív (aktív) szókincse bővül,
- egyéni sajátosságaihoz mérten törekszik a rendezett és olvasható írásképre,
- érdeklődésének megfelelően, hagyományos és digitális szövegek által bővíti ismereteit;
- felismer helyesírási problémahelyzeteket, képes hibakeresésre és hibajavításra.

Matematika: matematika

Ezen a területen a kognitív képességek fejlesztési lehetőségei vannak a középpontban.

A tanulási terület kiemelt habilitációs/rehabilitációs feladatai:

- a) A tanulás eszközeinek célszerű használata.

- b) A kíváncsiság ébrentartása, az önbizalom folyamatos erősítése.
- c) A finommotorika, a térlátás, a tér- és időbeli tájékozódás, valamint a szem-kéz koordináció fejlesztése.
- d) Az ismeretek mozgósítása bemutatott analóg helyzetekben, alkalmazás a próbálgatások szintjén.
- e) Cselekvésben jelentkező problémák segítségével, majd segítség nélkül való felismerése, megbeszélése, megoldása próbálkozással. Az eredmény ellenőrzése.
- f) Tárgyak, személyek, alakzatok, jelenségek, mennyiségek megfigyelése, a látottak értelmezése és a tapasztalatok összefoglalása.
- g) A mennyiségállandóság, a mennyiségek közötti tájékozódás és a becslés képességének kialakítása.
- h) A matematika tanulásához szükséges fogalmak fokozatos megismerése.
- i) A közös cselekvéshez, munkához szükséges tulajdonságok, képességek felépítése, szokások kialakítása.
- j) A tantárgy iránti tanulási kedv folyamatos szinten tartása. Az önfejlesztés igényének támogatása, értékelése. Az önismeret, az önszabályozás képességének fejlesztése.
- k) Mindennapos probléma megoldásának elképzelése, sejtés megfogalmazása. A képzelt és a tényleges megoldás összevetése.

Tanulási eredmények

Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló:

- tájékozódik a térben és időben, valamint a világ mennyiségi viszonyaiban saját élményből kiindulva,
- felhasználja a megszerzett tudást, az elvont fogalmakat, szabályokat, összefüggéseket stb. kezdetben ismert, majd ismeretlen szituációkban,
- használja a problémamegoldó képességét először próbálkozás útján, majd racionális szinten,
- képes kérdéseket megfogalmazni, állításokat bizonyítani, valamint véleményt alkotni,
- ismeri a matematikai fogalmakat, a mennyiségi viszonyokat, valamint a mennyiségállandóság fogalmát a kiválogatás, összehasonlítás, csoportosítás gondolkodási műveleteinek segítségével,
- változatos feladatokban használja számolási készségét,
- emlékszik a szóbeli számoláson túl a műveleti sémákra (analógiákra), így képes műveleteket írásban elvégezni,
- megtervezi a cselekvési sorrendet, megoldást keres: kiválasztja a lehetséges megoldásokat, a feladatot megoldja a készen kapott sémák szerint, algoritmusok segítségével, később alternatív gondolkodás mentén. A sémák alkalmazásának nehézsége esetén felismeri a lehetséges műveletet, és eszközhasználattal (pl. számológép) váltja ki,
- összehasonlítja a feltételezést és a valóságot az eredmény helyességének megítélésében,
- megnevezi a gyakorlatban megfigyelt tulajdonságokat, kiemeli a lényeges jegyeket,
- elemzi és összehasonlítja a látottakat, felfedezi a különbségeket,
- képes mennyiségeket elképzelni, cselekvéshez, történéshez fűződő megfogalmazással,
- tanult ismereteit digitális eszközön is alkalmazza,
- képes segítséget kérni és elfogadni, valamint együttműködni.

Történelem és állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek

A tartalmak elsajátításakor figyelembe kell venni a tanulók gyógypedagógiai-pszichológiai jellemzőit, ezért előnyben kell részesíteni a sajátélményű tevékenységeket. A személyes

élmény segíti annak a belátását is, hogy a jelen eseményei nagymértékben a múlt eseményeinek eredményei, és mai életünk hatást fog gyakorolni a jövő nemzedékek sorsára is, azaz a történelemnek, a társadalom eseményeinek mi magunk is részesei vagyunk. A fejlesztés kiemelt területként kezeli a személyiség és az emberi jogok tiszteletére nevelést, a szociális érzékenységet, az értékvédő magatartás kialakítását, a környezetért érzett felelősséget.

A tanulási terület kiemelt habilitációs/rehabilitációs feladatai:

- a) Az időészlelés fejlesztése saját élményen keresztül, majd az évtizedek, évszázadok, évezredek, az emberöltő megértése.
- b) Az idő múlása és a korok emberének, társadalmának, környezetének változása, összefüggések felfedeztetése. Az egyén és a társadalom kapcsolata, egyén, család, közösség, a világ nemzetei.
- c) Emberi magatartásformák és élethelyzetek megfigyelésének, az információgyűjtés technikájának fejlesztése. Az információ forrásainak megkülönböztetése: bizonyosan hiteles, nem bizonyosan hiteles, hiteltelen.
- d) A tér és idő kapcsolatainak bemutatása, ezek felfedeztetése.
- e) Kommunikációs képességek fejlesztése.
- f) A képzelet, a kreativitás alakítása, fejlesztése.
- g) Tapasztalatszerzés a valós, a lehetséges és a lehetetlen megítéléséhez, a valóság és a fikció közötti különbség érzékeltetése, szemléletes bemutatása.
- h) A megtartó emlékezet, az akaratlagos figyelem fejlesztése.
- i) Az önálló tanulás képességének fejlesztése. Kritikai gondolkodás fejlesztése.
- j) Az együttműködésen alapuló tanulás fejlesztése kooperatív technikák alkalmazásával.
- k) Az érdeklődés felkeltése és fenntartása a világ, a társadalom eseményei iránt.

Tanulási eredmények

Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló:

- érzékeli a különbséget a múlt és a jelen között, képes beazonosítani eseményeket saját élményből,
- elemzi a történelmi események okait és következményeit fokozatosan csökkenő segítségnyújtás mellett,
- ismeri a közös európai civilizációs és magyar nemzeti kulturális kódrendszer (szimbólumok, történelmi személyek, történetek, fogalmak, alkotások) legalapvetőbb elemeit,
- felismeri a saját szerepét, a saját feladatát, valamint a saját felelősségét,
- felismeri a szabadság, a felelősség és az emberi helytállás jelentőségét,
- tájékozódik a munkalehetőségek és a munkavállalás terén,
- az információk szerzéséhez és rendszerezéséhez infokommunikációs eszközöket használ.

Etika

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulóknál különös jelentőséggel bír az önellfogadás, a másság elfogadása, a fogyatékos emberek iránti együttérző, segítő magatartás kialakítása. Fontos a szociális érzékenység, a problémamegoldás, az önkéntes feladatvállalás és -megoldás képességének kialakítása.

A tanulási terület kiemelt habilitációs/rehabilitációs feladatai:

- a) Kommunikációs képességek fejlesztése.
- b) Az önálló tanulás képességének fejlesztése. Kritikai gondolkodás fejlesztése.

- c) Az együttműködésen alapuló tanulás fejlesztése kooperatív technikák alkalmazásával.

Tanulási eredmények

Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló:

- elfogadó attitűdöt tanúsít a hátrányos helyzetű és a különleges bánásmódot igénylő tanulók iránt,
- ismeri a különböző közösségekben való létezés formáit és lehetőségeit,
- ismeri az erkölcs, a vallás helyét és szerepét az egyén és a társadalom szempontjából,
- ismeretekkel rendelkezik a családi költségvetéstől az államháztartásig.

Természettudomány és földrajz: környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika és földrajz

A tanulók ismeretszerezésében a természeti-környezeti világ elemi megismerésének lehetősége tűzhető ki célul. Ugyanakkor nagyobb hangsúlyt kap a szemléletformálás, a természethez való pozitív viszonyulás megteremtése, az egyén és a társadalom számára fontos konstruktív – a természet védelmében, valamint a saját és mások egészségének megőrzésében tudatos – magatartás- és viselkedésformák elsajátítása.

A tanulók a mindennapokban is jól használható gyakorlati példákon és tapasztalatokon keresztül sajátíthatják el a földrajzi térben történő eligazodás alapvető eszközeit, módszereit. Az egyszerű, elemi földrajzi ismeretek átadása, az általános és a speciális képességek fejlesztése a specifikumokra figyelve történik.

A tanulási terület kiemelt habilitációs/rehabilitációs feladatai:

- a) A kíváncsiság és az érdeklődés felkeltése.
- b) Kérdésfeltevés, a kérdések megfogalmazásának tanítása.
- c) Kommunikációs képességek és készségek fejlesztése, a tantárgyspecifikus fogalmak használata.
- d) A saját testkép, testséma kialakítása, majd pedig a térérzet alakítása, megerősítése, a viszonyszavak pontos használata.
- e) A rész-egész viszony a valóságban, a térképi ábrázolásban. A valóság és a térkép összefüggéseinek felismerése.
- f) Biztos tájékozódás megteremtése a közvetlen térben. Tájékozódás biztonsága a síkban, a jelek, a szimbólumok világában.
- g) Tájékozódási feladatok, téri viszonyok felismerése, megértése; valamely tárgy, objektum tényleges és viszonylagos helye, helyzete.
- h) Az idő múlásának érzékelése, felfogása, az idő és a tér változásának észlelése, értelmezése. Az idő észlelésének fejlesztése. Időrend, periódus a természetben, a folyamatokban.
- i) A gondolkodási funkciók, műveletek fejlesztése. Analizáló, szintetizáló képesség fejlesztése. Ok-okozati összefüggések, problémák felismerése, megoldások keresése.
- j) A rövid- és a hosszú távú figyelem és emlékezet fejlesztése.
- k) Tanulási technikák (megfigyelés, vizsgálódás, lejegyzés, feladatmegoldás, értelmezés, irányított ismeretszerzés) kialakítása, megerősítése.
- l) Tanulási technikák megerősítése: térképek, információhordozók használata, önálló ismeretszerzés egyszerű szövegből, a tankönyv, a feladatlap, a munkalap használata.
- m) Kísérletek, saját tapasztalatok, a természettudományos ismeretek és a hétköznapi élet tapasztalatai közötti összefüggések felismerése, erősítése.

Tanulási eredmények

Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló:

- megkülönböztet anyagokat és halmazállapotokat a hétköznapi élet példáinak segítségével,
- megállapítja, majd összehasonlítja az élőlények érzékelhető jegyeit,
- megfigyeli a természet egyes ciklusait, összegyűjti az ezzel kapcsolatos tapasztalatait és ismereteit,
- irányítással, egyszerű példákkal felfedezi az állandóságot és a változást,
- jól tájékozódik a közvetlen környezetében, a szűkebb lakóterében, lakóhelyén,
- jól tájékozódik a földrajzi térben és időben,
- jól tájékozódik a földrajzi-környezeti kérdésekben, folyamatokban,
- tájékozott a hazai földrajzi-környezeti folyamatokban,
- ismeri a hétköznapi életben felhasználható földrajzi-környezeti tudás elemeit,
- tájékozott a regionális és globális földrajzi-környezeti kérdésekben,
- jól tájékozódik a térben térkép, illetve digitális alkalmazások segítségével,
- felismeri a használati tárgyak anyagait, az anyagfogalmat biztosan használja,
- ismeri saját szervezete működését, felépítését-megfigyelések, vizsgálódások, konkrét tapasztalatok segítségével,
- ismeretekkel rendelkezik a gyakoribb betegségek megelőzéséről, a környezet és az egészség közötti kapcsolat felismeréséről, az emberi szervezetet veszélyeztető anyagok hatásairól,
- jól használja a háztartás, a környezet ismert és használt egyszerű gépeit, fizikai ismereteit a működtetés során alkalmazza,
- felismeri a kémiai ismeretekhez kapcsolódó környezeti problémákat,
- ismeri a háztartási szerek használatával, tárolásával kapcsolatos elővigyázatossági szabályokat,
- segítséggel alkalmazza földrajzi tudását a mindennapi életben a környezettudatos döntések meghozatalában, felelősséget érez döntései következményeiért.

Idegen nyelv: élő idegen nyelv

Az élő idegen nyelv tanításának, tanulásának céljait a tanulók szükségletei határozzák meg.

A szülők igényei, a tanulók fejlettsége alapján az iskola hozhat döntést a 7. évfolyam előtt megkezdett idegennyelv-tanulás kérdésében. Az idegen nyelv tanításának alapvető célja a kellő motiváció és késztetés kialakulásának támogatása. Ennek érdekében, valamint a későbbi nyelvtanulás megalapozása miatt a tanulót sikerélményekhez kell juttatni.

Tanulási eredmények

Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló:

- megismerkedik a nyelvtanulással, nyelvtudással, és pozitív viszonyulása alakul ki ezekhez,
- bekapcsolódik a szóbeliséget, interakciót igénylő alapvető, korának megfelelő játékos, élményalapú nyelvi tevékenységekbe,
- érdeklődik az idegen nyelvi információhordozók, a számítógép nyelve iránt,
- felismeri és használja a legegyszerűbb kérés kifejezésére használt mindennapi nyelvi funkciókat életkorának és nyelvi szintjének megfelelő, egyszerű helyzetekben,
- a tanórán begyakorolt, nagyon egyszerű, egyértelmű kommunikációs helyzetekben a megtanult, állandósult beszédfordulatok alkalmazásával kérdez vagy reagál, mondanivalóját segítséggel vagy nonverbális eszközökkel kifejezi,
- megérti és értelmezi az adott témakörökben feldolgozott, begyakorolt szavakat.

Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra, dráma és színház

Az iskolai nevelés-oktatás rehabilitációs célú feladatainak megvalósításában kiemelt szerepe van a gyakorlati tevékenységeknek, mert általuk az ismeretek élményszerűvé válnak, segítik a mélyebb megértést, fejlesztik a kreativitást. A tevékenységek, az alkotások széles körű kínálata lehetőséget teremt az egyéni adottságok kibontakoztatására, a sikerélmény biztosítására, a pozitív személyiségfejlesztésre, valamint a szabadidő hasznos eltöltésére és az érzelmi feszültség csökkentésére is.

A tanulási terület kiemelt habilitációs/rehabilitációs feladatai:

- a) Önismeret, önértékelés, társas kapcsolatok, a pozitív alkalmazkodóképesség, a kapcsolatteremtő és együttműködési képesség fejlesztése.
- b) Képzelet, kifejezőkészség, kreativitás fejlesztése.
- c) Harmonikus mozgás kialakítása, fejlesztése.
- d) A figyelemkoncentráció, a tartós figyelem és az emlékezet fejlesztése.
- e) Az esztétikai érzékenység készségeinek alapozása, fejlesztése.
- f) A térlátás fejlesztése, pontos képzetek kialakítása a valós térről, időről, az anyag, forma, funkció, szerkezet, szín, fény és mozgás viszonyairól.
- g) Kommunikációs képességek fejlesztése szóban, ábrázolásban, befogadásban.
- h) A finommotorika, a kreativitás, az eszközhasználati készség fejlesztése.
- i) Az ismeretszerzési, tanulási képességek fejlesztése.
- j) Az érzékszervi tapasztalatszerzés fejlesztése, az érzelmi nevelés, az érzékszervi kultúra gazdagítása, a belső kontroll, a pozitív énkép erősítése, a szegregált élethelyzet oldása.
- k) Az önkifejezés elősegítése, a szorongás oldása.

Tanulási eredmények

Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló:

- képes térbeli helyzetek leírására szóban, megjelenítésére szabadkézi rajzzal,
- egyszerű közlő ábrákat értelmez,
- képes a kezdeményező, alkotó magatartásra,
- változatos technikákat alkalmaz az önkifejezésben és az alkotásban,
- képes egyéni ízlését, stílusát érvényesíteni egy-egy saját tárgy készítése során,
- értelmezi a művészi alkotásokban megismert konfliktusokat, és ez segíti a toleráns, másokkal szemben tanúsított empatikus személyiség kialakítását,
- egyszerű dalokat énekel emlékezetből, énekhangját árnyaltan használja,
- ismeri a tempó, hangerő, hangszín, hangmagasság és ritmus fogalmát,
- zeneértő és zeneérző képessége, zenei koncentrációja és érzékenysége fejlődik,
- alapszinten alkalmaz digitális zenei eszközöket, hangfelvétel készítéséhez, szerkesztéséhez és tárolásához.

Technológia: technika és tervezés, digitális kultúra

A tanulási terület középpontjába a munkához, az életvitelhez kapcsolódó praktikus ismeretszerzést és képességfejlesztést állítja. A tanulók megismerik a környezet szervezett átalakítását, megtanulják használni a korszerű eszközöket, megértik a kapcsolódó erkölcsi és etikai kérdéseket.

A digitális kompetenciák elsajátítása az esélyegyenlőség megteremtése, az életvitel kialakítása céljából is kiemelkedő jelentőségű. A tanulóknak képessé kell válniuk a digitális kompetenciák alkalmazására a tudás aktív bővítésében, az ismeretszerzésben és a hatékony kommunikációban. A tanulási terület tanulása-tanítása során kialakított kompetenciák messze túlmutatnak e tanulási terület keretein, mivel beágyazódnak más tantárgyak tanulásába is.

A tanulási terület kiemelt habilitációs/rehabilitációs feladatai:

- a) Érzékszervi megismerések.
- b) Tér- és időbeli tájékozódó képesség fejlesztése.
- c) Az összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés műveleteinek gyakorlása.
- d) Szabályfelismerés, a tervező, rendszerező, döntési képesség fejlesztése.
- e) Csoportosítások, következtetések.
- f) Algoritmikus és problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.
- g) A gyors, pontos, koordinált mozgásos reagálóképesség fejlesztése.
- h) A figyelem, az emlékezet, az akarat, az alkotó képzelet fejlesztése.
- i) Felismerő, rendszerező képesség, a szerialitás fejlesztése.
- j) Analízis, szintézis.
- k) A gondolkodási funkciók, műveletek fejlesztése: azonosságok, különbségek, csoportosítások, szabálykeresések, analógiák felismerése, összefüggések megoldása, ok-okozat felfedezése.
- l) A problémafelismerő, tervező, alakító, konstruáló képesség fejlesztése, a kíváncsiság, motiváltság ébrentartása.
- m) A cselekvőképesség fejlesztése, az önellátás, a környezetellátás technikáinak elsajátítása, alkalmazása.
- n) Motorikus képességek fejlesztése, szabályozott akaratú mozgások, mozdulatok továbbfejlesztése. A kar-kéz sebességének és ütemének alakítása.
- o) A munkához való helyes viszonyulás, az érzelem, akarat, kitartás céltudatos fejlesztése.
- p) A reális énkép, önismeret kialakítása, távlati lehetőségek felismerése, az önfejlesztő magatartás elfogadtatása.
- q) Szociális képességek fejlesztése.

Tanulási eredmények

Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló:

- felhasználja az infokommunikációs eszközöket a tudás bővítésére, kezdetben segítséggel, később önállóan is,
- kezdetben segítséggel, majd önállóan információkat keres az interneten, később használja kapcsolatok építéséhez, problémák megoldásához,
- megkülönbözteti a számára releváns információt a lényegtelen, illetve hamis információktól,
- tisztában van a személyes adat fogalmával, törekszik megőrzésére,
- egy adott feladat kapcsán önállóan hoz létre szöveges vagy multimédiás dokumentumokat,
- önállóan használja az informatikai eszközök operációs rendszereinek felhasználói felületét, az operációs rendszer mappáit, állományait és a felhőszolgáltatásokat,
- digitális eszközökkel önállóan rögzít és tárol képet, hangot és videót,
- a hulladékokat szelektíven gyűjti, környezetét rendben tartja,
- ismeri a gyalogos és kerékpáros közlekedés szabályait,
- munkavégzéskor szabálykövető, kooperatív magatartást követ,
- munkája során odafigyel a takarékos anyag-, idő- és energiafelhasználásra,
- elvégzi a rábízott családi és iskolai feladatokat,
- odafigyel az egészséges étkezés szempontjaira, egyszerűbb ételeket, italokat elkészít,
- a lehetséges továbbtanulási útvonalakkal kapcsolatban segítséggel összehangolja a valóságot és a vágyakat.

Testnevelés és egészségfejlesztés: testnevelés

A tanulási területhez kapcsolódó nevelés, fejlesztés célrendszere az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek körében igen sokrétű. Általános célként a testi fejlődés segítése, a praktikus mozgások fejlesztése jelölhető meg. A tanulóknál atipikus mozgásfejlődési folyamat tapasztalható, ezért a fejlesztés célja az ebből származó nehézségek kialakulásának megelőzése, csökkentése is. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók későbbi társadalmi bevétele, a munka világába való beilleszkedése szempontjából különösen fontos a megfelelő fizikai állapot; a mozgások elsajátításának előkészítése a munkatevékenységek megtanulásában is szerepet játszhat.

A tanulási terület kiemelt habilitációs/rehabilitációs feladatai:

- a) Erősítse a mozgásigényt, a kezdeményezőkézséget, bátorítson mozgásos feladatokat, gyakorlatok elvégzésére.
- b) Tanítson mozgásos játékokban való együttműködésre, szabálytartásra, a játék örömére.
- c) Fejlessze a mozgásos alaptechnikák elsajátításának képességét, a kitartást, az állóképességet.
- d) Kiemelt feladat az általános kondicionálás, a test hajlékonyságának, a végtagok ügyességének fejlesztése, a gyorsaság, az ugró, dobó, egyensúlyozó képesség alakítása, a tanuló biológiai állapotának, terhelhetőségének függvényében.
- e) A saját testen való biztonságos tájékozódás kialakítása (függőleges és vízszintes zónák), a térbeli viszonylatok pontos felismerése, viszonyszavak megértése, használata, a térbeli biztonság erősítése.
- f) A szép testtartás, a harmonikus mozgás fejlesztése.
- g) A tartós figyelem, a fegyelmezett feladat-végrehajtás fejlesztése, a felelős magatartás beláttatása.
- h) Önismereti képesség fejlesztése, önállóság, a versenyszellem erősítése.

Tanulási eredmények

Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló:

- képes önállóan elvégezni koordinációs gyakorlatokat, amelyek a kinesztetikus differenciáló képességet (ezen képességterület az izmokból, inakból, ízületekből származik, és a finoman szabályozott mozgások működésében nyilvánul meg), a térbeli tájékozódó képességet és az egyensúlyozó képességet fejlesztik,
- képes önállóan elvégezni kondicionálást biztosító gyakorlatokat, amelyek növelik az erőt, az állóképességet és a gyorsaságot,
- megosztott figyelme automatizálódik,
- helyzetfelismerő képessége fejlődik,
- képes helyesen kivitelezni tartásjavító és korrekciós gyakorlatokat, prevenció és rehabilitációs feladatokat sporteszközök alkalmazásával is,
- a testmozgás, a testnevelés és a sport eszközei által megfelelő önismeretre tesz szert, fejlődnek az érzelmi-akaratú készségei és képességei,
- toleráns a fogyatékos személyek iránt, tiszteletben tartja a szexuális kultúra alapelveit, elfogadja az egészségügyi szűrések és a környezetvédelem fontosságát.

16.3.5 Differenciálás – egyéni tanulási utak – erősségek – fejlesztendő területek

A differenciálás kiindulópontja, hogy nincs két egyforma enyhe értelmi fogyatékos tanuló. Az iskolában együtt tanított tanulók különböznek egymástól, ugyanakkor mindenkinek joga van a képességeihez mért legmagasabb szintű, minőségi oktatáshoz. A differenciálás lényege a

tanulók egyéni szükségleteihez igazodó fejlesztés és/vagy az önvezérelt fejlődés körülményeinek biztosítása a nevelés gyakorlatában.

A differenciálás célja annak biztosítása, hogy a tanulók abban a tempóban fejlődhessenek, amely számukra a legoptimálisabb, illetve önmagukhoz képest ériék el a lehető legnagyobb fejlődést, teljesítve a követelmények megfelelő szintjét.

A hatékony differenciálás megtervezéséhez szükséges a tanulókat megismerni a következő tekintetben:

- a továbbhaladáshoz szükséges előzetes, megalapozó tudás,
- aktivizálhatóság,
- az önálló, egyéni munkavégzés terén való fejlettség,
- együttműködési képesség,
- a társas helyzet jellemzői.

Fontos, hogy a tudatos differenciált tanulásszervezés használata pozitívan hat az önértékelésre, valamint a társakkal való viszonyra is.

16.3.6 Értékelés (tanulási eredmény)

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók iskolai teljesítményeit döntően **szöveges fejlesztő értékeléssel (tanulást támogató értékeléssel) végezzük**, amely a Nat által kijelölt célok elérését is támogatja. Célja a tanulói szükségletek meghatározása, valamint a nevelési-oktatási folyamatnak azokhoz történő igazítása. A szöveges értékelés lehetőséget ad az egyéni képességek és eredmények szerinti differenciálásra, illetve javaslatokat tartalmaz, hogy a gyermek mire fordítson nagyobb figyelmet a tanulási folyamatban. A szöveges értékelés történhet szóban vagy írásban, ezt kiegészíthetik egyéb értékelési formák (szimbólumok, tárgyak, pontozás stb.). A fejlesztő értékelés pedagógiai **célja, hogy a gyermek folyamatos támogatást kapjon**. Éppen ezért a gyermek számára is jól érthető megfogalmazásnak nagy szerepe van.

A leíró, szöveges értékelés feltételei a következők:

- az értékelés a konkrét teljesítményre vagy viselkedésre vonatkozik, sohasem címkéz,
- tartalmában komplex, mind pozitív, mind negatív elemek megjelennek,
- a fejlődés előző fokához kell kapcsolódnia, és a perspektíva következő fokát jelöli meg,
- emellett a továbblépésre vonatkozóan konkrét javaslatokat fogalmaz meg a szülők és a tanulók számára differenciáltan és érthető módon.

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermekről, fiatalról általában a családban és az iskolában is kevésbé feltételezik az önszabályozás képességét, így **önértékelésükben a külső visszacsatolások jelenthetik a legmeghatározóbb megerősítést**. A fejlesztő értékelés és az értékelési folyamat részeként a tanulók számára nyújtott visszajelzés rendszeressége, a visszajelzés kultúrája, szakmai minősége az iskolai tanulási környezet alakulását, a tanulás motivációját és a tanulási célok elérésének sikerességét alapvetően meghatározó tényezők.

Nagyobb időközönként sor kerül minősítő, szummatív értékelésre is, amelynek célja annak megállapítása, hogy a tanulók tudásának, ezen belül a stabil ismeretek kialakításának és a készségek elsajátításának szintje eléri-e a tanulási eredményekben foglalt kritériumokat. Az értékelés ez esetben tudáspróbák alapján történik, és százalékosan vagy ötfokú skálán lehet kifejezni. Kiemelten fontos az enyhe értelmi fogyatékos tanulóknál, hogy **a szummatív értékelés formatív, fejlesztő elemeket is magában foglaljon, lehetőséget biztosítva a tanulók számára egy következő tanulási periódusban a javításra és a további fejlődésre.**

A diagnosztikus és szummatív értékelésnek ugyanakkor létjogosultsága van a továbbtanulás, pályaválasztás reális megítélésének elősegítésében, a szülők és tanulók döntésének támogatásában is.

Az ötfokú érdemjegy (osztályzat) skála alkalmazása – a gyermekek egyéni fejlődése szempontjából – nehézségeket vet fel. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók fejlődési tempója ugyanis nagy egyéni eltéréseket mutat. A tapasztalatok azt támasztják alá, hogy az egy-egy tanév végéhez kapcsolódó követelményszintek alapján történő minősítő értékelés döntően az ismeretjellegű tudás megállapításakor lehetséges. A bonyolult, pszichikus struktúrájú képességek kialakulása kevésbé időzíthető a tanévek egyes szakaszaihoz (pl. félév vége, tanév vége); egy-egy képesség fejlődésében a változás megállapítása (esetleges mérése) esetenként csak több év elteltével lehetséges.

A tanulók teljesítményét a számukra előírt követelményekhez kell viszonyítani. Az árnyalt, reális értékelés érdekében nem csupán a tanulás-tanítás folyamatában, hanem az értékelés során is szükséges a változatos, differenciált körülmények megteremtése. Fontos, hogy a tanuló a mérési-értékelési helyzetben élhessen a jogaival (pl. eszközhasználat, több idő, stb.), továbbá arányosan jelenjenek meg a követelményekben a kompetenciák, az ismeretek, a készségek és az attitűdök is. Törekedni kell a tanulói tevékenységek és produktumok változatosságára.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók fejlődésének, tanulási eredményeinek, viselkedésének dokumentálására az egyes iskolák különböző megoldásokat alkalmaznak. Ezek segítségével nyomon lehet követni a tantárgyi teljesítmények mellett a gyermek általános fejlődésének folyamatát.

16.3.7 Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozás során a probléma jellegéhez legadekvátabb eljárások, módszerek és technikák használatával alakítják a gyermek képességeinek fejlődését, egyidejűleg biztosítva az ahhoz szükséges feltételeket.

A fejlesztési célok közé tartozik az akadályozott fejlődésből eredő hátrányok csökkentése, hogy a tanuló ismeretszerzési-tanulási folyamatban való részvétele aktív és eredményes legyen, és a lehető legkevesebb nehézséget tapasztalja a folyamat során.

A foglalkozás célja a hiányzó, sérült pszichikus funkciók kialakítása, magasabb szintre emelése, az esetleg rosszul szerveződött struktúrák megváltoztatása, de a kiemelkedő képességek fejlesztése szintén a fejlesztő munka hangsúlyos tartalmi eleme.

Az **egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozás segít** a tananyag és a fejlesztési követelmények differenciálásában, a képességeket fejlesztő eljárások és feladatok összehangolásában, az egyéni tanulási technika kialakításában, a haladási tempó és a motiváció egyéni biztosításában, a fejlődés és a fejlődést tükröző értékelés megállapításában.

A foglalkozás **eredményességét** növeli, ha minél rendszeresebben – terápia során akár naponta – egyénre szabottan valósul meg, **a fejlődés üteméhez illeszkedik**, illetve a habilitáció teljes ideje alatt folyamatos a szakember támogatása.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozások dokumentálása az **egyéni fejlesztési terv (EFT)** alapján történik, amelyet a gyógypedagógus készít el, együttműködve a partnerekkel. Az EFT a szakértői vélemény, illetve a gyógypedagógus által készített pedagógiai diagnózis alapján készül.

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs és rehabilitációs foglalkozások megvalósulása történhet osztálytermen belül és kívül is, egyéni vagy kiscsoportos formában. Mindehhez szükséges az együttnevelést megvalósító iskola pedagógusai és a tanulás támogatását megvalósító fejlesztőpedagógusok, gyógypedagógusok és a pedagógiai munkát segítő más szakemberek közötti együttműködés. Ez az együttműködés a pedagógusok kötelező tanórával le nem kötött órakerete terhére tervezhető, és konzultációkkal alátámasztott pedagógiai tevékenységként valósulhat meg.

16.4 Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók iskolai nevelése-oktatása

Az autizmus spektrumzavarok **lényege** a társas viselkedés, a kommunikációs és a rugalmas viselkedésszervezés minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az **autizmus spektrumzavarral küzdő tanulóra legjellemzőbb** a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési készségek területén tapasztalható gondolkodási képesség sajátos hiányossága, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmas viselkedésszervezés és -kivitelezés képességének minőségi sérülése, valamint az egyenetlen képességprofil.

Autizmusban a beszédfejlődés gyakran megkésik, súlyos esetekben nem alakul ki beszélt nyelv. A **központi probléma** azonban nem a nyelv hiánya vagy megkésett fejlődése, hanem a **funkcionális, kölcsönös kommunikáció sérülése**. A nyelvhasználat színvonalától függetlenül az alapvető problémák közé tartozik, hogy hiányozhat a kommunikáció és a beszéd hasznának, jelentőségének megértése, vagyis hiányozhat annak megértése, hogy mások érzéseit, gondolatait, tetteit kommunikáció útján befolyásolni lehet.

Az **alapvető gondolkodási és viselkedési képességek spontán elsajátításához** szükséges képességek hiánya jellemzően egész életen át megmarad, de a speciális intenzív terápiás és pedagógiai ellátás segítségével jelentős fejlődés érhető el.

A hiányzó/sérült képességek okozta elsődleges és másodlagos viselkedési tünetek a jól kompenzált állapotokban csaknem eltűnhetnek vagy változhatnak, és az élet különböző szakaszaiban különböző formákban jelentkezhetnek.

Új helyzetben, váratlan események, körülmények hatására felerősödhetnek a típusos tünetek. A tünetek változatossága mellett a tanulók autizmusának lehetséges súlyossága széles skálán szóródik. Az **időben megkezdett sérülésspecifikus fejlesztés** nagymértékben hozzájárulhat az állapot pozitív kimenetéhez.

16.4.1 Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók pedagógiai szempontú jellemzése

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók – a tanítás, illetve a tanítási módszerek és tervezés módosítása szempontjából – kiemelkedő jelentőségű tulajdonságai:

- a) A másik személy szándékának, érzéseinek, gondolatainak, szempontjainak (pl. az információátadás szándékának) meg nem értése, az önmagára vonatkoztatás hiánya.
- b) A szociális megerősítés jutalomértékének hiánya vagy az ezzel kapcsolatos öröm későbbi, csak direkt tanítás útján való kialakulása, illetve a belső motiváltság gyengesége vagy hiánya. Sokszor nagyon kevés vagy szokatlan dolog okoz számukra örömet.
- c) A beszéd korlátozott megértése, még az életkornak megfelelő beszédprodukció mellett is, amit nehezítenek a beszéd érzelmi, társas aspektusaival kapcsolatos megértési nehézségek, mint pl. a hanghordozás.

- d) A beszéd vagy más kommunikációs eszköz spontán, funkcionális, rugalmas alkalmazásának eltérései, elmaradása.
- e) Egyenetlen képességprofil, pl. szigetszerű ismeretek, képességek (pl. kiváló mechanikus emlékezet, matematikai vagy zenei képesség), jelentős elmaradás az önellátásban, szakadékszerű különbség a mechanikus és a személyes memória között.
- f) Hiányzó vagy korlátozott belátás, pl. a gyermek saját tudásával, az ismeret forrásával, módjával, a szubjektív jelentőséggel kapcsolatban.
- g) A változásokkal, újdonsággal kapcsolatos ellenállás, szorongás.
- h) A társas környezetben, a felnőttekhez és a gyermekekhez való szokatlan kapcsolódás, mely megnyilvánulhat a teljes visszahúzódástól, passzivitástól az erőteljes, túlzó ragaszkodásig, az aktív, de bizarr kezdeményezésekig vagy az egysíkú, formális kapcsolatteremtésben.

Típusos erősségek, amelyekre építeni lehet a tanulás támogatása során:

- a) Az egyénre szabott vizuális információ általában jól értelmezhető.
- b) Tanult rutinokhoz, szabályokhoz való alkalmazkodás.
- c) Jó mechanikus memória.
- d) Megfelelő környezetben, a gyermek érdeklődésének megfelelő témákban kiemelkedő koncentráció, kitartás, precizitás.
- e) Egyes, nem szociális tartalmú tantárgyi területeken – pl. szó szerinti tanulás, nem szöveges számtan, földrajz, zene – jó vagy akár kiemelkedő teljesítmény.

Típusos nehézségek és kognitív problémák, amelyekkel számolni kell a tanulás támogatása során:

- a) Túlérzékenységre és/vagy fokozott ingerkeresésre utaló viselkedések (hallás, látás, szaglás, tapintás, ízlelés terén vagy bármely érzékszervi modalitásban).
- b) A figyelem felkeltésével, irányíthatóságával, fenntarthatóságával és váltásával kapcsolatos gyakori nehézségek.
- c) Az utánzási képesség hiányosságai.
- d) Ingerfeldolgozási, vizuomotoros koordinációs problémák.
- e) Tér-idő értelmezés gyengesége, esetleg hiánya.
- f) Analízis (sorrendiség)-szintézis műveleteinek problémája.
- g) Ok-okozati összefüggések felismerésének problémája.
- h) A lényegkiemelés, problémamegoldó gondolkodás deficitje.
- i) Az általánosítás, a tanultak új helyzetben való alkalmazásának sérülése.
- j) Felidézési problémák (pl. speciális szociális tartalmaknál és személyes élményeknél).
- k) Ismert tananyagban váratlan nehézség felmerülése szociális elem bevezetésével vagy új körülmények közötti alkalmazás során.
- l) A feladat céljának meg nem értése, a reális jövőre irányultság hiánya.
- m) A szimbolikus gondolkodás (pl. játék) fogyatékosága.
- n) Humor, irónia, metafora, képes beszéd félreértése, meg nem értése.
- o) A valóság téves értelmezése, felfogása.
- p) Realitás és fantázia összetévesztése.
- q) A szóbeli kérések, közlések félreértése, különösen a többértelmű, elvont kifejezések, többrészes utasítások esetén.
- r) Szó szerinti értelmezés.
- s) Képességek, ismeretek önálló, változatos alkalmazásának nehézsége.
- t) Gyermekközösségben áldozattá, illetve bűnbakká válás, egyes esetekben szociálisan a helyzetnek nem megfelelő viszonyulás a kortársakhoz.

- u) Szabadidőben passzivitás, a kudarcból eredő viselkedésproblémák megjelenése.
- v) Félelmek, fobiák, szorongás.

Speciális módszerek az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók fejlesztésében:

- a) A nevelés, fejlesztés tervezése a mért szociális alkalmazkodás, fejlettségi kor, illetve a mért intelligenciaszint és a kommunikációs színvonal alapján történik, az egyenetlen képességprofil, valamint a tanulási képességek miatt egyénhez igazodó módon, a fejlődés erre alkalmas eszközzel való folyamatos követésével.
- b) A fejlesztésben, tanításban, a viselkedésproblémák megelőzésében és kezelésében alapvető a viselkedéses megközelítés és a kognitív viselkedésterápia módszereinek autizmusra adaptált alkalmazása. Iskoláskorban a többségi és a speciális oktatásban egyaránt hatékonyak a különböző viselkedéses stratégiák, mint pl. a láncolás, a modellnyújtás, a feladatanalízis módszere, a problémamegoldó stratégiák tanítása, promptolás, azaz a megfelelő szintű segítő kulcsinger alkalmazása, szociális történetek, kortárs segítői programok és a videoalapú beavatkozási stratégiák.
- c) Szükség van az egyéni motivációs és jutalmazási rendszer kialakítására.
- d) A strukturált környezet alkalmazása megjósolhatóbbá, kiszámíthatóbbá, érthetőbbé és ezzel érzelmileg biztonságosabbá teszi a környező világot. A struktúra és a vizuális környezeti támpontok (pl. napirendek, vizuális időjelzők, folyamatokat megjelenítő vizuális algoritmusok) elősegítik az autizmussal élő gyermekek, tanulók autonómiáját és önállóságát, csökkentik a tanulók függőségét más személyektől, valamint lehetővé teszik a tevékenységrepertoár bővülését, a rugalmasabb alkalmazkodást, csökkentik a változásokkal szembeni ellenállást és szorongást.
- e) A szociális sérüléssel összefüggő tanítási nehézség miatt keresni kell az információ átadására a gyermek megértési szintjének megfelelő és szociális vonatkozásoktól leginkább független módszereket és médiumokat (pl. írott instrukciók, folyamatábra, számítógépes oktatás).
- f) A tanítási helyzetek szociális vonatkozásainak elfogadása, illetve megértése fontos tanítási cél (pl. a csoportos, illetve „frontális” tanítási helyzetben való tanulás).

16.4.2 Tanulási környezet

A tanulási környezet szervezési feltételei

A tudatosan tervezett és nem kényszersmegoldásként alkalmazott integráció akkor indokolt, ha egyértelműen a gyermek javát szolgálja. Az integráció szükségességének és lehetőségének megítéléséhez az alábbi tényezők alapos mérlegelése szükséges, úgy, hogy a feltételek együttesen és perspektivikusan legyenek adottak.

Teljes, funkcionális integráció a következő feltételek megléte esetén javasolható:

A tanuló részéről:

- átlagos vagy átlag feletti intelligencia,
- enyhe fokú autisztikus fogyatékoság,
- jól kompenzált, minimális viselkedésproblémák.

A családtagok részéről:

- egyértelmű szándék a szakemberekkel való szoros együttműködésre és a gyermek intenzív támogatására.

Az iskola részéről:

- a speciális módszertanban jártas pedagógus és asszisztens;

- jól előkészített, ütemezett egyéni fejlesztési terv;
- speciális eszközök, módszerek és környezet;
- együttműködés a családdal és/vagy a diákotthonnal;
- a befogadó gyermekcsoport felkészítése a pozitív hozzáállásra, folyamatos támogatás;
- szakértői csoport, amely rendelkezésre áll a szülők felvilágosításában, a pedagógusoknak nyújtandó szakmai tanácsadásban, problémakezelésben, a fejlesztés irányának kijelölésében, követésében, a szakértői csoporttal való intenzív kapcsolattartás;
- az integrált gyermek legyen elégedett az iskolai élettel, fontos, hogy jól érezze magát.

A fenti feltételek mellett is szükséges az integráció fokozatos megkezdése, a szociális, kommunikációs és kognitív deficitek figyelembevétele, az egyénre szabott mérés, tervezés, fejlesztés, a tananyag szűrése (egyes tantárgyakból, tananyagrészekből való felmentés), továbbá a fogyatékosságot kompenzáló alternatív eszközök, módszerek igénybevétele egyéni szükségletek szerint (pl. kézírás helyett számítógép használata, szóbeli felelet helyett írásbeli beszámoló vagy fordítva).

A tanulási környezet feltételei

A tanulási környezet fizikai feltételei

- Az autizmussal élő tanulók esetében a szenzoros ingerfeldolgozás sajátosságai miatt szükség lehet az egyén számára kevésbé megterhelő helyekre a tanteremben és egyéb iskolai helyszíneken (pl. állandó, saját hely a tanteremben, pihenőhely, paraván, fülvédő elérhetősége).
- Megfontolandó az étkezés és a szünet egyénre szabott megszervezése azokban az esetekben, amikor a társas és fizikai környezet túlterhelheti a tanulót.
- A tanulóknak strukturált környezetre és személyre szabott vizuális környezeti támpontokra van szükségük, beleértve a szünetek és a szabadidő megszervezésének támogatását.
- Szintén számítani kell az iskolán kívüli helyszíneken, programokon való részvétel nehezítettségére, így ezekre a helyzetekre is ki kell terjeszteni a specifikus módszerek és eszközök alkalmazását, valamint fel kell készíteni a tanulót a várható körülményekre, a viselkedéssel és teljesítménnyel kapcsolatos elvárásokra.

A tanulási környezet társas feltételei

A tanulási környezet meghatározó eleme a pedagógusok kommunikációjának stílusa és tartalma:

- a) Az autizmussal élő tanulók gyakran szó szerint értik a beszédet, ezért fontos, hogy a pedagógus pontosan és konkrétan fogalmazza meg közlendőit.
- b) Kerülni kell a kétértelmű, szarkasztikus, ironikus megfogalmazásokat.
- c) A szokásosnál több időt szükséges hagyni a hallottak feldolgozására, mert az autizmus esetében a verbális információ feldolgozása gyakran lassabb a szokásosnál.
- d) Fontos, hogy az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók előzetes tájékoztatást kapjanak, ha változás következik be az órák sorrendjében, helyszínében, a tanár személyében, a tanulókkal szemben támasztott követelményekben, mert ez jelentősen csökkentheti a változások okozta stresszt, és elősegíti az alkalmazkodást és elfogadást.

- e) Fontos, hogy a pedagógus hangsúlyozza: természetesnek tekinti a gyermekek közötti eltéréseket viselkedésben, teljesítményben, és mutasson rá az autizmussal élő tanulók erősségeire, pozitív tulajdonságaira.
- f) Az autizmussal élő tanulók szociális naivitásuk, szokatlan társas viselkedésük miatt fokozottan kitettek az iskolai bántalmazásnak. A bántalmazás megelőzésére különösen nagy figyelmet kell fordítani.
- g) Integrációban az autizmus spektrum pedagógiája szakirányos gyógypedagógus feladata az intézményi közösségek informálása és folyamatos támogatása, a kortárs segítők felkészítése és a kortársakkal való együttműködésben rejlő egyéb lehetőségek kiaknázása, a rehabilitációs, fejlesztési biztosítása, a családdal való folyamatos kapcsolattartás megszervezése, kooperációban a gyermek pedagógusaival.

A kulcskompetenciák fejlesztése

Alapkompetenciák:

- A tanulás kompetenciái
- A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)
- A digitális kompetenciák
- A matematikai, gondolkodási kompetenciák
- A személyes és társas kapcsolati kompetenciák
- A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái
- Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák alkalmazása az irányelv alapján.

16.4.3 Az egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlások

Magyar nyelv és irodalom

A tanulási területen a kommunikációs kompetencia valamennyi évfolyamon támogatást kap. Egyes alsó tagozatos gyermekek nehezen tanulnak meg olvasni az autizmusban gyakori észlelési, érzékelési, figyelemmel és gondolkodási műveletekkel kapcsolatos problémák miatt.

Az értő olvasás kialakulását nehezítheti az olvasottak szó szerinti értelmezése.

Sok gyermek számára érthetetlen és értelmetlen az önálló jelentéssel nem bíró betűk és szótagok olvasása és hangoztatása, számukra előnyt jelent a **globális előprogramot tartalmazó olvasástanítási módszer alkalmazása**. Az olvasás tanulása-tanítása során fontos a mindennapi élettel összefüggő, a tanuló személyes élményeihez kapcsolódó szövegeket alkalmazni.

Típusos nehézség:

- A hallott és olvasott szövegek lassabb feldolgozása, a szövegértés gyengesége az adott életkori csoportban elvárthoz képest, különösen abban az esetben, ha a szöveg mások érzelmi és kognitív perspektívájának felvételét, gyors, rugalmas szempontváltást igényel, vagy elvont, szociális megértést tartalmazó fogalmakat tartalmaz.
- Az írás okozhat technikai értelemben vett nehézséget, e mellett a nyelvi-kommunikációs problémák is tükröződnek az írott nyelv alkalmazásakor. Sok autizmussal élő tanuló ír túlságosan lassan, jellemző lehet a grafomotoros ügyetlenség.

A tantárgyak, tananyagok elsajátításával kapcsolatos erősségek és nehézségek egyénenként nagyon eltérőek, ezért a módosításokat, illetve az elvárásokat minden esetben egyénre kell szabni. Szükség lehet egyes tananyagrészek értékelése, minősítése alóli felmentésre, illetve a kézírás helyett számítógép használatának engedélyezésére, folyóírás helyett a nyomtatott nagybetűvel való írás jóváhagyására.

Matematika

A matematika területén az autizmus spektrum változatossága miatt **igen nagy egyéni eltérésekre számíthatunk**. Egyes autizmussal élő tanulók kiemelkedő tehetséget mutathatnak, míg mások súlyos nehézségekkel küzdenek.

Típusos nehézségek a matematikatanulás területén:

- a tanultak mindennapi élethelyzetekben való rugalmas alkalmazása,
- a megszerzett ismeretek mozgósítása, kombinálása, kreatív alkalmazása új feladatoknál,
- a szöveges feladatok megoldása különösen nehéz lehet a jellegzetes szövegértési problémák miatt.

Kiemelt jelentőségű:

- a megismerési képességek fejlesztése,
- az önellenőrzés tanítása,
- az ismeretek önálló, gyakorlati alkalmazásának segítése,
- a problémamegoldás menetének tanítása,
- az oktatás szemléletes és konkrét jellege,
- a cselekvéses tanulás alkalmazása.

Egyéni mérlegelést követően szükség lehet az egyes tananyagrészek értékelése, minősítése alóli felmentésre. A geometria tananyagrészeknél a szerkesztési feladatok a grafomotoros gyengeség miatt extrém nehézséget jelenthetnek, ezért egyénenként megfontolandó e téren az értékelés, minősítés alóli felmentés.

Történelem és állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek

A történelem és állampolgári ismeretek tanulása során az **erősségek közé tartozhat a tények, adatok precíz elsajátítása**.

Nehézséget okozhat:

- a társadalmi folyamatok összefüggéseinek, mozgatórugóinak önálló felfedezése,
- a lényegkiemelés,
- a történelmi személyiségek indítékainak intuitív megértése, többszemponútú elemzése,
- az idővel kapcsolatos fogalmak alkalmazása,
- a történelmi időszemlélet kialakulása.

Az időbeliséget és más absztrakt, társas megértést kívánó fogalmak értelmezését segítő vizuális segédeszközök alkalmazása és a kapcsolódó elvárások egyénre szabott csökkentése szükséges.

Etika

Az etika **tanulása** az autizmusban a **társas megértés minőségi sérülése miatt kifejezetten nehezített**. Számolni kell a társas együttműködés szabályainak merev, rugalmatlan értelmezésével és a különböző nézőpontok megértésének nehézségével.

Alapvető cél:

- az énkép és önismeret fejlesztése,
- saját és mások érzelmeinek, nézőpontjának felismerése, megértése,
- a saját gondolatok és érzelmek kifejezésének tanítása.

Az érintett tanulók esetében a társadalmi együttélés szabályait **explicit módon szükséges tanítani**.

Természettudomány és földrajz: környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika és földrajz

A természettudományos ismeretek elsajátítása **a tanulók erősségei közé tartozhat**, ugyanakkor többlettámogatást igényelhet az ismeretek gyakorlati alkalmazása. Az autizmussal

élő tanulók sajátos ismeretszerzési és gondolkodási nehézségei miatt általában nem számíthatunk a tanulók előzetes megfigyeléseire, élményeire, ezért a tanulás-tanítás folyamatában és módszertanában **a közvetlen, konkrét példákon, élményanyagon keresztüli tapasztalásra kell helyezni a hangsúlyt**, valamint törekedni kell arra, hogy a tanuló olyan kontextusokban szerezzen ismereteket és tapasztalatokat, ahol azokat később használni fogja.

Idegen nyelv

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulóknál – hasonlóan az anyanyelvi kommunikáció esetében tapasztaltakhoz – hiányozhat az idegen nyelv rugalmas, a kommunikatív partnerhez alkalmazkodó használata, a fogalmak, gondolatok, érzések, tények és vélemények valódi megértése és kifejezése, annak ellenére, hogy a nyelv mechanikus elsajátítása megtörténhet. **Így esetükben különösen nagy hangsúlyt kap az idegen nyelv funkcionális használatának fejlesztése.** Egyénenként mérlegelni kell, hogy a nyelvtanuláshoz szükséges alapvető készségek adottak-e.

A kommunikatív nyelvi kompetencia feltételei közül a lexikális, grammatikai és szövegalkotási ismereteket a jó nyelvi és intellektuális képességű autizmussal élő tanulók képesek lehetnek elsajátítani.

Nehézségek a szociokulturális és interkulturális készségek területén mutatkozhatnak.

Amennyiben az anyanyelvi kommunikáció területén markáns nehézségek jelentkeznek, felmerül a tantárgy vagy egyes tananyagrészek értékelése alóli felmentés szükségessége.

Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra

Egyes esetekben az autizmus spektrumán érintett tanulók **kiemelkedő tehetséget mutatnak a művészetekben.**

A tehetség többek között megnyilvánulhat:

- kiváló zenei hallásban,
- a zenei művek interpretálásában,
- a vizuális alkotás bármely formájában.

Ezekben az esetekben nagyon fontos a tehetség kibontakozásának támogatása, illetve az adott területen megmutatkozó érdeklődés és motiváció kiaknázása a társas kommunikáció fejlesztésében. Szintén nagy szerepe lehet a művészeti nevelésnek a szabadidő hasznos eltöltésében és a társas kapcsolódás lehetőségeinek bővítésében, az önkifejezésben.

A művészeti nevelés területén ugyanakkor **számolnunk kell** az autizmussal gyakran együtt járó **típusos nehézségekkel is:**

- azon gyermekek, fiatalok számára, akik túlérzékenyek a hallási modalitásban, kifejezetten stresszes lehet az ének-zene órákon való részvétel,
- a grafomotoros ügyetlenség, a nyitott, kreativitást és önálló döntéseket igénylő feladatok megoldásának nehézsége,
- valamint az absztrakt szimbólumokkal kapcsolatos nehézségek akadályozhatják a részvételt a vizuális alkotásban,
- nehézséget okozhat egyeseknél az idegenkedés bizonyos anyagok, eszközök megérintésétől, az azokkal való manipuláció elutasítása.

A művészeti nevelés során is igen fontos az egyéni képességeknek és szükségleteknek megfelelő differenciálás, a részvételre való biztatás, a sikerélmény biztosítása.

Technológia: technika és tervezés, digitális kultúra

A **digitális kultúra** tantárgy tartalmának elsajátítása a **tanulók erőssége lehet.** Többfigyelmet és az elvárások egyénre szabott csökkentését a társakkal való közös

feladatmegoldásban, illetve a tanultak rugalmas, mindennapi alkalmazásában igényelnek a tanulók.

A digitális kompetenciák elsajátítása és alkalmazása több szempontból is kiemelt szerepet kap az autizmus területén:

- a tantárgyi tartalmak elsajátítása digitális tananyagok beépítésével támogatandó, kiküszöbölve ezzel a társas helyzetekben rejlő nehézségeket, az egyénre szabott autizmus-specifikus támogatások az infokommunikációs eszközökön lehetnek hozzáférhetőek (pl. augmentatív-alternatív kommunikáció, a tevékenységszervezést és az adaptív viselkedést támogató vizuális algoritmusok),
- a társas és kommunikációs nehézségek leküzdésében szintén hasznosak a digitális technológia nyújtotta lehetőségek,
- a munkavállalás és az önálló életvitel megalapozása szempontjából szintén kiemelt szerepe van a tantárgy tanulásának.

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók fokozottan veszélyeztetettek lehetnek:

- tevékenységrepertoárjuk és kapcsolataik beszűkülhetnek a túlzott eszközhasználat következtében,
- társas naivitásuk megnehezíti az életkornak megfelelő felelős, biztonságos internethasználat kialakulását,
- a technika és tervezés a kreativitásra és a problémamegoldó gondolkodásra épít, melyek az autizmusban a típusos gyengeségek területei.

A tantárgy előnye, hogy a komplex gyakorlati problémák megoldását **cselekvés általi tanulás** útján tapasztalhatják meg a tanulók, ami igen előnyös az autizmus spektrumzavarral küzdők számára. A tantárgy tartalmának elsajátítása és alkalmazása a felnőttkori önállóság szempontjából kiemelten fontos. Valamennyi évfolyamon és kerettantervi típusnál fontos, hogy a tanulók vizuális segítséget kapjanak a feladatok önálló, sikeres kivitelezése érdekében.

Testnevelés és egészségfejlesztés

A testnevelés és egészségfejlesztés kiemelt szerepet játszik az autizmus spektrumzavarral küzdő tanuló fejlődése szempontjából.

A rendszeres mozgás segít:

- a stressz csökkentésében,
- a nagy- és finommozgások, a mozgáskoordináció fejlődésében,
- a testi tudatosság fejlődésében,
- az egészségmegőrzésben.

A sportban elért teljesítmények, eredmények pozitív hatással vannak a tanuló önértékelésére, önbecsülésére. Az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermekek mozgásfejlődése a tipikusan fejlődő kortársakéhoz képest jelentős elmaradást mutathat, ezért a **teljesítménnyel kapcsolatos elvárásokat egyénre kell szabni**. Jellemző az adott életkorban elvártnál gyengébb mozgáskoordinációs képesség. A testnevelésórán való részvételt nehezíthetik a szenzoros ingerekre adott szokatlan válaszok (pl. a tornateremben, uszodában a zajok, fények, szagok az egyén számára extrém mértékű túlterhelést jelenthetnek). A társas megértéssel kapcsolatos típusos nehézségek nehezíthetik a csapatsportokban való részvételt. A testnevelésórán való sikeres részvétel biztosításában nagy szerepe van az egyénre szabott vizuális segítségnek (pl. vizuális időmérő, az aktivitások sorrendjét és mennyiségét jelző algoritmusok).

16.4.4 Az iskolai fejlesztés szakaszai

Az alapfokú képzés első szakaszának (alsó tagozat: 1–4. évfolyam) feladatai

Óvoda–iskola átmenet

Az átmenetek az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermekek, tanulók számára különösen nehezek, számukra a változások, újdonságok megértése, elfogadása jelentős stresszt jelent. Az óvodából az iskolába való átmenet gondos előkészítést és a folyamatban részt vevő valamennyi szereplő szoros együttműködését kívánja meg. A folyamat tervezését-szervezését az autizmus spektrum pedagógiájában képzett **gyógypedagógus végzi**. A szülők bevonása és aktív részvétele nagyban elősegíti a zökkenőmentes átmenetet. Az óvodai és iskolai élet közötti eltéréseket, a várható újdonságokat, a napi rutin megváltozását a szülők is segítenek megérteni és elfogadni.

Hasznos egyénre szabott vizuális segítséget készíteni, mely tartalmazza azoknak a személyeknek, tevékenységeknek, elvárásoknak, tárgyaknak a listáját (fotókkal, rajzokkal illusztrálva), melyek nem változnak a tanulók életében, és azokat a személyeket, körülményeket, elvárásokat, melyek újak lesznek. A szülőknek fontos szerepük van a fogadó intézmény pontos informálásában a gyermek egyéni szükségleteiről.

Fontos, hogy az óvoda részletes tájékoztatást nyújtson az iskola számára a gyermekről a következő területeken:

- a) a stressz megelőzésének és kezelésének stratégiái;
- b) a szenzoros ingerekre adott reakció;
- c) szociális készségek, a felnőttekkel és a kortársakkal való együttműködés;
- d) érdeklődés és motiváció, tanulási stílus (beleértve az egyénre szabott jutalmazási rendszert);
- e) kommunikációértés és -használat (beleértve a használt AAK-eszközt, ha van ilyen, és a használat módját);
- f) önkiszolgálás, önállóság (beleértve a szervezést-kivitelezést segítő vizuális stratégiákat, ha a gyermek használja azokat).

Az iskolának meg kell ismernie a gyermek egyéni szükségleteit, és fel kell készülnie a gyermek fogadására.

Amennyiben az intézmény még nem fogadott autizmus spektrumzavarral küzdő tanulót, szükséges a teljes iskolai közösség (fenntartó, kortársak, munkatársak, szülők) alapinformációkkal való ellátása.

A gyermek egyéni szükségletei szerint adaptálni kell a fizikai környezetet és személyre szabottan biztosítani kell az autizmus-specifikus eszközök alkalmazását (pl. szenzoros védelem, napirend, egyénre szabott jutalmazási rendszer, kommunikációs eszköz). A gyermeket fogadó tanítókat segíteni kell az autizmus-specifikus szempontok megismerésében, alkalmazásában: a kommunikáció és beszédstílus adaptálása, vizuális stratégiák alkalmazása, stresszmegelőzés és -kezelés, a követelmények és feladatok egyéni differenciálása terén.

Az 1–4. évfolyam kiemelt céljai és nevelési-oktatási feladatai

Az 1–4. évfolyam mint nevelési-oktatási szakasz az iskolába lépő gyermek természetes kíváncsiságára és tanulás iránti vágyára épít, mely az autizmus spektrumán jellemzően sérült, ezért a célok és feladatok eléréséhez egyéni motivációs rendszer kialakítása szükséges. Egyes

tanulóknál az automatizált alapkészségek eléréséhez tágabb időkeret biztosítása szükséges, pl. a sikeresen befejezett 1. évfolyam ismétlése.

Korai diagnózis esetén az autizmus-specifikus fejlesztés első szakasza egybeeshet a korai fejlesztés és az óvodai nevelés időszakával, de gyakran belenyúlik az alsó tagozat időszakába.

Fő célja a habilitáció, a gyermek formális és informális felmérésének tapasztalataira alapozva egyénre szabott hosszú, közép- és rövid távú tervre épül.

Cél a gyermek/tanuló elemi beilleszkedési készségeinek, adaptív viselkedésének kialakítása. Ennek érdekében:

- a szociális/kommunikációs alapkészségek célzott fejlesztése;
- az autizmusból és a társuló fogyatékoságokból eredő fejlődési elmaradások lehetséges célirányos kompenzálása;
- az ismétlődő, sztereotip, helyzetnek nem megfelelő viselkedés kialakulásának megelőzése, illetve rendezése;
- a fogyatékoság-specifikus vizuális információhordozókkal segített környezet kialakítása,
- valamint az eszközök használatának elsajátítása, adaptív viselkedési formák, szokások kialakítása.

Fejlesztési területek

Kommunikáció/szociális viselkedés:

- A beszéd előtti, csecsemőkori kommunikáció elemeinek tanítása.
- A szociális kapcsolatteremtés elemeinek tanítása (pozitív megerősítéssel).
- A beszéd vagy – a beszéd kialakulásának hiányában – az augmentatív és alternatív eszközzel történő kommunikáció alkalmazásának tanítása.
- A tanítási helyzetben szükséges elemi szociális viselkedés kialakítása.
- Augmentatív és alternatív kommunikációs eszközök (nem kizárva pl. az írott nyelvet) használatának tanítása napi rutinokban, a gyermek életének valamennyi színterén.

Fejlesztési funkcióelmaradások, önkiszolgálás:

- készségek kialakítása (étkezés, szobatisztaság, tisztálkodás, öltözködés).

Kognitív fejlesztés:

- Elemi ismeretek, fogalmak.
- Elemi logikai műveletek és összefüggések tanítása.
- Szociális kognitív készségek fejlesztése.
- Egyszerű aktivitásformák kialakítása strukturált keretek között (pl. játék-, használati és taneszközök célszerű használata).
- Az általánosítás képességének fejlesztése.
- Az elsajátított képességek önálló használatának tanítása.
- Az elsajátított képességek más összefüggésben való használata.
- Képességek alkalmazása más, elsősorban otthoni környezetben stb.

Viselkedésproblémák kezelése:

- Viselkedésproblémák megelőzése.
- Alternatív viselkedések kialakítása.

Az alapfokú képzés második szakaszának (felső tagozat: 5–8. évfolyam) feladatai**Átmenet az alsó és felső tagozat között**

Az alsó tagozatból a felső tagozatba való átmenet típusos nehézségekkel jár az autizmussal élő tanulók számára. **Egyszerre több területen is megelőzni, kezelni szükséges a változások okozta stresszt:** új tanárok kommunikációs stílusához és elvárásaihoz kell alkalmazkodni, új tantárgyak lépnek be, növekszik az önállósággal, szervezési készségekkel kapcsolatos követelmény. A felső tagozaton a tantárgyi tartalom elvontabb, egyre több, nehezebb, kevésbé lehetséges a tevékenységbe ágyazott, közvetlen tapasztalaton alapuló tanulás.

Az autizmus spektrumán jellegzetesen gyengébb értő olvasás, a kommunikációs és nyelvi nehézségek és a grafomotoros gyengeség valamennyi belépő tantárgynál nehézséget okozhat.

A változások okozta stressz kezelésének nehézsége mellett megjelenhet a másság felismerése, megélése, a kortársakhoz való kapcsolódás nehézségének fokozódása.

Az átmenet támogatásának stratégiái:

- a) Az új tanárok felkészítése a tanulók fogadására.
- b) Kortárssegítő program működtetése.
- c) A tanuló felkészítése a változásokra a család bevonásával.
- d) Saját tanulási ütem és stílus jóváhagyása.
- e) Számítógép használatának engedélyezése kézírás helyett.
- f) Hosszabb időkeret biztosítása a feladatok megoldására.
- g) A tanulási feladatok strukturálása, pl. egyszerre egy probléma prezentálása.
- h) A képességeket meghaladó feladatok kerülése, sikerélmény biztosítása.

Az 5–8. évfolyam kiemelt céljai és nevelési-oktatási feladatai

Az adott nevelési-oktatási szakasz célja az elsajátított ismeretek bővítése és a változatos aktivitásokban való minél önállóbb részvétel iskolai, otthoni és egyéb iskolán kívüli környezetben.

Fejlesztési területek**Az előző szakasz területei bővülnek az alábbiakkal:**

- képességek szinten tartása az önállóság fejlesztésével;
- egészségmegőrzés, szexuális nevelés;
- a szociális-kommunikációs kompetencia fejlesztése, különös tekintettel a kortársakkal való kapcsolatteremtésre;
- énkép, önismeret fejlesztése;
- érzelmek megértésével és kifejezésével kapcsolatos tudás fejlesztése;
- a spontán, funkcionális kommunikáció kiterjesztése;
- kognitív fejlesztés, különös tekintettel a problémamegoldó gondolkodásra;
- a mindennapi élettel kapcsolatos ismeretek bővítése;
- az önellátás körének bővítése;
- a munkára való nevelés megalapozása.

A harmadik nevelési-oktatási szakasz (9–12. évfolyam) feladatai

A középiskolába lépés jelentős stressz forrása lehet, mivel nagymértékben változik a mindennapi rutin, a szokásrend, az iskolába járás útvonala, az épület, a fizikai környezet. Ebben az életkori szakaszban megnő a kortársakkal való együttműködés, a kortárscsoporthoz való tartozás jelentősége, ami a nehézségek markáns területe az autizmusban érintett tanulók számára.

Az átmenet támogatásának általános sémája:

- Információgyűjtés, -felmérés.
- Az átmenetben részt vevő team létrehozása (autizmussal élő fiatal, szülők, ellátó szakemberek, a fogadó hely közösségei).
- A befogadó hely bevonása.
- A környezet adaptálásának megtervezése.
- A kulcsfontosságú, tanítandó készségek, viselkedések tanulása, általánosítása.
- Az átmenet folyamatának megtervezése és kivitelezése.
- Utánkövetés.

Az átmenet támogatásának stratégiái a következők:

- Időben, legalább 1-2 évvel az intézményváltás előtt érdemes elkezdni a tervezést, a továbbtanulási lehetőségek lehető legteljesebb feltárásával.
- A tervezés valamennyi partner bevonásával történjen, beleértve az autizmussal élő tanulót is.
- Fontos a fogadó intézmény lehető legkorábbi bevonása, az intézményi közösségek felkészítése.
- A tervezés során a meglévő készségekre, erősségekre, preferenciákra érdemes építenünk, fontos elszakadni a deficitorientált szemlélettől.

A középfokú képzés kiemelt céljai és nevelési-oktatási feladatai

A speciális érdeklődési kör megfelelő támogatással a későbbi munkavállalás alapja lehet, ezért át kell gondolni, hogy az milyen szakmákhoz kapcsolódhat. A **pályaválasztás** szempontjából alapvető, hogy a tanuló tisztában legyen erősségeivel és nehézségeivel, vagyis a reálishoz közelítő énképkel, önismerettel rendelkezzen.

Differenciálás – egyéni tanulási utak – erősségek – fejlesztendő területek

A személyre szabott tanulás biztosítása, a tanuló fejlődését támogató multidiszciplináris team elérhetősége (szükség esetén gyermekpszichiáter, pszichológus, szociális szakember bevonása), az autizmusszempontú akadálymentesítés, az adaptált tananyag, a differenciált tanulásszervezési módok alkalmazása egyaránt szükséges az iskolai kudarc megelőzése és a tanuló fejlődésének biztosítása szempontjából.

Erősségek, tehetséggondozás

Az autizmus területén a tehetséggondozás gyakran ugyanolyan fontos feladat, mint a fogyatékosságból fakadó nehézségek kompenzálása. Az autizmussal élő tanulók egyes esetekben olyan képességeket mutathatnak, melyek valóban kiemelkedőek. Gyakrabban azonban csak az általános fejlődési elmaradáshoz képest jobbak a képességek valamely területen. A fejlesztési elvekben foglaltaknak megfelelően nem törekedhetünk a kiemelkedő képességek egyoldalú fejlesztésére, hiszen ezzel önmagában nem segítenénk elő a felnőttkori adaptációt.

A pedagógusok általános feladata e téren sokrétű: meg kell próbálniuk a jó/kiemelkedő képességeket a későbbi sikeres adaptáció szolgálatába állítani, a speciális érdeklődést a gyermek, fiatal motiválására használni. Segíteniük kell abban is, hogy a családok megértsék az autizmus következményeként kialakult fejlődésmenet sajátosságait. Így érhető el, hogy a családok reális célokat tűzzenek ki a gyermek jövőjével kapcsolatban. Emellett fontos feladat a kiemelkedő képességek felismerése és gondozása. A tehetséggondozás folyamatában nagyon fontos meglátni a különlegest, a speciális adottságot a tehetséges gyermekben, bármilyen területen nyilvánul is az meg.

Az egyénileg szervezett tehetséggondozással a kiemelkedő képességek fejleszthetőek, és a felnőttkori munka, valamint az örömteli szabadidős tevékenységek alapjául szolgálhatnak.

Fejlesztendő területek:

- Szociális kommunikáció
- Önállóság és autonómia
- Adaptív viselkedés támogatása

A leggyakrabban alkalmazott stratégiák:

- Erőszakmentes konfliktuskezelő technikák tanítása.
- A problémás viselkedés megelőzése.
- A kíváncsi viselkedések pozitív megerősítése.
- Új készség fejlesztése, megfelelő alternatív viselkedés tanítása.
- Hatékony kommunikációs stratégiák kialakítása.
- Kognitív viselkedéses stratégiák (pl. képes, illetve írott forgatókönyvek a megfelelő viselkedés szervezéséhez).

Értékelés, célok, tanulási eredmény

A tanulási eredmény értékelésénél elsősorban a **tanuló önmagához mért fejlődését kell figyelembe venni**, valamint azt, hogy a megszerzett tudást **képes-e önállóan**, rugalmasan, élethelyzetekben **alkalmazni**.

A mérés, értékelés és minősítés alapfunkciója az autizmussal élő tanulóknál alapvetően módosul. **A mérések elsősorban diagnosztikus jellegűek.** Tájékoztatnak a gyermek állapotáról, mérik a fejlesztés, nevelés-oktatás eredményességét, meghatározzák annak további irányát. Az érdemjegyekkel történő visszajelzés mellett javasolt **egyéni szabott, szöveges fejlesztő értékelést alkalmazni**.

A tanulók elért teljesítménye ritkán tudatos törekvés eredménye. A teljesítmény sokszor a természetes érének, a jól szervezett környezetnek, a tudatosan és lépésről lépésre megtervezett pedagógiai beavatkozásnak, a jól működő motivációs bázisnak köszönhető. Autizmus-specifikus probléma, hogy az értékelés-minősítés közösségi megegyezésen alapuló, elvont szociális elvárásokat tartalmazó formája a tanulók számára nem feltétlenül motiváló és információértékű. A konkrét, azonnali és folyamatos visszajelzés jól érthető, informatív, ezért az egyéni képességeknek megfelelő szintű értékelési rendszer hatékony az önértékelés, önkontroll kialakításában.

Mivel az autizmusban éppen azok a készségek, képességek sérülnek, amelyeket a magatartás és szorgalom értékelése és minősítése során figyelembe kell venni, javasolt, hogy **autizmus diagnózis esetén a tanulók kapjanak felmentést a minősítés alól**.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció és rehabilitáció céljai és feladatai az iskolai nevelés minden szakaszában folyamatosan jelen vannak, és elsősorban egyéni, kisebb részben kiscsoportos formában valósíthatók meg.

Módszertanilag az autizmus-specifikus módszerek és eszközök alkalmazása mellett kognitív viselkedésterápia, intenzív gyógypedagógiai fejlesztés, gyógytestnevelés alkalmazása szükséges.

Tartalmilag a hiányzó készségek, a másodlagos fejlődési elmaradás, a másodlagos viselkedésszabályozási problémák és tünetek speciális módszerekkel való rehabilitációs és rehabilitációs célú kezelését soroljuk ide, a következő területeken:

- elemi szociális-kommunikációs készségek;
- viselkedésszabályozási problémák (dührohamok, auto- és heteroagresszió, sztereotip viselkedések stb.);
- figyelem, emlékezet, utánzás, problémamegoldó gondolkodás, énkép, önismeret;
- érzékszervek és testhasználat, nagy- és finommozgások, testtartás, izomhypotonia korrigálása;
- elmaradt elemi pszichoszomatikus funkciók;
- önkiszolgálás, önellátás;
- saját speciális segédeszközök mindennapi helyzetekben való rutinszerű használata;
- lakókörnyezetben való közlekedés, tájékozódás, élethelyzetek begyakorlása;
- szociális tapasztalatszerzés, a társas kapcsolatok formáinak kialakítása;
- az iskolában, munkahelyen munkavállalóként, illetve a hivatalos helyen való viselkedés szabályainak elsajátítása;
- a halmozottan fogyatékos tanulók speciális ellátása.

Együttműködés a családdal és más partnerekkel

A szülők, családtagok számára kiemelkedően fontos, hogy folyamatosan információkat kapjanak a tanuló fejlődéséről, teljesítményéről. Kíváncsiak, hogy a szakemberek kiemeljék a pozitív eredményeket az esetleg eltérő viselkedések és teljesítmények mellett, és segítsenek a reális jövőkép kialakításában. Az összehangolt nevelési célok, a következtetés elvárások, a tanuló viselkedésének és teljesítményének közös értékelése nagymértékben hozzájárul a felnőttkorra való sikeres felkészüléshez.

17. A gyermekek, tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

17.1 A tanulási esélyegyenlőség segítésének elvei

Minden tanköteles tanulónak törvényben biztosított joga, hogy számára megfelelő oktatásban részesüljön. Ennek érvényesítéséhez **az iskolának** (az iskolafenntartókkal, a családdal, a gondviselőkkel, a szakmai és a civil szervezetekkel együttműködve) **a következő elvek szerint kell biztosítani a nevelő-oktató munka feltételeit:**

- a tanulók tanulási nehézségeinek feltárása, problémái megoldásának segítése az iskolai nevelés-oktatás egész folyamatában és valamennyi területén,
- folyamatos, egyénhez igazodó fejlesztés,
- a kulcskompetenciák megalapozása, megszilárdítása az 1–6. évfolyamon,
- folyamatos, egyénhez igazodó fejlesztés,
- a kulcskompetenciák bővítése az iskolázás további szakaszain,
- továbbtanulási esélyek biztosítása,
- a tanulók önmagukhoz és másokhoz viszonyított teljesítményeinek, tehetségjegyeinek feltárása, fejlesztése a tanórákon, más iskolai foglalkozásokon és e tevékenység támogatása az iskolán kívül,
- egységes, differenciált és egyénre szabott tanulási követelmények, ellenőrzési-értékelési eljárások alkalmazása.

A tanulási esélyegyenlőség eredményes segítésének egyik alapvető feltétele a tanulók személyiségének megismerése, az ahhoz illeszkedő pedagógiai módszerek alkalmazása.

17.2 Az iskolai hátrányok rendszere

A tevékenységrendszer, az iskolai tevékenységszervezés szolgálja a teljesíteni és helytállni képes gyermeki-ifjú személyiség kialakulását, amely személyiség-felfogásunk kulcskategóriája. Ez a helytállási képességegyüttes magában foglalja egyebek mellett a közösségben való együttélés értelmi és érzelmi képességeit, a kooperativitást, a kreativitást, a kritikai szellemet, a felelősségvállalást, a megbízhatóságot.

A pedagógiai rendszer tényleges hatásának döntő tényezője az iskola légköre, szellemisége pszichés klímája.

A kívánatos légkör kialakításában az alábbi tényezőknek tulajdonítunk különös fontosságot:

- a nevelőtestület gyermekismerete, gyermekközpontú, gyermektisztelő értékrendje,
- az iskolai tevékenységrendszer gazdagsága,
- az iskoláért, az iskolai közösségért érzett felelősség intenzitása,
- a hagyományrendszer,
- a szülőkkel való kapcsolat milyensége.

Az iskolai tanulási folyamatban különösen fontos tényezőknek tekintjük, hogy a pedagógusok a lehetőségekhez mérten igazodjanak a tanulók egyéni fejlettségéhez, képességeihez és az egyes tantárgyakban nyújtott teljesítményeihez.

E cél eléréséhez az alábbi tanítási módszereket és szervezeti formákat alkalmazzuk:

- a gyorsabb beilleszkedést, a hatékonyabb tanulást segíti elő a 16 óráig tartó benntartózkodás azon tanulók számára, akik felmentést nem kapnak a benntartózkodás alól,
- az egyes tantárgyakból gyenge teljesítményt nyújtó tanulóknak felzárkóztató foglalkozást szervezünk,
- a lemaradók segítésére felzárkóztató foglalkozást biztosítunk,
- a tanítási órákon előnyben részesítjük az egyéni képességekhez igazodó munkaformákat, a gyakorlásnál, az ismétlésnél a tanulók önálló és csoportos munkájára támaszkodunk,
- az eredményes felvételi és továbbtanulás segítésére felkészítő, előkészítő foglalkozásokat szervezünk,
- a nevelőtestület átstrukturálása a nevelési feladatok hatékonyságának növelésére, pl. fejlesztőpedagógusok bevonásával,
- az erős motivációt biztosító speciális képzésből (zene, tánc, képzőművészet, versmondás) adódó nevelő hatások tudatos tervezése,
- az iskolai foglalkozások tanulói érdeklődésre alapozott tervezése,
- a pedagógiai program és a helyi tanterv folyamatos megújítása,
- rendszeres szakmai megmérettetés (önértékelés, külső értékelés),
- a pedagógusoknak a kutatómunkába való bevonása osztályfőnöki nevelési terv alkalmazásával.

18. A tanuló jutalmazásával összefüggő, a tanuló magatartásának, szorgalmának értékeléséhez, minősítéséhez kapcsolódó elvek

18.1 A tanulók jutalmazásának elvei és formái

Azt a tanulót, aki példamutató magatartást tanúsít, vagy folyamatosan jó tanulmányi eredményt ér el, az osztály, illetve az iskola érdekében közösségi munkát végez, az iskolai, illetve az iskolán kívüli tanulmányi, sport- és kulturális versenyeken, vetélkedőkön eredményesen szerepel, vagy bármely más módon hozzájárul az iskola hírnevének megőrzéséhez és növeléséhez, az iskola dicséretben részesíti, illetve jutalmazza.

A jutalmak odaítéléséről az intézmény vezetője, a nevelőtestület, az osztályfőnök, a szaktanár, a diákönkormányzat és az SZMK dönthet.

Az iskolában elismerésként a következő dicséretet adhatók:

- szaktanári dicséret (tanév közben),
- napközis nevelői dicséret (tanév közben),
- osztályfőnöki dicséret (tanév közben),
- igazgatói dicséret (tanév közben),
- nevelőtestületi dicséret (tanév végén).

Igazgatói dicséretet kapnak azok a tanulók, akik

- kerületi versenyeken 1-3. helyezést,
- fővárosi versenyen 1-10. helyezést,
- országos és nemzetközi versenyeken 1-15. helyezést érnek el,
- sikeres nyelvvizsgát (legalább középfokú nyelvvizsgát) tettek.

Azoknak a tanulóknak a nevét, akik intézményvezetői és nevelőtestületi dicséretben részesülnek, a tanulóközösség tudomására hozzuk az iskolarádióon keresztül, és megjelenítjük az iskola honlapján. Azok a tanulók, akik kitűnő eredményt érnek el az év végén (könyv/tárgyi) jutalomban és oklevélben részesülnek.

A **kiemelkedő eredménnyel végzett együttes munkát**, az egységes helytállást tanúsító tanulói közösséget csoportos dicséretben és jutalomban lehet részesíteni (jutalomnap, anyagi hozzájárulás kiránduláshoz, színházlátogatáshoz).

Vörösmarty plakettel jutalmazzuk a tanév végén a tanulót, ha

- nyolc éven keresztül kiemelkedő eredményt ér el;
- kitűnőre vagy jelesre érettségizik;
- 12 vagy 13 éven keresztül volt iskolánk tanulója, és komoly magatartási problémák nem merültek fel vele kapcsolatban;

A plakettet a tanévzáró ünnepélyen az iskola közössége előtt veheti át a tanuló.

18.2 A fegyelmező intézkedések formái és alkalmazásának elvei

Amennyiben a tanuló a házirendben, a pedagógiai programban vagy a szervezeti és működési szabályzatban meghatározott **kötelességét gondatlanul vagy szándékosan megszegi, vele szemben fegyelmező intézkedés vagy fegyelmi büntetés** alkalmazható a kötelességszegés súlyától függően.

A tanulóval szemben ugyanazért a kötelességszegésért csak egy büntetés állapítható meg.

Súlyos kötelességszegésnek minősülnek különösen az alábbi esetek:

- agresszió, a másik tanuló megverése, megfélemlítése, testi és lelki bántalmazása;
- durva verbális agresszió;
- az intézmény engedély nélküli elhagyása;
- szándékos károkozás;
- az iskola tanulói, nevelői és alkalmazottai emberi méltóságának megsértése;
- egészségre ártalmas szerek (dohány, szeszesital, drog) iskolába hozatala, fogyasztása;
- minden olyan cselekmény, amely a büntető törvénykönyv alapján szabálysértés vagy bűncselekmény;

Az alábbi fegyelmező intézkedéseket alkalmazzuk:

- **szaktanári figyelmeztetés, intő:** A szaktanár adhatja elmarasztalásként, illetve hiányosságok miatt.
- **osztályfőnöki figyelmeztetés és osztályfőnöki intő:** Az osztályfőnök adhatja az osztályban történő bármely házirend elleni vétség vagy sorozatos rendbontó magatartás esetén, igazolatlan hiányzásért.
- **igazgatói figyelmeztetés és igazgatói intő:** Az intézményvezető adhatja igen súlyos vétség vagy a házirend sorozatos, súlyos megsértése esetén (pl. érdemjegyek, aláírások meghamisításáért),
- **nevelőtestületi intő:** a nevelőtestület adhatja igen súlyos vétség vagy a házirend sorozatos, súlyos megsértése esetén (pl. érdemjegyek, aláírások meghamisításáért).

Az iskolai büntetések kiszabásánál a tetтарыos büntetés, a fokozatosság elve és a nevelő célzat érvényesül. A tanuló súlyos kötelességszegése esetén a büntetési fokozatok betartásától el lehet tekinteni. Az alkalmazott fegyelmező intézkedést be kell írni az e-naplóba. A fegyelmező intézkedés megadását az osztályfőnök vagy az intézményvezető legfeljebb **30 napra felfüggesztheti, ha feltételezhető, hogy a fegyelmi intézkedés pedagógiai célját így is el lehet érni.**

Ebben az esetben:

- a tanuló újabb kötelességszegése a felfüggesztést megszakítja és a korábbival együtt kell elbírálni,
- ha sikeres volt, akkor úgy kell tekinteni, mintha a tanuló a kötelességszegést nem követte volna el.

Fegyelmi büntetés

Ha a tanuló a tanulói jogviszonyából eredő kötelezettségeit súlyosan és vétkesen megszegi, fegyelmi eljárás alapján fegyelmi büntetésben részesül. Tíz év alatti tanulóval szemben fegyelmi eljárás nem indítható. A fegyelmi eljárás részletes szabályozását az iskola Szervezeti és Működési Szabályzata tartalmazza.

A fegyelmi büntetés fokozatai:

- megrovás,
- szigorú megrovás,
- meghatározott kedvezmények, juttatások csökkentése, illetőleg megvonása (szociális kedvezményekre és juttatásokra nem vonatkozhat),

- áthelyezés másik osztályba, tanulócsoportba vagy iskolába (ha az intézményvezető a tanuló átvételéről a másik iskola vezetőjével megállapodott),
- eltiltás az adott iskolában a tanév folytatásától (tanköteles koron túl),
- kizárás az iskolából (tanköteles koron túl).

A **kizárás** az iskolából fegyelmi büntetés csak rendkívüli vagy ismétlődő fegyelmi vétség esetén alkalmazható.

19. Az iskolai írásbeli, szóbeli, gyakorlati beszámoltatások, az ismeretek számonkérésének rendje

19.1 Az iskolai írásbeli és szóbeli beszámoltatások rendje

A beszámoltatás és a számonkérés formái iskolánkban:

- szóbeli felelet,
- kiselőadás,
- gyűjtőmunka,
- házi dolgozat,
- röpdolgozat,
- témazáró dolgozat,
- esszé,
- értekezés írása,
- feladatlap,
- teszt,
- fordítás,
- önálló alkotás, pl. rajzillusztráció, makett, néprajzi alkotás, stb.,
- projekt munka,
- online otthoni és iskolai feladatmegoldás, stb.

Alternatív értékelési technikákra is alkalmat adó formák:

- portfóliók,
- visszajelzések,
- megbeszélések,
- tanulói önértékelés,
- társak értékelése, csoportmegbeszélés,
- gondolattérkép.

Mindennapos ellenőrzés, számonkérés:

- felszerelés ellenőrzése,
- házi feladat ellenőrzése, javítása, esetenkénti értékelése,
- szóbeli vagy írásbeli számonkérés az előző órán feladott tananyagból,
- órai munka értékelése szóban és/vagy érdemjeggyel.

Tanmenetekben tervezett ellenőrzés, számonkérés:

- témazáró dolgozatok írása,
- felmérések írása (iskolai munkatervben tervezett, beütemezett forma),

- idegen nyelvből év végi, illetve a nyelvi előkészítő osztályok első évfolyamán félévi és év végi vizsga,
- próbaérettségi (jellemzően a kötelező érettségi tárgyakból).

Egyéb ellenőrzések, számonkérések:

- beszámolók, kiselőadások értékelése,
- önálló órai feladat értékelése,
- tanulói kísérlet értékelése,
- munkadarab értékelése,
- gyakorlati tevékenység értékelése (testnevelés, digitális kultúra, technika és tervezés).

Az órai számonkérés szabályai:

- törekedjünk a változatosságra, a szóbeli és írásbeli ellenőrzés megfelelő arányára,
- fordítsunk figyelmet a helyes nyelvhasználatra szóbeli és írásbeli szövegalkotást igénylő feladatok adásával,
- a speciális tanulási problémával küzdő tanulók esetében a tanulási képességeket vizsgáló bizottság javaslatának megfelelő számonkérési formák alkalmazására törekedjünk.

Témazáró dolgozatok és felmérések:

- A **témazáró dolgozat időpontját** 3 munkanappal korábban közöljük, egy napon kettőnél többet nem íratunk.
- **Tíz tanítási nap elteltével (amennyiben a tanár önhibájából adódóan nem javította ki a dolgozatot) a tanulók egyénileg dönthetnek** abban a kérdésben, hogy kérik-e dolgozatuk érvénytelenítését (ez a témazáró dolgozatokra nem vonatkozik).
- A tanuló **tartós hiányzása esetén felkészülési időt biztosítunk** számára és csak ezután kérjük számon.
- Egyedi, indokolt esetben a szaktanár, az osztályfőnök vagy a szülő kérésére eltekinthetünk az aznapi számonkéréstől.
- Az iskolai nagydolgozatokat (témazárók) a tanárok az adott tanév végéig megőrzik, szülői kérésre az adott tanévben bemutatják.
- Témaköreit az előző órán/órákon köteles a szaktanár összefoglalni és feladattípusait a téma feldolgozása és az összefoglalás során gyakoroltatni.
- A szülői értekezleteken és a fogadóórákon a szülők számára legyenek megtekinthetőek.
- Törekedni kell arra is, hogy tanulóink ne kampányszerűen a félévek végén, hanem **folyamatosan** jussanak bizonyítási lehetőségekhez.

19.2 A tanulók írásbeli beszámoltatásának rendje

Az írásos beszámolók (dolgozatok) a szóbeli beszámoltatás (felelések) mellett fontos szerepet játszanak tanulóink tudásának mérésében, értékelésében. Az írásbeli munka a tananyag tudásának szóbeli ellenőrzéséhez képest teljesebb képet szolgáltat a pedagógusnak arról, hogy a diák milyen mélységig sajátította el a tananyagot. Emellett alkalmas arra, hogy vizsgáljuk a tanuló írásbeli kifejezőkészségét, helyesírásának biztonságát és stílusát is.

Az iskolában íratott dolgozatot (kivéve a témazáró dolgozatokat) 10 tanítási napon belül ki kell javítani, a kijavított dolgozatot a tanulóknak be kell mutatni. A házirend további korlátozásokat írhat elő a témazáró és a számonkérő dolgozatok bejelentése és megíratása tárgykörében, így

korlátozásokat állíthat fel az egy napon írátható témazáró és számonkérő dolgozatok számát illetően.

Az iskolai dolgozatok formái az alábbiak:

- **röpdolgozat** az adott óra vagy maximálisan az utolsó három óra tananyagából,
  - érintheti az osztály egyes tanulóit vagy egészét,
  - a röpdolgozat előzetes bejelentése nem kötelező,
- **számonkérő** dolgozat háromnál több óra anyagából,
  - érintheti az osztály egyes tanulóit vagy egészét,
  - a számonkérő dolgozat előzetes bejelentése legalább az előző órán kell, hogy megtörténjék,
- **témazáró** dolgozat egy vagy több témakör anyagából
  - jellemzően az osztály egészét érinti,
  - a témazáró dolgozat előzetes bejelentése a dolgozat íratását megelőzően legalább 3 munkanappal korábban kell, hogy megtörténjék,
  - teljes tanórát lefedő vagy akár összevont dupla órát is igénybe vevő.
- **házi dolgozat**
  - az értékelés szempontja a tanultak rendszerező, elemző feldolgozása.

Természetesen a **dolgozattípusok értékelésénél** a pedagógus **súlyozva veszi figyelembe** a nagyobb anyagrészeket számonkérő dolgozatok eredményeit.

Az írásbeli beszámoltatások rendje és korlátai

Mivel a tananyag tudásának ellenőrzési módszerei és lehetőségei tantárgyanként jelentősen eltérőek, iskolánkban **nem határoztunk meg általános elveket** az írásbeli beszámoltatások kötelező gyakoriságát vagy típusát illetően.

Minden tanár törekszik arra, hogy a diákok tudását a lehető legalaposabban felmérje az ellenőrzések során, és ezen kívül hozzásegítsük tanulóinkat ahhoz, hogy gondolataikat írásban és szóban is pontosan, helyesen és átgondoltan tudják megjeleníteni. A tényanyag pontos visszadásán túl fontosnak tartjuk a pontos fogalmazást, a dolgozatok áttekinthető szerkezetbe illesztését, a biztos helyesírást és a témához illő stílus alkalmazását.

Az iskola házirendje értelmében iskolánkban a tanulókkal naponta két témazáró dolgozatnál több nem írátható. A tervezett témazáró dolgozatokat a tanárnak a napló erre kijelölt pontján legalább 3 munkanappal az esedékességet megelőzően jeleznie kell.

19.3 A tanulók szóbeli beszámoltatásának rendje

A **szóbeli feleleteket** mint a beszámoltatás alapvető módját rendszeresen alkalmazzuk. A szóbeli feleleteket elsősorban az egy-egy tanítási órára történő tanulói felkészülés mértékének és hatékonyságának ellenőrzésére alkalmazzuk, de lehetőség van a néhány órával korábban tanult tananyag szóbeli számonkérésére is.

A szóbeli felkészülés ellenőrzése lehet ezen kívül egy bizonyos téma kidolgozása alapján a tanuló által megtartott kiselőadás.

Mindkét típusú beszámoló célja a tananyagban való jártasság bizonyításán túl a mondanivaló kerek és érthető mondatokban történő megfogalmazása és szabatos kifejtése.

20. Az otthoni, napközis, tanulószobai felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli házi feladatok meghatározásának elvei és korlátai

Az otthoni felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok mértékére vonatkozó elvek:

- A nyári szünetre sem írásbeli, sem szóbeli feladatot nem adunk.
- Az őszi, a téli és a tavaszi szünetre csak kötelező olvasmányt lehet feladni kötelezően számon kérhető tananyagként.
- A szünetet követő első tanítási nap óráira a többi tanítási naphoz hasonlóan kell a tanulóknak felkészülni.
- A valamely okból elmaradt házi feladat pótlása előírható a tanítási szünet időtartamára is.

A napköziben, tanulószobán történő felkészülés elvei:

- A csoportot vezető pedagógus naponta szervezze meg és ellenőrizze a tanulási folyamatot.
- Törekedjen arra, hogy a tanulási időben a gyerekek valamennyi iskolai feladatukat elkészítsék (szóbeli és írásbeli)
- Ismerje csoportjának fejlettségi színvonalát.
- Biztosítson elegendő időt a felkészülésre.
- A tanulás rendszeres, „védett” tanulási időben (14:00-16:00 között) történik.
- Nyújtson segítséget a házi feladatok elkészítéséhez úgy, hogy ne akadályozza az önállóság fejlődését.
- A tanulót szoktassa a rendelkezésre álló idő hatékony kihasználására.
- A gyerekek tudásszintjének alaposabb megismerésével személyre szabott komplex személyiségfejlesztés történhet.

21. Az iskolában alkalmazott sajátos pedagógiai módszerek

Iskolánkban alkalmazott sajátos pedagógiai módszerek:

- 1.) Kompetenciaalapú oktatás:** a kompetenciaterületeket és a nevelési feladatokat a nevelési program részletesen tartalmazza.
- 2.) Témahét:** a tananyag komplex elsajátításának egyik lehetséges formája az ún. témahét, amikor az adott tárgykört a diákok három-öt tanítási napon, iskolai és iskolán kívüli helyszíneken, rugalmas időkeretek között, változatos tevékenységtípusok és sokszínű módszertani eszközök segítségével dolgozzák fel.

Szervezésének területei:

- környezetvédelem, természetismeret,
- évfordulók,
- ünnepek.

- 3.) Tanulásszervezési eljárások:**

Első osztálytól kezdve fokozatosan tanítjuk meg tanulóinkat ezekre a tanulásszervezési eljárások, technikák alkalmazására. A páros munkából kiindulva jutnak el a csoportmunkáig, mindig az adott osztályhoz és a gyerekek életkori sajátosságaihoz, illetve a tananyaghoz igazodva.

Az osztály fejlettségi szintjét, tudását, előzetes ismereteiket és az egyéni képességeket figyelembe véve, élve a differenciálás lehetőségével, szervezik órájukat. Az új

ismeretek szerzése mellett, elsősorban a gyakorló, összefoglaló, rendszerező órákon dolgoznak ily módon.

a.) Kooperatív tanulásszervezés: a kooperatív tanulás együttműködést jelent a tanulásban, melynek legfontosabb jellemzői:

- egyenlő esélyt biztosít a lassabban haladóknak is a munkában való részvételhez,
- egymás elfogadására, segítésére nevel,
- fejleszti a különböző képességeket: empátia, tolerancia, figyelem, felelősségvállalás, egymás segítése, együttműködés, kommunikáció,
- mindenki számára biztosítja a tanuláshoz való kedvet, a sikerélményt, az eredményességet.

b.) Tanórai differenciálás: a tanulók egyéni képességeit és haladási, fejlődési ütemét figyelembe véve a pedagógus él ezzel a lehetőséggel.

c.) Drámapedagógia: alkalmazása a szociális kompetenciák fejlesztésével összefüggésben alkalmazható.

d.) Infokommunikációs módszerek: interaktív tábla, egyéb informatikai eszközök, programok, applikációk alkalmazása a tanórán.

22. A nevelőtestület által szükségesnek tartott további elvek

További elveket a nevelőtestület nem határoz meg.

23. A 11–12. évfolyamon az emelt szintű érettségi vizsgára történő felkészítéshez az emelt szintű oktatásban alkalmazott fejlesztési feladatok és követelmények a Nat és az érettségi vizsga részletes követelményeiről szóló 40/2002. (V. 24.) OM rendelet alapján

23.1 Fejlesztési feladatok és követelmények kifutó jelleggel a 2022/2023-as tanév végéig

Az emelt szintű érettségi vizsgára történő felkészítés a 11. és a 12. évfolyamon történik a szabadon tervezhető órák keretében.

A felkészítés fejlesztési feladatai:

- a tanulói érdeklődésnek leginkább megfelelő képzés nyújtása,
- az átfogóbb tanulói teljesítmények elérése,
- minél magasabb felsőfokú felvételi pontszám elérési lehetőségének biztosítása,
- bejutás a felsőoktatási intézményekbe.

Az emelt szintű felkészítéshez külön tanmenet készült, amelyet a 40/2002. (V.24.) OM rendeletben megtalálható emelt szintű érettségi követelmények alapján készítettek el a szaktanárok. Így a feladatok és fejlesztési követelmények nem helyben kidolgozott követelmények, hanem teljes egészében átvettük a központi követelményeket.

23.2 Fejlesztési feladatok és követelmények felmenő rendszerben a 2022/2023-as tanévtől

Az **emelt szintű érettségi vizsgára** való felkészítés során a középiskolai tananyag rendszerező ismételtesével párhuzamosan a diákok:

- megismerhetik az érettségi vizsgán előforduló feladattípusokat, és
- gyakorolhatják ezek megoldását.

Az írásbeli mellett nagy szerepet kap a szóbeli vizsgára való felkészítés, továbbá a megfelelő stílus és kifejezőképesség elsajátítása is.

A nevelőtestület döntése alapján az emelt szintű oktatásban alkalmazott fejlesztési feladatok és követelmények (tanulási eredmények) meghatározására akkor kerül sor, amikor a 11. és a 12. évfolyam tankönyvei is rendelkezésre állnak.

24. A pedagógiai program érvényességével, módosításával, nyilvánosságra hozásával kapcsolatos egyéb intézkedések

24.1 A pedagógiai program érvényességi ideje

Az iskola a nevelő-oktató munkáját ezen pedagógiai program alapján a 2020/2021. tanévtől felmenő rendszerben – az első, az ötödik és a kilencedik évfolyamon – szervezi meg.

A pedagógiai program érvényességi ideje addig tart, amíg a törvényi változások és egyéb körülmények az átdolgozását szükségessé nem teszik.

Az intézmény ezen pedagógiai programja 2020. szeptember 1-jétől hatályos.

24.2 A pedagógiai program értékelése, felülvizsgálata

A szakmai munkaközösségek minden tanév végén értékelik a pedagógia programban megfogalmazott általános célok és követelmények megvalósulását.

A pedagógiai programban megfogalmazott célok és feladatok megvalósulását a nevelőtestület folyamatosan vizsgálja, szükséges esetén módosítja, vagy teljesen új pedagógiai programot dolgoz ki.

A pedagógiai program átfogó értékelését és felülvizsgálatát – ha azt a törvény előbb nem írja elő – minden intézményvezetői ciklus kezdetekor végezzük el.

24.3 A pedagógiai program módosítása

A pedagógiai program módosítására javaslatot tehet:

- az iskola intézményvezetője,
- a nevelőtestület bármely tagja,
- a nevelők szakmai munkaközössége,
- a diákönkormányzat,
- a szülői munkaközösség,
- az iskola fenntartója.

A kezdeményezést és a javasolt módosítást az intézményvezetőhöz kell beterjeszteni.

A pedagógiai programot és annak módosítását a nevelőtestület fogadja el, és az intézményvezető jóváhagyásával válik érvényessé.

A pedagógiai program azon rendelkezéseinek érvénybelépéséhez, amelyekkel kapcsolatban a fenntartóra vagy a működtetőre a jogszabályi előírásokon felül többletkötelezettség hárul, be kell szerezni a fenntartó egyetértését.

A módosított pedagógiai programot a jóváhagyását követő tanév szeptember első napjától kell bevezetni.

24.4 A pedagógiai program nyilvánosságra hozatala

Az iskola pedagógiai programja nyilvános, minden érdeklődő számára 08:00-15:00 óra között megtekinthető:

- a titkári irodában,
- az iskola könyvtárában.

A dokumentum megtekinthető az iskola honlapján (www.vmzene.hu) is.

Az iskola pedagógiai programjáról való tájékoztatás – előzetes időpont egyeztetés után – elsősorban az intézményvezető és az intézményvezető-helyettesek feladata.

Budapest XVIII. Kerületi Vörösmarty Mihály Ének-zenei Nyelvi Általános Iskola és Gimnázium

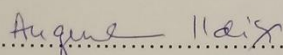
PEDAGÓGIAI PROGRAM

LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

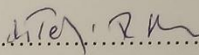
A Pedagógiai Program elfogadása és jóváhagyása

A Pedagógiai Programot a Budapest XVIII. Kerületi Vörösmarty Mihály Ének-zenei Nyelvi Általános Iskola és Gimnázium **Nevelőtestülete** a 2020. 08. 26. napján tartott Nevelőtestületi értekezletén véleményezte, elfogadta és jóváhagyásra javasolja.

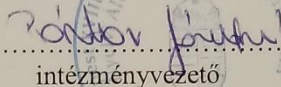
Budapest, 2020. 08. 26. ....

hitelesítő nevelőtestületi tag

hitelesítő nevelőtestületi tag

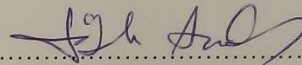

intézményvezető

Aláírással tanúsítom, hogy a Budapest XVIII. Kerületi Vörösmarty Mihály Ének-zenei Nyelvi Általános Iskola és Gimnázium Szülői Munkaközössége Választmánya (SZMK) véleményezési jogát a Pedagógiai Program felülvizsgálata során gyakorolta, a dokumentumot a nevelőtestületnek elfogadásra javasolta.

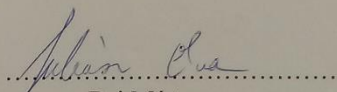
Budapest, 2020. 08. 24. ....

Tóth András
SZMK-elnöke

Aláírással tanúsítom, hogy a Budapest XVIII. Kerületi Vörösmarty Mihály Ének-zenei Nyelvi Általános Iskola és Gimnázium **diákönkormányzata** véleményezési jogát a Pedagógiai Program felülvizsgálata során gyakorolta, a dokumentumot a nevelőtestületnek elfogadásra javasolta.

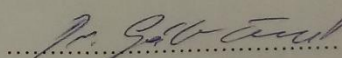
Budapest, 2020. 08. 25. ....

Bai Márton
diákönkormányzat elnöke

Aláírással tanúsítom, hogy a Budapest XVIII. Kerületi Vörösmarty Mihály Ének-zenei Nyelvi Általános Iskola és Gimnázium **Intézményi Tanácsa** véleményezési jogát a Pedagógiai Program felülvizsgálata során gyakorolta, a dokumentumot a nevelőtestületnek elfogadásra javasolta.

Budapest, 2020. 08. 24. ....

Dr. Gábor Elemér
intézményi tanács elnöke

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Budapest XVIII. Kerületi Vörösmarty Mihály Ének-zenei Nyelvi Általános Iskola és Gimnázium

PEDAGÓGIAI PROGRAM

A Pedagógiai Programot a Külső-Pesti Tankerületi Központ nevében jóváhagyom.

Budapest, 2020. 08. 31. ....

Wagner Károly Tünde
tankerületi igazgató